

T.C.  
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

BİRGİVİ’NİN “VASİYETNÂME” ADLI ESERİ  
ÜZERİNE BİR GRAMER, METİN VE İNDEKS  
ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN  
YRD. DOÇ. DR. MUZAFFER AKKUŞ

HAZIRLAYAN  
SONGÜL TANBOĞA

NİĞDE-2006

NİĞDE ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Songül Tanboğa'ya ait "İmâm Birgivi'nin Vasiyetnâme Adlı Eseri Üzerine  
Gramer, Metin ve İndek Çalışması" adlı çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili Anabilim  
dalı Yüksek Lisans Tezi olarak .....

(imza)

Akademik Unvanı, Adı Soyadı  
Başkan

(İmza)

Akademik Unvanı, Adı Soyadı  
Üye

(İmza)

Akademik Unvanı, Adı Soyadı  
Üye

## İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ .....	v
ÖZET .....	vi
SUMMARY .....	vii
METİNDE KULLANILAN TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1
İMÂM BİRGİVİ'NİN HAYATI.....	2
ÜNLÜLER.....	7
A. Ünlü Değişmeleri .....	7
B. Ünlü Uyumu.....	9
a) Kalınlık-İncelik Bakımından Ünlü Uyumu .....	9
b) Düzlük-Yuvarlaklık Bakımından Ünlü Uyumu .....	9
C. Ünlü Düşmesi .....	11
Ç. Ünlü Birleşmesi .....	11
D. Hece Düşmesi .....	12
ÜNSÜZLER.....	13
A. Ünsüz Değişmeleri.....	13
B. Ünsüz Düşmesi.....	14
C. Ünsüz Türemesi.....	15
Ç. Ünsüz Benzeşmesi.....	15
D. Sedalılışma.....	16
E. Ünsüz İkizleşmesi.....	16
F. Metatez.....	16
ŞEKİL BİLGİSİ.....	17
YAPIM EKLERİ.....	17
a. İ simden İsim Yapım Ekleri.....	17
b. İsimden Fiil Yapım Ekleri.....	19
c. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	21
ç. Fiilden İsim yapım Ekleri.....	23
İSİM ÇEKİMİ.....	25
A.Çokluk Eki.....	.25

B.İyelik Ekleri.....	25
C.İsim Çekim Ekleri.....	26
1. İlgi Hâli .....	26
<b>İSİM TAMLAMASI</b> .....	26
a. Belirtili İsim Tamlaması.....	26
b. Belirtisiz İsim Tamlaması.....	27
c. Zincirleme İsim Tamlaması.....	27
Yabancı Asıllılara Göre Yapılmış İsim Tamlaması.....	27
a. Arapça`ya Göre Yapılmış İsim Tamlaması.....	27
b. Farsça`ya Göre Yapılmış İsim Tamlaması.....	27
2. Belirtme Hâli.....	27
3. Yönelme/ Yaklaşma Hâli.....	28
4. Bulunma Hâli.....	28
5. Ayrılma Hâli.....	28
6. Eşitlik Hâli.....	29
7. Yön Gösterme Hâli.....	29
8. Vasıta Hâli.....	29
9. Soru Eki .....	30
10. Aitlik Eki.....	30
<b>SIFATLAR</b> .....	30
a. Niteleme Sıfatları.....	30
b. Belirtme Sıfatları.....	30
a. İşaret Sıfatları.....	30
b. Sayı Sıfatları.....	31
c. Soru Sıfatları.....	31
ç. Belirsizlik Sıfatları.....	31
<b>ZAMİRLER</b> .....	31
a. Şahıs Zamirleri.....	31
Şahıs Zamirlerinin Hal Ekleriyle Kullanımı.....	32
b. İşaret Zamirleri.....	34
İşaret Zamirlerinin Hal Ekleriyle Kullanımı.....	34
c. Belirsizlik Zamirleri.....	35
ç. Soru Zamirleri.....	36

d. DönüŖlülük Zamirleri.....	36
<b>ZARFLAR.....</b>	<b>36</b>
a. Zaman Zarfları.....	36
b. Yer ve Yön Zarfları.....	38
c. Mikdar Zarfları.....	39
d. Hal Zarfları.....	39
e. Soru Zarfları.....	39
f. Kelime Tekrarı ile Yapılan Zarflar.....	40
<b>EDATLAR.....</b>	<b>40</b>
a. Bağlama Edatları.....	40
b. Kuvvetlendirme Edatları.....	43
c. Sesleme Edatları.....	43
<b>FİLLER.....</b>	<b>43</b>
<b>A. İSİM FİLLER.....</b>	<b>43</b>
1. Bildirme Ekleri (ihbar).....	43
2. Görülen Geçmiş Zaman.....	44
3. Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	44
4. Şart.....	44
Olumsuzu.....	45
<b>B. FİİL ÇEKİMİ.....</b>	<b>45</b>
1. Basit Sigalar.....	45
a. Bildirme Kipleri.....	45
Görülen Geçmiş Zaman.....	45
Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	45
Geniş Zaman.....	46
Gelecek Zaman.....	47
b. Dilek Kipleri.....	48
İstek.....	48
Şart .....	48
Emir.....	49
Gereklilik.....	50
2. Birleşik Sigalar.....	50
a. Hikâye Birleşik Zaman.....	50

b. Şart Birleşik Çekimi.....	50
c. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı .....	51
3. Katmerli Birleşik Çekim.....	51
<b>C. SIFAT-FİLLER (PARTİSİPLER).....</b>	<b>52</b>
<b>D. ZARF-FİLLER (GERUNDİUMLAR).....</b>	<b>53</b>
<b>METİN.....</b>	<b>57</b>
<b>İNDEKS.....</b>	<b>103</b>
<b>KAYNAKLAR.....</b>	<b>251</b>
<b>EKLER.....</b>	<b>254</b>
<b>ÖZGEÇMİŞ.....</b>	<b>288</b>

## ÖNSÖZ

Üzerinde çalıştığımız İmâm Birgivi'nin "Vasiyetnâme" adlı eserin tam olarak istinsah tarihi bilinmemektedir. Eser dil özellikleri itibariyle Klasik Osmanlı Türkçesinde yazılmış olmasına rağmen, kısmen de olsa Eski Anadolu Türkçesi dönemi özelliklerini yansıtmaktadır. Yüzden fazla nüshası olan bu eserin yaklaşık olarak on nüshasını görme fırsatını yakaladık. Diğer nüshaların birçoğu çeşitli sebeplerden dolayı yıpranmış hatta okunamaz hale gelmiştir. Çalıştığımız nüsha ise diğerlerine göre daha az yıpranmış ve daha kapsamlı olduğundan dolayı üzerinde inceleme yapmaya karar verdik. Bu nüsha Beyazıt Kütüphanesi, Veliyüddün Efendi bölümünde 3638 numara ile kayıtlı olup 205x135, 145x75 mm. ölçülerinde, 64 varak ve 13 satırdan oluşmaktadır.

Bu çalışma inceleme, metin ve indeks şeklinde planlandığı için öncelikle metin okuması yaptıktan sonra indeksini hazırladık. İndeks kısmında bütün kelimeler teker teker ele alınarak birleşik fiiller hem isim durumunda bulunan kelimenin geçtiği yerde hem de fiillerin geçtiği yerde verilerek fiilin almış olduğu ekin tespiti yapılmaya çalışılmıştır. İnceleme kısmında ise, ses hadiseleri, yapım ekleri, çekim ekleri ve fiiller ayrı ayrı ele alınarak farklı yapılar referanslarıyla birlikte verilerek incelenmiştir.

İlim âlemine tanıtmaya çalıştığımız bu eserin hazırlanmasında gözden kaçmış bir takım teknik ve ilmî hataların bulunması muhtemeldir. Bu konuda ilim adamlarının ve okuyucuların yapıcı tenkitlerine ihtiyacımız olduğunu belirtir, kusurlarımızın iyi niyetimize bağışlanmasını temenni ederiz.

Bu çalışmayı yaparken karşılaştığımız güçlüklerin giderilmesinde yakın ilgi ve desteğini gördüğüm hocam Yrd. Doç. Dr. Muzaffer AKKUŞ'a ve tezi hazırlama sürecimde benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Mayıs 2006

Songül TANBOĞA

## ÖZET

Üzerinde çalıştığımız eserin yazılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak dil özellikleri itibarıyla Klasik Osmanlı Türkçesi dönemini yansıtmaktadır. Bir ilmihal kitabı özelliği taşıyan eseri yazar “herkes okusun” diye Türkçe yazdığını belirtmektedir. Ayrıca nesih yazı tipi ile yazılan eser okunaklıdır. Eserde başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış olup genellikle Arapçadır. Çalışmamızda, 64 varaktan oluşan eser, sayfa ve satır numaraları verilerek transkribe edilmiştir. İndeks kısmında ise bütün kelimeler ekleri ile birlikte tek tek ele alınarak anlamları verilmiştir. Özellikle anlamlar verilirken kelimelerin metin içerisindeki kullanımını dikkate alınmıştır. Eserde Arapça ve Farsça kelimeler kadar Türkçe kelimeler de dikkati çekmektedir. Eserlerini Arapça ve Farsça veren bir yazar için Türkçe kelimeleri bu derece ustalıkla kullanması ilgi çekici bir özelliktir. Eserin yazılış özelliğinde tam bir bütünlük olmamakla birlikte ekler ve kökler arasındaki uyum tam sayılabilir. Bazı ünlülerde yuvarlaklaşma temayülünün görülmesi az da olsa Eski Anadolu Türkçesi özelliklerinin varlığını devam ettirdiğini göstermektedir. Bu özellikler dikkate alındığında eser Türk kültürü açısından önem arz etmektedir. Böyle bir çalışmayı yaparak kültürümüze çok küçük de olsa bir katkıda bulunduğumuzu düşünerek araştırmacıların istifadesine sunduk.



## SUMMARY

The date of the text which has been studied is not known. But it reflects the times of Classical Otoman Turkish from the point of view of language. The writer has written the text, which is like a book explaining the principles of İslam, in Turkish in order to make everybody understand. Also, the text which has been written in the type of nesih can be read easily. The titles of the text have been written with red ink and generally in Arabic. In our research, the text, which consists of 64 pages has been transcribed by giving the numbers of the pages and lines. In the index part, all of the words have been explained together with their affixes. When explaining their meanings, it is paid attention to how the words have been used in the text. In the text, Arabic and Persian words attract attention as much as the Turkish words. It is one of the most interesting qualities of the writer that he is very skillful at using Turkish words as a person writing Arabic and Persian texts. In spite of there isn't a certain harmony in the text, we can say the harmony in affix and roots is all right. Some of the spherical vowels show us the characteristics of the old Anatolian Turkish didn't finish. The text is important for Turkish culture from the point of view of its features. We have thought that we have given some help to improving our culture by doing this study and have presented the study to the researchers.

## METİNDE KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

Elif	a/e	أ, آ
Be	b	ب
Pe	p	پ
Te	t	ت
Şe	ş	ث
Ce	c	ج
Çe	ç	چ
Ha	h	ح
Ĥı	ĥ	خ
Dal	d	د
Zel	z	ذ
Ra	r	ر
Ze	z	ز
Sin	s	س
Şın	ş	ش
Şad	ş	ص
Dat	ḍ	ض
Ṭı	ṭ	ط
Zı	ẓ	ظ
‘Ayn	‘	ع
ğayn	ğ	غ
fe	f	ف
Ḳaf	ḳ	ق
Kef	k	ك
Lam	l	ل
Mim	m	م
Nun	n	ن
Vav	v	و
He	h	ه
Lâm elif		لا
Ye	y	ي, ى

## KISALTMALAR

a: Arapça

a.g.e.: Adı geçen eser

af: Arapça Farsça

Ank.: Ankara

at: Arapça Türkçe

bkz.: Bakınız

c.: Cilt

f: Farsça

İst: İstanbul

mm.: Milimetre

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

s.: Sayfa

ss. : Sayfalar

S. Sayı

SBBD: Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi  
Dergisi

TDAY: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı

TDED: Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi

vb: Ve benzeri

y. Yunanca

yy: Yüzyıl

## GİRİŞ

Türk dili dünya dilleri arasında köklü bir geçmişe sahiptir. Bu sürü içerisinde birçok eserler yazılmıştır. Bu eserlerden biri de bizim üzerinde çalıştığımız “Vasiyetnâme” adlı eserdir. Türk dilinin belirli bir devresine ait olan bu eserin bir nüshası alınarak inceleme-metin-indeks şeklinde bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada geçmişle günümüz arasında bir bağ kurularak bizden sonra gelecek olan nesillere Türk dilinin farklı devrelerinde ne gibi gelişme ve değişimler olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın esas konusunu yaklaşık olarak 16. asırda yazılan bir eserin Türk dili açısından değerlendirilerek incelenmesi teşkil etmektedir. Araştırmamızda ele aldığımız metin bütün yönleriyle (ses bilgisi, şekil bilgisi, isim, isim çekimi, fiiller ve indeks) ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

Böyle bir çalışma ile Türk dil ve kültürüne ait bir eserin değerlendirilerek su yüzüne çıkarılması ve okuyucuyla buluşturulması yoluna gidilmiştir.

## ESER ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

İlmihal kitabı özelliği gösteren “Vasiyetnâme” yazıldığı dönemlerde büyük ilgi görmüştür. Bundan dolayı İstanbul’da yüzün üzerinde yazma nüsha vardır. Ancak bu kadar fazla nüshası olan eser üzerinde çok fazla çalışma yapılmamıştır. Tespitlerimize göre eserin Süleymaniye Kütüphanesi, Servili Bölümü, 182 numarada kayıtlı nüshası Musa Duman tarafından “Gramer-Metin-İndeks” şeklinde çalışılmıştır. Musa Duman bu çalışmasında dil açısından nüsha değerlendirmesi yaparken Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan diğer nüshalardan da istifade etmiştir. Fakat Beyazıt Kütüphanesinde bulunan on altı nüshanın hiçbirinden bahsedilmemiştir. Diğer bir çalışma ise H. İbrahim Haksever tarafından “Vasiyetnâme (Dil Özellikleri-Metin-Sözlük)” şeklinde hazırlanarak İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. Bu çalışmada da Hüseyin Çolak’a ait özel bir nüsha çalışılmıştır. Tespitlerimize göre üzerinde çalıştığımız nüsha üzerinde hiçbir çalışma olmamıştır.

## HAYATI

10 cemâziyelevvel 929 (27 Mart 1523) tarihinde Balıkesir’de doğdu. Asıl adı Takıyyüddin Mehmed’dir. Lakabı Zeynüddîn’dir.<sup>1</sup> Zaviye mensubu âlim ve faziletli bir kişi olan babası Pir Ali Balıkesir’de müderristi. Balıkesir’in çay mahallesindeki kabri bugün ziyaret edilmektedir. Dedesi Balıkesir’in Kepsut’a bağlı Bektaşlar köyünden İskender Efendidir. Annesi ise Meryem Hanımdır.

‘Kendisine “Birgivi” denilmesi son çağların medrese züppeliği dolayısıylıdır.’<sup>2</sup> Birgili diye de anılan bu zat, ilk tahsilini babasından alır. Ondan Arapça, mantık ve diğer bazı ilimleri okudu. Ayrıca bu dönemde Kur’an-ı ezberlediği söylenir. Daha sonra İstanbul’a giderek Mahmutpaşa Mahallesinde ikamet eden Küçük Şemseddin Efendi’den dersler alır ve daha sonra Haseki Medresesi’ne geçer. Burada dönemin tanınmış âlimlerinden Ahizâde Mehmed Efendi’nin ve daha sonra Rumeli kazaskeri olan Kızıl Molla lakabıyla tanınmış Abdurrahman Efendi’nin öğrencisi olur ve Bayramiyye tarikatına girer.<sup>3</sup> İcazet alarak müderrislik payesini elde eder ve Abdurrahman Efendi’nin yanına mülazım olup ihtisasını tamamlar. Ondan feyz alarak<sup>4</sup> bir süre bazı medreselerde müderrislik yapar. Kanûni döneminde hocası Abdurrahman Efendi’nin aracılığıyla Edirne’de kassâm-ı askerî olan Birgivi, bu görevi süresince ders okutmaya devam eder. Bu arada camilerde vaaz vererek, halkı Kur’an ve sünnete uymaya davet ederdi. Zamanında kabirler üzerine türbe yapılması, buralarda mum yakılması, ücret karşılığında Kur’an okunması gibi bid’atlar ve ayrıca batıl itikadlarla kadılar arsında rüşvetin yaygınlaşması, zengin çocuklarına ücretle ilmi payeler verilmesi gibi meşru olmayan uygulamalara da karşı çıkarak bunlarla mücadele eder. Para vakfetmenin caiz olmadığını savunan Birgivi , İmam Züfer’in görüşüne ve örfe dayanarak bu tür vakıfların cevazına fetva veren Şeyhülislam Ebûssuud Efendi’ye ve onunla aynı görüşü paylaşan Kadı Bilâlzâde’ye reddiye olarak İnkhâzü’l-Hâlikin, İnkhâzü’n-nâ’imin, ve İfhâmü’l-kâşirin ve es-Seyfü’s-şârim adlı risaleleri ni yazar.

Halkın bid’atları terk etmesinden ümidini kesen Birgivi İstanbul’a gelerek Bayramiyye tarkikatı şeyhi Abdullah Karamani’ye intisap ederek inzivaya çekilir. Edirne’de kassam-ı askerî iken aldığı paraları defter kayıtlarına göre geri vererek hak

<sup>1</sup> Türkiye Gazetesi, İslam Alimleri Ansiklopedisi, Cilt 13. s.321-343

<sup>2</sup> Nihal Atsız, (1966), İstanbul Kütüphanelerine Göre Birgili Mehmed Efendi, (929-981) Bibliyografyası, Süleymaniye Kütüphanesi yayınları, MEB. İstanbul, s.1.

<sup>3</sup> Türk Ansiklopedisi, (1953), MEB. Cilt 6. Ankara, s. 432.

<sup>4</sup> Müstakim-zâde Süleyman Sa’deddin Efendi,(2000), Mecelletü’n-Nisâb, TC Kültür Bakanlığı Yayınları 2355, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü , Tıpkıbasım, Ankara, s. 138b.

sahiplerinden helallik alır. Ancak müridinin ders ve irşâd faaliyetleri için geri dönmesini isteyen Abdullah Karâmanî'nin de tavsiyesi üzerine Sultan II. Selim'in hocası Birgili Atâullah Efendi'nin Birgi'de yaptırdığı medreseye müderris tayin edilir. İlmî ehliyetiyle kısa zamanda meşhur olan Birgîvî'den ders almak isteyen pek çok talebe ülkenin her tarafından buraya akın etmeye başlar. Ömrünün geri kalan kısmını Birgi'de geçirmiş olmasından dolayı Birgîvî diye şöhret bulur.

Hakkı söylemekten çekinmeyen Birgîvî, ömrünün sonlarına doğru tekrar İstanbul'a giderek Sadrazam Sokulu Mehmed Paşa'ya memleketteki adaletsizliklerle mücadele etmesi için tavsiyelerde bulunur. Fıkıhta Hanefî, itikatta Mâtürîdî çizgisini takip eden Birgîvî Mehmed Efendi'nin biyografisinden bahseden bütün kaynaklar, onun Osmanlılar döneminde yetişmiş seçkin bir âlim olması yanında dini ve ahlâki şahsiyeti bakımından da mükemmel bir insan olduğunu belirtir. Mehmet Ali Aynî, "Türk Ahlâkçıları" adlı çalışmasında ondan "Ahlâkçılarımız içinde Birgîvî derecesinde mümtaz bir simaya nadir tesadüf olunur. Çünkü onun dini bilgisi ve bıraktığı eserleri ne kadar yüksek ise meslek ve meşrebi de o nisbette pâk, nezih ve metîn idi."<sup>5</sup> diye söz eder. Özellikle ahlâk ve fıkha dair eserlerinde klasik görüş ve bilgileri aktarması yanında kendi dönemindeki dinî , ahlâki, sosyal ve siyasi meselelere özel bir önem vermesi, bunlarla ilgili şahsi görüşlerini ve tenkitlerini cesaretle ortaya koyması onun ilmî şahsiyetinin en dikkate değer yönüdür. Eserleri çağının sosyal hayatını ve problemlerini yansıtmaları bakımından da büyük önem taşır.

Birgîvî son derece dürüst ve tavizsiz bir ilim adamıdır. Nitekim döneminde çok yaygın olan anlayışa rağmen hiçbir eserini herhangi bir devlet büyüğüne ithaf etmemiş aksine devlet ileri gelenleri de dahil olmak üzere her seviyedeki yöneticilerde ve görevlilerde gördüğü kusurları cesaretle tenkit etmeyi bilmiştir. Özellikle memuriyetlerin rüşvet karşılığı satılması, kadılar, muhtesibler ve diğer görevlilerin rüşvet almaları, ehli olmayanlara ilmî ve idarî rütbeler verilmesi, bu yüzden cehaletin yaygınlaşması ile her türlü bid'at ve hurafe Birgîvî'nin şiddetle karşı çıktığı hususlardır. Birgîvî'nin bazı haksız menfaatler elde ettiği görevliler nezdinde nüfuz sağlayarak devlet işlerine karıştığı gerekçesiyle II. Selim'in hocası olduğu için "Hâce-i Sultânî" diye şöhret bulan tanınmış âlim Atâullah Efendi'yi bile ikaz etmesi<sup>6</sup> onun dürüstlük ve cesaretinin ilginç bir örneğidir. Mevki hatırı için dine karşı takınılan tavırlara göz

<sup>5</sup> Mehmed Ali Aynî, (1939),Türk Ahlakçıları I. İstanbul, s, 105

<sup>6</sup> Ahmed Turan Aslan, (1981),İmam Birgîvî ve Arapça Tedrisatındaki Yeri (doktora tezi), MÜ İlahiyat Fakültesi, s.81

yummamış ve hatta bununla ilgili olarak yapılan zulüm derecesindeki davranışların önüne geçilmesi için İstanbul'a gelip vezir-i azâm Mehmed Paşa'ya nasihatlerde bulunmuştur.<sup>7</sup>

Birgivi, kendisi de Bayramiyye müntesibi olmakla birlikte Sünni esaslardan sapmış ve bid'atlar ihdas etmiş olan bazı tasavvuf erbabını da eleştirmekten geri durmamış hatta bir kısım mutasavvıfların bid'at ve aşırılıklarını ortaya koyup tenkit etmek üzere “*El Kavlu'l-vasi't Beyne'l-İfrâ't ve't-Tefri't*” adlı bir de risale yazmış olması yüzünden tasavvuf düşmanı olmakla itham edilmişse de bu iddia isabetsiz görülmüştür. Nitekim “*E't-Tarîkatü'l-Muhammediyye*”nin şârihlerinden ünlü mutasavvıf Abdülganî en-Nablusi, Birgivi'nin Ehli sünnet esaslarına bağlı tasavvuf büyüklerini değil, tasavvuf adına bir yığın bid'at ve hurafe ortaya çıkaran sözde mutasavvıfları tenkit ettiğini belirtir. Birçok Osmanlı ulemasından farklı olarak sosyal gelişmeleri de tenkitçi bir yaklaşımla takip eder. Nitekim daha sonraki birçok Osmanlı ilim ve devlet adamının, imparatorluğun içine düştüğü gerilemenin bünyevi sebepleri olarak gösterdiği ve başta devlet adamları, ulema, mutasavvıflar gibi seçkin zümreler olmak üzere toplumun çeşitli kesimlerinde hissedilen olumsuz sosyal ve ahlâki gelişmeleri ve bunların doğuracağı tehlikeli sonuçları Birgivi'nin daha o zamandan görmesi, kendi dönemindeki Osmanlı uleması içinde sosyal gelişmeleri takip eden az sayıdaki münevverlerden biri olduğunu gösterir. Başta “*e't-Tarîkatü'l-Muhammediyye*” olmak üzere eserlerinin her devirde büyük ilgi görmesi de ilmi dirayeti yanında dürüst, basiretli, cesur ve sosyal problemler karşısında sorumluluk duygusu taşıyan bir kişilik sahibi olmasının sonucu şeklinde değerlendirilmelidir.

Birgivi 981 yılı Cemaziyyevvel ayında (Eylül 1573) bir İstanbul seyahati sırasında vebaya yakalanarak hicri yıla göre elli yaşında vefat etmiş ve Birgi'ye getirilerek burada defnedilmiştir.

Birgivi'nin ilmi açıdan önemlerine göre Arap dili grameri, ahlâk, tasavvuf, fıkıh, akaid, tefsir-kıraat, hadis gibi sahalarda çoğu Arapça, birkaçı Türkçe olmak üzere tesbit edilebilmiş altmışa yakın eseri vardır.<sup>8</sup>

### ESERLERİ

**Vasiyetnâme:** En çok okunan ve en tanınmış eseridir. Bu sebeple çok nüshası vardır. “Risâle-i Birgivi” diye de bilinmektedir. Derli toplu Türkçe bir ilmihal kitabıdır.

<sup>7</sup> Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Cilt 1, Dergah yayımları, s.447.

<sup>8</sup> Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (1992), Cilt 6, İstanbul, s,193.

Esas itibariyle bir ahlâk kitabıdır. Sade Türkçe ile halk için yazılmıştır. Konyalı Şeyh Ali Efendi tarafından şerh edilmiştir. Osmanpazarı müftüsü İsmail Niyazi Efendi bu şerhe ayrı bir şerh yazmıştır. Kadızade İslâmbolî Ahmed bin Muhammed Emin Efendi'nin yazdığı bu şerh “cevhere-i Behiyye-i Ahmediyye fi-şerhi'l-vasiyyeti'l-Muhammediyye” ismini taşımaktadır. Bunlardan başka Beğzâde Muhammed bin Muharrem Çelebi'nin de bir şerhi vardır. Vasiyetnâme Toktamışoğlu tarafından manzum olarak şimal Türkçesine de çevrilmiştir. Bu eserin garb dillerine de tercümeleri vardır. Fransızcası Garcin de Tassy tarafından yapılmış olup “Exposition de le Foi Musulmane” başlığını taşımaktadır. Bu tercüme eksik olup bazı yanlışları da ihtiva etmektedir. Şerhleri arasında en iyisi Kadızade şerhidir.<sup>9</sup>

**Tarikât-ı Muhammediyye:** Din, ahlâk ve tasavvuf konularıyla ilgili çok tanınmış Arapça bir eserdir. İlki İstanbul'da olmak üzere on beşi aşkın baskısı vardır. Ayrıca pek çok şerhi ve Türkçeye tercümesi yapılmıştır.

**Cilâü'l-Kulûb:** Tasavvufla ilgili bir risale olup 7 Zilhicce 971'de (17 Temmuz 1564) tamamlanmıştır.

**Ravzatü'l-Cennat:** Bu eser son asır âlimlerinden Mahmud Esad Efendi tarafından tercüme olunmuştur.

**El-‘Avâmil:** Nahiv ilmine dair Arapça küçük bir risâle olup El-Avâmilü'l-Cedide diye de bilinmektedir.

**İzhârü'l-Asrâr:** Nahivle ilgili Arapça bir eser olup ilki İstanbul'da olmak üzere çeşitli yer ve zamanlarda kırkı aşkın baskısı yapılmıştır.

**İm‘ânü'l-Enzâr:** Arap grameriyle ilgili meşhur El-Mağsûd'ur şerhi olup 952'de telif etmiştir.

**Şerh-i Hadis-i Erbain:** İbadetlere dair kırk hadisi ihtiva etmekte olup Şerhu'l-eḥâdişi'l erba‘ in adıyla bir de şerhi vardır.

**Tefsir-i Sûre-i Bakara:** Bakara suresinin yarısına kadar yapılmış bir tefsir olup daha çok dil kuralları ile ilgili açıklamalarıyla daha çok dil kuralları ile ilgili açıklamalarıyla dikkati çekmektedir.

**Aḥvâlü Etfâli'l-Müslimin:** Müslüman çocukların âhiretteki durumu ile ilgili bir risaledir.

---

<sup>9</sup> Birgivi Vasiyetnâmesi Kadızade Şerhi, Beyazıt Kütüphanesi, 202142/297.451 s.7



**İnşâzü'l Hâlikin:** Para vakfömenin aleyhinde bir başka risale olup 967 Zilkadesinin sonunda (Ağustos 1560) tamamlanmıştır. Eserin bizzat müellif tarafından yapılmış Türkçe bir tercümesi vardır.

**Kifâyetü'l Mübtedî:** Sarf ilmine dair Arapça bir eserdir.

## ÜNLÜLER (Vokaller)

### A. Ünlü Değişmeleri

i > e (i >e, e>i; é >i)

Bu mesele eski metinlerde olduğu gibi, üzerinde çalıştığımız eserde de karışık durumdadır. Eski Türkçe devresinden beri ilk hecede çok yönlü olarak karşımıza çıkan bu i >e, e >i değişmesi meselesinin çözümünü hayli güçleşmektedir. Bu hadise sadece Anadolu Türkçesi'ne mahsus olan bir hadise olmayıp bugünkü Türk lehçe ve şivelerinde de aynı ikiliğin devam ettiği açık bir gerçektir. Kök hecede i sesi bulduran kelimeler açısından Eski Anadolu Türkçesi devresi eserlerinde genel olarak Eski Türkçedeki şekillerin korunması söz konusu iken<sup>10</sup> devrenin sonlarına doğru ünlü değişmesine işaret eden iki şekillilik görülmeye başlanmıştır.<sup>11</sup> Bu değişimde, Türklerin kullanmış olduğu alfabeler, Türklerin yayılmış olduğu geniş coğrafi alan ve matbanın olmaması sebebiyle yazıların elle yazılması, müelliflerin kendi ağız özelliklerini yazıya aksettirmelerini sayabiliriz. Bunun yanında Türklerin Arapça ve Farsça ile eser vermeleri de imlâ meselesini içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir.

Bu i > e meselesinin yanında bir de kapalı é durumu var. Burada en mühim problem kapalı é'nin varlığını izah etmemize yarayan bir işaretin olmayışıdır. Bu konuya temas eden bazı araştırmacılar Eski Anadolu Türkçesi'nde esre ile gösterilen sesin kapalı é olarak gösterilmesini<sup>12</sup> bazıları da bu konuda kuvvetli deliller olmadığı için metindeki asli şekle sadık kalarak i okumayı tercih etmişlerdir. Ancak üzerinde çalıştığımız metinde hem i'li hem de e'li şekillerin yan yana bulunması bu i/ e değişikliğinin yavaş yavaş "e" yönüne doğru gittiği şeklinde bir intiba uyandırsa da müstensihnin ağız özelliğini metne yansıtmış olması da muhtemeldir.

### Bugün "e" olup metnimizde "i" olarak gösterilenler

bil "bel"

‘ avrat biline kıra ip taşsa (26a-13)

biş "beş"

üç kere ya biş kere (33a-10)

di- "demek, söylemek"

<sup>10</sup> ZeynepKorkmaz, (1973),Şadurid-dîn Şeyhoğlu Marzubân-nâme Tercemesi-İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım, DTCF yayınları, Ankara, s.105.

<sup>11</sup> Musa Duman, (2000),Vasiyetnâme, İstanbul, s.76

<sup>12</sup> Saadet Çağatay, (1963),Türk Lehçeleri Örnekleri, Ankara, s.7.

eger dirseñ (12b-13), inkârı dağı tevbedür dimişler (23b-9), dise kâfir olur dimişler (24b-10), didiği girçek-ise (24b-13), kâfir olur dimiş. (28a-8), nesne dimezler (52a-8)

de- “demek, söylemek”

beni birlesünler deyü yaratdum (47a-9)

yil “rüzgâr”

kimi yil gibi (11b-5)

yiñile- “yenilemek”

her gün imânın yiñileye (24a-10)

yir “yer, mekan”

yirde degüldür (2a-4), yirde sütreyi terk itmek (43a-5), her yirde hazırdu (51a-13), gökden yire iner (52b-8)

it- “etmek”

sicde idüñ (7a-8), şahâdet iderin (9a-5), bunu murâd idenler (21b-8)

et- “etmek”

teyemmüm etdüreler (33a-5)

girçeklemek “gerçeklemek”

inanmağdur ve girçeklemekdür (61a-5)

ir- “er-”

‘ağlı irdüği kâdar (17b-13), ‘ağıl irmez (47b-13)

yimek “yemek”

yimek helâl degildür. (22b-13)

yitiş-“yetişmek”

derecesine yitişmez (9a-6)

irkek “erkek”

irkek oğlancuğlara (32a-10)

inlik “enlik”

ola inligi yarusunca ola (34b-2)

biz “bez”

orta bizden ideler (34b-5)

gice “gece”

gice kılınan nafielerde (41a-3), mi‘ rac gicesi (49b-9)

giçmek “geçmek”

öñinden âdam giçmek (43a-4)

### Bugün “i” olup metnimizde “e” olarak gösterilenler

gély-> giy- “giyinmek”

geyüp ve binüp (10b-9)

eyü > iyi “iyi”

gayırınıñ éyü olduğın istemektür (21a-9)

**a > ı**

bırmağların yalardı dise (27b-13)

**ı < u**

altundan ve bir kerpici gümüşden (12a-7), kimseniñ kapısı yarığından (22b-6), şatun alduğdan şöñra (22b-13), şabr ideler ve qarşulamayalar. (30a-12), sağ canibime yaturalar (33a-6), ola inligi yarusunca ola (34b-2), yazılan yazular ve dillerde olınan harfler (50a-10)

**ö < e**

gevdeleri yanup (12a-11), tevbe itmeyince (23b-8)

### B. Ünlü Uyumu

#### a) Kalınlık-incelik bakımından ünlü uyumu

Türkçe'nin asli yapısına göre kalın sıradan bir köke kalın, ince sıradan bir köke ince sıradan bir ekin getirilmektedir. Üzerinde çalıştığımız bu eserde de genel olarak bu kurala uyulmuştur. Ekler büyük ölçüde kök ünlüsüne benzemiştir. Türkiye Türkçesinde uyuma tabi olmayan bazı kelimeler metnimizde uyumlu bir şekilde kullanılmıştır. Ancak Türkçenin umumi yapısında uyuma tabi olmayan bazı ekler vardır ki metnimizde de bunların bir kısmı uyuma tabi olmamasına rağmen, bir kısmı asli özelliğini devam ettirmiştir. Buna rağmen kısmen de olsa büyük ünlü uyumunu bozan eklere de rastlamaktayız.

Türkiye Türkçesinde uyuma tabi olmamasına rağmen metnimizde uyuma tabi olan bir örnek vardır. Bunun dışında -ken eki uyum dışı kalmıştır.

fağırılığdan kırğmadan (20a-8)

#### **-ken, -iken zarf fiil eki**

Kalın ünlülü şeklinin bulunmaması sebebiyle Türkçe'nin bütün dönemlerinde uyuma tabi olmayan eklerden biridir. Metnimizdeki örneklerinden bazıları:

cümle ‘alem yoğ-iken ol var-idi (2a-12), açar-ken gümüş ve altun itmege (4a-10), peygamberimüz kırğ yaşında-iken (8b-13), peygamber diri(y)-iken (27a-

12), tehiyyat okur-ken (41b-9), ayak üzre turur-ken (43a-1), mekân yoğ-iken (51a-9), gün toğar-ken (62b-8)

### **b) Düzlük-yuvarlaklık bakımından ünlü uyumu**

Düzlük yuvarlaklık uyumu bakımından üzerinde çalıştığımız metin tam bir uyum göstermemektedir. Bunun da sebebi ya Eski Anadolu Türkçesi özelliğini devam ettiren ünlülerin yuvarlak olması ya da bu yuvarlak ünlülerin yavaş yavaş ortadan kalkmaya yüz tutmasından ileri gelmiş olabileceği düşünülebilir. Bunun yanında Eski Türkçeden Batı Türkçesine geçerken bazı kelimelerin sonunda bulunan ğ ve g ünsüzlerinin düşmesi kendisinden önce gelen düz ünlülerin yuvarlaklaşmasına da sebep olduğu düşünülebilir. Metnimizde:

a. Ünsüzlerinin düşmesi neticesinde yuvarlak ünlü taşıyanlar

kapığ > kapu: yidi kapusu (21b-9), bek kapusına (30b-12)

b. Bazı eklerin metnimizde hem düz hem de yuvarlak şekillerinin kullanılması sonucu ünlü uyumunu bozanlar

Eski Anadolu Türkçesi döneminde görülen yuvarlaklaşmanın yavaş yavaş ortadan kalkmaya yüz tuttuğunu ya da müstensihin ağız özelliğini yansıttığından ileri geldiği düşünülmektedir. Metnimizde görülen iki şekilli eklerden bazıları şunlardır.

#### **-duğ, -dük partisip eki**

bilme-dük-i nesne yokdur (2b-12), Âdemün göñline geleni ve dili ile söyle-düg-i (2b-13), elün kımıl-da-duğ-ını diliñ söyle-dük-ini (5a-4)

#### **-dikde, -dıkda, -duğda, -dükde zarf-fiil eki**

oda deg-dikde (5b-4), qar deg-dükde üşümek yaradur (5b-5), yimek ye-dükde (5b-6), yüz elli yıl tamâm ol-duğda (18a-13), harâm ta'âmı yi-dikde (26b-2), ism-i şerifleri zikr ol-duğda (29b-12)

#### **-du-m, -dü-m görülen geçmiş zaman eki**

mu'âmelede imâm idin-dü-m ve anuñ kitâbullahdan ve hadişden añlayup çıkardığın kabul it-dü-m (18b-12,13), din-i islâma gir-dü-m (24a-12)

#### **-dur, -dür bildirme eki**

ucb getürmemek iledür (21a-3), göbegi altından dizi altına degdür (39b-11), vacip dağı iki dürlüdür (61b-4)

#### **-up, -üp zarf-fiil eki**

dirild-üp (6b-4), ayı barmağı-y-ıla işâret id-üp (7b-13), Mekke`den Kıuds-i mübâreke var-up (8a-3), göklere çık-up (8a-4), cenneti ve cehennemi gör-üp (8a-4), iki melek gel-üp (9b-13), i`tiraf id-üp (21b-1)

Bunların dışında Türkiye Türkçesinde küçük ünlü uyumuna uymasına rağmen metnimizde bazı seslerdeki yuvarlaklaşma temayülünden dolayı uyumu bozan sözcükler de vardır.

sevgülüsüdür (8b-12), terazü kurulup (11a-8), keskün (11b-4), gerü (12a-12), şüphelülerden (22b-11), ikindüden sonra (46a-3), tenlü ve gevdelü (51a-1)

### C. Ünlü Düşmesi

Metnimizde yer yer orta hece ünlüsünün düştüğü de görülmektedir.

ağız	ağzın deligine urmuşdur. (6a-12)
alın	alın ve burnın ikisin bile yire degirmek (41b-5)
beñiz-	hiçbir nesneye beñzemez (51a-3)
boyun	deve boynı gibi (12a-9), namâzuñ içinde boynın egüp (42a-3)
bögür	elin bögrine komağ (42a-5)
burun	burnına şu virmek (39a-11)
göñül	isterse göñli (20a-6),
gögüs	gögsine komağ (41a-10)
izin	izne güyer izni virdügi vakitte (6a-13), Allah ta`âlâ iznile olmuşdur (19a-7)
ķarın	cariyesiniñ ķarına (22a-9)
oğul	oğlı ölen kimseye (26a-10)
yaluñuz	yalñuz olursa (41a-3)

Ancak metnimizde bir yerde başta ünlü düşmesi ile karşılaşılıyor.

emekle-	kimi mekleyü mekleyü (55a-6)
---------	------------------------------

### Ç. Ünlü Birleşmesi

Türkçe kelime köklerinde iki ünlü yan yana bulunamayacağından ünlüyle biten bir kelime yine ünlüyle başlayan bir kelime veya ek geldiği zaman ünlülerden biri düşerek birleşme hadisesi meydana gelmektedir. Birleşme geçici olduğu gibi, devamlı düşme neticesinde de kalıcı olup kalıplaştığında görülmektedir.<sup>13</sup>

<sup>13</sup> Faruk Kadri Timurtaş, (1976), Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri, Türkiyat Mecmuasının 18. cildinden ayrı basım, İstanbul, s.340.

### **ne için “niçün”**

niçün cümleñ mü‘ min olmasın dilemedi.(3b-9), niçün diler ve niçün yaradur (13a-1)

### **bu+öyle > böyle**

ekşer zamanda böyle olmuşdur (4b-8), böylece tafşil (13) itmişdür (25a-12), böyle diyen ve bu söze inanan kafir olur (27b-1), çoğına böyle olmuşdur. (49b-12)

### **karındaş < karında-eş**

ķız karındaşı (22a-5)

### **kim+ise > kimse**

‘ ibâdete lâyıķ ve müsteħaķ kimse yoķdur. (1b-12), hiç bir kimse dünyada Allah ta‘ âlâyı görmemişdür (8a-5), kimse imân vacib olacaķ (13b-7)

### **ne+eyleyim > neyleyim**

‘ ilm meclisinde ben neyleyim (29a-5)

### **şu+imdi > şimdi**

Şimdiki halde mevcûd (11b-13), ‘ amel şimdi câiz degildür (53b-7)

### **D. Hece Düşmesi**

Metnimizdeki hece düşmesinin örneğini durur fiilinin tam olarak –dur, -dür şeklinde anlam kaymasına uğrayarak ekleşmesi oluşturmaktadır. Habloloji yoluyla meydana gelmiş olan bu ekleşme, Eski Anadolu Türkçesi devresinde başlamış, fakat bu devrede tamamlanamamıştır. <sup>14</sup> Metnimizde ise -dur, -dür şekliyle kullanılmıştır

ķurı balçıkdan yaratmışdur. (7a-7), Resûl ‘ aleyhi` s-selâmuñ kayınatasıdur (9a-7), şuyı baldan taţlu ve südden aķdur. (11b-12), sünnet daķı iki dürlüdür (61b-6)

Ancak metnimizde bir yerde sıfat-fiil eki olan -duķ, -dük ekinin de bir kelimedede düştüğü görülmüştür.

teslim olup defin olundan soñra (60a-7)

<sup>14</sup> Akkuş, Muzaffer, (2001), Seyit Nigari Divanı, Niğde, s.31.

## ÜNSÜZLER

### A. Ünsüz Değişmesi

#### p < b değişmesi

Mübarek barmağından şular ağıtmışdur (7b-12), cümlesi çıblak ve yalın ayak (10b-7), bişirmek kıotarmak olmaz (12a-6), ‘aybın söylemekdür. (23a-9), bırmağların yalardı (27b-12), tâ‘ am bişirüp ziyâfet itmeyeler (37b-2)

#### ğ < v

şovuğ olmağı yaradan (50b-12)

#### g > y

şakız ciynemek (43b-6)

#### h < k

Her kankısına tabi‘ olsa (18a-7),

#### k < g

Kelime başında görülen bu hadise Eski Türkçe’den Batı Türkçesine geçerken görülen bir hadisedir.<sup>15</sup>

‘itikâd eylese lâkin gendüden (13b-8), her gişiye lâzımdur (15a-9), Bir gişi güccük günâh itse (29a-1)

#### ķ < ħ

Metnimizde tek bir örneğine rastladığımız bu değişim Eski Anadolu Türkçesi dönemine kadar gider. Eski Türkçe’den sonra ortaya çıkmış ve Batı Türkçesi’nin ilk dönemi olan Eski Anadolu Türkçesi’nde de kelime içinde ve sonundaki birçok ķ’lar ħ’ya dönmüştür.<sup>16</sup> Ancak ķ’lı ve ħ’lı şekillerin yan yana ve karışık olarak kullanılmaları hadisenin düzenli olmadığını göstermektedir. Daha sonra Anadolu sahasında ķ’lı şekiller yaygınlaşırken, Azeri sahasında ise ħ’lı şekiller yaygınlaşmıştır.<sup>17</sup> Bu karışık durumda müstensihlerin dilleriyle ilgili ağız özelliklerinin rolleri olabileceği gibi, iki şekli gelişi güzel kullananların birbirine karıştırmalarının da etkili olduğu söylenebilir.<sup>18</sup>

şabağda ve ağşâmda (58a-10)

<sup>15</sup> Muzaffer Akkuş, (2004) Gülşen-i Raz Tercümesi, Niğde. s.23.

<sup>16</sup> Muzaffer Akkuş, (2001), Seyit Nigâri Divânı, Niğde, s. 42.

<sup>17</sup> Muharrem Ergin, (1951) “Kadı Burhaneddin Divanı Üzerine Bir Gramer Denemesi” TDED. 4/3, s.287.

<sup>18</sup> Mustafa Özkan, (1995), Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, İstanbul, s.100.



### **d < t**

Eski Türkçede kelime başında bulunmayan d ünsüzü, Eski Türkçe'nin sonları veya Batı Türkçesine geçerken aslı t olan sesin d'ye dönüşmesinden başka bir şey değildir. Karışık bir seyir takip eden bu değişme Eski Anadolu Türkçesi'nde bir taraftan d'li şekli devam ettirmeye çalışırken, diğer taraftan da Eski Türkçe'den gelen t'li şekli aynen muhafaza ederek varlığını sürdürmüştür.<sup>19</sup> Bu eserde hem d'li hem de t'li şekiller kullanıldığını görmekteyiz. Bu da bize bu dönemde imlâ meselesinin tam olarak oturmadığını göstermektedir.

seksen yıl geçdikde toğmışdur (18a-12), Allah ta'âlâya tayanmağdur. (21a-6), ziña gibi ve tøyduğdan şöña (29a-9), namâzuma turan cemâ'at (35a-6), bu cümleden şöña tağılalar (36b-3), tavar tersiyle (38a-12), 'aşâya ya divâra tayanmağ (43a-12)

### **t < d**

kimi depesinde (10b-12), der içinde (10b-13), südden ağdur (11b-13), hiç 'azâbları dükenmez (12a-13), deyzesi ve kıyınanası (22a-4), ve dükenür dağı degillerdür (48a-5)

### **g < v**

ügey anası ve ügey kıızı (22a-5), aña sögmek (23a-10), gendüyi ögmeden ve fuş söylemeden (23a-12), gendülerini dögse (30a-6)

### **ç < c**

genc olsun (22a-13), bir gişi güccük günâh itse (29a-1)

### **g > y**

bek kıapusına (30b-12),

### **k < t**

etmekden ve yağdan ve tuzdan (37b-4)

### **g < y**

gine Teñri ta'âlâ kelamı dinilür. (50a-12)

<sup>19</sup> Muzaffer Akkuş, (2004), Gülşen-i Raz Tercümesi, Niğde, s. 24.

## B. Ünsüz Düşmesi

Birden fazla heceli kelime ve eklerin sonundaki “-ğ” ve “-g”ler kelime ortasında ikinci hece başında veya kelimenin bünyesine dahil olan “-ğ” ve “-g”ler Batı Türkçesine geçerken düşmüştür. Bu düşüşün 11. yüzyılda olduğu belirtilmektedir.<sup>20</sup>

büyük-cek >büyücek büyücek bir uzunca taş dikeler (37a-7)

geltür-> getir-: getirdüğü şeylerdür (13b-2)

oltur-> otur- okuyalar, oturalar (36a-7), oturmağa oturağını hazır eylesün (64a-2)

kapığ > kapu: yidi kapusu (21b-9), bek kapusına (30b-12)

kulğak > kulak: kulağına başdan artan şuyıla mesh itmek (38b-9)

## C. Ünsüz Türemesi

**-y-**

he-y-be< hibe ide (34a-9), şâlih kimse yu-y-a (34b-9), isrâf itme-y-eler (34b-12), tiz tiz oğu-y-up gitme-y-e (37a-3), cimâ‘ itme-y-e (45b-8), ol gün yi-y-e (46b-2), yok idügin bilme-y-ince (47b-5)

**-n-**

‘âdeti-n-den ilerüsi (45b-11), gökleri ve içi-n-de olanları (5a-8), yir yüzi-n-deki (5b-8), kimi topuğı-n-da kimi dizinde kimi azğı-n-da (10b-12), ba‘ zı kulları-n-a (49b-8)

## Ç. Ünsüz Benzeşmesi

Sert ünsüzle biten kök ve gövdelere getirilen eklerin başındaki ünsüzlerin kaideye uyarak sert tonsuz halde bulunması gerekirken, metnimizde yumuşak halde bulunmaktadır. Böylece sert ünsüzlerden sonra yumuşak bir ünsüzün geldiği görülüyor. Bu hal belki de eklerin klişeleşmiş bir halde yazılmasından ileri gelmektedir.<sup>21</sup>

yatsalar gerek-dür (10b-13), bir havzı vardur (11b-8), bir aylık yoldur (11b-10), cennete girdik-den sonra (12a-1), murâd itmek-de (13a-5), didikleri vakit-de (14a-5), imân-ıla gitmiş-dür (14a-9), şefâ‘ at-den maħrûm olmağa (16b-11), dünyadan girdik-den (17b-4)

## D. Sedalılışma

<sup>20</sup> Zeynep Korkmaz, (1973), Şadru’d-din Şeyhoğlu Marzubân-nâme Tercümesi, İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım, Ankara, s.133-135

<sup>21</sup> Faruk K. Timurtaş, (1960), “Şeyhi ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerinde Gramer Araştırmaları”, TDAY (Belleten), s. 95-144.

Sedasız ünsüzlerin (p,ç,t,k) iki ünlü arasında kalarak değişmesine sedalılışma adı verilir. Bu birdenbire ortaya çıkmamış, zamanla gelişmiş ve sonunda bugünkü halini almıştır.

**k > g**

yidinci kat göge iletüp girü getürmege (4a-13), başuñ dört bölüğinden bir bölüğine (38a-3)

**ķ > ğ**

eyü olduğın istemekdür (21a-9), ayağından ğayriye er adam bakmaq ħarâmdur (22a-11), bir kimseye tırnağıñ (27b-10),

**t > d**

tena‘umlar ideler (6a-12), işidenler cümle ölse gerekdür. (6b-1), ğayrılara örgedeler (17a-11), ķadıya gidelüm (28b-4),

**ç < c**

ağacı söyletmege ve yürütmege (4a-6), bir kerpici altundan ve bir kerpici gümüşden (12a-7), oruclarını ve ħac lâzım-ise ideler (29b-3)

#### **E. Ünsüz İkizleşmesi**

Bünyesinde -r-, -k-, -s-, -ķ- gibi kelimelerde, telafuz, vurgu ve şive özelliğinden dolayı bu ünsüzlerin ikizleştiği görülür.<sup>22</sup> Eski Türkçe’de olduğu gibi bugünkü Türk dil ve lehçelerinde bol örnekleri görülen fonetik bir olaydır.<sup>23</sup> Metnimizde fazlaca örneği yoktur.

Bir ğişi güccük günâh itse (29a-1), bir ğişi güccük günâh itse (32a-6)

#### **F. Metatez (göçüşme, yer değiştirme)**

Kelime içinde iki ünsüzün yer değiştirmesine metatez denir. Metatez olaylarını Türk dilinin bütünü içinde değerlendirdiğimiz zaman genel bir kurala bağlamak oldukça zordur.<sup>24</sup> Ancak bu olayın gelişmesinde ünsüzlerin karşılaşmasından doğan söyleyiş zorluklarını giderme eğiliminin önemli bir etkisi olduğu kabul edilebilir. Ağızlarda metatez olayına uğramış olan kelimeler incelendiği zaman, bilhassa komşu ünsüzler arasındaki değişmelere bazen de bölgeye mahsus bir takım özel sebepler bulmak mümkündür.<sup>25</sup> Metnimizdeki örneği:

islâmı örgedeler (58b-7)

<sup>22</sup> Necmettin Hacıeminoğlu, (2003), Karahanlı Türkçesi Grameri, Ankara, s. 10.

<sup>23</sup> Talat Tekin, Türk Dil ve Lehçelerinde Ünsüz İkizleşmesi, SBBD 3./1 Ankara, s.1-8.

<sup>24</sup> Ahmet Caferoğlu, (1955), Anadolu Ağızlarında Metathese Gelişmesi, TDAY, Ankara, s.2.

<sup>25</sup> Zeynep Korkmaz, (1977), Nevşehir ve Yöresi Ağızları, Ankara, s. 97.

## ŞEKİL BİLGİSİ

### YAPIM EKLERİ

#### a. İsimden İsim Yapım Ekleri

##### -an

Eski Türkçede sadakat ifadesi ve kuvvetlendirme bildiren<sup>26</sup> bu ek üzerinde ihtilaflar vardır. Ekin isimden fiil yapan -a, -e eki ile fiilden isim yapan -n ekinin birleşmesi ile ortaya çıkmış olmasının yanında kuvvetli ve muhtemeldir. Çok belirgin bir fonksiyonu olmamaklı beraber daha çok küçültme fonksiyonu ifade eder.<sup>27</sup>

oğul-an-dan ve kıızdan berîdür (2a-3)

##### -ce, -ca < -ça,-çe

Eşitlik, benzerlik ve karşılaştırma gibi görevlerde bulunan bu ek, daha sonra bir ad çekimi olan -ca eki kalıplaşma yoluyla işlev değiştirerek zamanla bir yapım ekine dönüşmüştür. Yapım eki olarak sıfat, zarf ve isimler türetmekte kullanılır.<sup>28</sup>

bellü-ce olup (37a-8) uzun-ca taş dikeler (37a-7)

##### -cek

-ca ekinin -ok pekiştirme ekiyle birleşmesinden meydana gelen -cağ, -cek eki küçültme, sevgi ifade eder.<sup>29</sup>

büyü-cek bir uzunca taş dikeler (37a-7)

##### -cık, -cik, -cük, -cuğ

İsimlere gelerek küçültme ve sevgi ifade eden kelimeler türeten bir ektir.

hayvan-cuğ-lar ve ağaclar (8a-1), oğlan-cuğ-ları sünnet itmek (16b-12), hacet-cik-lerini mümkün oldukça çağa ideler (30b-2), dostcugazlara habar-cık ideler (35a-4), qarı-cık-da olursa (40a-1)

##### -cuğaz, -cığaz

Birçok ağızlarda işlekliliğini muhafaza eden bu ek Batı Türkçesinin doğu ağızlarında da işlek olarak kullanılır. Yer yer Rumeli ağızlarında da görülen bu ek Eski Anadolu Türkçesinde -cuğaz, -cügez şeklinde yuvarlak ünlü alarak kullanılmıştır. -c'li şekilleri Eski Anadolu Türkçesinden sonra ortaya çıkmıştır.<sup>30</sup> Metnimizdeki örnekleri:

<sup>26</sup> Gabain. A. Van.(2000), Eski Türkçenin Grameri, TDK. Ankara, s. 44.

<sup>27</sup> Hacıeminoğlu Necmettin,(1996), Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK. Ankara, s.14.

<sup>28</sup> Zeynep Korkmaz, (2003),Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK. Ankara, s.36.

<sup>29</sup> Zeynep Korkmaz.(2003), a.g.e. s.39.

<sup>30</sup> Muharrem Ergin, (1951), a.g. e. s.166.

kalb-cuğaz-larını arıdalar (19a-2), dost-cuğaz-lara habarcık ideler (35a-4), kız-cuğaz-lar 'âkil ve balığ olmadın (59b-3)

### **-daş**

Umumiyetle ortaklık bağıllık ve beraberlik ifade eden bir ektir.

kar-daş-ıñuz için mağrifet taleb idüp (36a-5)

### **-egü**

Eski ve Orta Türkçe dönemleriyle, Eski Anadolu Türkçesinde topluluk isimleri yapar. İşlek olmayan eklerden biridir.

bir-egü-nüñ azadsız cariyesi (22a-6)

### **-lık, -lik; -luğ, -lük**

Türkçenin bütün dönemlerinde işlek olarak kullanılan bir ektir. Başlıca fonksiyonları isimlerden yer, alet, topluluk isimleri, mücerret isimler ve sıfatlar yapmaktır.

var-lığ-ı gendüdüdür (2a-9), eksik-lik sıfatlardan cümle berîdür (2a-11), erkeklikve dişilik anlarda olmaz (5b-13), cennet-lik-dür demek cayız degildür (14a-10), cehennem-lik-dür deyü hükm caizdür (14b-5), cünüp-lik-den güsül itmek (16a-2), zevk istemek ahmağ-lık-dur (19b-12), fakır-lık-dan kırkımadan (20a-8), deriñ-lig-i boyunca ola in-lig-i yarusınca ola (34b-2)

kul-luğ ve 'ibâdet itmekdür (20b-10), kaç gün-lük namaza düşerse (33b-3),

### **-kek**

İşlek olmayan eklerden biridir. Metnimizde tek örneği vardır.

ir-kek oğlancuğlara (32a-10)

### **-lu, -lü, -lı**

Vasıf isimleri yapmakta kullanılan bu ek, yerine göre hem isim hem de sıfat olarak vazife görür. Başka bir işlevi de bulunma ve sahiplik ifade etmektir.

cümle can-lu-lar ölse gerekdür (6b-2), cümle ümmetlerden hayır-lu-dur (7b-8), Münker ve Nekir ad-lu iki melek (9b-12), dür-lü dür-lü (10a-3), şuyı baldan tat-lu (11b-12), semer-lü kıtırlar (12a-9), şüphe-lü delil ile bellü olmuş ola (16a-6), giz-lü olanları bulalar (17a-10), naşrani olmağ hayır-lu-dur (28a-4), koğu-lı ta'âm (30b-1) helâl kisb-lü kimseden (33a-12)

### **-ncı, -nci; -ncu, -ncü**

Daha çok sıra sayı isimleri yapmakta kullanılan bir ektir.

yidi-nci kat göğe iletüp (4a-13), onu-ncu günidür (33b-12), on üçü-ncü ve ondördünü (31a-10)

**-sız, siz; -suz, -süz**

Türk Dilinin her devresinde karşımıza çıkan bu ek olumlu sıfat yapan -lı, -li, -lık, -lik eklerinin olumsuz şeklidir. Metnimizde ekin hem düz hem de yuvarlak ünlülü şekilleri vardır.

vasıta-sız söz söyler (4b-4), kimi kitâb-sız (7b-9), izin-siz milkine yürümeden (23a-5), sen-siz istemezsin (25b-3), sebep-siz anıñ üzerine (26a-4), şahid-siz ol er ile (27a-9), zaruret-siz barmağın çatlatmağ (42a-4),

‘âlem ıssuz yatsa gerekdür (4b-3), ac ve şu-suz (10b-11), iman-suz gitti ise (11a-13), şüphe-süz delil ile şabit bellü olmış ola (15b-12), bu edep-süz-lik (28a-1), şek-süz ve şüphe-süz (61a-5)

**-şer**

Asıl sayı isimlerinden üleştirme sayı isimleri yapar.

her bir rek‘atda iki-şer sücûd (40b-2), yigirmi-şer aqçe virelim (34a-13), elli-şer aqçe (34a-10)

## **b. İsimden Fiil Yapan Ekler**

**-a-, -e-**

Çok işlek olmayan bir ektir. İsimlerden olma veya yapma ifade eden fiiller yapar.<sup>31</sup>

dil-e-rse bu cümle ‘âlemi (2a-13), bir şeyi oyun-a-mağ (42a-4)

**-ar-**

Bazı sıfatlara ve renk adlarına gelerek “olma” ifade eden geçişsiz fiiller yapar.

irte yiri ağ-ar-duğundan şoñra (45b-13)

**-da-, -de-**

Fiil yapmakta çok az kullanılan bu ek ses taklidi kelimelerden fiil yapmakta işlek bulunmaktadır.<sup>32</sup>

bir gişiniñ kulağına fısılda-sañ (3a-6), kanadın kımıl-da-dımağ (3b-5), ne dürlü ta‘âm ve şarâb is-te-rlerse<iz-de-rlerse (12a-5), bir kimseyi al-da-madan(20b-1)

<sup>31</sup> Muharrem Ergin, (1951), a.g. e. s.181

<sup>32</sup> Muharrem Ergin, (1951), a.g. e. s.182

**-l-**

İşleklik sahası ve vazifesi bakımından –al-, -el- ekinden farksızdır. Onun gibi bazı sıfatlardan olma ifade eden sıfatlar yapar.<sup>33</sup>

ölüyi diri-l-t-mege (4a-6), iman artar ya ekşi-l-ür dise (26a-8)

**-la-, -le-**

Bu ek isimden fiil yapan eklerin en işleklerindedir. Türkçenin her döneminde işlevini kaybetmeden kullanılan bu ek, hemen her çeşit isimlere gelerek yapma veya olma ifade eden fiiller yapar.

guşşa-la-n-madan ve hasta olmadan (2a-11), dili ili söy-le-dügi (2b-13), diledügi ve iş-le-dügi (3b-10), belki der-le-de (5b-3), günahını yük-le-tse gerekdür (11a-7), fakrından ötürü hor-la-madan (20a-13), ‘aybın yok-la-madan (20a-13), anuñla faide-le-nür (15a-5), evvel söze baş-la-mayalar (30a-4), her yirde rızasın göz-le-yeler (30a-5), bu meyyite bağış-la-duğ (36a-12), bek-le-meyeler (37a-7), barmağın çat-la-tmağ (42a-5), ‘arş gölgesinde gölge-le-nseler gerekdür (54a-11), ya‘ ni hor-la-mağ ve meze-le-n-mek (58a-4)

**-si-**

ek-si-k-lerin ‘afv ideler (30b-4)

**-u-**

Türkçe’nin hemen her dönemlerde kullanılan, ancak işlek olmayan eklerden biridir. Birkaç örneği kalmıştır. Metnimizde de bir kelimedede geçmektedir.

bir uz-u-n-ca taş dikeler (37a-7)

**-r-**

Türkçenin pek işlek olmayan eklerinden biridir. Çeşitli ses taklidi kelimelere gelerek onları fiil haline getirir. Bu ek genellikle tek başına hiçbir anlam taşımayan sözde isim tabanına gelmektedir.

vakitde üf-ü-r-se gerekdür (6a-13)

**-sa-**

İşleklik sahası geniş olmayan eklerindedir. Olma veya yapma ifade eden fiiller yapar.

andan içen ayruğ şu-sa-maz (11b-11)

<sup>33</sup> Muharrem Ergin, a.g. e. s.181

### c. Fiilden Fiil Yapım Ekler

#### **-ar-**

Eskiden beri kullanılan fakat işlek olmayan, eklerden biridir. Metnimizde bir kelime geçmektedir.

gizlü olanları bulalar ve çık-ar-alar (17a-11)

#### **-dur-, -dür-**

Eski Anadolu Türkçesinde –dur, -dür şekline dönüşen bu ek Eski Türkçe ve Orta Türkçe döneminde –tur, -tür şeklindedir. Metnimizde birçok örneği vardır.

Allah tebâreke ve ta‘âlâ bil-dür-e (3a-3), bir nesne it-dür-mege kadar degildir (3a-13), ol-dur-an ve dirgüren oldur (5a-10), anı oda yak-dur-maya (5b-1), gökden in-dir-ilmişdür (6b-8), Deccâli öl-dür-üp (10a-10), kuşak gey-dür-meyeler (32a-11)

#### **-gür-**

Bu ek, eklendiği tabanların anlamına bir istikamet vermekte yahut bir temayülü ifade etmekte kullanılır. Pek işlek olmayan bu ek, ettirgen fiiller teşkil eder. Eklendiği fiilin anlamında herhangi bir değişiklik yapmaz.<sup>34</sup>

dir-gür-en oldur (5a-10)

#### **-l-**

Eskiden beri işlek olarak kullanılan bu ekin asıl fonksiyonu pasiflik ve meçhullük ifade etmektir.<sup>35</sup> Metnimizde de bolca örneği vardır.

tayifeye gönder-i-l-mişdür (7b-9), dökü-l-se gerekdür (10b-4), yirleri düze-l-düp (10b-6), viri-l-se gerekdür (11a-3), terazü kurı-l-up (11a-8), mezheb şay-ı-l-maz (18b-4), kefen tamam dik-i-l-dikden şoñra (34b-6), cenazem getirü-l-dükde (35a-8), ma‘ni bozu-l-acaqlayin kurânı yañlış oğumağ (44a-1), ne vaktin kes-i-l-ürse (45a-7), hayırları hep bozu-l-ur (57b-6)

#### **-ma-, -me-**

Olumsuzluk bildiren bu ek Türkçede eskiden beri hiç değişmeden kullanıla gelmiştir. Metnimizde bir çok örneği vardır.

bil-me-dügi nesne yoğdur (2b-12), dile-me-dügi vücuda gelmez (3a-11), şefa‘at iriş-me-dise (11b-12)

<sup>34</sup> Necmettin Hacıeminoğlu, (1996), Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK. Ankara, s.134.

<sup>35</sup> Muzaffer Akkuş, (2004), Elvân-ı Şîrâzi'nin Gülşen-i Râz Tercümesi, Niğde, s.32.



**-n-**

Türkçede eskiden beri işlek olarak kullanılan eklerden biridir. Daha çok geçişsiz fiiller yaptığı gibi az da olsa geçişli fiiller de yapan ek in asıl fonksiyonu kendi kendine yapma ve olma ifade etmektedir.

ğuşşala-n-madan ve hasta olmadan (2a-11), su<sup>ç</sup> âl ol-u-n-maz (3b-11), arkasında günahı yükle-n-miş (11b-7), anuñla faidele-n-ür (15a-5), ötüri inci-n-üp (19b-8), şalı-n-mış ac kurdun (20a-1), ğayrıya taya-n-mamağdur (21a-7), yu-n-acağ tahta vaz<sup>ç</sup> ı ideler (34b-8), sili-n-mek mekrûhdur (38a-13), od degdükde ısı-n-mağı (50b-5)

**-r-**

Eski Türkçe devrinden beri yaygın olarak kullanılan bu ek geçişsiz tabanlardan geçişli, geçişli tabanlardan da ettirgen fiiller teşkil etmekte kullanılır.<sup>36</sup>

nef<sup>ç</sup> i gö-r-meden (2b-5), biş-i-r-mek olmaz (12a-6), teze diriler bitü-r-üp (12a-12), üç yüz akçesin çık-ar-a (34a-10), şu deg-i-r-meden (40a-11), yirden taş gider-mek (42a-4), bütün toğ-ur-mış gibi (46b-4)

**-ş-**

Türk Dilinin bütün şivelerinde hiç bir ses ve anlam değişikliğine uğramadan kullanılan -ş- , ünsüzle biten fiil tabanlarına -ı, -i, -u, -ü yardımcı ses olarak bağlanmaktadır.

çibâdete dür-ü-ş-seler (2b-7), bi<sup>ç</sup> l zât söyle-ş-üp (8a-5), nebiler derecesine yit-i-ş-mez (9a-6), şefa<sup>ç</sup> at ir-iş-se (11a-11), ayak üzre şıķı-ş-up (54a-12)

**-t-**

Türkçenin her devresinde işlek olarak kullanılan eklerden biridir.

bir sekicek kınadın kımıl-da-t-ımaz (3b-5), ölüyi diril-t-mege (4a-6), ağacı söyle-t-mege (4a-7), yürü-t-mege kadîrdür (4a-7), yukaru aķ-ı-t-mağa (4a-10), üşü-t-mesini yaradan oldur (5a-13), belki derle-t-e (5b-3), şular aķı-t-mışdur (7b-13), günâhını yükle-t-se (11a-7), nâ-ħaķ yire inci-t-meden (23a-13)

**-y-**

İşlek olmayan fiilden fiil yapım eklerindedir.

oda ķo-y-salar (5b-1)

<sup>36</sup> Necmettin Hacıeminoğlu, (1996), Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK. Ankara, s.146.

#### ç. Fiilden İsim yapım Ekleri

##### **-ak**

Türkiye Türkçesinde yaptığı isimler fiilin gösterdiği hareketi çokça yapanı, olanı, yapılanı, o hareketin yapıldığı yeri, âleti, o hareketle yapılan şeyi; hasılı fiilin tesirinde kalan çeşitli nesnelere karşılar.<sup>37</sup>

otur-ağ-ını hazır eylesin (64a-2)

##### **-d**

Metnimizde tek örneği vardır.

düş-ü-d ise (46b-6)

##### **-ğün, -kün**

Fiil kök ve gövdelerine gelerek genellikle –mış, –miş eki ile yapılmış sıfat-fiil anlamı veren bir ektir.<sup>38</sup>

kılıçdan kes-kün (11b-4), yañlış ve boz-ğün işidüp (55b-5)

##### **-k**

İşlek olmayan bir ektir. Benzerlik ifade eder.

ayru-k şusamaz (11b-11), ek-si-k-lerin ‘afv ideler (30b-4)

##### **-ıcı**

Türkiye Türkçesinde çok sık kullanılan bu ekin metnimizdeki örnekleri azdır.

yarat-ıcı yokdur (5a-1), kabri kaz-ıcı müsülmanlar (34a-12)

##### **-k, -k**

Eski Türkçede mana bakımından –ğ ile yapılanlardan farkını kesin olarak tesbit etmek mümkün değildir. Bu ekle yapılan isimler bazen edilgenlik, bazen yapılan işin sonucunu bildirir de daha çok sıfat olarak kullanılır.<sup>39</sup>

ağzın deli-k-ine urmuşdur (6a-12), cümlesinden büyü-k-dür (11b-9), kelp art-u-k-ın içmek (16a-10), kimseniñ kapısı yaru-k-ından (22b-6), yit-ü-k-leri bilürin (27a-13), kuşa-k geydürmeyeler (32a-11), uyan-u-k iken olsun (39b-3), bulan-ı-k olsun (39b-3), art-u-k yaradıcı (50b-7)

##### **-ğu, -gü; -ku, -kü**

Kullanım alanı yaygın olmayan eklerden biridir.

uyu-ku-dan kalkdukdı (39b-5)

<sup>37</sup> Zeynep Korkmaz, (2003), Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK. Ankara. s. 88.

<sup>38</sup> Necmettin Hacıeminoğlu, (2003), Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK, Ankara,s.20.

<sup>39</sup> A.V. Gabain, (2000) ,Eski Türkçenin Grameri, TDK. Ankara. s.54.

### **-m**

Başlıca fonksiyonu fiille ilgili bir hal, durum, iş ifade etmek olup o işle ilgili, o işten doğan varlık, eşya, alet, yer gibi çeşitli isimler de yapar.<sup>40</sup>

anlara dağı öl-ü-m yoğdur (12a-13)

### **-ma, -me:**

Çok işlek olan eklerden biridir. Daha çok iş isimleri yapmakta kullanılır.

gey-me-den ve kuşan-ma-dan ve yi-me-den ve iç-me-den ve uyu-ma-dan, dir-me-den ve otur-ma-dan ve toğ-ma-dan ve toğur-ma-dan (2a-1), ĥasta ol-ma-dan berîdür (2a-11), nef'i gör-me-den (2b-5), anuñ dile-me-siyle olmuşdur (3b-1), gül-me-si zaruri ola dimişler (28b-7), inandum di-me-nüñ fa'idesi (51b-13) inan-ması lazım olanları (57a-1), ulula-ma-sı lâzım olanı (58a-4)

### **-mağ, -mek**

Eskiden beri işlek olarak kullanılan ve bütün fiil kök ve gövdelerine getirilen bu ek fiilden hareket isimleri yapar.

ol-mağ dağı mümkün degildür (2a-4), bir sekicik yarat-mağ ile (2b-2), unut-mağdan ve sehvden berîdür (3a-3), bize anları bil-mek lâzım degildür (4a-4), yemek yidikde (27b-13), evvel anı yu-mağ (39a-13), pağ it-mek, abdest almağ (40a-10), neye inan-mağ-dur (57a-5)

### **-n**

İşleklik sahası çok geniş olmayan eklerden biridir.

bir uzu-n-ca taş dikeler (37a-7)

### **-su**

Metnimizde tek örneği vardır.

yat-su-dan evvel dört (61a-12)

### **-u, -ü**

Aslında bir yardımcı ünlü iken Batı Türkçesine geçerken -g, -ğ fiilden isim yapma ekinin düşmesiyle yuvarlaklaşmış ve asıl işlevini üstlenmiştir.<sup>41</sup>

öl-ü-yi diriltmege (4a-6), koğu-lı ta'âm (30b-1), yap-u yapmayalar (37a-6)

### **-z**

Kullanım alanı çok yaygın olmayan bir ektir.

küfür sö-z-ler çoğdur (24b-4)

<sup>40</sup> Muharrem Ergin, a.g. e. s. 188.

<sup>41</sup> Faruk Kadri Timurtaş, (1994), Eski Türkiye Türkçesi (XV. Yüzyıl), İstanbul Ün. Edb.Fak. yay. s. 166.

## İSİM ÇEKİMİ

### A. Çokluk Eki: -lar, ler

Eski Türkçe'den günümüze gelinceye kadar çokluk eki olarak -lar, -ler kullanılmıştır. Üzerinde çalıştığımız bu eserde de ekin kullanımında bir değişme olmamıştır.

nesne-ler-den (2a-8), şıfat-lar-dan (2a-12), öli-ler (6b-5), peygamber-ler-e (10b-8), melek-ler (11a-2), şey-ler-dür (13b-1), mezheb-ler (15b-2), ğayri-ler (15b-4), dostcuğaz-lar-a (35a-4), hayır-lar ve şer-ler (54b-10), söz-ler (58a-2)

### B. İyelik Ekleri

#### Teklik 1. Şahıs: -m, -(i)m, -(ı)m, -(u)m, -(ü)m

Ünlü ile biten kelimelere doğrudan ünsüzle biten kelimelere araya bir yardımcı ses olarak kullanılmıştır.

evvelü vaşıyyet-ü-m (1b-11), 'amelde mezheb-i-m (18b-10), maraz-ı-m (32a-5), yan-ım-da (32a-10) yön-ü-m-ü (33a-5), akraba-m (33a-12), eṭraf-ı-m-a (34b-6), kabir-i-m (37a-9), işlemedüg-ü-m (64a-1)

#### Teklik 2. Şahıs: -ñ, -(i)ñ, -(ı)ñ, -(u)ñ, -(ü)ñ

Ünlü ile biten kelimelere doğrudan ünsüzle biten kelimelere ise araya bir yardımcı ses olarak eklenir.

'itikhadda mezheb-i-ñ (15a-10), baş-ı-ñ tıraş iyle (25a-2), tırnaqlar-ı-ñ kes (25a-3), senüñ oğul-u-ñ (26a-12), giçdüg-ü-ñden şöñra (54a-7)

#### Teklik 3. Şahıs: -ı, -i, -sı, -si, -u, -ü

Teklik 3. Şahıs iyelik eki ünlü ile biten kelimelerde -sı, si ünsüzle biten kelimelerde ise -ı, -i, -u, -ü şeklindedir.

#### -ı, -i, -u, -ü:

şerik-i ve nazir-i (1b-3), varlıg-ı (2a-9), irâdet-i kadimdür (4a-4), kul-ı-nı (4a-11), iç-i-nde olanları (5a-8), hilâfet-i haḫdur (9b-7), hük-m-i böylecedür (24b-7), sağ omuz-u-na (39b-1), şöñra şol-u-na (39b-1), imâm öñ-i-ne (43b-9), ayağ-ı tavş-ı (49a-2)

#### -sı, -si:

bilme-si ezeldür (3a-4), ıssı olma-sı-nı (5a-11), cümle-si haḫdur (7a-1), cem' olma-sı gibi (10a-12), 'arş gölge-si-nde (10b-9), sevme-si-ledür (12b-7) nere-si-ne olursa (22b-3), 'adetinden ileri-si (45b-1)

### **Çokluk 1. Şahıs: -muz, -müz, -(u)muz, -(ü)müz, -(ı)muz, -(i)müz**

Çokluk 1. şahıs eki –muz, -müz’dür. Ünsüzle biten kelimelere gelirken araya –ı, –i, –u, –ü yardımcı seslerini alarak eklenmiştir.

Peygamber-i-müz (4b-5), Teñri-müz (10a-2), din-i-müz (10a-2), zikr itdüg-ü-müz (15a-13), ğalib-i-müz (18b-8), imâmlar-ı-muz-dan (25a-6), şahid-i-müz-dür (27a-10), emir-ü-müz (63b-9)

### **Çokluk 3. Şahıs: -ları, -leri**

Çokluk eki –lar,-ler çokluk eki ile teklik 3. Şahıs iyelik ekinin birleşmesi sonucunda oluşmuştur. Türkçe’nin her döneminde aynı şekilde kullanılmıştır.

ķız-ları (8b-5), âdil-leri-dür (9b-8), ķul-ları-na (14a-3), zamanuñ âlim-leri (17b-11)

## **C. İSİM ÇEKİM EKLERİ**

### **1. İlgi Hâli (Genitive): -uñ, üñ, -iñ, -iñ; -nuñ, -nüñ, -niñ, -niñ; -im, -üm**

Tamlayan eki olarak da bilinen bu ek, ismi isme bağlamak suretiyle tamlama teşkil eder. Ekin asıl işlevi budur. Teklik ve çokluk 1. şahıs zamirlerinin çekiminde ilgi hali eki –um, -im şeklindedir. Burada dikkati çeken en önemli unsur bir damak ünsüzü olan ñ’nin m’ye dönümesidir. Bunun sebebi ise , ya damak ünsüzü ñ’yi baştaki b’nin kendisine benzetmesi ya da iyelik ekinin tesiriyle m’ye dönüşmesidir.<sup>42</sup>

ķayvanlar-uñ ve âdemler-üñ işlerini (5a-1), Allah ta‘âlâ’nuñ kitabları (6b-6), cümle-nüñ aşlı (7a-8), veliler-üñ derecesi (9a-5), fasık-iñ fıskı (12b-8), ğayriler-üñ ‘aybından araz itmekle (21a-13), ‘avret-iñ ferici (39b-4), ğişi-niñ ķulağına (3a-6)

Biz-üm ‘amellerimüz (5a-6), biz-im peygamberimüz (49b-10) ben-im ne işim (28a-11), ben-im üzerime (63b-13),

## **İSİM TAMLAMASI**

### **a. Belirtili İsim Tamlaması**

Tamlayanı ilgi hali eki, tamlananı ise iyelik eki almış tamlamalara belirtili isim tamlaması adı verilir.

meyyit-üñ namaz-ı-n ķılmaķ gerekdür (14b-7), ağaçlar-uñ yaprakları (2b-9), daneler-üñ şağış-ı (2b-9), yiriñ ğalkı (18a-6), lâhd-üñ iç-i-ne (35a-10)

<sup>42</sup>Muzaffer Akkuş, (2004), Elvân-ı Şirâzi’nin Ğülşen-i Râz Tercümesi , Niğde, s 37.

## **b. Belirtisiz İsim Tamlaması**

Tamlayanı ilgi eki almamış tamlamalardır.

ayağı tavş-ı-nı (3a-9), qar iç-i-nde (5b-3), âdem oğlan-ları-na (6a-4), nebiler derece-si-ne (9a-5), kıyâmet ‘alâmet-leri-nden (10a-10), vilâdetim tarih-i (33b-11), günâhı miqdar-ı (14a-1)

## **c. Zincirleme İsim Tamlaması**

varlık-ı-nuñ evvel-i (2a-9), Âdem oğlan-ları-nuñ ‘aklı (3b-13), kıyâmet ‘alâmet-leri-nden cümle-si (10a-7), . Mevtim tarihi (33b-12), ‘avret-iñ ferici-niñ iç-i (39b-4)

## **Yabancı Asıllılara Göre Yapılmış İsim Tamlaması**

### **a. Arapça`ya Göre Yapılmış İsim Tamlam**

hâtemü`l enbiyâdur (9a-3), ‘azâbü`l-kâbir (9b-11), naḥâsi`l-‘ayn (22b-8), cemaziye`l-evvelisi (33b-12), dini`l-İslâm (38b-6), sübhane`l-azim (41b-1)

### **b. Farsça`ya Göre Yapılmış İsim Tamlaması**

ezvâc-ı Muḥammed ‘aleyhi`s-selâm (8a-13), kerâmât-ı evliyâ (9a-5), levḥ-i maḥfûza (12b-3), şihḥat-i beden ve keşret-i evlâd (19a-10), sünnet-i resûldür (27b-11), eyyâm-ı bîzi (31a-9),

## **2. Belirtme Hâli**

### **-ı. -i.**

Eski Türkçede -(ı)ğ, -(i)g, -(u)ğ,-(ü)g şeklinde olan bu ek<sup>43</sup>, Batı Türkçesine geçişte umumi temayüle uğrayarak ğ/g’yi düşürmüş ve yardımcı ses durumundaki olan –ı, -i; -u, -ü asıl ekin fonksiyonunu üstlenmiştir. Ancak düşen bu ğ, g kendisinden önce gelen ünlüyü yuvarlaklaştırmayıp onların izini taşımış olması, her halde iyelik eki gibi yazılmasından ileri gelmektedir.<sup>44</sup>

cümle ‘âlem-i (2b-1), yidi kat gökler-i (2b-3), ḥazırlar-ı (3a-3), yakmağ-ı yaradan (3b-13), kâfirler-i yaratduğundan (3b-13), şuy-ı yüzine berk urmağ (39a-3)

### **-n**

Teklik ve çokluk üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra gelen bu ekin metnimizde bir çok örneği vardır.

<sup>43</sup> A. Van.Gabam. (2000), Eski Türkçenin Grameri, (Çeviren: Mehmet Akalın) TDK. Ankara, s.64.

<sup>44</sup> Muharrem Ergin, “Kadı Burhaneddin Divanı Üzerine Bir Gramer Denemesi”, TDED, C.4, s. 304.

mümin olması-n dilemedi (3b-3), iki kızını ana tezvic itmişdür (9b-4), diledüğü-n işler (13a-6), rızasın gözleyeler (30a-5), lâhdüñ ağzı-n yapılar (35a-13), alağları-n bir kerre topuğlar-ıla (38b-4), namazı-n kıla (46a-6),

### **-nı, -ni**

Eski Türkçede zamirlerden sonra kullanılan bu ekin metnimizde birçok örneği vardır.

içi-ni ve tışı-nı bilür (3a-1), yapraklar şağışı-nı (2b-10), ‘amelleri-ni yazarlar (6a-4), kâfirüñ küfrü-ni (3b-3), kalbcuğazları-nı arıdalar (19a-12),

### **3. Yönelme/ Yaklaşma Hâli**

#### **-a, -e**

Eski Türkçede –ğa,-ge, -ğa, -ke şeklinde kullanılan bu ek, tarihi süreç içinde bazı değişimler göstermiştir. Aslında –mğa, -mge, -nğa, -nke şekilleri yanında -ma –me –ña, -ne şekilleri de olup “ğ ve g” seslerinin çoğu şivelerde düştüğü görülür.<sup>45</sup> Ek metnimizde –a ve –e şeklindedir.

‘ibâdet-e layık (1b-12), hiç kimse-y-e (2a-13), gönli-n-e (2b-13), vücûd-a gelmez (3b-6), cümle-y-e su‘al ider (3b-11), od-a kıoyalar (5b-1), hizmet-e kıomışdur (6a-1), melekler-e (7a-8), peygamberleri-n-e (13a-9), şan‘atın-a ve malı-n-a ve kuvveti-n-e (21a-6), mekan-a ihtiyacı vardır (51a-7), Medine’ye göçmişdür (54a-3)

### **4. Bulunma Hâli**

#### **-da, -de**

Türkçenin her devresinde lokatif eki olarak –da, -de, -ta, -te kullanılmıştır. Metnimizde de bu şeklini muhafaza etmiştir.

gök-de ve yir-de (2a-4), karañu giceler-de (3a-7), kimi yir-de (6a-2), sücûd-dadur (6a-3), sa‘at-de (6a-6), evvelîn-de (6b-2), dünya-da (8a-6), arkasın-da (11b-6), fıķıh kitâbların-da (16b-3), ‘ibâdet-de (18b-11), üç günden eksik-de (45a-9), aşığa-da degildür (51a-5), ceñennem-de(55a-2)

### **5. Ayrılma Hâli**

#### **-dan,-den**

Eski Türkçede –tın,-tin, -dın,-din şeklinde dar ünlülü<sup>46</sup> olan bu eki, birtakım Türk şivelerinde -dan, -den, -dın, -din yanında -nan, -nen, -don, -dön, -dun, -dün, -ton,

<sup>45</sup> Reşit Rahmeti Arat, (1951),Atabetü’l Hakâyık, İstanbul, s.69.

<sup>46</sup> A. Van Gabain, (1974),Alturkiche Grammatik, Fiesbaden, s.88.

tön, -non, -nön şeklinde geçmektedir.<sup>47</sup> Metnimizde -dan,-den şeklinde geçen bazı örnekler:

geyme-den ve kuşanma-dan (2a-1), ‘ avrat-dan ve oğlan-dan (2a-2), mekân-dan ve zaman-dan (2a-5), kimse-den (2b-5), unutmak-dan (3a-3), zevâl-den (4b-12), an-dan ğayri (4b-13), gök-den yire iner (6a-7), cennet-den (10b-8), nesne-den (17b-11), ağrı-dan (43b-4), ikindiden evvel sünneti (61b-11)

## 6. Eşitlik Hâli

**-ca, -ce, -ça, -çe**

Eşitlik, mukayese, miktar, kadar ve benzerlik gibi birçok fonksiyonu üzerinde toplayan ek<sup>48</sup> metnimizde bir çok yerde geçmektedir.

böyle-ce ‘ itikâd itmektür (4a-4), öñün-ce vefât itmişdür (8b-8), ni-çe hikmetler (13a-5), çok-ça aḥkâm çıkarup (17b-5), bir kimseniñ ardın-ca (23a-9), önlerin-ce yürümeyeler (30a-3), tekrar-ca telkin ideler (32a-13),

## 7. Yön Gösterme Hâli

**-ra, re; -arı, -eri; -aru, -erü;**

Orta Türkçede –garu, -gerü, -ḡaru, -kerü, -aru, -erü, -ra, -re, -ru, -rü şeklinde olan ekin<sup>49</sup> metnimizde –aru, -erü, -arı, -eri, -ra, -re şekilliri vardır.

taş üz-re (3a-8), yuk-aru aḡıtmağa (4a-10), üz-eri-ne (10b-5), iç-erü bakmak (22b-6), ne-re-sine olursa (22b-3), ‘ adetinden il-erü-si (45b-1)

## 8. Vasıta Hâli

**-n, -la, -le; -ıla, -ile; -layın, -leyin**

Türkçemizde vasıta eki olarak –n, -la, -le; -ıla, -ile; -ılan, -ilen; -nan, -nen kullanılmaktadır. Ancak üzerinde çalıştığımız metinde aşağıdaki örneklerde gösterildiği gibi geçmektedir.

**-n**

od degdiği vaḡtı-n (5a-11), meyyit üç-ü-n (15a-1), aḡîr vaḡtine degi-n (46a-6)

**-la, -le**

anuñ irâdeti-y-le (3b-6), Hz.Muḡammed’iñ şeri‘ âti-y-le (10a-10), imân-la gitti (11a-12), ḡolları aḡıḡ-la ḡılmaḡ (43a-3),

<sup>47</sup> Suzan Duran, (1956), “Türkçede Cihet ve Mekan Gösteren Ek ve Sözcükler”, TDAY (Belleten), 1956, s.48-54.

<sup>48</sup> Zeynep Korkmaz, (1958), Türk Dilinde –ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme, TDAY (Belleten), s.41-48.

<sup>49</sup> Necmettin Hacıeminoğlu, (1936), Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK, Ankara, s.31.



### **-ıla, -ile**

yaratmak-ile (2b-2), dili ile söylediği (2b-13), kulağ ıla degildir (3a-9)

### **-layın, -leyin**

Eski şekli –ladın, -ledin<sup>50</sup> olan ekin metnimizde -layın, -leyin şekli kullanılmıştır.

ğayrı işidecek-leyin (43b-3), ma‘ni bozulacak-leyin kur’anı yanlış okumak (44a-1), buncı-layın bir zat (47b-2), bizci-leyin (3a-9)

### **9. Soru Eki**

#### **mı, mi**

Soru eklerinin kullanımı metnimizde çok sık değildir. Bulunan örneklerde ise düz ünlüdür.

mü‘ min misin (14a-4), imân-ıla mı ölürsün (14a-6), peygamber midür (24b-9)

### **10. Aitlik Eki**

Metnimizde fazlaca örneği olmayan eklerden biridir. Uyuma tabi olmayan eklerden biri olmasına rağmen metnimizde ek kök uyumuna tabi olarak kullanılmıştır.

yir yüzinde-ki peygamberlerine (6b-8), evvel-ki de cümle canlılar ölüp (53a-3), evvel-ki-si Âdem âleyhi’s-selâmdur (33b-9)

## **SIFATLAR**

Sıfatlar nesnelere vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelimelerdir. Türkçede sıfatlar, yanlarındaki isim ne şekilde bulunursa bulunsun, sıfat olarak daima çekimsizdir. Sıfatlar işletme eki almazlar. Sıfatları iki guruba ayırabiliriz.

#### **a. Niteleme Sıfatları**

Niteleme sıfatları nesnelere vasıflarını belirten sıfatlardır.

ekşer zamanda (4b-8), berk avâz (6b-1), büyük boynuz (6a-11), ‘üryân ayak (10b-11), şimdiki hal (11b-13), muhâlif nesne (12b-4), ğayri mezheb (15b-5), yeñi nikâh (59a-13), uzun ‘ömür (20a-3),

#### **b. Belirtme Sıfatları**

Belirtme sıfatları nesnelere belirten sıfatlardır.

##### **a) İşaret sıfatları**

<sup>50</sup> Reşit Rahmeti Arat, (1951), Atabetü’l Hakâyık, İst. s. 138.

**bu**

bu nesnelere (2a-3), bu göklerde (4a-8), bu yedi sıfatı (4b-10), bu 'âlem (6b-3), bu hâl (10b-13), bu araya (15a-13), bu cümle (17a-7), bu zamana (18a-8)

**şol**

şol sünnetler (25a-5), şol sıfatlardır (48a-3), şol gişi (56a-4), şol nesnelere (63b-2)

**ol**

ol gün (46b-3), ol 'itiqad (15a-12), ol zamanın 'alimleri (17b-11), ol nimetin (19a-11), ol 'ibâdet (21a-3),

**b) Sayı sıfatları**

**a) Asıl sayı sıfatları**

bir sekicik (2b-2), yedi kat (2b-2), bir sa'âtde (4a-11), yedi sıfatı (4b-10), bir tağı (6a-7), iki kerre (6b-2), , kırk yıl (6b-7), yigirmi üç yılda (6b-10), iki pare (7b-13), altmış üç yaşında (9a-1), biñ yıl (10b-13), beş vakit (16a-2), yedi uzuvların şakınalar (21b-8), on gün (45a-11), üç şafdan (35a-6)

**b) Sıra sayı sıfatları**

on-uncu günü (33b-12), yedi-nci kat göğe (4a-13), iki-nci rek' atda (42b-11)

**c) Üleştirme sayı sıfatları**

yigirmi-şer akçe (34a-13)

**c) Soru sıfatları**

ne kadar zâlim (14b-12), ne şevâb ola (16a-10), ne işim var (28a-11), kaç fakirde kalursa (34a-8), kaç tamlı yağmur (48b-2)

**ç) Belirsizlik sıfatları**

bir hâl üzere (2a-10), hiç kimseye (2a-13), hiçbir iş (2b-2), hiçbir nesne (2b-4), cümle kâfirler (2b-6), bir fayide (2b-7), her nesneyi (2b-9), her avâzı (3a-5), ba'zı kullarına (4b-3), ba'zı meleklerine (6a-5), cümle canları (6a-9), her mü' mine (7b-2), birkaç nesnelere (57a-7), birkaç devir (34a-4), her yerde (51a-13)

## **ZAMİRLER**

**a. Şahıs Zamirleri**

Zamirler isim grubuna dahil olup, kullanım bakımından isim gibi muamele görürler. Ancak çekim esnasında kökün değişikliğe uğraması, önemli bir hususiyet

arz etmektedir.<sup>51</sup> Özellikle şahıs zamirlerinin teklik ve çokluk 1. şahıslarda ilgi hali eki ve yine teklik 1. ve 2. şahıslarda yönelme hali durumlarında kök değişmeye uğrar. Zamirlerdeki bu değişme Türkçe'nin umûmi yapısında istisnai bir durum teşkil etmektedir.

### **Şahıs Zamirlerinin Hal Ekleriyle Kullanılması**

#### **Teklik 1.Şahıs: ben**

ben dağı ol ' itikâd üzreyin (14b-12), ben Allahuñ hükmin (24b-8), ben emr olunsam (25b-5), ben müminin (26a-10), ben uğurlananları ve yitükleri bilürin dise (26a-13), ben şer' i ne bileyim dise (28b-3), ben şer` i dilemezsin dise (28b-9), ben anı bilmezsin (57a-5)

#### **İlgi Hali: benim**

benim ne işim var dise (28a-11), benim üzerime yalan söylese (63b-13), benim işledüğüm işi (64a-1)

#### **Belirtme Hali: beni**

beni bilsünler (7) (47a-7)

#### **Yönelme /Yaklaşma Hali: baña**

baña cenneti virürse (25b-3), baña Allah Ta'âla (26b-6), baña cin haber virür (27b-2), baña namaz kılmak (27b-7)

#### **Bulunma Hali: bende**

bende de ol ni' met olsa (19b-3)

#### **Ayrılma Hali: benden**

benden diriğ tutma (24b-6), benden küfür şâdır oldısa (58b-3)

#### **Teklik 2. Şahıs: sen**

sen anuñ mâliniñ ve' ilminiñ zevâlin isteseñ (19b-1)

#### **İlgi Hali: senüñ**

senüñ emrüñ-ile işlemezsin (25a-10), senüñ oğluñ Allah ta' âlaya gerek oldı (26a-12), senüñ canibinden (58b-4)

#### **Yönelme /Yaklaşma Hali: Saña**

saña virdim diye (33b-5)

#### **Ayrılma Hali: Senden**

senden ötürü cennet virürse (25b-6)

<sup>51</sup> Mehmet AKALIN, (1994), Ahmedi'nin Dili, TDAY (Belleten), Ankara. ss.9-153.

**Teklik 3.Şahıs: o / ol**

ol varidi (2b-13), ol bilür (3a-2), her şeyi yaradan oldur (4b-13), ) cümleñüñ aşı oldur (7a-8), ol evvel gelmişdür (18a-11)

**İlgi Hali: anuñ**

anuñ şâkirdleri (18a-13), anuñ mâlınıñ ve' ilminiñ zevâlin isteseñ (19b-1), anuñ oğlanıdır (53b-10), anuñ imânına (56b-12), anuñ dili küfür söz söyleyüp (57b-12)

**Yönelme /Yaklaşma Hali: aña**

aña bir fayide haşıl olmaz (2b-7), aña la' net idüp kıvırmışdur. (7a-11), aña tevbe it dise (29a-2),

**Bulunma Hali: anda**

anda olmaz (2a-4),

**Ayrıma Hali: andan**

andan bir berk âvâz çıksa gerekdür (6b-1),

**Çokluk 1. Şahıs: biz**

biz işlerüz (3b-6), biz kırtulduk dise kâfir olur (24b-13), biz şakî olmazduk (28b-10)

**İlgi Hali: bizim/ bizüm**

bizim 'amelimüzi (5a-6), bizim peygamberimiz (49b-10), bizüm emrümüz (63b-10)

**Belirtme Hali: bizi**

Bizi ve bizim 'amelimüzi (5a-6)

**Yönelme /Yaklaşma Hali: bize**

Bize anları bilmek lâzım degildür (13a-5), bize lâzım olan (49b-2), bize namaz kılmğa (61a-8)

**Çokluk 3. Şahıs: anlar**

anlar 'Allah tâ' âlâya 'asî olmazlar (5b-12), anlar ile şimdi (17b-9), anlar Teñri ta'âlânuñ emrile (52a-11), anlar için şer' i kıllalar (63b-2)

**İlgi Hali: anlaruñ**

Anlaruñ dağı içlerinde (5b-13), anlaruñ 'itikâdı bu araya gelince (15a-13), anlaruñ ihtiyacları dağı yoğdı (17b-6), anlaruñ haqqında begine (21b-9), anlaruñ her birine baqmaq (22b-5)

**Yönelme /Yaklaşma Hali: anlara**

Anlara kirâman kâtibin (6a-4), anlara dürlü ‘azablar ideler (10a-4), anlara dağı ölüm yoğdur (11b-13), anlara izni yoğdur (63b-3)

**Bulunma Hali: anlarda**

erkeklik ve dişilik anlarda olmaz (5b-13)

**Ayrılma Hali: anlardan**

anlardan ħarâc ve cizye almazlar (52a-8)

**b. İşaret Zamirleri**

Bu, ol bunlar zamir olan sözcüklerdir. Bu zamirler yalın veya isim çekim ekleriyle birlikte kullanılmıştır

**İşaret Zamirleri ve Hal Ekleriyle Kullanılması****Bu**

Bu neseler anda olmaz (2a-3), bu cümle ‘âlemi bir anda yoğ ider (2b-1), bu yedi şıfatı (4b-10), bu ki ‘amelde ba‘zı ħuşûşda (18a-5), bu ca‘izdür (19b-2), bu dağı mervidür (24a-8)

**İlgi Hali: bunuñ**

Bunuñ taħkiği oldur ki (15b-6), bunuñ zararı artuğdur (20a-2), bunuñ gibi ‘imân (52a-9), bunuñ üzerine (54a-6)

**Belirtme Hali: bunu, bunu**

Bunu murâd idenler (21b-8), bunu şek tarik-ile dirse (25a-1), bunu diye (36b-13),

**Yönelme Hali: buna**

Buna müdâvemet idenüñ (24a-5), buna delil vardur (27a-4)

**Bulunma Hali: bunda**

bunda anlara kimse nesne dimezler (51a-7), tafşili bunda mümkün degildür (58a-2),

**Ayrılma Hali: bundan**

Bundan şoñra peygamber (53b-13), bundan şoñra dil-ile dağı (63a-7), bundan evvel gelen peygamber (7b-8), bundan şoñra dil-ile dağı (61a-7)

**Ol**

ol bellü bir âdem (19b-13), ol gendüye uzun ‘ömür tağdir idüp (20a-3), ol ħayrınıñ eyü olduğın istemekdür (21a-9), ol dağı esedd-i ħarâmdur (23a-11)

**Belirtme Hali: anı**

anı Allah ta'âlâ (7a-7), anı ekşeri zamanda (16b-9), anı öldürmek helâl (57b-7)

**bunlar**

bunlar öldükden (33a-3)

**Belirtme Hali: bunları**

Bunları تنها yire ilete (33b-2)

**Yönelme Hali: bunlara**

bunlara cennetliklerdür diyü hüküm câ'izdür (14b-1), Firavn gibi bunlara cehennemlikdür (14b-5), bunlara çok şevâblar vire (17a-12)

**Ayrılma Hali: bunlardan**

bunlardan artıklığı (22a-9), bunlardan şakınalar (22b-10)

**c. Belirsizlik Zamirleri**

Bunlar nesnelere belirle belirsiz bir şekilde temsil eden zamirlerdir. Metnimizde tesbit ettiğimiz başlıca örnekleri şunlardır.

**ba' zı**

ba' zınıñ kâfir olmasın (49a-13), ba' zına Cebra' il aleyhi's-selâm (49b-10)

**biraz**

selbiyyenüñ birazın bilicek (51b-6)

**birisi**

birisi dağı aña tevbe it dise (29b-2), birisi şu kıoya (34b-10), birisi kabrüm yanında tura (35b-7), Birisi hayatdur (48a-7), birisi dağı kudretdür (49b-2), birisi dağı halkıdur. (50a-13)

**ķankı**

ķankısına tabi olursa (18a-8),

**kimi**

kimi dizinde kimi azgında (12b-12), kimi kitâb-ıla kimi kitâbsız (53b-11), kimi topuğına ve kimi dizine (54b-1), kimi yıldırım gibi kimi segirdür at gibi (55a-5)

**kimse**

ol kimselerde imândan nesne bulunmaz (52a-6), kimse bir 'amel işlese (63b-8)

**kimsene**

kimsene aña güc-ile (3a-12)

### **her biri**

her birini bir hizmete komışdur (6a-2), her biri bir tayıfeye gönderilmişdür (7b-9), her birisi ‘ameline göre ceza olursa gerekdür.(11a-1), anlaruñ her birine (22b-5)

### **ç. Soru Zamirleri**

#### **kim**

‘amelde mezhebüñ kimdür (15b-2), kim qadır olur (28a-12)

#### **ne**

ne getürdise (24a-13), bu ip nedür (26a-13), ne bilür dimişler (27a-12), nedür bu dise (28a-13), bâki ne qalursa (33b-13), neye qâdir olurlarsa (37b-5), peygamberler ne indürmişdür (53a-8), musulmanlık şıfatı nedür (57a-4), neye inanmaqdur (57a-5), ne demek-le olur (57a-5), musulmanlık nedür (59a-1)

### **d. Dönüşlülük Zamirleri**

#### **gendü**

gendü kitâbından (17a-9), gendüyi cümleden alçaq görmekdür (21a-8), gendü haqqında itdükleri eksikleri (21a-11), gendüler dağı imânı ve islâmı bilüp (58b-8)

## **ZARFLAR**

### **a. Zaman Zarfları**

#### **andan soñra**

andan soñra girü Mekkeye inmişdür (8a-9), Andan soñra kıyâmet qopşa gerekdür. (10b-2), andan soñra veli-(y)i aqrabam (34a-9), andan soñra kefene mübâşeret ideler (34b-4), Andan soñra yumağa mübâşeret ideler (34b-7), Andan soñra ayda (60b-9),

#### **bir anda**

cümle ‘âlemi bir anda yok ider (2b-1), bir anda girü var ider (2b-1)

#### **ebed**

cennet ehli cennete girdikten soñra ebed anda qalurlar (12a-1), şeytanlar cehennemde ebed qalurlar (12a-8)

#### **ebeden**

ebeden cehennemde qalacaqdur (56b-9)

#### **ebedi**

cehennemde ebedî kalır (54b-13)

### **evvel**

evvel inen kitâbların ba'zı hükmin nash itmişdür (7a-3), evvel ve dahı mu'cizeler çokdur(8a-10), evvel hac itdise (23b-11), evvel (1) olan 'ibâdetler küfür söylemek ile ba'ıl oldu (57b-13), ikindinen evvel sünneti dört (61a-11)

### **gâh gâh**

gâh gâh muvâfıkât ideler (32a-8)

### **gice**

her gice tebâreke sûresin okıyalar (31a-11), Gice kılınan nafilerde (41a-3), gice kaç im olup (56a-8), gerdege girdikleri gice bunları imtihân idüp (59a-11), biri her gice vâcibdür (61b-5),

### **girü**

girü var ider (2b-1), girü yerine gelmez (23b-13), girü kâfir olur (27b-1), girü kâfir olur (27b-2), girü kan gelse ol oruc olmaz (46b-2)

### **hemân**

hemân bize lâzım olan (4a-3), hemân kuruca toprak üzere koyalar (35b-3), heman şol nesnelere ki eksiklik ve ihtiyaca delâlet eyleye (50b-12), hemân çâresi inanması lâzım olanları öğredüp (57a-11), hemân şol nesnelere ki (58a-3)

### **hep**

göñline gelenleri ve gelmişleri ve gelecekleri hep bilür (48b-1), hayırları hep bozılır (57b-6)

### **her gün**

her gün üç kerre okıya (24a-7), her gün imânın yinileye (24a-10), her gün imânını yinileye (58b-2)

### **hic / hiç**

hic zarar gelmez (2b-8), hiç yakmadı (5b-2), hiç çıkmazlar (12a-2), hiç 'azâbları dükenmez (12a-13), hiç hatırına gelmese (56b-11)

### **imdi**

imdi adem oğlanınıñ (47b-6), imdi ol inanacak nesnelere (51b-12), imdi ol bilinüp (51a-10), imdi imân ve islâm birdür (56a-10), imdi her söz ve her iş ki bu ma'nâların biri anda bulına küfürdür. (58a-8), imdi erlerinüñ üzerlerine lâzımdur (58a-10)

### **nihâyet**



nihâyet muşhaflarda yazılan yazular (50a-9), nihâyet getürdüğü nesnelere (56a-12), nihâyet imân-ı icmâli olur (56b-12)

### **şoñra**

şoñra nesh oldu (26a-2), ikindiden şoñra müdâvemet ideler (31b-2), mekânı şoñra yarattı (51a-10), gitdikden şoñra (60a-9), aḥşam namazından şoñra altı rek'at (61b-12)

### **şimdi**

şimdi elindedür (6a-12), anlar ile şimdi 'amel câyiz degildir. (7a-4),

### **şimden girü**

şimden girü dükenür daḥı degildir (4b-2), şimden girü ve aşla günâh itmemege 'azm itmekdür (21b-3),

### **tekrâr**

tekrâr on bir kere İhlâş ve Ayetel Kürsi ve sûre(y)i Yasin ve sûre(y)iBağara(y)ı bi't-tamam okıyalar (36a-9), tekrâr okumak (42b-12), tekrâr nikâh lâzım olur (57b-12), tekrâr itmek lâzım olur. (57b-13), tekrâr ṭalkın ideler (60a-3)

## **b. Yer ve Yön Zarfları**

### **karşu**

kibleye karşu oturmak (38a-13), aya karşu oturmak (38b-1), yüzüne karşu kılmak (42a-8), kandile (9) karşu kılmak mekrûh degildir (42a-9), kabre karşu namaz kılmak (42b-3)

### **üzre**

ḥal üzre kılmak (14b-9),

### **yuḡaru**

yuḡarı kaldurmak (43a-3), şuyı yuḡaru akıtmaḡa (4a-10), ellerin yuḡaru kaldurmak (43a-3)

## **c. Miktar Zarfları**

### **az**

Az az yigirmi üç yılda tamâm olmuşdur (6b-10), İstiftâ az vaḡı' olırdı. (17b-8)

### **çok**

çok yaşamaḡı sevmekdür (20a-4), çok gülmeden (30b-7), çok ihsân ideler (37b-3)

### **pek**

pek redd olunmuşdur (63b-9)

#### **d. Hal Zarfları**

##### **aşlâ**

aşlâ bilmediği nesne yokdur (2b-12), aşlâ peygamber gelmek yokdur (9a-3), aşlâ canlı kimesne kalmasa (21b-2), şimden girü ve aşlâ günâh itmemege 'azm itmekdür (21b-3),

##### **başka**

başka başka namaz kılmak (42b-4) başka başka mükellefe olur (59a-8)

##### **başkaca**

isimlerini başkaca añalar (31b-12),

##### **böyle**

böyle olmuşdur (4b-8), 'âdetullah böyle cari olmuşdur (5b-4), böyle diyene bu söze inanan kafir olur (27b-1), şabañ farzından sonra dañ girü böyle diyeler (30a-5), üç güne dek böyle eyleye (46a-7), çoğina böyle olmuşdur (49b-12)

##### **böylece**

böylece 'itikad itmekdür (49b-3)

##### **pes**

pes Hağ ta'âlânun bu yidi şıfatı (4b-10), pes her mümine lâzımdur (7b-2), pes Hağ ta'âlâ emr 'itmişdür (17a-8), pes lâzım oldu ki (17b-10), pes imdi adem oğlanınıñ (47b-6)

##### **kıttı**

Kurânı kıttı okumak (41a-2) lâkin kıttı şakınacağdur. (57b-3), kıttı şakınacağdur (59b-9)

##### **nice, niçe**

nice zaman geçdikden sonra (10b-5), niçe biñ bu gökler ve yirler gibi (49b-6), nice bilmek gerekdür. (52a-1)

#### **e. Soru Zarfları**

##### **ne için**

ne için yaradılsa (47b-10)

##### **niçün**

señ ya niçün cümleñ mü' min olmasın dilemedi. (3b-9), şerleri niçün diler (13a-1)

## f. Kelime Tekrarı ile Yapılan Zarflar

### az az

az az yigirmi üç yılda (6b-10)

### gâh gâh

gâh gâh muvâfıkât ideler (32a-8)

### tiz tiz

tiz tiz okuyup (37a-3)

## EDATLAR

Edatlar yalnız başına anlamı bulunmayan, yalnız gramer görevleri bulunan kelimelerdir. Birlikte kullanıldıkları kelimelerin kelime gruplarının ve cümlelerin kullanılışlarına ve ifade kabiliyetlerine yardım ederler.

### a. Bağlama Edatları

#### ammâ

ammâ ol ni‘metiñ qadrini bilmesi anuñ zevâlin istemek (19a-11), ammâ bağan ‘avrat-sa ere göbeginden dizi altına dek bakmaq haramdur (22b-1), kible ikidür demek küfüdür ammâ evvel Beytü’l Muqaddis kıbleyidi (26a-1)

#### ancağ

ammâ gâybleri ancağ ol bilür (3a-2), zira cin gâybı bilmez ancağ Allah ta‘âlâ bilür (27b-3), ancağ bize lâzım olan böylece i‘tikad itmekdür (49b-2), Ancağ musılmanlık da‘vasın kıldıkları bulunur (51a-6)

#### belki

belki Resûlullahuñ sünneti olduğı için ecliden işlerin dise (25a-11), belki cem‘i şifatları-(y)-ıla bilmekdür (48a-1), belki éllerden yañlış ve bozgun işitdiklerine göre (52a-3), belki nice günahlar dağı itmiş olsa (55b-13)

#### belkim

gayrılar batıldur dimeye belkim ide (15b-4),

#### da/ de

Egerçi ol uyduğı ‘âlim (3) hatâ itdise de (17b-3), getürse de tâ ki ol sözden rücu‘ idüp tevbe itmeyince (23b-8), ol da kılmazın dise (25a-13), ol da baña namâz kılamak kıti işdür (27b-7), lâkin kıldan da hareket gerek dise (28a-2), ikindüden şoñra da görürse (46a-3)

**dağı**

olmak dağı mümkün degildir (2a-4), bir kimse dağı gulse (28b-6), evvel sağ omzuna sonra soluna ve dağı başına ve sair a'zasına dökmek (39b-1), birisi dağı halkıdır (50a-13), şıfat-ı selbiyye ile dağı bilmenün ma'nası budur (51a-11)

**eger**

eger balgam degilse ve yatup uyumak ve tayanup uyumak (39a-6), eger uyuduğı zamanda zekeri hareket üzere degilse (39b-7), Eger hayz üç günden eksikde kesilse (45a-9), Eger imânı ve islâmı bilmeyüp beyân idemezlerse imân telkîn ideler. (59a-12)

**egerçi**

Egerçi ol uyduğı 'âlim hatâ itdise (17b-2), Egerçi 'âdet üzere kelime-i şehâdet (8) getürse de egerçe (24b-7)

**halbûki**

halbûki ol işi işledügin bilse (27a-5)

**gibi**

ayağ gibi nesnelere münezzehdür (2a-8), 'amel itmesi gibi (10a-10), adam öldürmek gibi (13b-11), gıybet gibi (21b-13)

**ıla, ile**

Bir sekicik yaratmak ile yidi kat gökleri ve yidi kat yirleri yaratmak (2b-2), dil ile degil (4b-3), 'akrepler-ile 'azâb olınurlar (12a-10), nesne Allah ta'âlânın kazâsıla (12b-2), şabr-ıla belâlara ve miñnetlere ve marâzlara ve muşibetlere katlanalar (20b-5)

**ki**

Her nesne ki 'âlemde vardır. (3a-13), her mümine lâzımdur ki anı düşman tutına (7b-2), Farz oldur ki anı Allah ta'âlâ buyurmuş ola (15b-13), Ve naşihât-ile ki ol gayrının eyü olduğın istemekdür (21a-9), mü'mine vâcibdür ki belki farz-ı 'ayndur ki Teñri ta'âlâyı (47b-8), İmdi caizdür ki babaları ve anaları küfür söz söyleyüp (59b-7)

**meşelâ**

meşelâ bir kimsenün çok mâlı olsa (19a-12), meşelâ bir Yahya adlı kimseye (29a-12), meşelâ Teñri ta'âlâ cisim degildir. (50b-13)

### **pes**

pes Hâk ta'âlâ emr 'itmişdür (17a-8), pes bu tefsîr üzerine dağı gine Teñri ta'âlâyı bilmek lâzımdur (47a-9), Pes imdi âdem oğlanınıñ yaradıldığundan (47b-6), Pes her mü'mine lâyıķ oldur (58a-9)

### **ve**

ğuşşalanmadan ve ĥasta olmadan ve teğayyür andan berîdür (2a-11), cüsse ve kuvvet virmişdür (6a-6), lâkin rızâsıla ve sevmesile degildür (12b-10), Ziña gibi ve toyduķdan soñra yimek gibi. (29a-9), ayetleri ve tesbihleri barmağıyla şaymak (43a-5), yañlış ve bozğun işitdiklerine göre bilseler ve añlasalar (52a-4)

### **veya**

evliyâdan veya 'ulemadan (11a-12), ĥarc itse veya çok 'ilmi olsa (19a-13), öldüğüm günden veya yidisinde (37b-1), kırkında veya yılında tâ'am bişirüp ziyâfet itmeyeler (37b-2), tavar tersiyle veya âdam veya tavar yiyecek nesne ile silinmek mekrûhdur (38a-12), sûre veya üç âyet ya bir uzun ayet (40b-5)

### **ya**

bir kimseden nef' i görmeden ya zarar görmeden berîdür (2b-5), Lâkin önlerinde ya üstlerinde degil niteliksiz görürler. (8a-8), anı bir kerre ya iki kerre işlemiş ola (17a-1), bir kimseniñ ĥapusu yarığından ya bir delüğinden içerü bakmak (22b-6)

### **ya...ya**

ya dirhem ya oķķa (22b-12), ya tezek-ile ya biz ile silmek sünnetdür.(38a-7), Âdem şûreti gibi ya firişte şûreti gibi ya ayruķ bir nesne gibi ve hiçbir nesneye beñzemez (51a-2), ya velîlerden ya 'âlimlerden şefâ' at iriše.(54b-12)

### **yâhûd**

terlede yâhûd yaķa (5b-3), bu sözi sünnetligin inkâr tarıķ-ıla yahûd istiĥfaf tarıķ-ıla söylese (25a-9), ĥadir olur dise yahûd fetvâyı yire bıraķsa (28a-12), i' tiĥâd iderler yahûd Ĥazret-i peygamber şallallahü 'aleyhi vesellem mi' râca gitdüğü vaķıt (51a-13)

### **ya'ni**

ya'ni her nesne(y)i görür (49a-1), ya'ni yaratmaķdur (50a-13), islâmda ta' zimi ya'ni ululaması lâzım olanı (58a-3), ya'ni ĥelâl 'add itmek (58a-5)

## **zîrâ**

zîrâ ‘alâmet-i ‘acizdür (3b-7), zîrâ gaybdur.(14a-7), zîrâ ekşeri müctehid ve ‘âlim-idi (17b-6), zîrâ üstâdlarına çok yirde tabi‘ olurlar (18b-4), Zirâ imân birçac nesneleri bilüp (51b-10)

## **c. Kuvvetlendirme Edatları**

### **dek**

dizi altına dek bakmaq haramdur (22a-3), ) namâzuñ aḥir vaḳtine dek (46a-9), kimi aḡzına dek ve kimi depesine dek (54b-1)

### **ḥattâ**

ḥattâ bir gişi yimek yerken söz söylemek (26a-7), ne işledüm ḥattâ tevbe idem (29a-2), ḥattâ bir gişiniñ kulaḡına fısıldansa (48b-9)

## **ç. Sesleme Edatları**

### **yâ**

yâ Rabbi (24a-10), yâ Yaḡya (29a-12), yâ fülân (60a-11)

## **FİİLLER**

### **A. İSİM FİİLLER**

#### **1.Bildirme Ekleri(ihbar/ şimdiki zaman “imek fiili”)**

##### **Teklik 1. Şahıs:-ın, -in**

Eski Anadolu Türkçesinde –am, -em, -van, -ven, -ven, -ın, -in şeklinde kullanılan bu ekin metnimizde –ın, -in şeklinin kullanılması hâlâ bu dönemde Eski Anadolu Türkçesi özelliğini az da olsa devam ettiğini göstermektedir.

ben daḡı ol ‘itiḡâd üzreyin diye (15a-12), mümin misin didikleri vaḳitde mümin-in ḡaḡḡa dimek gerekdür (16a-5), müminin inşallah dimeye (16a-5)

##### **Teklik 2. Şahıs:-sın, -sin**

“Ḥaḡ resûli-sin” dimişdür.(8a-2), mümin mi-sin didikleri vaḳitde (14a-4)

##### **Teklik 3. Şahıs: -dur, -dür**

evvelü vaşiiyetüm oldur ki (1b-11), yidi ḡat yirleri yaratmaq berâberdür. (2b-3), bizim peygamberimiz oldur (7b-8), zira ḡâyibe ḡükümdür (14a-11), ‘ucb getürmemek iledür (21a-3), göbegi altından dizi altına degdür (39b-11), vacip daḡı iki dürlüdür (61b-4)

### **Olumsuzuz**

İmek fiilinin olumsuzuz degil/ degül kelimesiyle yapılmaktadır. Metnimizde sadece teklik 3. şahsın örneklerine rastlanmıştır. Bazen degil kelimesine –dur, -dür eki bazen de eksiz olarak yapılmıştır.

#### **Teklik 3. Şahıs**

olmağ dağı mümkün degüldür (2a-4), gördüğü göz-ile degil gözden ve kulağdan beridür (3a-10), kâfir ve ‘âşi itmege kâdir degillerdür (7b-1), anuñ zevâlin istemek hâsed degildür (19a-11), İllâ yüzi degil ve eli ayası ve ayakları degil (39b-13)

#### **2. Görülen Geçmiş Zaman**

##### **Teklik 3. Şahıs: -ı-dı, -ı-di,**

cümle ‘alem yoğ-iken ol var-ıdi (2a-13), hem anlarıñ ihtiyacları dağı yoğ-ıdı (17b-6), müctehid ve ‘âlim-ıdi. (17b-7), biz toğudı dise (28b-13), gönline muvâfık ıdi (61a-8)

### **Olumsuzuz**

halk arasında havâdiş çok degil-ıdi. (17b-8)

#### **3. Öğrenilen Geçmiş Zaman**

##### **Çokluk 1. Şahıs: -ı-mişiz**

oğlanları imişiz dise kâfir olur (29a-1)

#### **4. Şart**

##### **Teklik 3. Şahıs: -ısa, -ıse, -sa,-se**

hayr ‘ameli var-ısa (11a-6), Yoğ-ısa mazlûmuñ günahını yükletse gerekdür (11a-7), Hakkullah-ıse (21b-4), rıza(y)ıse küfür degildür (27a-2), balğam degilse ve yatup uyumağ (39a-6), gövdesinde necâset var-ısa (39a-13)

### **Olumsuzuz**

ma‘şiyet degil-ıse (30a-12), hareket üzre degil-se (39b-8), bellü degil-se nifâs olmaz (46b-5)

## B. FİİL ÇEKİMİ

### 1. Basit Çekimler

#### a. Bildirme Kipleri

##### Görülen Geçmiş Zaman

###### Teklik 1. Şahıs: -du-m, -dü-m

mu<sup>ç</sup> âmelede imâm idin-dü-m ve anuñ kitâbullahdan ve hadişden añlayup çıkardığın kabul it-dü-m (18b-12,13), din-i islâma gir-dü-m (24a-12), eline alup kabul it-dü-m diye (33b-5), uy-du-m şü imâma (40a-5),

###### Teklik 3. Şahıs: -dı, -di

emr it-di ki (17b-1), anlar gitdikden soñra ehl-islâm çoğal-dı (17b-9), lâzım ol-dı ki (17b-10), her birine bir tâ'ife tabi<sup>ç</sup> ol-dı (18a-1)

###### Çokluk 1. Şahıs: -du-ķ

bu meyyite bağışla-du-ķ (36a-12)

###### Çokluk 3. Şahıs: -dılar, -diler

mihim görüp aña çalış-dılar (17b-4), halka beyân idüp yaz-dılar (18a-1), gayrılara tabi<sup>ç</sup> ol-dılar (18a-3), üzerine <sup>ç</sup>amel it-diler (18a-4), <sup>ç</sup>ulema ihtilâf it-diler (26b-10), kâfir olur di-diler (27b-8)

##### Olumsuz

###### Teklik 1. Şahıs: -ma-dum, -me-düm

fülân işi işle-me-düm (27a-5), cinni ve insi yarat-ma-dum (47a-6), beni bilsünler diyü yarat-ma-dum (47a-7)

###### Teklik 3. Şahıs: -ma-dı, -me-di

niçün cümleñ mü<sup>ç</sup> min olmasın dile-me-di. (3b-9), yazmağa elleri deg-me-di (17b-6)

##### Öğrenilen Geçmiş Zaman

###### Teklik 3. Şahıs: -mışdur, -mişdür

Anuñ dilemesiyle ol-mışdur (3b-1), tâ<sup>ç</sup> atın dile-mişdür (3b-2), mi<sup>ç</sup> râcdâ söylemişdür (4b-6), Her birini bir hizmete ko-mışdur (6a-1), müvekkel kıl-mışdur (6a-9), gökden indiril-mişdür (6b-8), peygamberlerine ne indür-mişdür.(53a-8)

###### Çokluk 3. Şahıs: -mişler, -mişlar

sicde it-mişlerdür (7a-9), aşılları budur di-mişler (16b-5), anı imâm idinmişlerdür (18a-11), inkârı dağı tevbedür di-mişler (23b-9), <sup>ç</sup>ulema küfrinde ihtilaf it-mişler. (27b-6)



## Öğrenilen Geçmiş Zamanın Olumsuzu

### Teklik 3. Şahıs: -me-mişdür

fasıkuñ fısqını dile-memişdür (3b-4), Allah ta'âlâyı gör-memişdür (8a-6)

### Geniş Zaman

#### Teklik 1. Şahıs: -r-in, -ar-ın, -er-in

şahâdet id-er-in ki (1b-11), ecliden işle-r-in dise (25a-11), yitükleri bil-ü-r-in (27a-13), anuñla bil-ü-r-in (27b-2)

#### Teklik 2. Şahıs: -r-sin

öl-ü-r-sin diseler bilmezsin (14a-6)

#### Teklik 3. Şahıs: -er, -r

cümle 'âlemi bir anda yok id-er (2b-1), her âvâzı işid-ü-r (3a-5), söz söyle-r (4b-4), vasıtası-y-ıla söyle-r (4b-7), yanmağ yarad-ur (5b-5), günâhı miğdarı 'azâb id-er (14a-2), ni' metüñ kadrini bil-ü-r (19a-8),

#### Çokluk 1. Şahıs: -r-üz, -r-uz, -er-üz, -ar-uz

biz işlerüz (3b-6), cümlesini sev-er-üz ve şefâ'atlerini um-ar-uz (9b-10), eşağ añla-r-uz (27a-2)

#### Çokluk 3. Şahıs: -arlar, -erler, -rlar, -rler

'Amellerini yaz-arlar (6a-4), kirâman kâtibin ve hafza di-rler (6a-5), vesvese id-erler (7b-1), ebed anda kal-urlar (12a-1), azâb id-erler (12a-11), birbirine muhâlifet id-erler (18a-6), şaqqınmağ di-rler (21b-8), ervâh-ı meşâyih-i hazırâdur bil-ürler (28b-8), i' tikkâd id-erler (51b-2)

## Olumsuzu

### Teklik 1. Şahıs: -maz-ın, -mezi-n

Bil-mez-in Allah ta'âlâ bilür (14a-6), senüñ emrüñ-ile işle-mez-in (25a-10), kılmaz-ın dise (25a-13), gir-mez-in dise (25b-5), Allaha and içdüğüñ dile-mez-in (27b-5)

### Teklik 3. Şahıs: -maz, -mez

Bu neseler anda ol-maz (2a-4), fayide haşıl ol-maz (2b-7), gayriya kitab in-mez (6b-9), derecesine yitiş-mez (9a-6), gayrı 'ameller ansız kabul ol-maz (21b-7), oruç ol-maz (46a-1), bundan soñra peygamber gel-mez (53b-13)

### Çokluk 3. Şahıs: -mazlar, -mezler

Allah ta'âlâya 'asî ol-mazlar, yi-mezler ve iç-mezler (5b-12), hiç çık-mazlar (12a-2), hârâc ve cizye al-mazlar. (52a-8), insan gibi anlar 'âsi ol-mazlar, yi-mezler (52a-13)

### **Gelecek Zaman**

Metnimizde dikkati çeken önemli gramer özelliklerinden biri de gelecek zaman eki olarak -sa gerek, -se gerek ekinin kullanılmasıdır. Faruk Kadri Timurtaş Eski Türkçede böyle bir ekin mevcut olmadığını ve Çağatayca dışında diğer şivelerde bulunmadığını söylemektedir.<sup>52</sup> Aslında gereklilik eki gibi görünmesine rağmen işlev itibariyle gelecek zaman ifade eder.<sup>53</sup> Ekin metnimizde çokluk ve teklik 3. şahıslarını rastlanmıştır. Aynı zamanda –acak, -ecek ekinin de birkaç örneği vardır.

Cennete gir-ecek-dür (55a-3), cehennemde kal-acağ-dur (56a-9), kattı şaşın-acağ-dur (57b-3)

### **Teklik 3.şahıs: -se gerekdür, -sa gerekdür**

İzin aldıkda üfür-se gerekdür. (53a-1), andan bir berk âvâz çık-sa gerekdür. (53a-2) İki kerre şur ur-sa gerekdür (53a-3), evvelki cümle canlular ölüp kıyâmet kopup kırk yıl bu 'alem ıssız kal-sa gerekdür. (53a-4), andan şoñra Teñri ta'âlâ İsrâfili dirildüp bir dağı şur urup cümle ölüler diril-se gerekdür (53a-6), her bir gişiye 'ameline göre ceza olun-sa gerekdür (54b-3)

### **Çokluk 3. şahıs: -salar gerekdür, -seler gerekdür**

İşidenler cümle öl-seler gerekdür. (53a-2), kimi topuğına ve kimi dizine ve kimi ağzına dek ve kimi depesine dek der içinde bat-salar gerekdür. (54b-2) Elli biñ yıl bu hal üzre ol-salar gerekdür. (54b-3), dünyada melekleriñ yazdukları defterleri anda vir-seler gerekdür. (54b-4), Cehennem üzerine qurilup cümle halk üzerinden geç-seler gerekdür. (55a-5)

### **Olumsuzu**

### **Çokluk 3. Şahıs: -me-seler gerekdür**

derle-me-seler gerekdür (terlemeyecekler) (54a-13)

<sup>52</sup> Timurtaş, Faruk Kadri, Baki'nin Kanuni Mersiyesi'nin Dil Bakımından İzahı, TDED. XII., sh.227-229.

<sup>53</sup> Muzaffar Akkuş, (2000), (Eski Anadolu Türkçe'sinde Kullanılan) Gereklilik Eki Üzerine Bir İnceleme, 25-30 Eylül 2000, 1.Uluslararası Türkoloji Kongresi, İzmir.

## b.Dilek Kipleri

### İstek

#### Teklik 1. Şahıs: , -em, -ayım, -ayın

tevbe id-e-m dise (29a-3)

#### Teklik 3. Şahıs: -a,-e

Allah tebâreke ve ta‘âlâ bildür-e (3a-3), belki terled-e (5b-3), mağrifet id-e (11a-11), Allah ta‘âlâ bilür di-y-e (14a-7), ‘azâba lâyık ol-a (16b-2), üç yüz akçe istikrâz ide (33a-13), gûsul idüp vakit namâzın kııl-a (45a-11), öğreneler ve gönüllerinde berkişdürüp inan-a (55b-4)

#### Çokluk 3. Şahıs: -alar, -eler

Evvelü vaşiyetüm oldur ki ayıt-alar (1b-11), kalbcuğazlarını arıt-alar (19a-2), mutî‘ler cevâb vir-eler (10a-1), zahmetler çek-eler (17a-9), gizlü olanları bul-alar (17a-10), ‘uzuvların şaşın-alar (21b-8), emr itdüklerini işley-eler (29b-2), zinâdan kırtıl-alar (58b-11)

### Olumsuz

#### Teklik 3. Şahıs: -ma-y-a, -me-y-e

kar içinde oturanı üşüt-me-y-e (5b-3), günâh ol-ma-y-a (17a-13)

#### Çokluk 3. Şahıs: -ma-y-alar, -me-y-eler

Añla-ma-y-alar(19a-4), gâzab-ıla bağ-ma-y-alar (30a-11), evine göndür-me-y-eler (32a-6), çadır kur-ma-y-alar ve bekle-me-y-eler (37a-7), ibrâm it-me-y-eler (60a-1)

### Şart

#### Teklik 1. Şahıs: -sa-m, -se-m

emr olun-sa-m (25b-5), aḥîr söz söyler-se-m (32b-13),

#### Teklik 2. Şahıs: -sañ,-señ

gişiniñ kulağına fısılda-sañ (3a-6), eger dir-señ (12b-13), ‘ilminiñ zevâlin iste-señ (19b-1), ni‘ met olsa di-señ (19b-3)

#### Teklik 3. Şahıs: -sa, -se

Diler-se bu cümle ‘âlemi bir anda yok ider (2a-1), nesnelere bil-se (13b-8), şevabını vir-se (15a-3), ‘amel eyle-se (18b-6), bir kimsenüñ çok mâlı ol-sa (19a-12), tahşil it-se (19a-1)

#### Çokluk 3. Şahıs: -salar, -seler

‘ibâdete dürüş-seler (2b-7), kâfir ol-salar (2b-8), oda koy-salar (5b-1), ölürsin di-seler (14a-6), mezhebiñ kimdür di-seler (15a-10), berk yapış-salar (21b-6), oğka şartıla al-salar (22b-13), üç günden ekşikde kesilse (45a-9), şıfatı nedür deyü şor-salar (57a-4), ere vir-seler (59a-1)

#### **Olumsuzu**

##### **Teklik 1. Şahıs: -mez-sem**

söyle-mez-sem (33a-1)

##### **Teklik 3. Şahıs: -ma-sa, -me-se**

eger dile-me-se (3b-4), kâdir ol-ma-sa (13b-9), buğday yi-me-se (28b-10), namâzın kııl-ma-sa (45a-10)

##### **Çokluk 3. Şahıs: -ma-salar, -me-seler**

namâz kııl di-me-seler (25a-13), bil-me-seler (52a-3)

#### **Emir**

##### **Teklik 1. Şahıs: -ayım, -eyim**

şer‘i ne bileyim (28b-1), meclisinde ben neyleyim (29a-5)

##### **Teklik 2. Şahıs: -gil, -ğıl**

Hağ bil-gil ve âgâh ol-ğıl (47a-3)

##### **Teklik 3. Şahıs: -sun, -sün**

gizlü avâz olsun (3a-5), şâlih olsun ve fâsık olsun. (14b-8), ol ni‘ met mâl olsun (19a-9), fışkından ötürü ‘azâb daim şedid olsun (27a-1)

##### **Çokluk 1. Şahıs: -alım, -elüm**

beyân id-elim (24b-5), gel ‘ilme gid-elüm (29a-4),

##### **Çokluk 2. Şahıs: -ñ, -uñ**

uzun ‘ömür iste-ñ (20a-5), kabri kaz-uñ diyeler (34b-1), Allah`dan teşbit iste-ñ (36a-6)

##### **Çokluk 3. Şahıs: -sünler**

beni bil-sünler (47a-6)

#### **Olumsuzu**

##### **Teklik 3. Şahıs: -masun**

şehvet olsun gerek ol-masun (22a-12)

## Gereklilik

Metnimizde tek bir örneğine rastlanan gereklilik kipi –mak, -mek fiil ismi ekine gerek kelimesi getirilerek yapılmıştır.<sup>54</sup>

### Teklik 3. Şahıs: -mağ gerek

katı kaç-mağ gerekdür (19b-5)

## 2. Birleşik Çekim

### a. Hikâye Birleşik Zaman

#### Geniş Zamanın Hikâyesi

### Teklik 3. Şahıs: -erdi, -ırdı

mümin ve mutî<sup>ç</sup> iderdi (3b-7), <sup>ç</sup> asî id-erdi (3b-8), istiftâ az vaqı<sup>ç</sup> olırdı (18b-9)

### Çokluk 3. Şahıs: -erlerdi

ictihâd-ıla <sup>ç</sup> amel id-erlerdi (17b-7)

#### Geniş Zamanın Olumsuzunun Hikâyesi

### Teklik 3. Şahıs: -mezdi

diri(y)iken ğaybı bil-mezdi (27a-12)

### Çokluk 1. Şahıs: -mazduğ

biz şağî ol-mazduğ (28b-11), biz bu dünyada ol-mazduğ (28b-12)

#### İsteğin Hikâyesi

### Çokluk 3. Şahıs: -elerdi

<sup>ç</sup> abdühü ve resûlühü di(y)-elerdi (60a-1)

### b. Şart Birleşik Zaman

#### Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

### Teklik 3. Şahıs: -dısa, -dise, -dı ise, -di ise

imânla git-ti ise (11a-12), yañlış da añladısa (17a-12), ğatâ it-dise (17b-3), ğac it-dise (23b-11), imâma uy-dısa (41b-4)

### Çokluk 3. Şahıs: -dılar ise, -diler ise

<sup>ç</sup> itikâd üzre oldılar-ise (15a-12)

#### Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

### Teklik 3. Şahıs: -miş ise

anuñla faidelenmiş-ise (19a-8)

<sup>54</sup> Muzaffar Akkuş, (2000), (Eski Anadolu Türkçe'sinde Kullanılan) Gereklilik Eki Üzerine Bir İnceleme, 25-30 Eylül 2000, 1.Uluslararası Türkoloji Kongresi, İzmir, Hikmet Koraş, 2006, "Eski Türkçeden Günümüze Gereklilik Kipi ve Türkçenin Öğretiminde Kitaplara Aksetmemiş Gereklilik Kipinin Farklı Çekimleri, Türklük Bilimi Araştırmaları, Niğde, S. 17, ss.134-155

### **Geniş Zamanın Şartı**

#### **Teklik 1. Şahıs:-ersem**

aḥîr söz söyle-rsem (32b-13)

#### **Teklik 2. Şahıs: -erseñ**

eger suâl id-erseñ (3b-8)

#### **Teklik 3. Şahıs: -rse, -erse, -arsa, -ürse, -ursa**

Dil-erse bu cümle ‘âlemi bir anda yok (2a-13), ol ne iste-rse (20a-6), başkan ol-ursa (22a-8), yirden çıkup aç-arsa (39a-5), yalınuz kııl-arsa (41b-5), ne vaḳtın kesil-ürse (45a-7)

#### **Çokluk 3. Şahıs: -larsa, -lerse**

ne dürlü ta‘am ve şarâb iste-rlerse (12a-5), ne emri de-rlerse (30a-11), ğayri söz söyle-rlerse (60a-3)

### **Olumsuzu**

#### **Teklik 3. Şahıs: -mazsa, -mezse**

ḥelaldür di-mezse (13b-12), eger anda ol-mazsa (23a-11), şefâ‘at irişmezse (55a-2)

#### **Çoklu 3. Şahıs: -mazlarsa, -mezlerse**

on yaşına giricek kııl-mazlarsa (32a-13), beyân idemezlerse (59a-12), söz söyle-mezlerse (60a-2)

### **Katmerli Birleşik Çekim**

#### **Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayetinin Şartı**

#### **Teklik 3. Şahıs: -miş imişse**

eger dilememiş-imişse (3b-2)

### C. SIFAT-FİİLLER (PARTİSİPLER)

Fiillerin zamana bağlı sıfat ve isim şekilleri olan partişipler, geçici vasıf isimleri olduklarından yalın halde, iyelik eklerini alarak veya isim çekim eklerinden birini alarak isim veya sıfat gibi vazife görürler.<sup>55</sup> Bu şekilleriyle cümlede özne, nesne ve tümleç vazifesi görürler. Partişipler fiillerin sıfat şekilleri olup isim gibi kullanılabilirler. Partişipleri isimlerden ayıran en büyük özelliği nesneyi hareketine göre isimlendirmesi ve onu asıl kalıcı vasfı ile değil, hareketi ile ifade etmesidir. Türkçede, fiili isim şeklinde ifade eden, hareketi isim kalıbına sokan bu kelime çeşidi, Türk cümlesine büyük bir sadelik vermektedir.<sup>56</sup>

#### **-acağ, -ecek**

Gelecek zaman ifade eden bu ek, Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında ortaya çıkmıştır.<sup>57</sup>

gel-ecek-leri bilür (2b-13), her ol-acağ-ı ezelde taqdir itmişdür (12b-3), vacib ol-acağ nesneleri (13b-7), yi-y-ecek-den, giy-ecek-den (20a-7), yun-acağ tahta (34b-8), yıkıl-acağ olursa (37a-9), düş-ecek olursa (39a-7), sübhanallah diy-ecek kadar (40b-9)

#### **-an, -en**

Eski Türkçede -ğan, -gen şeklinde olan bu ek, zaman ifade etmez.<sup>58</sup> Batı Türkçesine geçerkin ğ, g seslerinin düşmesi sonucu -an, -en şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Metnimizdeki örneklerden bazıları:

her şeyi yarad-an oldur (4b-13), içinde ol-an-ları ve üstinde ol-an-ları yarad-an oldur (5a-9), tevbesiz ol-an mü'min (13b-13), qar içinde otur-an-ı (5b-3), ğanî ol-an-lar (16a-8), yuy-an-a ve şu koy-an-a yigirmişer aqçe vireler (35a-2)

#### **-dik, -dık, -duk, -dük**

Geçmiş zaman ifade eden sıfat fiiller arasında yer alır. Metnimizde bolca örneği bulunan bir ektir

bilme-düg-i nesne yoğdur (2b-12), Âdemüñ gönline geleni ve dili ile söyle-düg-i (2b-13), elüñ kımıl-da-duğ-ını diliñ söyle-düg-ini (5a-4), yaz-duğ-ı kitaplar (11a-2), Mümin misin di-dik-leri vaqitde (14a-5), haber vir-düg-inden ğayrı (14a-11)

<sup>55</sup> J. Eckman, (1962), Çağataycada İsim-Fiiller, TDAY (Belleten), sh.51-61.

<sup>56</sup> Muharrem Ergin, (1998), Türk Dil Bilgisi, İstanbul, s.333.

<sup>57</sup> Muharrem Ergin, (1998), a.g.e. s.336.

<sup>58</sup> Muharrem Ergin, (1998) a.g.e. s.334

### **-maz, -mez**

-r, -ar, -er sıfat fiil ekinin olumsuzudur diyebiliriz.

yara-maz hulkdan (12a-4), yaramaz fi'l üzre anlamayalar (19a-3)

### **-miş, -miş**

Geçmiş zaman ifade eden bu ekin birçok örneği vardır.

giç-miş-leri ve gelecekleri bilür (2b-12), Allah ta'âlâ buyur-mış ola (15b-11), bellü ol-mış ola (15b-13), iki kerre işle-miş ola (17a-1), gibi koyuna şalın-mış ac kırduñ (20a-1), gerü yiñi müsülman ol-mış olur (23b-10), murdâr ol-mış-uñ eti (26b-4), kazaya kal-mış namâzlarını (29b-2), bütün toğur-mış gibi nifâs olur (46b-4), gel-miş-leri ve gelecekleri hep bilür (48b-1)

### **-r, -ar, -er, -ür**

Geniş zaman ifade eden partisip eklerindedir.

ağ-ar-ken gümüş ve altun itmege kâdirdür (4a-10), düken-ür dağı degildür (4b-2), señird-ür at gibi (11b-6), yimek ye-r-ken (26a-7), ko-r-iken bunu diye (35a-11), ayak üzre tur-ur-ken (43a-1),

## **D. ZARF-FİLLER (GERUNDIÜMLAR)**

### **-a, -e**

Bu ek, tekrar grubu halinde, durum ifade eder. Ayrıca, kurallı birleşik fiiller ve yeterlilik fiili kurarken görev yapar.<sup>59</sup>

su'âl id-e+u-maz (13a-7), âdem oğlanı anlayup bil-e+u-maz (48a-1), beyân id-e+u-mazlarsa (59a-12)

### **-dıkda, -dikde, -duğda, -dükde**

Partisip eki ile bulunma hali ekinin birleşmesinden meydana gelen zarf-fiil ekidir. Metnimizde hem düz hem de yuvarlak ünlülü şekillerine rastlanmıştır.

oda deg-dikde (5b-4), qar deg-dükde üşümek yaradur (5b-5), yimek ye-dükde (5b-6), yüz elli yıl tamâm ol-duğda (18a-13), harâm ta'âmı yi-dikde (26b-2), ism-i şerifleri zikr ol-duğda (29b-12), aşhâb añıl-dıkda (29b-13), namâz kıldıkda (31b-7), cenazem götürül-dükde (35a-8), kalçup toğrul-duğda (40b-8)

### **-duğca, -dükce**

<sup>59</sup> Bilal Yücel, (2000), Türkiye Türkçesinde Zarf-fiil eklerinin Yapı Bakımından Sınıflandırılması Üzerine, Türklük Bilimi Araştırmaları, s.9. Sivas, s.75.



-duğ, -dük partisip eki ile -ca, -ce eşitlik hali ekinin birleşmesiyle meydana gelen bu ek “-dığı müddetçe, -dığı kadar” anlamlarını gelen zarf fiiller yapar.<sup>60</sup>

mümkün ol-duğca (19a-4), her kesil-dükce gusul lâzımdur (46a-12)

### **-eli < -ğalı, -geli**

Eski Türkçede -ğalı, -geli, -kalı, -keli şeklinde olan bu ek Batı Türkçesine geçerken ğ ve g seslerinin düşmesiyle -alı, -eli şeklinde kullanılmaya başlamıştır.

hayz kesil-eli on biş gün olmamış ola (46b-9)

### **-erek**

Eski Anadolu Türkçesinin sonlarından itibaren teşekkül etmeye başlamış bir ektir. Azeri sahasında eki -urağ, -ürek, -ırağ, -irek şeklinde görüyoruz.<sup>61</sup> Metnimizde birkaç örneği vardır.

ma‘ nısın fikr id-erek tiz tiz okuyup gitmeye (37a-3), ma‘ nâsın fikr id-erek (60b-9)

### **-ı, -i, -u, -ü**

Eskiden ünlü uyumu dışında kalan bu ekin, kullanım alanı çok geniştir. Metnimizde de bolca örnekleri vardır.

siñecik kınadın kımıldad-ı-maz (3b-5), zâlimden al-ı-virse gerekdür (11a-5), imekley-ü imekley-ü (11b-6), cennetliklerdür diy-ü (14b-2), başına kıblay-u mesh itmek (38b-11), birlesünler dey-ü yaratdum (47a-9), zâlimden al-ı-virse gerekdür (54b-7), söyley-ü-mese ol kıız (59a-3)

### **-ıcağ, -icek, -ucağ, -ücek**

Batı Türkçesinin ilk devirlerinde uzun zaman kullanılan bu ek, daha sonra işlekliliğini kaybetmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlı Türkçesinin ilk yıllarında da bir müddet kullanılmıştır. Önceleri -ıcağ, -icek şeklinde olan bu ek bugün ağızlarda -ıcağ, -icek, -ucağ, -ücek şeklinde ünlü uyumuna bağlanmış olarak yaşamaktadır.<sup>62</sup>

on yaşına giricek kılmazlarsa dögeler (32a-13), kıbul idicek (33b-6), selibiyenüñ birazın bilicek (51b-6), Kemâl-i ma‘ rifet bulunmay-ucağ imân dağı şahih olmaz (51b-9),

### **-ınca, -ince, -ünce (<-kıncı/-kinçe; -ğınca, -ginçe)**

<sup>60</sup> Muzaffer Akkuş, (2001), Seyid Nigâri Divanı, Niğde, s.105.

<sup>61</sup> Muharrem Ergin, (1971), Azeri Türkçesi, İstanbul, s.93.

<sup>62</sup> Muharrem Ergin, (1971), a.g.e. s. 344.

Eski Türkçe’de -kınca, -kince; -gınça, -ginçe şeklinde olan bu ek, Batı Türkçesine geçerken ğ ve g seslerinin düşmesi sonucu -ınca, -ince şekline dönüşmüştür.

Allah ta’âlâ dileme-y-ince (3b-5),‘itikâdı bu araya gel-ince zikr itdügümüz şeylerdür (15a-13), bu zamana gel-ince (18a-4), kileleyup çekme-y-ince (22b-13), bileklerine var-ınca yumağ (38b-5), öl-ünce-ye dek (56b-13), cümlesin ödeme-y-ince (61b-3)

#### **-ken, -iken**

Ek -ken şeklinde olup i- fiilinin tek zarf-fiil şeklidir. Ünlü uyumuna tabi olmayan eklerden biridir. Metnimizde bolca örnekleri vardır.

cümle ‘alem yoğ-iken ol var-idi (2a-12), açar-ken gümüş ve altun itmege (4a-10), peygamberimiz kırk yaşında iken (8b-13), peygamber diri(y)-iken (27a-12), tehiyyat okur-ken (41b-9), ayak üzre turur-ken (43a-1), mekân yoğ-iken (51a-9), gün toğarken (62b-8)

#### **-madın, -medin; -madan, -meden**

Eski Türkçe’de –matı, -meti; -matın, -metin; -madı, -medi; -madın, -medin şeklinde olan bu ek<sup>63</sup>, Çağatay sahasında ise, -mayu, -meyü; -may, -mey; -mayın, -meyin şeklinde tesbit edilmiştir.<sup>64</sup>Bunun sebebi ise, iç sesdeki koruyucu –d- sesinin geçirdiği daha sonraki –t-, -y- değişmesinden ileri gelmiş olmasındandır.<sup>65</sup> Metnimizde çeşitli örnekleri vardır.

-madın

kızıcığazlara âkil ve balığ ol-madın (58b-6)

-madan, -meden

ol işit-meden (3a-6), nazîrin getir-meden (8a-11), fakırlıktan kork-madan (8a-8), üç gün ol-madan kesilse (46a-5), cennete gir-meden (55a-8)

#### **-mazdan, -mezden**

-maz, -mez sıfat fiil ekiyle ayrılma hali eki olan –dan, -den’in birleşmesiyle meydana gelen bu ek, Kıpçak sahasında –masdan, -mesden; -mazdın, -mezdin,<sup>66</sup> Özbek Türkçesi’nde –masdan, -mesden<sup>67</sup> şeklinde kullanılmıştır.

<sup>63</sup> Talat Tekin, A. Gramer of Orkhon Turkic, İndiana University 1968, s.184.

<sup>64</sup> Ali Fehmi Karamanlıoğlu, Seyf-i Serâyi’nin Gülistan Tercümesi, TDK. Ankara 1989, sh.LXXVII

<sup>65</sup> Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesindeki –madan,-meden (-madın, -medin) Zarf Fiil Ekinin Yapısı Üzerine, Türkoloji Dergisi, Ankara 1965. C.2.sh.297-307.

<sup>66</sup> Recep Toparlı,(1992), İrşadü’l-Mülûk ve’s-Selâtin, TDK. Ankara, , s.136

<sup>67</sup> A.Von Gabain, (1945), Özbekische Grammatik, Otto Harrassowitz, Leibzig und uien s.98

şabaḥ ol-mazdan evvel (8a-9), cennete gir-mezden evvel (11b-8)

**-up, -üp**

Eski Türkçe'de -p şekline olan bu ek, daha sonra yardımcı ses olan -ı, -i, -u, -ü seslerini de bünyesine alarak -ıp, -ip, -up, -üp şekline dönüşmüştür. Ek Eski Anadolu Türkçesi döneminde daha da genişleyerek -uban, -üben, -ubanı, -übeni, -ubanın, -übenin şekillerindedir. Üzerinde çalıştığımız eserde ekin -up, -üp şekillerine rastlanmıştır.

İsrafil 'aleyhi`selâmı dirild-üp (6b-4), ayı barmağı-y-ıla işâret id-üp (7b-13), Mekke`den uds-i mübâreke var-up (8a-3), göklere çık-up (8a-4), cenneti ve cehennemi gör-üp (8a-4), iki melek gel-üp (9b-13), i`tiraf id-üp (21b-1)

**METİN**

**1b** Heza Kitâb-ı Birgivî Mehemed Efendi Raḥimetullahi Ta‘âlâ

BISMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elḥamdülillahillezi hedâne'l-islâmı. Vecce‘alnâ min ümmet-i (2) Muḥammedi ‘aleyhi’ş-şâlatü ve’s-selâm. Ve’ş-şâlatü ve’s-selâm (3) ‘alâ cemi‘i'l-enbiyâ-(y)ı ve'l mürselîn. Ve âlihî ve şaḥbihi (4) ecma‘în. Ammâ ba‘dü fehezîhî vaşiyetü'l faḳirü'l (5) ḥaḳirü'l mu‘terifü bi'l ‘aczi ve’t-taḳsirî Muḥammed İbn-i Pir ‘Ali (6) ‘Afa ‘anhüme'l ‘afvü'l ‘aliyyü li-nefsihi ve li-cemi‘il mükellifine. Ketebehâ bi’t-Türkiye li-‘ümmü nef‘uhâ.

Fİ –BEYÂN-I ŞIFÂTÜ’S-SELBİYYE

Evvellü vaşiyetüm oldur ki aydalar şahâdet iderin (12) ki ‘ibâdete lâyıḳ ve müsteḥaḳ kimse yoḳdur. (13) Allah ü ta‘âlâ vardur. Şerikî ve naziri yoḳdur. **2a** (1) Giymeden ve kuşanmadan ve yimeden ve içmeden ve uyumadan dirme(2)den ve oturmada ve toḳmadan ve toḳurmadan ve‘avretten (3) ve oḳlandan ve kızdan berîdür, münezzeḥdür. Bu nesnelere (4) anda olmaz ve olmaḳ daḳı mümkün degıldür. Gökde ve yirde (5) degıldür. Mekandan münezzeḥdür. şaḳda ve şolda (6) öñde ve artıda, altda ve üstde degıldür. Cihetden münezzeḥdür (7) ve şekilden ve renkten ve a‘zadan baş, kulak, göz,(8) dil, aḳız, burun, el, ayak gibi nesnelere münezzeḥ (9) dür ve varlıḳınuñ evveli ve âḫiri yoḳdur, varlıḳı gendüdüdür.(10) Ğayrıdan degıldür. Zât-ı şerifi bir ḥal üzre şâbitdür. (11) Ğuşşalanmadan ve ḥasta olmadan ve teḡayyür andan berîdür.Eksik (12) lik şifatlardan cümle berîdür ve cümle ‘âlem yoḳ-iken (13) ol var-idi. Hiç kimseye muḥtaç degıldür. ‘Acizlerden berîdür. Dilerse **2b** (1) bu cümle ‘âlemi bir anda yoḳ ider, dilerse bir anda girü var (2) ider aña hic bir güc gelmez. Bir sekicik yaratma ile yidi (3) ḳat gökleri ve yidi ḳat yirleri yaratmaḳ berâberdür. Kimse aña (4) ḥükmitmez, ol cümleye ḥükmider. Hiçbir nesne aña vacip (5) degildir. Bir kimseden nef‘i görmeden ya zarar görmeden berîdür. (6) Cümle kâfirler mü‘min olsa ve cümle fâsıklar muḥf‘ olsalar (7)‘ibâdete dürüşseler aña bir fayide ḥaşıl olmaz. Eger cümle ḥalk (8) kâfir olsalar aña hic zarar gelmez.

Fİ-BEYÂN-I ŞIFAT-I ŞUBÛTİYE (9) ḤAYAT (ve) ‘İLM

Ḥaydur, ‘alîmdür. Her nesne(y)i bilür cümle aḳaçlarınuñ (10) yaprakları şaḳışını ve cemi‘ buḳday ve arpa ve sayir danelerüñ (11) şaḳışını ve ḳumlarınuñ ve zerrelereñ

şağışını bilür aşlâ (12) bilmedügi nesne yokdur. Cüz'iyâtı ve külliyâtı bilür. Giçmişleri (13) ve gelecekleri bilür. Âdemüñ gönline geleni ve dili ile söyledügi **3a** (1) içini ve taşını cümle bilür. Hâzırları ve gâyibleri ammâ gâ(2)yibleri ancak ol bilür hiçbir kimse gâybı bilmez. Meger ancak (3) Allah tebâreke ve ta'âlâ bildüre. Unutmağdan ve sehvden berîdür (4) ve bilmesi ezelîdür, kadîmdür, şoñradan olma degildür.

#### SEMİ'

(5) Semi' dür. Her âvâzı işidür. Gizlü avâz olsun katı âvâz olsun (6) eger bir gişiniñ kulağına fısıldasañ ol işitmeden (7) Allah ta'âlâ işidür.

#### BAŞAR

Başîrdür. Her şeyi görür karañu (8) gicelerde kara karıncanuñ kara taş üzre yürüdügni görür (9) ve ayağı tavşını işider. Lâkin işitdügi bizcileyin kulağ-ıla degildür (10) ve gördügi göz-ile degil gözden ve kulağdan berîdür. (11)

#### İRÂDET

Müriddür. Diledügin işler ve dilemedügi vücûda gelmez, (12) hiçbir nesne aña ve lâzım degildür. Bir kimsene aña güc-ile (13) bir nesne itdürmege kadir degildür. Her nesne ki 'âlemde vardur. **3b** (1) Anuñ dilemesiyle olmuşdur. Eger hayr ve şerdür. Mü'minüñ imânın (2) ve mutî'ün tâ'atın dilemişdür. Eger dilememiş-imişse (3) mü'min ve mutî' olmazdı. Kâfirüñ küfrini ve fasiķuñ fışķını (4) dilememişdür. Eger dilemese hiçbir kimse kâfir ve fâsık olmazdı (5) ve bir siñecik kanadın kımıldadımaz Allah ta'âlâ dilemeyince her nesne(y)i (6) kim biz işlerüz anuñ irâdetiyle işlerüz. Dilemedügi nesne vücûda (7) gelmez, zîrâ 'alâmet-i 'acizdür. Eger dilese cümle mümin ve mutî' ider(8)di, eger dilese cümle kâfir ve 'asî iderdi, eger suâl ider(9)señ ya niçün cümleñ mü'min olmasın dilemedi. Ba'zınuñ kâfir (10) olmasın diledi. Cevap oldur ki aña diledügi ve işledügi (11) nesneden su'âl olunmaz. Ol cümleye su'âl ider. Fa'îl-i muhtar(12)dur her diledügi ve işledügi nesnelerde nice fayideler ve hikmetler (13) vardur. Âdem oğlanlarınıñ 'aklı aña yetişmez. Kâfirleri yaratdu**4a**(1)ğından nice ve küfürlerini diledüğinden ve yılanları ve 'akrepleri (2) ve hınzırları ve gâyrileri yaratduğundan nice hikmetler ve fayide(3)ler vardur. Bize anları bilmek lâzım degildür. Hemân bize lâzım (4) olan böylece 'itikâd itmekdür, irâdeti kadîmdür, ezelîdür, (5) şoñradan olma degildür.

## KUDRET

Qâdirdür her mümkün olanı (6) yaradur. Dilerse ölüyi diriltmege ve taşı ve ağacı (7) söyletmege ve yürütmege qâdirdür. Gökleri ve yirleri yoq itmege (8) ve girü var itmege qâdirdür. Nice biñ bu gökler ve yirler (9) gibi yirler yaratmağa qâdirdür. Bu cümle yiri altun veya gümüş (10) itmege qâdirdür. Şuyı yukaru akıtmağa ve aqar-ken gümüş (11) ve altun itmege qâdirdür. Bir qulunı bir sâ'atde Maşrıktan Mağribe (12) ve Mağribden Maşrıka iletmege qâdirdür ve bir qulunı bir sâ'atde (13) yir yüzünden yidinci kat göge iletüp girü getürmege qâdirdür. **4b** (1) ve qudreti qadîmdür, ezelîdür, ebedîdür, soñradan olma degildir. (2) Şimden girü dükenür dağı degildir.

## KELÂM

Mütেকellimdür, söyler. (3) Lâkin söyledügi bizcileyin dil ile degil ba'zı qullarına va(4)sıtaşız söz söyler. Musa peygamber aleyhi's-selâm gibi ve bizüm (5) peygamberimiz Muhammedü'l Muştafa şalliallahü 'aleyhi ve sellem gibi ki leyle-i (6) mi' râcdâ söylemişdür ve gayrıda söyledügi gibi ve ba'zına (7) Cebrâ'il aleyhi's-selâm vasıtaş-y-ıla söyler enbiyâya (8) 'aleyhi's-selâm ekşer zamanda böyle olmuşdur. Qur'an Allah (9) ta'âlâ hazretiniñ kelâmıdır, kâdîmdür, hâdis ve mañlûk degildir. (10) Pes Haq ta'âlânun bu yidi şıfatı hayat ve 'ilim, semi', (11) başa, irâdet, qudret, kelâm qadîmlerdür. Zât-ı şerifile (12) qa'imlerdür. Zevâlden ve teğayyürden berilerdür.

## TEKVİN

Ve dağı (13) Allah te'âlâ hâliqdür. Her şeyi yaradan oldur. Andan gayrı **5a** (1) yaradıcı yoqdur. Hayvanların ve âdemlerin işlerini ve hareketlerini (2) ve sükûnlarını ve 'ibâdetlerini ve günahlarını ve hayırlarını (3) ve şerlerini ve küfürlerin ve 'imânlarını yaradan oldur. Elün (4) kımıldadüğünü diliñ söyledüğünü ve gözün açduğunu (5) ve yumduğunu yaradan oldur. Ve siñeklerin uçduğunu (6) ve ayığın kımıldatduğunu ve âvâzını yaradan oldur. Bizi ve bizim (7) 'amelimizi ve cümle hayvanları ve 'amellerini yaradan oldur ve (8) gökleri ve içinde olanları ve yirleri ve içinde olanları (9) ve üstinde olanları yaradan oldur. Cümlenün rızqın (10) viren öldüren ve dirgüren oldur. Hasta iden ve sağ (11) iden oldur. Od degdügi vaqtın elün ıssı olmasını ve (12) yanmasını yaradan oldur. Qar degdügi vaqtın elün şovuk (13) olmasını ve üşütmesini yaradan oldur. Qâdirdür ki bir kimse(y)i **5b** (1) oda qoysalar anı yaqdurmaya nitekim İbrâhim 'aleyhi's-(2) selâm Nemrudun ateşi aña gülistân oldu. Hiç yaqmadı ve qâdir (3) dür ki qar içinde oturanı üşütmeye belki terlede yâhûd (4) yaqa lâkin 'âdetullah böyle cari

olmuşdur. Oda degdikde (5) yanmaq yaradur. Qar degdükde üşümek yaradur. Yağmağı yaradan (6) cümle Allah ta'âlâdur. Yimek yedükde qarın toymağı yaradan (7) Allah ta'âlâdur. Eger toymaq yaratmasa ev tolusı ta'âmı (8) yiseñ toymazduñ. Acıqmaq dağı böyledür ve gayrısın ve dağı (9) bu kıyâs ile bi'l cümle andan gayri müessir yoqdur. Cümle eşyanuñ (10) mañlûkıdur.

#### MELÂİKE

Ve dağı şehâdet iderin ki (11) Allah ta'âlânuñ melekleri vardur. Emri(y)le 'amillerdür. İnsan (12) gibi anlar Allah ta'âlâya 'asî olmazlar, yimezler ve içmezler (13) erkeklik ve dişilik anlarda olmaz. Anlaruñ dağı içlerinde **6a** (1) muqarrebler ve peygamberler vardur. Her birini bir hizmete qomışdur. (2) Kimi yirde ve kimi gökdedür ve kimi kıyâmda ve kimi raki' i ruku'da (3) ve kimi sâcid sücûddadur ve kimi dayim tesbih ider ve kimi dayim (4) âdem oğlanlarına müvekkeldür. 'Amellerini yazarlar anlara kirâman (5) kâtibin ve hafza dirler.

#### CEBRA'İL

Ve ba'zı meleklerine 'azim (6) cüsse ve kuvvet virmişdür. Cebra'il 'aleyhi's-selâm gibi sâ'atde (7) gökden yire iner ve bir tağı qanadınıñ bir yilegi-y-ile qaldurur (8) ve tağıdır.

#### AZRÂİL

Ve 'Azrail 'aleyhi's-selâm cân almağa (9) müvekkel qılmışdur. Cümle canları alan oldur.

#### İSRAFİL

(10) Ve İsrafil 'aleyhi's-selâmı şûr urmağa müvekkel qılmışdur.(11) Şûr bir büyük boynuz gibi nesnedür. İsrafil 'aleyhi's-selâmuñ (12) şimdi elindedür, ağzın deligine urmuşdur. Haq celle ve 'alâ(13)dan izne güyer izni virdüğü vakitte üfürse gerekdür. **6b** (1) Andan bir berk âvâz çıksa gerekdür. İşidenler cümle ölse gerekdür. (2) İki kere şûr ursa gerekdür. Evvelinde cümle cânlular ölse gerekdür. (3) andan sonra kıyâmet qopup kırk yıl bu 'âlem ıssuz yatsa (4) gerekdür. Andan sonra Haq ta'âlâ İsrafil 'aleyhi's-selâmı dirildüp (5) bir dağı şûr ursa gerekdür. Cümle öliler dirilse gerekdür.

#### Fİ BEYÂNİ KİTABULLAH-I TA'ÂLÂ

Ve dağı şahâdet iderin ki Allah ta'âlâ (7) nuñ kitabları vardur. Cebra'il 'aleyhi's-selâm-ile gökden (8) indirilmişdür. Yir yüzindeki peygamberlerine peygamberlerden (9) gayriya kitab inmez ve Cebra'il gelmez. Hazreti Muhammed 'aleyhi's-selâma (10) Qur'an indirmişdür. Az az yigirmi üç yılda tamâm olmuşdur ve



(11) Hâzreti Musa ‘aleyhi`-s-selâm Tevrât indürmişdür ve Hâzret-i ‘İsa ‘aleyhis-selâma İncil (12) Hâzreti Davud (13) ‘aleyhi`-s-selâma Zebûr indürmişdür ve ğayrısın ğayrı**7a** (1) peygamberlerine indirmiştir. Cümle kitâb yüz dördür. Cümlesi (2) hağdur lâkin kûrân-ı ‘azîm cümleden muahğhar inmiştir hükmi kıyâmete (3) deĝin bağıdır. Nasihden ve tebdilden berîdür. Evvel inen kitâb(4)laruñ ba‘zı hükmin nash itmiştir. Anlar-ile şimdi ‘amel câyiz (5) degildir.

#### Fİ BEYÂNİ`R- RESÛL

Ve dağı şahâdet iderin ki Allah (6) ta‘âlânuñ yir yüzinde beşerden peygamberleri vardur. Evelli Âdem (7) ‘aleyhi`-s-selâmdur. Anı Allah ta‘âlâ kuru balçıkdan yaratmıştır. (8) Cümleñüñ aşlı oldur. Meleklerle sicde idüñ Âdem’e deyü emr (9) itmiştir. Cümlesi aña sicde itmişlerdür. İlla İblis degil (10) ol sicde itmedüğü-çün Hağ ta‘âlâ aña la‘net idüp kovuştur. (11) kıyâmete deĝin mühlet virmişdür ve çok evlâd vir(12)miştir. Cümle evladı-(y)-ile âdem oğlanlarını iğva ider(13)ler nereden gerekse âdemüñ içine girürler lâkin kimse(y)i güc-ile **7b** (1) kâfir ve ‘âşi itmege kâdir degillerdür. Ğâyeti vesvese iderler .(2) Pes her mümine lâzımdur ki anı düşman tutına vesvese(3)sine uymaya.

#### MUĞHAMMED ‘ALEYHİ`S-SELÂM

Ve cümle peygamberlerüñ evveli (4) Âdem ‘aleyhi`-s-selâm ve âhîri Muğammed ‘aleyhi`-s-selâmdur ve bu (5) ikisiniñ arasında çok peygamber gelmiştir. Şağısın Allah (6) ta‘âlâ bilür.

#### TAFZİL-İ MUĞHAMMED

‘Aleyhi`-s-selâm ‘ala ğayrihi ve (7) Muğammed ‘aleyhi`-s-selâm cümleden efdâldür ve ümmeti cümle ümmetlerden (8) hayırludur ve bizim peygamberimiz oldur bundan evvel gelen peygamber (9) ler her biri bir tâifeye gönderilmiştir kimi kitâb-ıla ve kimi kitâb(10)sız. Lâkin Muğammed ‘aleyhi`-s-selâm cümle inse ve cinne gönderilmiştir. (11) Şer‘-i şerifi kıyâmete deĝin bağıdır.

#### Fİ-BEYÂN-I MUCİZÂT-I MUĞHAMMED (12) ‘ALEYHİ`S-SELÂM

Mu‘cizâtı çokdur. Mübarek barmağından şular (13) ağıtmıştır ve ayı barmağı-y-ıla işâret idüp iki pâre pâre **8a** (1) itmiştir ve hayvancuğlar ve ağaçlar ve taşlar aña söylemiştir. (2) “Hağ resûlisin” dimiştir.

### Mİ'RÂC-I MUHAMMED 'ALEYHİ'S-SELÂM (3)

Ve bir gicede Mekke'den Kuds-i mübâreke varup andan göklere (4) çıkup cenneti ve cehennemi görüp Hâk ta'âlâ ile bi'z-zât (5) söyleşüp ve görmüştür. Lâkin andan gayri hiç bir kimse (6) dünyada Allah ta'âlâyı görmemiştir ve şimden gerü dağı (7) görmez. Lâkin âhiretde müminler cennetde görseler gerektür. (8) Lâkin önlerinde ya üstlerinde degil niteliksiz görürler. (9) Andan soñra girü Mekkeye inmiştir dağı şabah olmazdan (10) evvel ve dağı mu'cizeler çokdur. Qurân cümlesiniñ a'zâmıdır. (11) Kâtı kışsa sûresiniñ nazîrin getürmeden 'âlem halkı (12) 'âciz olmuştur. Zirâ Allah ta'âlânıñ kelâmıdır mahlûk (13) aña nazîre getürmege qadir degillerdür. Ezvâc-ı Muhammed **8b** (1) 'aleyhi's-selâm ve evlâdihî ve dağı hazreti peygamber 'aleyhi's (2) selâm 'avretlere nikâh itmiştir. Hatice ve 'Âyişe (3) ve gayrılar gibi Radiallahü ta'âlâ 'anhünne cümü'a ve oğlanları (4) olmuştur. Kâsım ve 'Abdullah ve İbrâhim ve gayrılar gibi (5) Radiallahü ta'âlâ 'anhüm ecma'în ve kızları olmuştur. Fağima (6) ve Ruqiye ve Ümmü Gülsüm gibi Radiallahü anhünne cümü'a (7) cümlesi Hatice'den olmuştur. İbrâhim'den gayri ol cariyeye (8) den olmuştur ve cümle evlâdı önünce vefât itmiştir. (9) Fağima'dan gayri Radiallahü anha anı hazreti 'Aliye radiallahü (10) ta'âlâ 'anha tezvic itmiştir. Hasan ve Hüseyin radiyallahü (11) 'anhüma andan olmuştur. Cümle kızlarınıñ efdâlidür ve Re(12)sülullahıñ sevgülüsüdür.

### VAQT-İ MECYİ'L-VAHYİ VE SİNNİHİ VE (13) MEVLÜDİHİ VE HİCRETİ VE VEFÂTIHİ

Ve peygamberimiz kırk yaşında iken **9a** (1) vahy gelmiştir. Altmış üç yaşında vefat itmiştir (2) ve Mekkede toğmuştur. Soñra Medine'ye hicret idüp anda vefât (3) itmiştir. Ve andan soñra aslâ peygamber gelmek yokdur hâtemü'l (4) enbiyâdur.

### VE KERÂMÂTİ'L-EVLİYA

Ve dağı şahâdet iderin ki (5) kerâmât-ı evliyâ hağdur velilerün derecesi nebîler derecesine (6) yitişmez.

### EBÛBEKİR RADİALLAHÛ TA'ÂLÂ 'ANHÛ

Velilerün efdâlidür. (7) Resûl 'aleyhi's-selâmuñ kayınatasıdır. Kızı 'Âyişe(y)i (8) virmiştir. Resûllullah şalliallahü ta'âlâ 'aleyhi ve's-sellem (9) vefât itdikde yirine halife olmuştur ve hilâfeti hağdur. (10)

## ÖMER RADİALLAHÜ TA`ÂLÂ `ANHÜ

Ve andan sonra efdâl-i evliyâ (11) Hazret-i `Ömerdür. Radiallahü `anhü hazret-i Ebûbekr ardınca (12) halife olmuştur. Hilâfeti haqdur. Kızı Hafaza(y)ı hazret-i (13) Resûllullah `aleyhi`s-selâma tezvîc itmişdür.

## 9b OSMAN (1) RADİALLAHÜ `ANHÜ

Ve andan sonra efdâl-i evliyâ Hazret-i `Osmandur. (2) radiallahü `anhü Hazret-i `Ömer ardınca halife olmuştur. (3) Hilâfeti haqdur. Hazreti resûl şalliallahü `aleyhi ve`s-sellem (4) iki kızın aña tezvîc itmişdür. Biri vefât itdikden (5) sonra birisin dağı tezvîc itmişdür. `Ali Rađiallahü anhü (6) ve andan sonra efdâl-i evliyâ Hazret-i `Alidür. Radiallahü (7)`anhü `Osmân ardınca halife olmuştur. Hilâfeti haqdur. (8) ve cümle aşhâb-ı Resûllullah ta`âlânun `âdilleridir. Haq (9) üzredür. Anları sevmeyen mübtedi` ve fâşıkdur. Cümlesini (10) severüz ve şefâ`atlerini umaruz. Allahümme`r-zuqnâ bi-lutfike (11)

## `AZÂBÜ`L-ĞABİR

Ve dağı şehâdet iderin ki `azâb-ı kabir haqdur. (12) Âdem oğlanı ölüp kabre vardıkda Münker ve Nekir adlı (13) iki melek gelüp su`al itmeler gerekdür. Teñriden ve peygamberlerden **10a** (1) ve dinden ve kıbleden müvminler ve muti`ler cevâb vireler (2) Tañrımız Allah`dur ve peygamberimiz Muhammed`dür `aleyhi`s-selâm, dinimiz (3) islâmdur, kıblemüz ka`bedür deyeler. Kabirde dürlü dürlü (4) tena`umlar ideler ve kâfirler fâşıklar cevâba qadir olmayup anlara dürlü `azablar ideler.

## `ALÂMATİ`L-ĞİYÂMETİ

Ve (6) dağı şehâdet iderin ki Hazret-i Muhammed `aleyhi`s-selâm her ne kim (7) haber virmişdür, kıyâmet `alametlerinden cümlesi haqdur (8) olsa gerekdür. Deccâlün hurûcı gibi ve Hazret-i İsa`nuñ (9) şalâvatüllahü `alâ nebiyyina ve `aleyhi gökden inüp Deccâli (10) öldürüp Hazreti Muhammedin şeri`atıyla `amel itmesi gibi (11) ve Mehdi âli resûlden hurûc idüp Hazret-i `İsa ile (12) cem` olması gibi ve Yecüc ve Mecüc ve Dabbetü`l arz (13) çıkması gibi ve günün mağribden toğması gibi ve gayrisi gibi **10b** (1) kıyâmet ve dağı şehâdet iderin ki cümle hayvânlar ölüp (2) aşlâ canlı kimesne kalmasa gerekdür. Andan sonra kıyâmet (3) kopsa gerekdür. Tağlar hevada kuş gibi uça gerekdür (4) ve gökler eriyüp dökülse gerekdür.

## HAŞRÛ`L-ECSADD

Bunuñ (5) üzerine bir nice zaman geçdikden şoñra girü Hâk ta`âlâ (6) yirleri düzeldüp cümle ölenleri dirgürse gerekdür. (7) Cümlesi çıblağ ve yalın ayağ ve başı kaba kıpsalar gerekdür. (8) Peyğamberlere ve evliyâya ve `ulemaya ve şülehayâ cennetden (9) hulleler ve buraklar gelüp, geyüp ve binüp varup `arş (10) gölgesinde otursalar gerekdür ve girü kalan halâyık (11) ac ve şusuz `uryân ayağ üzre şıkışup dursalar (12) gerekdür. Kimi topuğında kimi dizinde kimi ağzında ve kimi depesinde (13) der içinde yatsalar gerekdür. İlki biñ yıl bu hal üzre **11a** (1) olsalar gerekdür. Her birisi `ameline göre ceza olunsa gerekdür. (2)

## İ`TÂİ`L-KÛTÛB

Ve dünyada melekler yazduğı kitaplar anda (3) virilse gerekdür muti`lere sağından ve kâfirlere şolından (4) ve arqasından su`âl ve cümle halka Hâk ta`âlâ vasıta(5)suz su`âl itse gerekdür ve mazlûmuñ haqqını zâlimden alı (6) virse gerekdür. Eger hayr `ameli var-ısa alup mazlûma (7) virse gerekdür. Yoğısa mazlûmuñ günahını yükletse (8) gerekdür zâlime .

## MİZÂN

Ve dağı terazü kıırılıp hayr (9) ve şer çekilse gerekdür. Hayrı ağır olanlar cennete ve şerri (10) ağır olanlar cehenneme girse gerekdür. İlla meger kim Allah ta`âlâ (11) mağrifet ide ve şefa`ât irişe peyğamberlerden veya (12) evliyâdan veya `ulemadan. Eger imânla gitti ise ve eger (13) imânsuz gitti(y)ise aña şefâ`at olmaz ve hiç cehennemden **11b** (1) çıkmaz ve eger imânla gidüp günahı ağır gelüp mağrifet ve şefâ`at (2) irişmedise günâhı miğdarı yanup şonra çıqup cennete (3) girse gerekdür.

## ŞİRÂT

Ve dağı şırât köprüsi ki kııldan (4) ince kıılıçdan keskün cehennem üzerine kıırılıp cümle halk (5) anuñ üzerinden gişeler gerekdür. Kimi yıldırım gibi ve kimi yıl gibi ve kimi (6) señirdür at gibi ve kimi imekleyü imekleyü arqasında günâhı (7) yüklenmiş ve kimi düşüp cehenneme girse gerekdür.

## HAVZ

Ve dağı (8) her peyğamberüñ bir havzı vardır. Cennete girmezden evvel ümmetile (9) andan içseler gerekdür. Bizim peyğamberimüzüñ havzı cümlesinden (10) büyükdür. Bir cânibinden bir cânibine bir aylık yoldur. Kenarında (11) bardakları yılduzlardan çokdur. Bir kerre andan içen ayruğ (12) şuşamaz. Şuyı baldan taşlu ve südden aqdur.

## CENNET VE (13) CEHENNEM

Ve dağı cennet ve cehennem hağdur. Şimdiki halde mevcüd **12a** (1)lardur. Cennet ehli cennete girdikten Őoñra ebed anda alurlar, (2) hi ımazlar. Anda lmek ve ocalmak ve arımak olmaz. Kaftan (3) ları eskimez ayak yolına varmak ve uyumak yoğdur ve anda (4) olan uriler ve avretler ayızden ve nifâsdan ve yaramaz (5) uldan berilerdür her ne dürlü taam ve Şarâb isterlerse (6) azır önlerine gelür bişirmek otarmak olmaz. Toprağı (7) miskdendür binasının bir kerpici altundan ve bir kerpici gümüşden (8) dür ve cehenneme giren kâfirler Şeytanlar cehennemde ebed alurlar (9) hi ımazlar. Biserek deve boynı gibi yılanlar ve semerlü atırlar (10) gibi arebler-ile azâb olınurlar ve od ile ve ıŐı Şular (11) ile azâb iderler gevdeleri yanup kömür olduğdan (12) Őoñra a taâlâ gerü taze deriler bitürüp azâb itse (13) gerekdür hi azâbları dükenmez ve anlara dağı ölüm yoğdur. **12b** (1) Ne uzü billahi taâlâ

## AZA VÜ ADER

Ve dağı Şehâdet iderin (2) ki ayr Şer her nesne Allah taâlânuñ azâsıla ve aderiledür. (3) Her olup ve her olacağı ezelde tadir itmişdür ve lev-i mafûza (4) yazmiŐdur hi aña muhâlif nesne olmaz. Müminiñ imâni (5) mutiuñ taatı ve ayırlar a taâlâ azretlerinüñ bilmesile (6) ve dilemesile ve tadirile ve lev-i mafûza yazmasıla ve (6) yaratmasıla ve rızâsıla ve sevmesiledür ve kâfirüñ küfri (7) ve fâŐııñ fiŐkı ve Şerler a taâlânuñ bilmesile ve dilemesile (8) ve tadirile ve lev-i mafûza yazmasıla ve yaratmasıludur.(10) Lâkin rızâsıla ve sevmesile degildür. İmâni ve taatı (11) ve cem-ı ayırları bilür ve diler ve yaradur ve sever ve rağı (12) olur. Küfri ve fiŐkı ve Şerleri sevmez ve rağı olmaz velâkin (13) anları dağı bilür ve diler ve yaradur eger dirseñ Şerleri **13a** (1) niün diler ve niün yaradur? Cevâb oldur ki a taâlânuñ (2) Şerleri yaradup ve dilemesinde ve Őeytanı yaradup kıyâmete (3) değin ömür virüp alka vesvese itmege udret virmede (4) ve kâfirleri ve fâŐıqları yaratmağda ve küfürlerini ve fiŐklarını (5) yaradup ve bu cümle(y)i murâd itmekde nie hikmetler vardur. Bize (6) anları bilmek lâzım degildür. Ol diledüğin işler kimse (7) aña suâl idemez ol cümleye suâl ider ve bi'l-cümle inandum. (8) Allah taâlâ azretlerine ve meleklerine ve kitâblarına ve (9) peygamberlerine ve kıyâmet günine ve ayr ve Şer Allah taâlânuñ (10) tadirile ve dilemesile ve yaratmasıla olduğına

## İMÂN (11) VE İSLÂM

Ve dağı Şehâdet iderin ki imân ve İslâm (12) birdür. İkişi dağı ħalb-ile inanmağdur, dil-ile ikrâr itmekdür ki (13) Ėazret-i Muğammed ‘aleyhi`-s-selâm Ėađ ta‘âlâdan getürdigi **13b** (1) zikr itdügümüz Şeylerdür.

## DİN VE MİLLET

Din ve millet birdür. (2) Ėazreti Muğammed ‘aleyhi`-s-selâm Ėađ ta‘âlâdan getürdügi (3) Şeylerdür. İtikâda müteallığ

## ŞERİAT A‘MÂLE

Müteallığ getürdügi (4) Şeylerdür.

## KİFÂYET-İ İMÂN İCMÂLİ

Ve ‘adem-i lüzumi`-t-taŐsili (5) imân icmâli kâfidür, taŐsili lâzım degildür.

## Fİ-ŐİĖĖATI (6) İMÂNİ`L –MUĞALLİD

Muğallidin imânı Őađıđdır.

Fİ-‘ADEM-İ LUZUMÜ`L-ĖUDRETİ (7) ‘ALE`T-TA‘BİR Fİ TAĖĖİKÜ`L İMÂNI

Bir kimse imân vacib olacağ (8) nesneleri bilse ve ‘itikâd eylese lâkin gendüden taŐsilen (9) ta‘ bire kâdir olmasa islâmına hükm olunur.

## Fİ-‘ADEM-İ ĖURÛCİ`L-MÛMİN Bİ-İRTİKÂBİL KEBİRE

Büyük günâh itmek (11) ile adam öldürmek gibi ve zina itmek gibi mümin imândan (12) çıkmaz eger Ėelaldür dimezse .

## Fİ-ĖÛKMİ`L-FÂSIĞ ĖAYRİ`T-TAYİB

(13) Büyük günâh idüp tevbesiz olan mü‘min Allah ta‘âlânun **14a** (1) meŐiyetinde olur dilerse yarılgar ve dilerse günâhı (2) miğdarı ‘azâb ider andan Őoıra cennete koyar.

## Fİ-ADEM-İ LÛZUMİ`T (3) TEKLİFİ BİM EL-UYĖAĖULLAHÜ TA‘ÂLÂ

Allah ta‘âlâ ħullarına tağat getürmedüklerini (4) teklif itmez.

## Fİ ADEM-İ CEVÂZİ`L-İSTİSNA-(Y)I –İ Fİ`L-İMÂN

Mümin misin (5) didikleri vağitte müminin Ėađđa demek gerekdür. Müminin inşallah (6) dimeye imân-ıla mı ölürsin diseler bilmezsin Allah ta‘âlâ bilür (7) diye zîrâ Ėaybdur.

## Fİ-ADEM-İ MARİFETİ`Ő-ŞİRK ALLAH TA‘ÂLÂ

Őirki ve (8) küfri yarlıgamaz girü ħalan günâhları diledüginini yarlıgar.(9)

## Fİ-‘ADEM-İ CEVÂZİ’L-HÜKMİ ‘ALE’L GÂİB

Kimseye imân-ıla gitmişdür (10) ya imân-ıla gider ya cennetlikdür demek caiz degildir. Zîrâ gâyibe (11) hükümdür. Peygamberlerden gayri ve peygamberlerün haber virdüğinden (12) gayri Ebûbekr (1), ‘Ömer (2), ‘Oşman(3), ‘Ali (4), Talha (5), Zübeyr (6) ve ‘Aburdu(13)rahman Bin ‘Avf, Sa’d Bin Ebû Vağğaş ve Sa’d Bin Zeyd **14b** (1) Ebû ‘Ubeydet, İbn-i Cerrah rıdvanullahü ta‘âlâ ‘aleyhim ecma‘in bunlara (2) cennetliklerdür diyü hüküm câ’izdür ve hiçbir kimseye küfür-ile gitmişdür (3) veya cehennemlikdür demek câ’iz degildir. Hâğ ta‘âlânun (4) ve peygamberinün haber virdüğü kimselerdin gayri şeytan(1), Ebû Leheb (2)(3) ve Ebû Cehl (3) ve Firavn gibi bunlara cehennemlikdür deyü hüküm câ’izdür. (6)

## Fİ-CEVÂRİ’L-MEŞHİ

Ve dağı adun üzerine meşhi câ’izdür.

## Fİ-CEVÂZ (7) İ’Ş- ŞALÂTİ ALE’L- FÂSIK

Ve her mümin meyyitun namâzın kılmak gerekdür. (8) Şâlih olsun ve fâsik olsun.

## Fİ Fİ CEVAZİ’Ş-ŞALÂTİ HALEF (9) Ü’L-FÂSIK

Ve her mümine uyup arıdında namâz kılmak câ’izdür. (10) Şâlih olsun ve fâsik olsun. Lâkin şâlih ardında (11) kılmağun şevâbı çoğdur.

## Fİ-HÜRMEÜ’L BAGÎ

Padişahlara kılıc çekmek (12) câ’iz degildir. Ne kadar zâlim de olursa.

## Fİ-NEFİ’L-DU‘A(Y)I (13)

İtmede fa‘ide vardır.

## Fİ-İNTİFA‘İ’L EMVÂT Bİ-DU‘Aİ’L-İHYÂT(Y)I

**15a** (1) Ve`ş şadağâtihim ve ta‘atihim iza heyuvâlehüm şevâbihâ ve meyyit için (2) du‘â itmede meyyite fa‘ide vardır. Şadağa virüp veya Qurân (3) okuyup veya gayri hayr ‘amel idüp şevabını virse ol (4) meyyitun rûhına şevâbı vaşıl olur ve ol meyyit anuñla (5) faidelenür.

## EVLÂDİHİ VE AŞHÂBİHİ

Ve cem‘-ı mükelleflere vaşiyetüm (6) oldur ki bu ‘itikâd üzere olalar bir kimse(y)i ki bu ‘itikâd (7) üzere olsa ol kimsene hağğa mümindür ve ehl-i sünnet (8) ve cemâ‘at mezhebidendür.

## Fİ BEYÂNİ'L-MEZHEB-İ Fİ'L-İTTİKÂDİ (9) VE'L 'AMELİ

Her gişkiye lâzımdur ki 'itikâdda ve 'amelde mezhebin bile (10) ve 'itikâdda mezhebiñ kimdür diseler ehl-i sünnet ve cemâ' atdur (11) diye a' nî Resûlullahuñ aşhabı ve cemâ' atı her ne 'itikâd (12) üzre oldılar-ise ben dağı ol 'itikâd üzreyin diye. (13) Anlaruñ 'itikâdı bu araya gelince zıkr itdügümüz şeylerdür **15b** (1) ve hüküm eyleye ki ehli sünnet ve cemâ' at mezhebi hağdur , ğayri (2) mezhebler bağıldur. 'Amelde mezhebüñ kimdür diseler imâm Ebû Hanefe (3) dür diye rağmetullahi ta'âlâ ammâ hüküm idüp Ebû Hanefe mezhebi (4) hağdur. Ğayrılar bağıldur dimeye belkim ide Ebû Hanefe mezhebi hağdur (5) ğata olmağ ihtimâli de vardur. Ğayri mezhebler ğatadur, hağ olmağ ihtimali de vardur.

## BU MUĞADDİME

Bunuñ tağkiği oldur ki ve ba' zı (7) Hağ ta'âlâ ğazreti ğullarına emr ve nehy itmişdür. Ba' zı ğur'ân-ıla (8) ve ba' zı ğarâm ve ba' zı Resûl dilinden ve ba' zı şeyleri farz ve ba' zı vâcib (9) ve ba' zı ğarâm ba' zı sünnete mekrûh ve ba' zı mübâh itmişdür ve Resûlullah (10) dağı ba' zı şeyi sünnet ğomışdur ve ba' zı sünnete müsteğâbdur dimişdür. (11)

## Fİ-BEYÂNİ'L-FARZ

Farz oldur ki anı Allah ta'âlâ buyurmuş ola (12) Allah ta'âlânuñ buyruğı idüğü şüphesüz delil-ile şabit (13) bellü olmuş ola naşş-ı Ğur'ân gibi. Farzı terk iden cehennem azâbına **16a** (1) lâyığ olur. İnanmayan kâfir olur. İmân gibi ve abdest (2) almağ gibi ve cünüplikden ğusül itmek ve beş vağıt namâzı kıılmağ (3) ve Ramağan orucın tuğmağ gibi ve ğanilere zekat virmek gibi (4) ve ğac itmek gibi.

## Fİ-BEYÂNİ'L-VÂCİB

Vacib oldur ki anı Allah (5) ta'âlâ buyurmuş ola lâkin Allah ta'âlânuñ buyurduğı idüğü (6) şüphelü delil-ile bellü olmuş ola işlemeyen 'azâba lâyığ (7) olur. Vacib idüğüne inanmayan kâfir olmaz vitir namâzı gibi (8) ve ğanî olanlar ğaciler bayramında ğurban itmek gibi ve oruc ayında fitre (9) virmek gibi.

## Fİ-BEYÂNİ'L-MÜBÂĦ

Mübâğ oldur ki işlemede ve (10) işlememesinde ne şevâb ola ve ne ğunâh ola. Oturmağ ve yatmağ gibi (11) ve yürümeğ gibi.



## Fİ-BEYÂNİ`L-ḤARÂM

Ḥarâm oldur ki Allah ta`âlâ andan (12) nehy itmiş ola işleyen cehennem `azâbına lâıyk ola `adam öldürmek (13) ve zinâ, livâta itmek ve ḥamr içmek ve kelp artuğın içmek **16b** (1) ve yimek gibi.

## Fİ-BEYÂNİ`L-MEKRÛHÛ`T-TAḤRÎMÎ

Oldur ki (2) anı işleyen `azâba lâıyk ola ḥarâm gibi lâkin ḥarâm idüğine (3) inanmayan kâfir olmaz ve fıkh kitablarında kerâhet muṭlağ zikir (4) olunsa taḥrîmi murâd olunur. Eimme-i Ḥanefiyye`nün aşılıları budur, (5) dimişler. Muḥaqqakin raḥimehûlluhü.

## MEKRÛH-U TENZİHÎ

Tenzih-i mekrûh (6) oldur ki anı işleyen `azâba lâıyk olmaya velikin `itaba ve (7) şefâ`atden maḥrûm olmağa lâıyk ola at etini yimek ve fâre (8) ve kedi ve yabanda yürür tavuğ artuğın yimek ve içmek gibi.

## Fİ (9) BEYÂNİ`L- SÛNNETÎ

Oldur ki resûlullah anı ekşeri zamanda (10) işlemiş ola terk idene `azâb olmaz. Lâkin `itâb olur, (11) şefâ`atden maḥrûm olmağa müsteḥağ olur misvâk ve ezân (12) ve ikâmet ve cemâ`atle namâz kılmak ve oğlancuğları sünnet itmek (13) ve evlendiği vaqtin tâ`am itmek gibi.

## Fİ BEYÂNİ`L-MÛSTEḤÂB

**17a** (1) Müsteḥab oldur ki Resûlullah anı bir kerre ya iki kerre işlemiş (2) ola veya işleyene şevâb vardur dimiş ola. İşlemeyene `azâb (3) ve `itâb ve şefâ`atdan maḥrûm olmak olmaz. Lâkin işlemesinde (4) şevâb olur nafîle namâz kılmak gibi ve nafîle şadağa virmek (5) ve nâfile oruc tuṭmak gibi.

## Fİ-BEYÂNİ`L-SEBEBÎ`L-İḤTİYÂC İLE`L İCTİHÂD (6) VE SEBEB-İ İḤTİLÂFÛ`L MEZÂHİB

Allah ta`âlânun kitâbında ve Resûlullah (7) ḥadişlerinde bu cümle vardur. Lâkin ba`zı aşikâredür. Her gişi añlar (8) ve ba`zı gizlidir. Ancağ `âlimler ve `âkiller añlar. Pes Ḥağ ta`âlâ (9) emr `itmişdür. `Alimlere ta ki çalışalar ve zaḥmetler çekeler. Gendü kitâ(10) bından ve Resûlinin sözinden ol gizlü olanları bulalar (11) ve çıkaralar ve anıñla `amel iderler ve ğayrılara öğredeler ta ki (12) bunlara çok şevâblar vire. Eger ol `alim yañlıř da añladısa da (13) ma`zûr ola aña ğünâh olmaya. Bu mertebeye kâdir olmayanlara **17b** (1) emr itdi ki bunlardan birine uya anuñ sözile `amel ide ol (2) dağı

ma' zürdur aña günâh olmaya. Egerçi ol uyduğı ' âlim (3) hatâ itdise de pes Resûlullah şallallahü ' aleyhi ve `s-sellem (4) dünyadan gitdikden soñra aşhâb gâzayı mihim görüp aña çalışdılar. (5) Kitâbullahdan ve hadîşden çokça aḥkâm çıkarup yazmağa elleri (6) degmedi ve hem anlaruñ ihtiyacları daḡı yoğ-ıdı. Zirâ ekşeri (7) müctehid ve ' âlim-idi. Vaḡt-i ḡacetde ictihâd-ıla ' amel iderlerdi (8) ve ḡalk arasında ḡavâdiş çok degil-idi. İstiftâ az (9) vaḡı' olırdı. Anlar gitdikden soñra ehl-islâm çoğaldı (10) ve ḡavâdiş ve cehli şâyı' oldı. Pes lâzım oldı ki (11) ol zamanuñ ' âlimleri çalışup ḡayrı nesneden âvâz gelüp (12) ictihâd iderler kitâbdan ve hadîşden çokça aḥkâm çıkarup (13) yazalar. Pes her ' âlim ' aḡlı irdügi kadar çalışup ve añladuḡını **18a** (1) ḡalka beyân idüp yazdılar, her birine bir tâ'ife tabi' oldı. (2) kimi Ebû ḡanife ve kimi Şafi'îye ve kimi Malîke ve kimi Aḡmede ve kimi (3) Süfyân-ı Şevdiye ve kimi Davûdu Zâhiriye ve ḡayrılara tabi' oldılar. (4) Üzerine ' amel itdiler ta bu zamana gelince ve bu cümle ' itikâdda (5) birdür. Ehl-i sünnet ve cemâ' atdür. ḡayeti bu ki ' amelde ba' zı ḡuşûşda (6) biribirine muḡâlifet iderler añladuḡlarına göre ve ol muḡâlifet (7) Allah ta' âlâ iznile olmuşdur. Zarar virmez. Her ḡanḡısına tabi' (8) olsa bir ḡişi caizdür. Kıyâmetde cennete girür tâbi' olduḡı imâm (9) ḡaḡa da itdise zarar virmez.

#### TAFŞIL-I MEZHEB EBÛ ḡANİFE ' ALÂ ḡAYRİHİ (10)

Bu diyârda Ebû ḡanife mezhebi şâyı' olmuşdur. Bu yiriñ ḡalkı (11) anı imâm idinmişlerdür. Zirâ cümle imâmlardan ol evvel gelmişdür. (12) ḡazreti Resûlullahuñ hicretinden seksen yıl geçdikde toḡmuşdur. (13) Yüz elli yıl tamâm olduḡda vefât itmişdür ve anuñ şâkirdleri **18b** (1) vardur. Ebû Yusuf ve Muḡammed ve Züfer ve ḡayrı anlar daḡı müctehid(2)lerdür. Ba' zı ḡuşûşda üstâdlarına muḡâlif ḡavilleri (3) vardur añladuḡlarına göre. Lâkin bunlar başka mezheb (4) şayılmaz zîrâ üstâdlarına çok yirde tabi' olurlar. Belki (5) bu cümle bir mezheb şayılr . Ebû ḡanife mezhebinde olan (6) ba' zı ḡuşûşda bunlaruñ ḡavli ile ' amel eylese de olur. İmâm (7) Şâfi' i rahmetullahi ' aleyh Ebû ḡanife vefât itdügi yılda toḡmuşdur (8) ve ḡayrı zikr olunanlar cümle andan muahḡardur. Zann-ı ḡalibimiz oldur ki (9) Ebû ḡanifenüñ añlayup çıkarduḡı meselelerüñ şevâbı (10) çok ola ḡayrı imâmdan. ' Amelde mezhebim Ebû ḡanife mez(11)hebidür dimenüñ ma' nası oldur ki Ebû ḡanife(y)i ' ibâdetde (12) ve mu' âmelede imâm idindüm ve anuñ kitâbullahdan ve hadîşden (13) añlayup çıkardıḡım ḡabul itdüm ve anuñ sözile ' ameli ihtiyâr **19a** (1) itdüm dimekdür.

## VEŞÂYA Fİ'L-AHLÂKI'Z-ZEMÎME:

Ve dağı vaşiyetim (2) oldur ki kalbcuğazlarını arıdalar müminlere su-i-zan itmekden (3) anı bir kesmeyi azacığ 'alâmet-ile ma'şiyet ve yaramaz fi'l (4) üzre aňlamayalar. Şalâhına ğaml eyleyeler mümkün olduğca ve riyâdan ki (5) ol 'ibâdet-ile dünya fâyidesin dilemekdür. Huşûşa icret-ile kelâm(6)ullah okumadan ziyâde ğazer ideler. Tesbih ve tehlil ve du'â dağı (7) böyledür ve ğasedden ki gönölmekdür. Bir kimseniñ ni' meti zâ'il olmasını (8) istemekdür. Eger ni' metüñ ğadrini bilür anuñla faidelenmiş-ise gerekse (9) ol ni' met mâl olsun gerekse 'ilm olsun ve gerekse riyâset (10) ve manşib olsun ve gerekse şihhat-i beden ve keşret-i evlâd olsun. (11) Ammâ ol ni' metiñ ğadrini bilmesi anuñ zevâlin istemek ğased degildür (12) belki ğayretdür. Meşela bir kimseniñ çok mâlı olsa ma'âşiyet (13) ğarc itse veya çok 'ilmi olsa anıñ-ıla mâl ve riyâset **19b** (1) taşsil itse sen anuñ mâlıniñ ve' ilminiñ zevâlin isteseñ (2) ma'şiyete âlet itdikleri-çün bu ca'izdür ve dağı ca'izdür ki bir (3) kimseniñ ni' meti gibi bende de ol ni' met olsa diseñ andan zevâlin (4) isteseñ aña ğıbdâ dirler kibirden ki aña ğayr-ı minhü dimişdür. (5) Ğatı kaçmak gerekdür 'ucubdan ki ol 'amelin ve 'ibadetin gendüden (6) ğürüp Allah ta'âlânun tevfiğıla ve iğsanıla olduğından (7) ğafletdür. Ğıkkıdan ki ol kîn tutmağdur. Dünya huşûşından (8) ötüri incinüp ğalbi ile sevmeyüp ammâ ğayrılara zulm itdüğınden (9) ötüri veya fışkı veya ma'şiyet itdüğınden ötüri sevmemek (10) ğüzeldür. Aña ğazab-ı fillah dirler. Ğubb-ı dünyadan ki ol (11) dünyada zevğ itmek istemekdür. Cümle ğünâhlarıñ başıdur. Dünya (12) dâr-ı belâdur. Zevğ istemek ağmağlığdur. Zîrâ zevğ cennetde olur, (13) aña ğöñül bağlamağ gerekdür ve ğubb-ı riyâsetden ki ol bellü bir âdem **20a** (1) olmağ istemekdür.

## ĞÂZA VÜ NÜZÜR

Pes va'z gibi ğoyuna şalınmış (2) ac ğurduñ zararından bunuñ zararı artuğdur. Ğişiniñ (3) dinine dimişdür. Ğabibullah ve tul-ı emelden ki ol gendüye uzun (4) 'ömür tağdir idüp çok yaşamağı sevmekdür. Dünya ğattı-içün. Ammâ (5) 'ibâdeti artıcağ itmek içün uzun 'ömür isteñ ol ca'izdür (6) ve nefis arzusuna tâbi' olmadan ki ol ne isterse ğöñli (7) yiyecekden, ğiyecekden ve binâdan ve 'avratdan taşsiline sa'y (8) itmekdür ve fağırlığdan ğorğmadan ve Allah ta'âlânun tağdir (9) itdüğıne incinmekden vâliki'l-fetin alğışın sevmeden ve istemeden (10) ve

## 'İNADDAN

Ki ol ğağğı bilüp inkâr itmekdür ve ğabûlinden (11) 'ar itmekdür ve ğarişden ki ve ğam'âdan ve buğldan ve ğanileri (12) ğnâsından ötüri ululamadan ve fağirleri

faqrından ötürü (13) hırlamadan ve ilîñ ‘aybın yoqlamadan ve emanete hıyânet itmeden **20b** (1) ve kimseyi aldamadan ve qalbinde âhîret havfi ve hüzni çıkmadan (2) bu cümleden qalbcuğazlarını arıdalar. Hilâf u muqtezalarına (3) mümârese idüp zem haqqında vârid olan edilletiy daim (4) teemmül itmek-ile veşaya

#### FÎ’I-AHLÂKÎ’I-HÂMÎDE

Ve dağı qalb(5)cuğazlarını bezeyeler şabr-ıla belâlara ve miñnetlere ve marâzlara ve (6) muşîbetlere qatlanalar, ceza‘ ve feza‘ itmeyeler ve kimseye şikâyet (7) itmeyeler ve tafviz-ile ki ol cemî‘-ı umûrın Allaha ımarlamakdur. (8) Allah ta‘âlâdan bir nesne istediğı vaqtin hayr-ise (9) müyesser eyle ya Rabbi deye hüküm-ile istemeye ve şükr-ile ki (10) Allah ta‘âlânuñ ni‘metlerini bilüp muqâbelesinde qulluq (11) ve ‘ibâdet itmekdür. Aşl-ı şükr ü şükürden ‘acze ‘itirâfdur, (12) ve Allah ta‘âlâdan qorqmaq-ile ve rahmetin oqumak-ile ve (13) qazaya razı olmaq-ile ve dünyadan i‘râz itmek-ile **21a** (1) ve az ‘işe qana‘ât-ile ve cömertlik-ile ve zıkr ü minnet-ile (2) a‘ni her ta‘ât Allah ta‘âlânuñ tevfiği-(y)-ile ve lutfi-(y)-ile olduğın (3) bilüp ‘ucb getürmemek iledür. Ve ihlâs-ıla ki ol ‘ibâdeti (4) mücerred Allah ta‘âlâya taqarrüb için itmekdür. Ğaraż-ı nefsâni (5) ve dünyavî qarşı durmamakdur ve tevekkül ile ki ol rızq huşu(6)şında Allah ta‘âlâya tayanmakdur. Şan‘atına ve malına ve kuvvetine (7) ve bege ve qadıya ve qazı-‘ askerlere ve ğayrıya tayanmamakdur (8) ve tevâzu‘-ıla ki ol gendüyi cümleden alçaq görmekdür. (9) Ve naşihât-ile ki ol ğayrınıñ éyü olduğın istemekdür. (10) Ve hüsn-i zan ile ki ol her kimse haqqında eyü şanmakdur ve gendü (11) haqqında itdikleri eksiklikleri ‘afv itmek ve nefis üzerine (12) ârzûsına muhalifet itmekle ve gendü ‘aybına meşğul olup (13) ğayrıların ‘aybından i‘râz itmekle ve haqqı qabul itmekle **21b** (1) ve haşasına i‘tiraf idüp ‘ar itmekle ve tövbe itmekle (2) ol günâhlarına pişîman olup Allah ta‘âlâdan qorkup (3) şimden girü ve aşlâ günâh itmemege ‘azm itmekdür. Haqq-ı ‘abd-ise (4) helalleşüp Haqqullah-ise qazası ve keffâreti lâzım olanuñ (5) qazasın ve keffâretin itmekdür.

#### FÎ’L-VİŞAYA FÎ’T- TAQVÂ

Ve dağı (6)vaşıyyetüm oldur ki taqvâya berk yapışsalar zîrâ andan efdal (7) nesne yoqdur ve ğayrı ‘ameller ansız qabul olmaz. Taqva günâhlardan (8) qatı şağınmağa dirler. Bunı murâd idenler yidi ‘uzuvların şağınalar (9) ma‘âşiyeden ta ki cehennemüñ yidi qapısı anların haqqında begine\_(10) kulak(1), göz(2), dil(3), el(4), ayak(5), qarın(6), ferc(7)

### FÎ-AFÂTU'L (11) UZUN

Ammâ kulağların şakınalar sâz dinlemeden çişte ve zurna (12) ve tabıl ve tanbur ve kópuz cenk ve kanun ve ne gibileri ve yalan (13) ve gıybet gibi ve fuşş dinlemeden ve teganni ile zikir ve Kur'ân ve ezân **22a** (1) ve eş' ar dinlemeden.

### FÎ-AFÂTÜ'L- ' AYN

Ve gözlerini şakınalar (2) harâma bakmadan er adamuñ göbegi altından ta dizi altına dek (3) bakmaq harâmdur ve mahreminiñ kıızı ve kıızı kıızı ve anası ve ebesi (4) ve kız karındaşı kıızı ve halası ve deyzesi ve kayınanası (5) ve ügey anası ve ügey kıızı ve rıza' dan anası ve kız karındaşı (6) gibi ve biregünüñ âzâdsız cariyesi dağı böyledür bu cümle(7)nüñ göbegi altından dizi altına dek bakmaq harâmdur. Bağan (8) er olsun 'avrat olsun ve eger bağan olursa (9) bunlardan artıklığı mahreminiñ ve biregü cariyesiniñ karnına (10) ve arkasına dağı bakmaq harâmdur. Nâ-mahrem 'avrate yüzinden ve (11) eli ayasından ve ayağından gayriye er adam bakmaq harâmdur. Şehvet (12) olsun gerek olmasun güzel olsun çirkin olsun karı (13) olsun genc olsun bağan yigit olsun koca olsun **22b** (1) ammâ bağan 'avrat-sa ere göbeginden dizi altına dek (2) bakmaq harâmdur. Er adam bakmaq gibidür ammâ şehvetle bakmaq (3) kime olursa olsun eger 'avrat eger oğlan nere(4)sine olursa olsun harâmdur illa gendü 'avratına ve (5) cariyesine degil anlaruñ her yirine bakmaq câyizdür ve dağı (6) bir kimseniñ kapusı yarığından ya bir delüginde içerü bakmaq(7)dan şakınalar.

### FÎ-BEYÂN-İ AFATI'L-YEDD

Ve ellerin harâma yapışmadan (8) ve kimse(y)i na-ħağ yire urmadan ve rızkın almakdan ve nahasi'l-' ayn (9) olana zaruretsiz yapışmağdan sici gibi ve murdar ölmüş (10) hayvan gibi ve âdam nesci gibi bunlardan şakınalar.

### FÎ-ARÂTI'L- (11) BAŦIN

Ve karınların harâmdan ve mekrûhlardan ve şüphelülerden (12)şakınalar. Bir nesne(y)i kile şartıla ya dirhem ya oğka şartıla (13) alsalar şatun alduğdan sonra kileleyup çekmeyince yimek helâl **23a** (1) degildür. Eger götrüce pazar itse caizdür.

### FÎ-AFAT-I FERC

Ve dağı ferclerin zinâdan ve livâtadan şakınalar ve 'avratına (3) cariyesine hayz ve nifâs zamanında vatı itmeden ve harâma (4) degirmeden şakınalar.

## Fİ-AFÂTİ'R-RİCH

Ve ayakların harâma yürü(5)meden ve bir gişiniñ izinsiz milkine yürümeden ve bir kimse(y)i (6) nâ-ħaĸĸ yire depmeden ve biregünüñ ĸalaçısın ya ĸaşırın (7) ya çanağın ya bir ĸayrı nesnesin izinsiz başmadan (8) şaĸınalar.

## Fİ-AFATI'L- LİSÂN

Ve dilleri yalan söylemeden (9) ve ĸaybetden ki ol bir kimseniñ ardınca 'aybın söylemekdür.(10) Aña sögmek ĸarıĸıyla eger ol 'ayb anda var-ısa ve eger anda (11) olmazsa bühtândur. Ol daĸı eşedd-i ĸarâmdur ve bir kimse(y)i maşhara (12) almadan ve gendüyi ögmeden ve fuĸş söylemeden ki ol 'ayblu (13) nesnelere ad-ıla söylemekdür ve bir kimse(y)i nâ-ħaĸĸ yire incitmeden **23b** (1) ve sögmeden ve 'ahdin bozmadan ve va' desine muĸâlifet (2) itmeden şaĸınalar.

## Fİ-AFÂTİ'L-KÜFÜR

Ve daĸı küfür söylemeden ĸatı (3) ĸazer ideler. Zirâ bir kimse küfür söylese el 'ayâzübillahi ta'âlâ (4) cemî' -i 'ibâdetinuñ şevâbı gider, nikâĸ var-ise gider ol ĸalde (5) itdüğü zinâ olur ve anı öldürmek ĸelâl olur ve boğaz(6)laduğı murdâr olur ve ol ĸalde ĸılduğı namâz ve ĸayrı (7) 'amel caiz olmaz. Egerçi 'âdet üzre kelime-i şehâdet (8) getürse de tâ ki ol sözden rücu' idüp tevbe itmeyince. (9) Lâkin inkârı daĸı tevbedür dimişler . Tevbe itdikten soñra (10) gerü yiñi müsülman olmuş olur . Tekrâr nikâĸ lâzım olur. (11) Eger evvel ĸac itdi-se tekrâr nikâĸ lâzım olur ĸâdir ise. (12) Zirâ evvel olan 'ibadetleri küfür söylemek-ile cümlesi bâtil (13) olur soñra tevbe itmek-ile girü yirine gelmez.

## **24a** Fİ'L-İHTİRAZ (1) 'ANİ'L-KÜFÜR

Her mü'mine lâyıĸ olan oldur ki her şabah ve her (2) aĸşâm bu du'âyı oĸıya, terk itmeye; "Allahümme inni e'uzzü bike (3) min enüşrike bike şey'en ve ene a'lemü vestağfirüke limâ lâ a'lemü (4) inneke ente 'allâmü'l ĸuyûb" zîrâ ĸazreti risâletden mervidür (5) şalliallahü ta'âlâ aleyhi ves-sellem. Buna müdâvemet idenüñ (6) Allah ta'âlâ ĸazretleri lisanın kelime-(y)i küfürden şaĸlıya ve (7) bu du'a berekatından buni daĸı her gün üç kerre oĸıya. (8) Zirâ bu daĸı mervidür. ĸazreti Resûlu Ekremden "Allahümme (9) innâ ne'üzü bike en-nüşrike bike şey'en ne'lemuhû ve nestağfirüke (10) limâ lâ na'lemühü" ve her gün imânın yiñileye ide ki yâ Rabbi eger (11) benden küfür şâdir oldı-sa tevbe itdüm ve rücu' itdüm (12) din-i islâma girdüm ĸazreti Muĸammed 'aleyhi's-selâm senüñ (13) canibiñden her ne getürdise inandum , ĸaĸdur diye **24b** (1) Allah ta'âlâyâ ve Allah ta'âlâdan gelen nesnelere Allah ta'âlâ(2)nuñ

murâdı üzre inandum ve peygamberlerden her gelen nesne(3)lere peygamberlerün murâdı üzre inandum ve dağı küfür (4) sözler çokdur ammâ ba' zı él içinde meşhûr olan(5)ları beyân idelim.

#### FÎ-BEYÂNÎ'L-FAZÎ'L-KÜFÜR

İy Tañrı rahmetiñ (6) benden diriğ tutma demek küfürdür dimişler. Bir kimse Allahuñ (7) hükmi böylecedür dise bir ağar gişi dağı ben Allahuñ hükmin (8) ne bileyin dise Allahuñ emri istihfâfdur küfürdür dimişler.(9) Bir kimse cemi`-ı peygamberlere inandum, bilmezem Âdem peygamber midür (10) degildür dise kâfir olur dimişler. Bir kimse Hâzret-i Muhammed(11) şallallahü aleyhi vesellem peygamberlerün âhiri idigün bilmese ol (12) gişi müsülman degildür dimişler. Bir gişi eger peygamberlerün didigi (13) girçek-ise ve 'adl-ise biz kırtulduğ dise kâfir olur **25a** (1) dimişler. Bu faķirün añladuğı oldur ki bunu şek tarik-ile (2) dirse küfürdür. Bir gişi âhara itse başıñ tıraş ile (3) tırmaqlarıñ kes zirâ sünnet-i Resûldür dise ol dağı (4) itse ki işlemez bu söz küfürdür dimişler. Sa`ir sünnetler (5) dağı böyledür. Huşuşa şol sünnetler ki ma' ruf ola (6) Şübût-ı tevâtır-ile ola misvâk gibi imâmlarımızdan mervidür ki (7) eger bir şehriñ halkı misvâkı terk üzre cem` olşalar (8) kâfir kırar gibi anları kırmağ gerekdür. Bu faķirün añladuğı (9) oldur ki bu sözi sünnetligin inkâr tarik-ıla yahûd istihfaf (10) tarik-ıla söylese küfürdür ammâ muradı senüñ emriñ-ile işlemez (11) belki Resûlullahuñ sünneti olduğı için ecliden işlerin dise (12) zâhir budur ki küfür degildür. Nitekim ba' zı muhâkiķin böylece tafşil (13) itmişdür. Bir gişiye namâz kııl diseler ol da kılmazın dise **25b** (1) kâfir olur dimişler. Bir kimse yirlerden alınan ħarâc (2) padişahıñ milki i' tıkad itse küfürdür dimişler. (3) Bir kimse dise ki Allah ta'âlâ eger baña cenneti virürse sensiz (4) istemezsin dise yahud girmezsin dise yahud iste ki (5) eger ben emr olunsam fülân-ıla cennete girmege girmezsin dise (6) yahud itse ki baña Allah ta'âlâ senden ötürü cennet virürse (7) dilemezsin ancak görmesin isterin dise bu cümle küfürdür (8) dimişler. Bir kimse imân artar ya eksilür dise küfürdür (9) dimişler. Bu faķirün añladuğı oldur ki mü' min bil- (10) i' tibar-ıla artar ya eksilür dirse küfürdür. Zirâ müctehidinden (11) çok kimsene imâmnuñ ziyâdesine ve noķşanına kâ'ildür. Bir (12) kimse kıble ikidür biri Ka' be biri Kıdüs`dür dise küfür(13)dür dimişler. Bu faķirün añladuğı oldur ki şimdiki **26a** (1) halde kıble ikidür demek küfürdür ammâ evvel Beytü'l Muķaddis (2) kıbleyidi. Sonra nesh oldu. Ka' be kıble oldu dise (3) zâhir budur ki küfr kırkusı vardur dimişler. (5) Bir kimse fesâd itmek dânişmendlikden yegdür dise küfürdür (6) dimişler kâfirlerün

işlerin güzel i'tikâd itmek küfürdür (7) demişler. Hattâ bir gişi yimek yerken söz söylemek mecûsîlerden (8) eyü nesnedür dise yaḥûd ḥayz zamanında 'avrat-ıla yatmamaḳ (9) mecûsîler güzel nesnedür dise ol gişi kâfir olur (10) demişler, Bir kimse ben müminin inşâllah dise te`viline (11) ḳâdir olmasa küfürdür demişler. Bir kimse oḒlu ölen kimseye (12) senüñ oḒluñ Allah ta'âlâya gerek oldu dise kâfir olur (13) demişler. Bir 'avrat biline bir ḳara ip taḳsa bu ip nedür **26b** (1) diseler zünnardur dise kâfir olur ve erine ḥarâm (2) olur demişler. Bir gişi ḥarâm ta'âmı yidikde bismillah dise (3) kâfir olur demişler. Bu faḳiriñ añladuḒı oldur ki ḥarâm(4)lığına olduḒı vaḳtinde küfürdür. Süci gibi murdâr olmuşuñ (5) eti ve yaḒı gibi. Eger ḥarâmlığına idügin bilürse zîrâ ismillah (6) taḥfif olur. Zîrâ mesele manşuşadur. İmâmlarımızdan (7) mervîdür ki bir kimse bir ta'âmı Ḓaşb itse bismillah dise (8) kâfir olmaz. Allahü a'lem. Bir gişi bir Ḓayra bed-du'â idüp (9) Allah ta'âlâ senüñ canıñı küfür-ile alsun dise kâfir (10) olmasında 'ulema ihtilâf itdiler aşlı budur ki gendünüñ (11) küfrine rıza bi`l-ittifâḳ küfürdür demişler. Ammâ Ḓayruñ küfrine (12) rıza ba'zılar ḳatında ol daḒı mutlaḳa küfürdür ve ba'zılar (13) ḳatında küfre istiḩsânen rızayısıa küfürdür. Ammâ zulmünden **27a** (1) ve fişḳından ötürü 'azâb daim şedid olsun deyü (2) rıza(y)ise küfür degildir. Bu ḳavli eṣaḩ añlaruz zîrâ Ḳur'an-ı (3) 'azimde Ḑazreti Musa 'aleyhi`s-selâm ḳışşasında buña (4) delil vardur. Bir gişi dise ki Allah bilür fülân işi (5) işlemedüm ḩalbûki ol işi işledügin bilse 'ulema küfrinde (6) ihtilâf itdiler eṣaḩ budur ki kâfir olur. Vechi budur ki (7) bu faḳirüñ añladuḒında Ḑaḳ ta'âlâ ḩazretlerine cehl-i (8) mürekkeb işbât itmiş olur. Teemmül ile zahir olur. Bir (9) kimse bir 'avrat nikâḩ itse şahidsiz ol er ile 'avrat (10) diseler Teñri ve peyḒamber şahidimüzdür ikisi daḒı kâfir olur (11) demişler. Zîrâ peyḒamberler Ḓaybi bilür demek olur. PeyḒamber (12) diri(y)iken Ḓaybi bilmezdi öldükden şoñra ne bilür demişler (13) bir kimse ben uğurlananları ve yitükleri bilürin dise **27b** (1) böyle diyen ve bu söze inanan kafir olur ve eger itse (2) baña cin ḩaber virür anuñla bilürin dise girü kâfir olur. (3) Zîrâ cin Ḓaybi bilmez ancaḒ Allah ta'âlâ bilür ve anuñ bildür(4)düḒü bilür. Bir kimse Allah'a and içmek istese bir gişi daḒı (5) ben seniñ Allah'a and içdüḒüñ dilemezsin taḩaḳa ve 'ıtâḳa (6) anduñı dilerin dise 'ulema küfrinde ihtilaf itmişler. Bir kimseye (7) namâz ḳıl diseler ol da baña namâz ḳılmaḳ ḳati işdür dise (8) kâfir olur didiler. Bir kimse Allah ta'âlâ gükde benim şahidim(9)dür dise kâfir olur. Zîrâ Allah ta'âlâya mekân işbât (10) itmiş olur. Allah ta'âlâ mekandan berîdür. Bir kimseye ḩırnaḒuñ (11) kes zîrâ sünnet-i resûldür diseler ol da işlemizin eger (12) sünnet-ise de



dise kâfir olur demişler. Bir kimse (13) Resûlullah her yimek yidikde bırmağların yalardı dise **28a** (1) bir âhar kimse bu edebsüzlük ancak dise kâfir olur demişler. (2) Bir kimse rızq Allah'dandır lâkin kıldan da hareket gerek dise (3) bu söz şirkdür demişler. Zîrâ hareket de Allahdandır (4) demişler. Bir kimse naşrani olmağ hayırlıdır. Yahûdi (5) olmadan dise kâfir olur demişler. Yahûdi şerdür (6) naşraniden demek gerekdür demişler. Bir kimse kâfir olmağ (7) yegdür, hıyânet itmekden dise Ebu'l Kâsim raḥimettullah kâfir (8) olur demiş. Bir kimse ḥarâmdan şadağa virse ve şevâb (9) umsa alan fakir ḥarâm idüğün bilse virene du`a itse (10) viren dağı âmin dise ikisi de kâfir olur demişler. (11) Bir kimse 'ilm meclisinde benim ne işim var dise yahûd 'alimlerün (12) didüğün itmegi kim kâdir olur dise yahûd fetvâyı yire (13) bıraksa nedür bu dise kâfir olur demişler. Bir gişi **28b** (1) zamanumuz pâdişâhına 'adil dise kâfir olur demişler. (2) Bir kimse gel benim-ile şer' a gidelüm dise ol dağı maḥzur (3) getürmeyince gitmezin dise yahûd ben şer' i ne bileyim dise (4) kâfir olur demişler. Ammâ kâdiya gidelüm dise ol da (5) maḥzur getürmeyince gitmezin dise kâfir olmaz. Bir kimse (6) küfür söylese bir kimse dağı gülse gülen de kâfir olur meger (7) gülmesi zârûri ola demişler Tanrı'dan ḥali yir yok dise (8) kâfir olur demişler ervâḥ-ı meşâyih-i ḥazıradır bilürler (9) dise kâfir olur demişler. Ben şer' i dilemezin dise (10) kâfir olur demişler Âdem peygamber buğday yimese biz şakî (11) olmazduk dise kâfir olur demişler. Biz bu dünyada (12) olmazduk dise ihtilâf itmişler Âdem peygamber biz (13) tokudı dise birisi dağı eyle ise cüllâh oğlanları **29a** (1) imişiz dise kâfir olur. Bir gişi güccük günâh itse (2) birisi dağı aña tevbe it dise ol dağı ne işledüm ḥattâ (3) tevbe idem dise kâfir olur demişler. İki gişi çekişse(4)ler biribirine itse gel 'ilme gidelüm dise ol dağı 'ilm (5) meclisinde ben neyleyim dise kâfir olur, zîrâ 'ilim istiḥfâf(6)dur demişler. Ḥarâm kat'iyi ki süci ve ḥınzır eti ḥelâldür dise (7) ya ḥelâl-i ka'ti(y)i harâmdur dise kâfir olur. Cemî' -ı edyânda (8) ḥarâm olup ḥill-i ḥikmete muḥâlif olanuñ ḥelâl olmasın (9) arzu itmek küfürdür. Ziña gibi ve toydukdan soñra yimek gibi. (10) Ammâ sücünüñ ḥelâl olmasın temenni eylese kâfir olmaz dimeşler (11) Kır'ânda 'azm-i muḥâvere ve lağ arasında isti'mâl küfürdür (12) demişler. Meşelâ bir Yahya adlu kimseye ya Yahya ḥuzü'l-kitâb (13) dise kâfir olur demişler.

#### VEŞAYA Lİ-SÂLİKİ TARÎKİ L-AḤİRETİ

**29b** (1) Ve dağı vaşiyetüm oldur ki Allah ta'âlâ emr itdüklerini (2) işleyeler kâzaya kalmış namâzlarını kılalar ve kalmış zekat(3)larını vireler ve oruclarını ve ḥac

lâzım-ise ideler, (4) farz-ı ‘ayn olan ‘ameller ki ‘ilm-i haldür öğreneler ve ‘ulemâ (5)meclisinde hazır olalar.

#### Fİ`L-İSTİFTÂİ

‘İlimde ve ‘amelde (6) faķîh olanuñ fetvâsıyla ‘amel ideler her kimüñ gerekse (7) fetvâsıla ‘amel itmeyeler.

#### Fİ`L-İSTİMA‘

Semâ‘ meclisinde hazır (8) olmayalar inkâr dağı itmeyeler lâkin teganni(y)ile zikre ve Qur’âna (9) inkâr ideler Allah Ta‘âlanuñ ism-i şerîfi zikr olduğda (10) ta‘zîm ideler ta‘âla ve tebârek ya ‘azze ve celle ya sübhânallah (11) ya celle celâlehü dimekle ve Resûlullahuñ ve sâyir enbiyanuñ (12) ism-i şerifleri zikr olduğda şalâvât getürelor. Kitâbda (13) bile yazalar. İşâret ile iktifâ‘ itmeyeler aşşâb añıldıkda **30a** (1) radiyallahu ta‘âlâ anhü diyeler sâir ‘ulemâ ve maşâyih añıldıkda (2) raħimehullah diyeler.

#### Fİ-ĦAĦĦİ`L-ÜSTÂD

Üstâdlarını ta‘zîm ideler, (3) önlerince yürümeyeler meger delâlet için ola. Andan (4) evvel söze başlamayalar, berk söylemeyeler, Ħizmetine ivişeler (5) ve bi`l-cümle her yirde rızasın gözleyeler i‘tirâz itmeyeler (6) gendülerini dögse ya kaçısâ naşihat bileler incinmeyeler (7) müte‘âllikâtına dağı ri‘âyet ideler.

#### Fİ-ĦAĦĦİ`S-SULṬÂN

Ve (8) padişah-ı islâma ‘adl ve ‘inşâf-ıla ve a‘dâ` üzerine (9) nuşretle du‘â ideler, zalimdür deyü beddu‘â itmeyeler.

#### Fİ-ĦAĦĦÛ`L-(10)EBEBEYN

Ve ebebeyne tam ri‘âyet ideler berk söylemeyeler (11)ğazab-ıla baķmayalar, ne emri derlerse tutalar. Eger ma‘şiyet (12) degil-ise dögmesine ve kaçımâsına şabr ideler ve karşılamayalar.

#### Fİ-ĦAĦĦİ`L-AĦRABA(Y)I

Ve aķrabaya şıla ideler қаti‘ raħm itmeyeler.**30b**

#### (1) Fİ-ĦAĦĦİ`L-CARİ

Ve koñşulara ri‘âyet ideler. Koķulu ta‘âm (2) bişürdükde bir miķdar anlara vireler ve Ħâcetciklerini mümkün (3) olduğca қаza ideler.

#### Fİ-ĦAĦĦİ`L-İĦVÂN

Ve sair iĦvana (4) muĦabbet ideler, eksiklerin ‘afv ideler.

## FÎ'L-İCTİNÂB

Emr-i (5) ma' rûf neh-i münker ideler. Müdâhene itmeyeler. Müdârâ ideler. (6) Müdârâ oldur ki zararı def' i için ola.

## FÎ'L-ÂRÂT

(7) Çok gülmeden ve çok söylemeden şakınalar akça mu' âmele (8) itmeyeler ve itmesine mu' ayyin olmayalar ve şâhid ve kâtib (9) dağı olmayalar ve bi-adda ve şirâde ve cümle mu' âmelelerinde (10) şer' -i şerîfi icrâ' ideler ve ücret-ile imâmet ve tezzin (11) ve ta' lim-i kûrân ve ' ilm-i din itmeyeler ve padişah ve kazı' asker (12) ve bek kapusına zarûret olmayınca varmayalar.

## FÎ'S-SÜNENÎ'L-(13) BEDA'

Cemâ' ate müdâvemet ideler sünnet-i müekkedeleri **31a** (1) terk itmeyeler ve bid' atlardan ihtirâz ideler.

## FÎ-BEYÂNÎ'L-(2) EVRÂDI

Fezailde kuşluk namâzına müdâvemet ideler. Evveli (3) iki rek' at ekşeri sekiz rek' atdur ve aḡşamdan soñra (4) altı rek' at kıllalar. Üç selâm-ıla andan soñra Allahümme (4) ecirni mine`n-nari diyeler. Şabaḡuñ farzından soñra dağı girü (5) böyle diyeler ve yatsu farzından soñra dağı girü (6) böyle diyeler ve yatsu farzından soñra dağı girü böyle (7) diyeler ve yatsu farzından soñra dört rek' at kıllalar. Vitir (8) den evvel ve şavm-ı Dâvuda meşgul olalar. Bu olmazsa (9) düşenbe ve pencşenbe dutalar bu olmazsa eyyâm-ı bizi (10) dutalar ayuñ on üçüncü ve on dördüni ve on bişini (11) ve her gice tebâreke sûresin okıyalar ve teḡeccüdi terk (12) itmeyeler, evveli iki rek' at ekşeri on ikidür ve şabaḡ (13) namâzından soñra üç kerre euzibillehi` s-semi' u` l-` alîmi **31b** (1) mine`ş-şeyḡani`r-racim diyü sûre-(y)i ḡaşrûñ âhirinden okıyalar (2) ve müsebbi' at-ı ' aşereye şabaḡda ve ikindiden soñra (3) müdâvemet ideler. Ardınca on kerre "lâ-ılahe illallah vaḡdehü (4) lâ şerike lehü` l mülkü ve lehü` l ḡamdü yuḡyi ve yümitü ve hüve` l ḡayyu` l-lezi lâ yemütü biyedihî` l ḡayr ve hüve ' alâ külli şey' in ḡadir" diye.

## (6) FÎ'L-MİSVÂK

Ve misvâka müdâvemet ideler. ḡuşûşa namâz (7) kıldıkda ve abdest ḡatında ve uyḡudan ḡalkḡdukda ve (8) Ḳurân okumaḡa başladıkda ve tefsir ve ḡadıḡ naḡline (9) başladıkda.

## Fİ`D-DU`A`İ

Ve du`aların Allah ta`âlâya şenâyile (10) ve Resûline şalavât ile başlayalar ve cümle mü`minleri (11) añalar ve vâlideyni ve üstâdlarını ve arkadaşlarını isimlerini (12) başkaca añalar tazarru`la ve ihfâyile ideler. Allah ta`âlâya (13) tazarru`la ve tezellüller idüp zenblerine i`tirâf idüp **32a** (1) ağlayalar. Hâk ta`âlâdan istikâmet ve `afv ü `âfiyet ve recena (2) ve tevfiķ isteyeler zevâl-i imândan ħavf idüp daim ħüsn ü ħânüma (3) isteyeler. Nimet-i islâm üzere dâim şükr ideler.

## Fİ`L-EVLÂD-I (4) VE`L-EZVÂCI

Evladlarına ve ezvâclarına ta`lim-i `ilm idüp (5) zâbt ideler `avratların nâ-maĥreme göstermeyeler ve nâ-maĥrem (6) evine göndürmeyeler ve düğüne ve ĥammama ve ecnebîyeler `ıyadına (7) ve tehniyesine göndürmeyeler , umûr-ı `izâmde `avrat sözine (8) uymayalar , tedbir-i menzili ve ma`âşda gâh gâh muvafaķât ideler. (9) Ĥüsn ü mu`aşeret idüp ba`zı taķsirlerine i`mâz-ı `ayn (10) ideler ma`siyyet degil ise irkek oĥlanuķlara ibrişim (11) kaftan ve taķye ve kuşak geydürmeyeler, ellerine ve ayaklarına (12) ĥınna yaķmayalar, yidi yaşımda oĥlanları ve kızları namâza (13) başladalar, on yaşına giricek kılmazlarsa dögeler **32b**

## (1) Fİ`T-TİLMİZİ

Ve daĥı oĥulları gibi terbiyet ve (2) zâbt ideler.

## Fİ`L-İSTİ`GFÂR

Ve dayim istiĥfar üzere (3) olalar dillerinde “elĥamdülillahi ale`t-tevfik ve es-tagfirullah min (4) külli taķsirin” çok ola ve

## ŞÂYA MÜTE`ALLİKA Bİ`L -MUĤTASARİ VE`L-MESİTTİ

(5) Ve daĥı ihvâna vaşsiyyetüm oldur ki marazım müşted olıcaķ (6) `ıyaduma gelen ihvân sûre-(y)i ihlâş oķumaĥa tezķir (7) ideler ve daĥı “Allahümme e`innî `ala münkerâti`l-mevti” ve yiñi telķîn (8) ideler ve daĥı Hâk Ta`âla ĥazretiniñ raĥmetin zıkr ideler. Reĥaya (9) müte`allik âyât ve aĥbâr ve aşâr zıkr ideler ve daĥı kelime(y)i şehâdeti (10) telkin ideler. Yanımda “La ilahe illallah Muĥammedün Resûlullah, Eşhedü (11) enla ilahe illallah vaĥdehüla şerike lehü ve eşhedü enne Muĥammeden (12) `abdühü ve resûlühü” diyelerdi diyü ibrâm itmeyeler Kelime-yi tevĥîdi (13) didüğümden soñra. Eger bir aĥîr söz söylersem tekrarca telķîn **33a** (1) ideler söylemezsem ol daĥı kâfirdür ve daĥı tezķir ideler tevbe (2) itmegi ve baş kaķımaĥı ve koltuķ kılin yolmaĥı ve kaşık kılin (3) yolmaĥı ve bıyık kaķımaĥı ve tırnak kesmegi.

Zîrâ bunlar öldükden (4) soñra idülmez ve mümkün olursa gûsül itdürel, olmazsa (5) abdest alduralar, olmazsa teyemmüm etdürel , yönümü kıbleden (6) yaña döndürel , sağ canibime yaturalar sûre(y)i Yasin oқuyalar (7) hâl-i mevtde yanımda ‘avrat oğlan kıomayalar cezâ‘ ü fezâ (8) itdürmeyeler. İhvân-ı şaliğın hazır olalar, kalbleriyle teveccüh (9) idüp bu haқirler için selâmet şerr-i şeytandan necât (10) dileyeler ruhum kıabz olduğda bir üsküreye buğûr kıoyup etrâfıma (11) devr itdürel, üç kerre ya biş kerre ya yidi kerre.

#### Fİ-BEYÂNİ (12) İŞKÂTİ`Ş-ŞALÂVAT

Veliyy-i aқrabam olan bir helâl kisbli kimseden (13) üç yüz aқçe istiqrâz ide iki faқir şaliğ gişi bula ehl-i **33b** (1) tama‘ olmayalar. Bu haқîrden müstefid olanlardan olsa (2) oladır. Bunları تنها yire ilete üçünden ğayri kimse (3) olmaya, ol üç yüz aқçe(y)i hisâb ide kaç günlük (4) namâza düşerse Muhammed İbn-i Pir ‘Ali`nüñ ol kadar namâzınıñ iskâtı (5) için saña virdim diye ol dağı eline alup kıabul itdüm diye. (6) Aқçe(y)i kıabul idicek şer‘ ile gendü milki olduğın bildürel (7) ol dağı lütf idüp hüsn-i ihtiyâr ile ol faқir aқiri Muhammed İbn-i (8) Pir ‘Ali`nüñ işkâtı şalavati için saña virdüm diye, ol dağı (9) eline alup kıabul itdüm deye gendünüñ milki idüğün bildikden (10) soñra lütf idüp kıarînine üslûb-ı şâbık üzre vire. Bu üslûp (11) üzre devr ideler vilâdetim tariği tokuz yüz yigirmi tokuz (12) cemaziye`l-evvelisiniñ onuncu günidür. Mevtim tariği ne vaқtide (13) olursa ol iki yılın tarğ ideler. Bâkî ne kıalursa **34a** (1) devr ideler. Bir vaқit namâz için (2) biş yüz yigirmi dirhem buğday hisâb ideler.

#### Fİ-BEYÂN-İ (3)İŞKÂT-I ŞALÂTIN

Ve zekâtın ve udğiyetin ve fıtratın ve nüzirin ve huқuқın (4) işkât-ı şalâtı devri tamâm olıcaқ birkaç devr fidye(y)i (5) şavm için ideler ve birkaç devir kıalmış zekât için (6) ve birkaç devr kıalmış kıurbân için ve fıtra ve nüzûr için (7) ve birkaç devr huқûk u ‘ibâd için ideler andan soñra (8) aқçe kıankı faқirde kıalursa lütf idüp hüsn-i ihtiyâr-ile (9) veliyy-i aқrabam olana heybe ide, andan soñra veliyy-i aқrabam (10) dağı üç yüz aқçesin çıkara ol iki faқire ellişer (11) aқçe vire, şevâbı bu haқire bağışlaya.

#### Fİ-HAFRİ`L-KABİR

Ve andan (12) soñra iki kimse bulalar. Kıabri kıazıcı müsülmanlar mekâbirinde (13) bir şaliğ kimseniñ kıabir kıurbında kıazmağa yigirmişer aқçe **34b** (1) virelim kıabri kıazuñ diyeler. Bu aқçe(y)i aşıl maldan vireler. (2) Deriñligi boyunca ola inligi

yarusunca ola tamâm kazıldı(3)dan sonra kıbleden yaña sin kazalar gövdem şığacağ kadar lağım (4) gibi ola.

#### Fİ`L-TEKFÎN

Ondan sonra kefene mübâşeret ideler. (5) Orta bizden ideler, isrâf itmeyeler. Kefeni aşıl maldan ideler. (6) Kefen tamâm dikildikten sonra etrafıma buhûr ideler. Üslûb-u (7) sâbık üzre.

#### Fİ-ĞUSLİ`L-MEYYİT

Andan sonra yumağa mübâşeret (8) ideler. Yunacağ tahta vaz' ı ideler. Etrafıma buhûr ideler (9) üslûp-u sâbık üzre andan sonra bir şâlih kimse yuya ve (10) birisi şu koya yanlarında ikisinden gayri kimse olmaya (11) sünnet üzre yuyalar. Evvel abdest alduralar, teşlişe ri' ayet (12) ideler, suyu çok döküp isrâf itmeyeler, saçım şaşalım (13) hatmi kaynamış suyla yuyalar. Üzerüme ahar dökülen suya **35a** (1) kâfûr katalar veliyy-i akrabımız lütf idüp ol bâkî kalan akçe(y)i (2) yuyana ve şu koyana yigirmişer akçe vireler. Andan sonra kefene (3) şaralar.

#### Fİ-ŞALÂTİ`L-MEYYİT

Andan sonra namâzım kılmaga mübâşeret (4) ideler. Dostcuğazlara habarcık ideler. Sa' yi ideler ki namâzuma (5) yüz gişi hazır ola hiç olmazsa kırk bârî ola ve dağı (6) namâzuma turan cemâ' at üç şafdan eksik olmaya artuğ (7) olursa zarar virmez, hatta yidi gişi de olursa üç (8) şaf ideler. Cenazem götürüldükde cehr-ile zikir itmeyeler.

#### Fİ (9) ÂDÂB-I DEFNİ`L-MEYYİT

Ve merhûmu kabre iletdukde ihvândan şalih kimseler (10) kabre gireler bu hakiri içerü indürelere, lâhdüñ içine koyalar, (11) kor-iken bunu diye Bismillahi ve billahi ve 'ala millet-i Resûlullah. (12) Yönüm kıbleye meyl itdürelere ve andan sonra kerpice-ile lâhdüñ (13) azgın yapalar, yaparken bunu diyeler "Allahümme ecriha mine`ş-**35b** (1) şeyfâni ve min 'azâbi`l-kabr" kerpice bulunmazsa kamış dayayalar. (2) Ağac ve kiremit ve haşır ve tâbût komayalar. Hemân kuruca (3) toprak üzre koyalar. Andan sonra çukuru tolduralar. (4) Örgüc gibi ideler. Bir qarışdan yüksek itmeyeler. Definden (5) fâriğ olıcağ bir desti şu üzerüme dökeler. Başım cânibinden (6) başlayalar ayak cânibine varınca dökeler

#### Fİ-BEYÂNİ`L DU`A-İ (7) BADE`D- DEFİN

Ve ihvândan birisi kabrüm yanında tura bunu (8) diye "Allahümme câfi`l arda min cenbinhâ ve şa'id rûheha (9) velikhâ minke rızvânen" ve bir gişi dağı ide "İnnâ lillâhi ve inâ (10) ileyhi râci'ün. Allâhümme nezli bike ve ente hayru menzûlin (11)

câfi'l-arzan cenbeyhi veftah ebvâbe's-semâi lirûhihi (12) veķabilhü minke bi ķabûlin ħasenin ve şebbit 'inde'l-mesâil mantıķahû" (13) ve dağı bir gişi bunı ide "Allahümme heza ve ente a'lem bihi minnâ **36a** (1) ve lâ na'lemürhü illâ ħayran ve ķad eclestühü litesilihü Allahümme (2) ifeşeddit fi'l-kemâ âĥireti şebbite bi'l-ķevli's-şâbiti fi'l-ĥayâti'd-dünyâ, (3) Allahümme erhamhü ve'l-ĥaķķihü nebiyyühü bi nebiyyihi Muĥammeden 'aleyhi's-şalâtü (4) ve's-selâm ve lâ tüzlinâ ba'dehü ve la tüharrimnâ ecrehü" ve dağı ol (5) ĥazır olanlar diyeler kim ķardaşıñuz için mağrifet taleb (6) idüp ve Allah`dan teşbit isteñ.

#### Fİ-BEYÂN-İ KİRÂT-I 'ALE'L-ĶABRİ

(7) Ve bu cümleden soñra Ķur'ân okuyalar, oturalar, sûre-(y)i Baķara'nuñ (8) evvelinden ve âhirinden okuyalar ve tebâreke ve yidi kerre İhlâş (9) ve Fatıĥa ve mu'avvezeteyn ve tekrâr on bir kere İhlâş ve Ayet(10)e'l Kürsi ve sûre(y)i Yasin ve sûre-(y)i Baķara(y)ı bi't-tamâm okıyalar. Dilleriyle ideler, bu okuduğumuz Ķur'ân-ı 'azimüñ şevâbın (12) bu meyyite bağışladuķ diyeler.

#### Fİ-BEYÂN-İ KEFFARETİ Ş-ŞAVMI VE'L-YEMÎN

(13) Ķırâat ve du'a tamâm olduķdan soñra lütf idüp ol bâķî **36b** (1) kıalan yüz altmış aķçeniñ altmışın altmış faķire vireler. (2) Bu ĥaķirüñ kefareti şavmın niyet ideler.

#### Fİ-BEYÂNİ'T-TALĶIN (3)'ALE'L-ĶABRİ

Bu cümleden soñra tağılalar. Bir 'âlim şaliĥ kimse (4) iĥvândan kıala yüzüm muķâbelesine geķüp ayak üzre tura (5) cem'î ĥâtır eyleye. Diye ki ya Muĥammed İbn-i Meryem üç def'a böyle (6) diye andan soñra ide "Ükgürü'l-'ahd ellezî ĥarecte aleyhi (7) mine'd-dünyâ şehâdeten en lâ ilâhe illallâhü ve enne Muĥammeden resül (8) ullâh enne'l cennete ĥaķķun ve'n-nâra ĥaķķun ve enne's-sefâ'ate (9) âtiyetün lâ raybe fihâ ve ennellâhe yeb'aş men fi'l-ķubûrü ve enneke (10) rağitü billâhi rabben ve bi'l-islâmi dinen ve bi-Muĥammedin 'aleyhi's-(11)şalâtü ve's-selâmü nebiyyen ve bi'l-Ķur'âni imâmen ve bi'l-ķa'beti (12) kıbleten ve bi'l-mü'minine iĥvânen. Rabbi ve Rabbükellâhü lâ lâ ilâhe illâ hüve. (13) Ve hüve rabbü'l-'arşı'l-'azim" ve andan soñra bunu diye **37a** (1) üç kerre Yâ Muĥammed ķul rabbi Allahü ve dine'l-isâmı ve nebîyi Muĥammed (2) 'aleyhiş-şelâvatü" lütf idüp bu talķınları bapca bapca (3) teenni ile ma'nısın fikr iderek tiz tiz okuyup gitmeye (4) ve andan soñra ayda "Rabbi lâ tezerhü ferden ve ente ĥayru'l-vâ(5)rişine" ve dağı rücu' idüp gide.

## Fİ-BEYÂNU MEKRÛHÂT(6) KÂBRİ MENDÛBÂT

Üzerime yapu yapmayalar ve çadır kurmayalar (7) ve beklemeyeler ve başım ucına büyücek bir uzunca taş (8) dikeler bellüce olup du‘aya tezkire olsun için ve dağı (9) kabrim yıkılacak olursa ta‘mir ideler üzerine toprak (10) dökmeg-ile girü yiñi kabir gibi örgüçlü ideler, bir karış kadar (11) mürtefi‘ ola açup içerüden yapmayalar.

## Fİ-BEYÂNİ MEKRÛHÂT(12) EHLİ‘L-MUŞİBETİ VE MENDUBÂTİHİ

Ve dağı ehlime ve evlâdına (13) ve akrabama vaşiyetüm oldur ki üzerime sağu sağmayalar, **37b** (1) ifrât-ıla medh itmeyeler. Öldüğüm günden veya yidisinde (2) veya kırkında veya yılında tâ‘am bişirüp ziyâfet itmeyeler, (3) ruhum için şadağa çok ihsân ideler Allah ta‘âlâ kabul (4) ide. Aşkaya kadir olmazlarsa etmekden ve yağdan ve tuzdan (5) ve soğandan ve neye kadir olurlarsa azdan ve çokdan (6) fakirlere Allah için vireler. Şevâbın bu haķire vireler (7) ve diller-ile bağışlayalar ve du‘alarında añlar hemân unudup (8) gitmeyeler.

## Fİ-VEŞÂYE‘L-EBNA-(Y)I

Ve dağı ebnâma vaşiyetüm (9) oldur ki danışmend olup medreseye varmayalar, kadı (10) ‘asker kâpusına mülâzemet itmeyeler ve kadı ve beg (11) kâpusına ihtiyarlar ile varmayalar Allah ta‘âlâyâ tevekkül (12) ideler, ‘ilm-i nâfi‘ tahşiline ve neşrine ve ‘amel-i şaliha ve (13) takvaya meşgul olalar, helâlden sük olınandan **38a** (1) kaçmayalar, kimseden mâl ve ni‘met manşib taleb itmeyeler “Ve men yettekillâhe (2) yec‘al lehü mahrecen ve yerzükhü min hayşü lâ yahtesib ve men (3) yetevekkel ‘ale‘llâhü fe-hüve hasbühü” ayetin daim tahammül-ile okıyalar (4) “Vallâhü a‘lemü bi‘ş-şavâb ve ileyhi‘l-merci‘l ve‘l-meâb. Velhamdülillahi (5) ale‘t-tamâm ve ‘alâ Resûlini eğali’s-selâm ve ‘alâ ilahi ve şahbihi (6) ecmain

## TEMETTÛ‘R-RİSÂLETİ ZEYL-İ VAŞİYET-NÂME Fİ-BEYÂNÛ‘L İSTİNCÂ(Y)I

(7) Ayağ yolına oturduğdan sonra dübürin taş-ıla ya tezek-ile (8) ya biz ile silmek sünnetdür. Silündügi taş tek olmak müstehâbdur. (9) Şuyıla yumak edebdür. Meger kim necâset dübürün kıllarını çok (10) bulaşmış ola. Eyle olsa taş-ıla silinmek yitmez şuyıla (11) yumak lâzımdur. Sağ el-ile silinmek ya yumak mekrûhdur. Şol (12) el-ile gerekdür. Kemük-ile silinmek ya tavar tersiyle veya âdam veya tavar (13) yiyecek nesne ile silinmek mekrûhdur. Kıbleye karşı oturmak **38b** (1) veya ardın virmek veya güne veya aya karşı oturmak (2) mekrûhdur.



## ABDESTÜŃ FARZLARI

Bir kerre yüzün ve bir kere iki (3) kolların dirsekler-ile bile yumağ başuñ dört bölüğünden (4) bir bölüğüne bir kere mesh itmek ve ayakların bir kerre topuklar-ıla (5) yumağ.

## SÜNNETLERİ

Üç kerre ellerin bileklerine varınca (6) yumağ evvelinde bismillahi`l-`azîm ve`l-`hamdülillah `ala dini`l-İslâm (7) demek ve misvâk isti`mâl itmek ve azğına üç kere (8) şu virmek ve abdesti alurken arasın kesmeyüp ula(9)şdurmağ, kulağına başdan artan suyla mesh itmek (10) ve tartınca almağ, barmakların hilâllamağ ve her yunan yeri üç (11) kerre yumağ ve başına kablayı mesh itmek. Evvelinde âbdeste (12) niyyet itmek, sağından başlamağ, alnından başlamağ ve ellerin (13) ve ayakların yumağa barmaklarından başlamağ. Bu cümle sünnettür.**39a**

## (1)MEKRÛHLARI

Şağ el-ile sümkürmek, üçden artuğ yumağ, (2) güneşde ışınmış şu-y-ıla âbdest almağ, şuyı yüzine berk (3) urmağ.

## ÂBDESTİ BOZANLAR

Öñünden ve ardından çıkan necâset (4) veya yil ve gövdeden çıkan kan ve irin ve şarı şu ğasıda (5) yuması lâzım olan yirden çıkup ağarsa ve ağızı tolusu (6) kumağ. Eger balğam degilse ve yatup uyumağ ve tayanup uyumağ (7) eger tayanuğı şeyi alındıkda düşecek olursa ve delü (8) olmağ ve uğunmağ ve sarhoş olmağ, namâz içinde katı (9) gülmek ve çıplağ `avratla kuçuşmağ. Bu cümle abdesti (10) bozar.

## ĠUSLÛŃ FARZLARI

Bir kerre azğına su virmek bir kerre (11) burnına şu virmek, bir kerre cümle bedenün yumağ.

## ĠUSLÛŃ (12) SÜNNETLERİ

Evvelinde âbdest almağ , niyyet itmek, gövdesinde (13) necâset var-ısa evvel anı yumağ, gevdesini üç kerre **39b** (1) yumağ, evvel sağ omzuna soñra şoluna ve dağı başına (2) ve sâir a`zasına dökmek

## ĠUSLÛŃ MUCİBLERİ

Şehvet-ile (3) menî çıkmak, uyanuğ-iken olsun uyur-ken olsun zekeriñ (4) sünnet olduğı yir `avratın ferciniñ içine girmek (5) inzâl olmazsa da ikisine de ğusul lâzım olur. Uykuđan (6) kalkduğda döşekde ya tonında menî ya mezî bulmağ, zeker (7)

ucunda Őu bulmak, uyandığı vakitte eger uyuduđı (8) zamanda zekeri hareket űzre degilse hayz kesilmek ve nifās (9) kesilmek.

#### NAMĀZUŃ TAŐINDA OLAN FARŐLAR

Kim aña Őart dirler (10) namĀz kılan giŐi ‘avretin örtmek. Erűn ‘avreti gőbegi (11) altından dizi altına degdűr, cariyenűn dađı öyledűr. (12) Artuđluđı arŐası ve Őarnı dađı ‘avretdűr. Hurre ‘avretűn (13) her yiri ‘avretdűr. İllĀ yűzi degil ve eli ayası ve ayakları **40a** (1) degil ŐaŐı dađı ‘avretdűr, örtmek gerek. ŐarıŐıkda o(2)lursa tenhĀda olursa da ve Őarañuda kılursa da (3) ve niyet itmekdűr. NamĀza Őuru‘ öñűnce Őu vađtűn farŐına (4) diye farŐ-ise sűnnetine deye sűnnet ise nafilede niyet (5) itdűm namĀza demek yiter. İmĀma uyarsa uydum Őu imĀma (6) demek lĀzımdur. Niyet Őalble Őasd itmekdűr. Diliyle demek (7) lĀzım degildűr dirse de Őararı yođdur. Niyet-ile iftitĀh (8) tekbirinűn arasın kesmeye ve Őibleye yőnelmek ve vađtinde (9) kılmak ve gevdesin ve Őaftanın ve ayakların Őurduđu (10) ve alnı degdűgi yiri necĀsetden pĀŐ itmek abdest almak. (11) Őu bulunmasa Ābdeste Őadir olmasa veya Őu degirmeden (12) marazum arta diyű ŐoŐsa teyemműm eyleye ve evvelinde Allahu(13)ekber demek namĀzuñ içinde olan farŐlar kim aña rűkun dirler. **40b** (1) ayak űzre Őurmak Őadir-ise bir Āyet ŐurĀn ođumak (2) iki rek`at da bir rűku‘ ve her bir rek`atda ikiŐer sűcűd (3) her rek`atda namĀzuñ Āhirinde oturmak teĥiyyat ođuyacak (4) Őadar. NamĀzuñ vacibleri Fatiĥa ođumak iki evvelki rek`atda (5) bir sűre veya űç Āyet ya bir uzun ayet ki űç ayet (6) Őadar ola fatiĥaya ŐoŐmak iki evvelki rek`atları Őıra`at (7) iĥűn ta‘yin itmek iki secde(y)i birbirinűn ardınca itmek (8) ve rűkű`da ve sűcűda ve rűku‘dan Őalkűp tođrulduđda (9) sűbhanallah diyecek Őadar eglenmek. Dört ya űç rek`at (10) olan namĀzlarda iki rek`atın kıldıđdan Őoñra teĥiyyat ođıyacak (11) Őadar oturmak ve teĥiyyat ođumak, oturduđda namĀz iĥinde (12) ve Āhirinde vitirde Őunut ođumak bir kere selĀm virmek (13) namĀz Āhirinde ve bayram tekbirleri ve öyle namĀzınıñ ve ikinci **41a** (1) namĀzınıñ farŐlarında Őur`Ān gizlű ođumak ve aĥŐam ve yatsu (2) ve Őabaĥ farŐlarında imĀm olursa Őur`Ānı Őattı ođumak (3) yalnűz olursa muĥayyerdűr. Gice kılinan nafilerde (4) muĥayyerdűr.

#### NAMĀZUŃ SŪNNETLERİ

İftitĀh tekbirinde ellerin Őaldurmak (5) Őulađı yumuŐađına dek ‘avret cűgnine dek sűbhaneke ođumak (6) euzű besmele ođumak bu űçűn gizlű ođuya her namĀzda (7) besmele her fatiĥa evvelinde ođuya. Sűre evvelinde ođumaya (8) sűbhaneke(y)ile

‘euzüyi ancak evvelki rik‘ atda iftitâh tekbiriniñ (9) ardınca okuya kıyâmda sağ elin sol eli üzerine (10) koyup göbeği altına komak erse gögsine komak ‘avrat (11) ise yapcacak amin demek Fatiha okunduktan sonra ya (12) imâmdan diñlediginden sonra rükü‘ a indikde ve secdeye indikde (13) ve secdeden kalktuğda Allahu ekber demek rükü‘ da üç kerre **41b** (1) sübhane`l-azim demek rükü‘ da ellerin dizlerin üstine (2) koyup barmağların açup başın arkasın düz eylemek (3) rükü‘ da başın kaldurtuğda “sem‘iallahülimen hamide” demek (4) imâm-ısa Rabbena leke`l hamd demek imâma uydısa ikisin cem (5) itmek. Yalnızuz kıllarsa secdede alnın ve burnın ikisin bile yire (6) degirmek sicdede elleri barmağların biribirine degirmek ve qar(7)nın uyluğlarından çeküp kolların yirden kaldurtmak. Eger er-ise (8) ‘avrât-ise qarının uyluğlarına yapışdurup kolların (9) yire degirmek. Tehiyyat okurken ellerin uyluğları üzerine (10) koyup barmağlarına gündü halinde olmak tehiyyat okumağa otur(11)tuğda sol ayağı üzerine oturmak , sağ ayağın dikmek er-ise, (12) ‘avrât-ısa iki ayakların sağ canibinden çıkarup sol (13) dizi üzerine oturmak namâzuñ ahirinde tehiyyatdan sonra **42a** (1) salavât du‘ asın okumak evvel sağında selâm virüp (2) sonra solına selâm virmek.

#### NAMÂZIN MEKRÛHLARI

Namâzuñ (3) içinde boynın egüp bakmak, kaftanında ya gevdesinden (4) bir şeyi oynamak, secde yirinden taş gidermek zaruretsiz (5) barmağın çatlatmak elin bögrine komak, bağdaş kurmak (6) ‘özürsüz bir kere ya iki kere bir yirin kaçımak, ev kulluğında (7) giyüp anıñla ekâbire varamaduğı kaftan-ıla kılmak, âdam (8) yüzüne qarşu kılmak, oda qarşu kılmak, ammâ muma ve kandile (9) qarşu kılmak mekrûh degildür. Öñünde ya üstinde ya kaftanında (10) hayvan şüreti olmak, gerinmek istemek, kaftanın engini alup (11) kolların koltuğundan çıkarmamak iki ökcesi üzerine o(12)turmak inciklerin diküp kelb gibi oturmak gözlerin yummak (13) başı kaba kılmak, tezellül için degül-ise secdede ve tehiyyatta **42b** (1) iki eli ve iki ayakları barmağların kıbleden egmek şaf ardında (2) yalnızuz durup imâma uymak, öñinde açık yir var-iken (3) kabre qarşu namâz kılmak, perdesiz necâsete qarşu kılmak (4) ‘avratile beraber turup başka başka namâz kılmak ayak yolu (5) veya sidik tağâzası var-iken namâz kılmak secdeden kalk(6)tuğda dizlerin ellerinden öñdin kaldurtmak, secdede bir (7) ayağın kaldurtmak üfürmek imâmdan öñirdi rükü‘ a (8) inmek başın öñüdi kaldurtmak, secdeye inerken ellerin (9) dizlerinden evvel yire komak ‘özürsüz yire ya bir divâra (10) tayanup kalkmak ‘özürsüz namâz içinde alnından toprak (11) silmek, bir sûre atlamak, ikinci rek‘ atda evvelki

oğduğunuñ (12) üstinden oğmak, bir rek' atda bir sûre(y)i tekrâr oğmak (13) farzda ikinci rek' atda oğduğı evvelde oğduğundan **43a** (1) üç âyet ya dağı artuğ olmak, ayak üzre tûrurken (2) 'aşâya ya divâra tayanmak 'özürsüz rûku' a indikde veya(3) kâlkduğda ellerin yuğaru kâldurmak çigni ve kolları (4) açığıla kılmak, 'özürsüz öñinden âdam giçmek, ihtimali olan (5) yirde sütreyi terk itmek, ayetleri ve tesbihleri barmağıyla (6) şaymak imâm mihrâbda yalıñuz tûrmak. Ammâ ayakları mescide (7) ve secde mihrâbda olsa mekrûh degildir. İmâm mihrabuñ ğayrıda (8) kılmak 'özürsüz imâm yalıñuz alçağda tûrup cümle cemâ'at (9) yûsekde olmak ammâ ba'zı cemâ'at imâm-ıla olsa mekrûh olmaz. (10) Besleme ve amin cehr-ile dimek rûkû' a indikde Kûrânı tamâm (11) itmek intiğalatda meşrû' a olan ezğârı intiğal (12) tamâm olduğdan şoñra dimek rûkû' uñ ve sücûduñ tesbihlerin (13) başın kâldurduğdan şoñra dimek ğâh şağına ve ğâh şolına **43b** (1) egilmek bir ayak üzre tûrmak 'özürsüz bir nesne komağ.(2)

#### NAMÂZIN MÜFSİDLERİ

Namâz kılarken söz söylemek, ğûlmek, (3) gendü işidecek kâdar. Ammâ ğayri işidecekleyin olsa âbdest (4) bile bozılır. Ah itmek şavt-ıla ağlamağ, eger maşiyetden veya (5) ağrıdan-ise cennet veya cehennem añmadan-ise zarar virmez. (6) Boğazın ayıtlamağ, zaruretsiz şakız çiynek, başın ya şakalın (7) taramağ üç kere bir yerin kaşımak her birinde elin kâldurmağla (8) bir rûkinde iken ayağ-ıla tûrduğı yiri depmek ayağ-ıla (9) üç kerre degmek, bir rek' atda imâm öñine geçmek, zaruretsiz (10) iki şaf kâdar yürümek, bir yirden secdede iki ayağın kâldurmağ (11) bir 'avrat-ıla bir er beraber tûrmak. İmâma uyduğda ya ar(12)dında tûrmak yûzin kıbleden ayırmağ, 'özürsüz imâmınuñ (13) ğayriye feth itmek, muşhâfdan oğmak, yimek yimek, şu içmek, **44a** (1) ma' nâ bozulacağleyin Kûr'ânı yañlış oğmak, selâm almağ, kaşd-ıla (2) selâm virmek. Ammâ ahir tehiyyat şanup sehv-ile selâm virse (3) fâsid olmaz secde-(y)i sehv lâzım olur.

#### TEHİYYÂT-I TEŞEHHÜDÜ'T- (4) TEHİYYÂTÜ

Lillahi ve`s-selavatü ve`t-tayyibatü`s-selâmü 'aleyke (5) eyyühennebiyyü ve rahmetullâhi ve berekâtühü esselâmü 'aleyne (6) ve 'alâ 'ibadillâhi`ş-şalîhın Eşhedü enlâ ilâhe illellâhü (7) ve eşhedü enne Muğammeden abdühü ve resûlühü.

## DUA-(Y)I ŞALÂVAT

Allahümme (8) şalli ‘alâ Muhammedin ve ‘alâ âli Muhammedin kemâ şalleyte ‘alâ İbrahim ve ‘alâ ‘âli (9) İbrâhime inneke hamîydün mecîd. Allahümme bârik ‘alâ Muhammedin ve ‘alâ âli (10) Muhammedin kemâ barekte ‘ala İbrâhime ve ‘alâ ali İbrâhime inneke hamîdün (11) mecîd.

## ŞENÂ-(Y)I İSTİFTÂH

Sübhâneke`llâhümme ve bihamdik. Vetebâreke(12)smüke ve ta‘âlâ ceddüke velâ ilâhe ğayrük.

## KONUT

Allahümme innâ nest‘înüke ve nestehdîke ve nestagfirüke ve nü’minü bike **44b** (1) ve netübü ileyke ve tevekkelü ‘aleyke ve nüsni ‘aleyke’l-ğayr küllehü (2) neşkürüke ve lâ nekfürüke ve naħle‘u ve netrüke menyefcürüke.

Allahümme (3) iyyâke na‘büdü ve lekenü şallî ve nescüdü ileyke nes‘â ve naħfidü ner(4)cü raħmeteke ve naħşâ ‘azâbeke inne ‘azâbeke bi’l-küffâri mülhıkun. (5) Allahümme indinâ femin hedeyste ve ‘âfini femin ‘âfeyte ve (6) tevelleni femin tevelleyte ve bârikli fi-mâ a‘tayte ve kıni şerre mâ kaçayte (7) inneke tağzâ ve lâ tükzâ ‘aleyke. İnehû lâ yezüllü men valeyte ve lâ (8) ye‘izzü men ‘âdeyste tebârekte Rabbenâ ve ta‘âleyte. Estağfiruke ve etübü (9) ileyke. Allahümme inni e‘üzü bi-rızaıke rızâke min saħtıke ve bi-mu‘âfâtıke (10) min ‘uğûbetıke lâ-uğdı şenâen ‘aleyke ente kemâ eşneyte alâ (11) nefsıke

## MÜSEBBİÂT-I ‘AŞERE

Fâtiħa ve âyete’l-kürsi, Kulya eyyühâl kâ(12)firune, İhlâs ve mu‘avvezeteyn. Sübhânellâh ve’l-ğamdü lillahi ve lâ (13) ilâhe illallâhü vallâhü ekber ve lâ ğavle ve lâ kuvvete illâ billâhi’l **45a** (1) ‘aliyyi’l-‘azım.

‘Allahümme şalli ‘ala Muhammedin ve ‘ala ‘ali Muhammedin vessellem (2) Allahümmeğfirli ve li vâlideyne ve’l-cemi‘i’l-mü‘minîne ve’l-mü’minâtı’l (3) ihyâi ğaya-i minhüm ve’l-emvât Allahümme ef‘al binâ ve bihim ‘âcilen ve ecilen (4) fi’d-dini ve’d-dünya ve’l ‘âhireti mâ ente lehü ehlün ve la tef‘al binâ ve bihim (5) yâ mevlânâ ma naħnü lehü ehlün inneke ente ğafürün raħimün.

## AĞÂL-I ĖAYZ (6) VE`N-NİFÂS

Ėayzın evveli üç gündür. Ekşeri on gündür. Nifâsuñ (7) evveline ğadd yokdur. Ne vaħtin kesilürse ğusül idüp (8) namâz kılmak ğerek ve oruç tutmak ğerek. Ekşeri kırık gündür. (9) Eger ğayz üç günden ekşıkde kesilse ğayz şanup namâzın (10) kılmasa

kaža ide ğusul lâzım degil ve eger üç günden şoñra (11) kesilse kaža yoğdur. Ğusul idüp vaķit namâzın kıla on (12) ğün tamâm olduğda kesilse ve kesilmese ğusul idüp (13) namâzın kıla. Nifâsda kırķ ğün olıcağ ğusul idüp namâzın kıla **45b** (1) kesilmese de ğayz ve nifâs ğünlerinde her ne dürlü ğan (2) gelürse şafî ğükminededür. Şarı olsun, bulanıķ olsun (3) ğayzın on ğünü içinde ya nifâsın kırķı içinde (4) bir iki ğün ğan gelmese ķesildi şanup ğusul idüp (5) oruç tıtsa şoñra ğirü müddet içinde ğan gelse orucu (6) kaža itmek gerek. Kesildükde ğirü ğusul itmek gerek. Eger ‘adetinden (7) evvel kesilse lâkin üç günden şoñra olsa ğusul idüp (8) namâzın kıla. Lâkin er-ile cimâ‘ itmeye ‘âdeti geçmeyince nifâs (9) dağı böyledür. Eger ‘âdetinden kesilmese lâkin on ğünde ya dağı (10) eksikde kesilse hep ğayızdur. Eger on ğün tamâm olduğda (11) şoñra kesilmeyüp şoñra kesilse ‘âdetinden ilerüsi ğayız (12) olmaz ol ğünlerün namâzların kaža ide nifâsın kırķı (13) dağı ğayzın onikidür. Ramazanda irte yiri ağarduğundan **46a** (1) şoñra kesilse yemeye imsâk ide lâkin oruç olmaz kaža (2) lâzımdur ve eger irte yiri ağarduğundan şoñra ğan (3) kesilse ol ğün yiye ve iče. Eger ikindüden şoñra da (4) ğörürse ve bi`l cümle bir avrat ğan ğörürse namâzdan ve (5) orucdan ve vaz gele ve eger üç ğün olmadan kesilse (6) namâzuñ ağır vaķtine deĝin ğüye kesilmezse âbdest ala namâ(7)zın kıla üç ğüne dek böyle eyleye ğusul lâzım degil (8) yalıñuz âbdest kifâyet ider. Üç günden şoñra kesilse ğirü (9) namâzuñ ağır vaķtine dek ğüye gelmezse ğusul ide namâzın (10) kıla. Gelürse namâzdan vaz ĝiče. Bu kıyâs üzre on ğüne (11) varınca ondan şoñra ğusul ide namâzın kıla ğan aķarsa da (12) nifâsda dağı ğüküm böyledür. Lâkin anda her kesildükce ğusul (13) lâzımdur, bir ğünde de kesilürse ammâ orucda. Eger irte **46b** (1) yiri ağarmadan kesilse niyet ide, tuta. Eger kuşlık ya ikindüden (2) şoñra ğirü ğan gelse ol oruc olmaz ol ğün yiye (3) şoñra kaža ide. Eger düşüd düşürse barmağı ya saçı (4) ya ağzı ya burnı bellüyise bütün toğurmuş ĝibi nifâs olur. (5) Eger hiçbir yiri bellü degilse nifâs olmaz. Lâkin üç (6) ğün ya dağı artuķ aķarsa ğayz olur. Eger ğayzdan (7) kesilse kesileli on biş günden dağı artuķ olup da (8) düşüd dise ve eger üç günden eksikde kesilse ya dağı ğayz (9) kesileli on biş ğün olmamış ola ğayz degildür. Burun (10) ğanı ĝibidür. Namâzın kıla, orucun tıta, er-ile yata ğusul (11) lâzım degildür. V`allahü ‘alem bi`ş-şevâb ve ileyhi`l-cem‘ ve`l meâb. (12)

HEZÂ RİSÂLET-İ RÛHÎ EFENDİ RAĦİME HULLAHÜ TA‘ ÂLÂ

(13) Bismillahirrahmanirrahim

**47a** (1) Elḥamdülillahi rabbi'l 'âlemin ve`ş-şalavati ve`s-selâm 'alâ (2) seyyidina Muḥammedin ve alihî ve şahbihi ecma' in ve ba' dü iy ṭalib-i Ḥaḫ (3) bilgil ve âgâh olgıl kim Teñri (6) ta'âlâ Ḳurân-ı 'azimde "vemâ ḫalaktü'l-einne ve'l-inse illâ" deyü buyurmışdur. (5) Ba' zı müfessirler "liya' bûdüne" didüğini "leya' rifâni" demek ile (6) tefsir itmişlerdür. Ya' ni cinni ve insi yaratmadum, illa beni bilsünler (7) diyü yaratmadum dimekdür ve ba' zı müfessirler liyüvahiduni (8) tefsir itmişlerdür. Ya' ni cini ve insi yaratmadum, illa beni (9) birlesünler deyü yaratdum dimekdür. Pes bu tefsîr üzerine (10) daḫı gine Teñri ta'âlâyı bilmek lâzımdur. Zîrâ Teñri ta'âlâ(y)ı (11) birlemek tenzîhdür. Ya' ni arıtmaḫdur her nesneden kim gönül(12)lere gele ve fikirlere gelenlerden ve fikirlere (13) düşenlerden münezzehdür. Ya' ni arıdur ve berîdür. Zâtında

**47b** (1) ve şıfatında nazîri ve mişli yoḫdur. Kemâl şıfatlarıyla muttaşıfdur (2) ve noḫsan şıfatlarından berîdür ve bu buncılayın bir zât (3) daḫı yoḫdur dimekdür. Ḥaḫ ta'âlâ kemâl şıfatları-ıla muttaşif (4)idüğün ve noḫsan şıfatlarından arı ve berî idigin (5) buncılayın bir zât daḫı yoḫ idüğün bilmeyince tevḫîd (6) itmek ya' ni birlemek mümkün degildür. Pes imdi âdem oğlanınıñ (7) yaradıldığından maḫşûd Teñri ta'âlâyı bilmek olıcaḫ (8) her mü'min ve mü'mine vâcibdür ki belki farz-ı 'ayndur ki (9) Teñri ta'âlâyı bile Ḥaḫ ma'rifetile ya' ni vâḫı' a muṭabıḫ (10) tamâmca ve şahihce bile ve añlaya tâ ḫim ne için yaradılsa (11) ol maşlahatı yirine getirüp ol ḫizmeti edâ itmiş ola (12) ve Teñri ta'âlâyı bilmekten murâd zâtını bilmek degildür. Zîrâ (13) zât-ı şerifine 'aḫıl irmez âdem oğlanı añlayup

**48a** (1) bilemez belki cem' i şıfatları-(y)-ıla bilmekdür. Şıfatları iki (2) dürlüdür. Bir dürlüsi Şıfat-ı şubûtiyedür ve bir dürlüsi (3) şıfat-ı selbiyyedür. Şıfat-ı subûtiyye şol şıfatlardur ki (4) añlar Teñri ta'âlânuñ zât-ı şerifinde şabitlerdür. Kemal (5) sıfatlarındandur, ḫadîmlerdür şoñradan olma degildür ve dükenür (6) daḫı degillerdür. Zevâlden ve teḫayyürden berîdür cümlesi sekizdür. (7) Birisi ḫayatdur. Ya' ni dirilikdür. Teñri ta'âlâ ḫayydur. Ya' ni (8) dâimâ diridür ölmekden ve ḫastelikdan berîdür. Lâkin diriligi (9) ezelîdür, ebedîdür. Âdem oğlanı diriligi gibi et-ile, ḫan-ıla (10) ve can-ıla ve yimek-ile ve icmek-ile degildür. Etden ve kandan ve yimekden (11) ve icmekden berîdür. Birisi daḫı 'ilimdür. Ya' ni bilmekdür Teñri (12) ta'âlâ 'alîmdür ya' ni her nesne(y)i bilür. Göklerde olanları (13) ve yirlerde olanları ve gizlülere ve aşikâreleri ve âdemüñ

**48b** (1) gönline gelenleri ve gelmişleri ve gelecekleri hep bilür ḫatta (2) dünyanuñ evvelinden tâ ahirine dek gökden ḫaç ṭamla yağmur (3) inse gerekdür ve yirden ne deñlü ot bitse gerekdür ve (4) ağaçlardan ne deñlü çiçekler

ve yapraklar ve ne deñlü yemişler olsa (5) gerekdür hep bilür. Bilmedügi yokdur. Lâkin bilme ezeldür, ebedîdür. Âdem oğlanları bilmesi gibi divinüp çalışup öğrenmek-ile (7) degildir. Divinüp çalışup öğrenmekden berîdür. Birisi dağı (8) semi' dür. Ya' ni işitmekdür. Teñri ta'âlâ semi' dür. Ya' ni her (9) avâzı işidür. Gizlü olsun âşikâre olsun hattâ bir (10) gişiniñ kulağına fısıldansa ol işetmese Teñri (11) ta'âlâ işidür. Lâkin işitmesi ezeldür, ebedîdür. Âdem oğlanı (12) işitmesi gibi kulağ-ıla degildir. Kulağdan berîdür. Birisi (13) dağı başardur, ya' ni görmekdür. Teñri ta'âlâ başîrdür, **49a** (1) ya' ni her nesne(y)i görür hattâ karañu gicede kara qarıncañuñ (2) kara taş üzerinde yürüdügin görür ve ayağı tavışı işidür. (3) Lâkin görmesi ezeldür, ebedîdür. Âdem oğlanı görmesi gibi (4) göz-ile degildir. Gözden berîdür. Birisi dağı irâdetdür, (5) ya' ni dilemekdür. Teñri ta'âlâ müriddür. Diledügin işler dilemedügi (6) vücûda gelmez. Her nesne ki 'âlemde vardur anuñ dilemesile (7) olmuşdur. Eger hayr ve eger şer mü'minüñ imânın mu'ti' üñ (8) tâ' atin ve kâfirin küfrin ve fâsıkuñ fışkın cümle dilemişdür. (9) Dilememiş imişse mü'min mü'min olmazdı ve mu'ti' mu'ti' (10) olmazdı ve kâfir kâfir olmazdı ve fâsık fâsık olmazdı. (11) Dilese cümle(y)i mu'ti' ve mü'min iderdi ve dilese cümleyi kâfir (12) iderdi. Lâkin cümleñ mü'min ve mu'ti olmasın dilemeyüp (13) ba'zınıñ kâfir olmasın diledüginde niçe hikmetler ve faideler **49b** (1) vardur. Âdem oğlanınıñ 'aklı aña irmez bize anları bilmek lâzım (2) degildir. Ancak bize lâzım olan böylece i' tikkad itmekdür. Birisi (3) dağı kudretdür, ya' ni güci yitmekdür. Teñri ta'âlâ kâdirdür. Her (4) mümkün olana güci yeter. Ölüyi diriltmege ve taş ve ağacı (5) söyletmege ve yürütmege ve yirleri ve gökleri bir anda yok (6) itmege ve girü var itmege ve niçe biñ bu gökler ve yirler gibi (7) gökler ve yirler var itmege güci yiter kâdirdür. Birisi kelâmdur, (8) ya' ni söylemekdür. Teñri ta'âlâ mütekellimdür, söyler. Ba'zı kullarına (9) vasıtasız söyler. Mûsa 'aleyhis-selâm gibi ve mi'rac gicesi (10) bizim peygamberimiz Muhammed 'aliyi's-selâm söylediği gibi ve ba'zına (11) Cebra'il 'aleyhis-selâm vasıtasıyla söyler. Peygamberlerüñ (12) çoğına böyle olmuşdur. Lâkin söylemesi ezeldür, ebedîdür. (13) Âdem oğlanı gibi dil-ile ve ağızla ve harf-ile **50a** (1) ve şavt-ıla degildir. Bunlardan berîdür. Qur'an dağı Teñri ta'âlâ (2) kelâmıdır. Yaradılmış degildir. Belki zat-ı şerifile kaim (3) şıfat-ı ezeliyyesidür. Tebeddülden ve teğayyürden beridür. Muşhaflarda (4) yazılır, gönüllerde ezberlenür ve diller-ile okınur ve ku(5)laklar-ıla işidilür. Lâkin muşhaflarda yazılmağ-ıla maşhaflara (6) girmez ve gönüllerde ezberlenmek-ile gönüllere girmez ve diller-ile (7) okunmağ-ıla dillere



girmez ve kulaqlar-ıla işidilmek-ile kulaqlara (8) girmez. Nitekim âteş kağıda yazılır ve dil-ile söylenir ve kulağ-ıla (9) işidilir. Lâkin kağıda ve dile ve kulağa girmez. Nihâyet muşhaflarda (10) yazılan yazular ve dillerde olunan harfler ve kulaqlar işidilen (11) avâzlar ve gönüllerde olan mişâller ve hayâller cümle maḥlûḳ (12) iken gine Teñri ta‘âlâ kelâmı dinilir. Zât-ı şerifile ƙaîm (13) kelâma delalet itdügi-çün birisi daḥı halkdur. Ya‘ni yaratmaḳdur. **50b** (1) Teñri ta‘âlâ ḥâlıkdur. Cümle yaradılmışları yaradan oldur. (2) Ḥayvanlaruñ ƙurmaların ve gitmelerin ve oturmaların (3) ve yatmaların ve cümle âdemleruñ işlerin hayırların ve şerlerin (4) ve küfürlerin ve imânların ve yimek yindikde ƙoymaḳı ve şı (5) içdikde ƙanmaḳı ve od degdükde ısınmaḳı ve yanmaḳı yaradan (6) ve ƙar degdükde üşütmegi ve şovuk olmaḳı yaradan oldur. (7) Andan artuḳ yaradıcı yoḳdur. İşde Teñri ta‘âlâyı (8) şıfat-ı sübutiyye ile bilmenüñ ma‘nası budur.

#### ŞIFAT-I SELBİYYE

(9) Daḥı şol şıfatlardur ki anlardan Teñri ta‘âlânuñ zât-ı (10) şerifi berîdür. Zîrâ olmamaları kemâldür, olmaları eksiklikdür. (11) Teñri ta‘âlâ ise eksiklikden berîdür ve anlaruñ bellü saḳışı (12) yoḳdur. Heman şol nesnelere ki eksiklik ve ihtiyaca delâlet (13) eyleye andan Teñri ta‘âlâ(y)ı tenzih lâzımdur. Meşelâ Teñri ta‘âlâ **51a** (1) cisim degildir. Ya‘ni tenlü ve gevdelü degüldür ve şüreti yoḳdur. (2) Âdem şüreti gibi ya firîşte şüreti gibi ya ayruḳ bir nesne (3) gibi ve hiçbir nesneye beñzemez mekândan berîdür yuḳaruda (4) degildir ve aşığada degildir ve öñde degildir ve artıda degildir (5) ve şolda degildir ve yirde degildir ve gökde degildir hiçbir yaña da (6) degildir deyü itikâd itmek gerekdür. Zîrâ ten ve gövde ƙuracaḳ (7) yir ister. Mekana ihtiyacı vardur Teñri ta‘âlâ ihtiyacdân (8) berîdür. Her nesne aña muhtacdur ve ol hiçbir kimseye muhtâc (9) degildir. Mekâna daḥı ihtiyacı yoḳdur. Zîrâ mekân yoḳ-iken (10) gendü var-ıdı. Mekânı şoñra yaratdı gendünuñ evveli ve aḥiri (11) yoḳdur. İşde Teñri ta‘âlâyı şıfat-ı selbiyye ile daḥı (12) bilmenüñ ma‘nası budur. İmdi şol gişiler ki Teñri ta‘âlâ (13) her yirde ḥazırdur deyü itikâd iderler yahûd Ḥazret-i **51b** (1) peygamber şallallahü ‘aleyhi vesellem mi‘râca gitdügi vaḳıt Teñri (2) ta‘âlâyı anda görmege gitdi deyü itikâd iderler Teñri (3) ta‘âlânuñ mekândan beri idügin bilmedüklerindendir. Pes (4) anlar şıfat-ı selbiyye(y)i bilmemiş olurlar. Zîrâ şıfat-ı selbiyye(5)dendir mekândan beri olmaḳ ve hic bir nesneye beñzememek (6) selbiyyenüñ birazın bilicek Teñri ta‘âlâyı kemâl-i ma‘rifet-ile bilmiş (7) olmazlar. Belki eksiklik ile bilmiş olurlar. İmân

hod Teñri (8) ta'âlâyı kemâl-i ma'rifet-ile bilmekdür. Kemâl-i ma'rifet-ise cemi'-ı şıfat(9)larını bilmek-ile olur. Kemâl-i ma'rifet bulunmayucağ imân (10) dağı şahih olmaz. Zirâ imân birkaç nesnelere bilüp (11) inanmağdur. La-ilâhe illallah Muhammeden resûlullah demek degildir. (12) Pes imdi ol inanacağ nesnelere bilmeyicek yalnız (13) inandum dimenüñ faidesi olmaz belki Türkce Teñri bir **52a** (1) peygamber hağdur dise lâkin Teñri ta'âlâyı nice bilmek gerekdür (2) ve peygamber hağretini nice bilmek gerekdür ve nice i'tikâd (3) itmek gerekdür. Bilmeseler belki ellerden yañlış ve bozğun (4) işitdiklerine göre bilseler ve anlasalar ve gündelerin muslîmân (5) şanup imân şahih olacağ nesnelere çalısup öğrenmeseler (6) ol kimselerde imândan nesne bulunmaz. Ancak musılmanlık (7) da'vasın kıldıkları bulunur ve musılmanlardur deyü bunda (8) anlara kimse nesne dimezler ve anlardan harâc ve cizye almazlar. (9) Lâkin bunuñ gibi imân ve bunuñ gibi i'tikâd-ile âhiretde varacağ (10) yirleri cehennem olacağdur ne'uzubillah ta'âlâ pes imdi ol (11) bilinüp inânağ nesnelere birisi Teñri ta'âlâdur ki (12) beyân olundu. Birisi dağı meleklerdür ki anlar Teñri ta'âlânüñ (13) emrile 'amillerdür. İnsan gibi anlar 'âsi olmazlar, yimezler **52b** (1) ve içmezler ve anlar da erkeklik ve dişilik olmaz kimi ikişer (2) kanadlu ve kimi üçer kanadlu ve kimi dörder kanadlu Teñri (3) ta'âlâ anlarıñ her birini bir hizmete komışdur. Kimi gökde (4) ve kimi yirde ve kimi âdem oğlanlarına müvekkeldür. İşledügin (5) yazarlar anlara kireman katibin ve hafaza dinilür ve içlerinde (6) muğarrebler ve peygamberler vardur. Cebra'il 'aleyhi's-selâm peygamber (7) olan meleklerdendir. Teñri ta'âlâ aña büyük gevde ve çok kuvvet (8) virmişdür. Bir sâ'atde gökden yire iner ve bir tağı kanadınıñ (9) bir yöniyle kaldurur ve tağıdur. 'Azra'il 'aleyhi's-selâm (10) can almağa müvekkeldür. Cümle canları alan oldur. İsrâfil (11) 'aleyhi's-selâm şururmağa müvekkeldür. Şur bir büyük (12) boynuz gibi nesnedür. Hâlâ İsrâfil 'aleyhi's-selâmüñ (13) elindedür. Ağzın delüğine komışdur. Teñri ta'âlâdan izne **53a** (1) güyer. İzin alduda üfürse gerekdür. Andan bir berk âvâz (2) çıkısa gerekdür. İşidenler cümle ölseler gerekdür. İki kerre (3) şur ursa gerekdür. Evvelki cümle canlular ölüp (4) kıyâmet kopup kırk yıl bu 'alem ıssız qalsa gerekdür. (5) Andan sonra Teñri ta'âlâ İsrâfili dirildüp bir dağı (6) şur urup cümle ölümler dirilse gerekdür. Birisi dağı (7) kitablardur ki anları Cebra'il 'aleyhi's-selâm gökden yiryüzinde(8)ki peygamberlerine ne indürmişdür. Peygamberden gayriye kitâb inmez (9) ve Cebra'il gelmez. Cümle yüz dört kitâbdur. Muhammed 'aleyhi's-selâma (10) Qur'ân inmişdür ve muğaddem 'İsa

‘aleyhi’s-selâma İncil inmişdür(11) ve andan Mûsa ‘aleyhi’s-selâma Tevrât inmişdür ve Davûd (12) ‘aleyhi’s-selâma Zebûr inmişdür. Ğayrısı şahifelerdür ki (13) anlardan İbrâhim ‘aleyhi’s-selâma on şahife inmişdür. **53b** (1) ve İdris ‘aleyhi’s-selâma otuz şahife inmişdür ve Şeyyit (2) ‘aleyhi’s-selâma elli şahife inmişdür ve Âdem ‘aleyhi’s-selâma (3) on şahife inmişdür. Cümlesi hağdur. Teñri ta‘âlâ kelâmudur. (4) Lâkin Qur‘ân-ı ‘âzim cümleden soñra inmişdür. Az az yigirmi (5) üç yılda tamâm olmışdur. Hükmi kıyâmete degin bâkîdür. (6) Neshiden ve tebeddülden berîdür. Öñürdi inen kitablarıñ ba‘zı (7) hükmin nesh itmişdür. Anlar-ile ‘amel şimdi câiz degildür (8) ve birisi dağı peygamberlerdir ki anlarıñ sâğışın Teñri ta‘âlâ (9) bilür. Evvelkisi Âdem ‘aleyhi’s-selâmdur. Ferdi balcığdan yara(10)dılmışdur. Cümleñüñ aşlı oldur. Ğaribler anuñ oğlanıdur. (11) Her biri bir taifeye gönderilmişdür. Kimi kitâb-ıla kimi kitâbsız (12) cümlesi hağdur. Lâkin Muhammed ‘aleyhi’s-selâma cümleñüñ efdâli ve âhîridür. Bundan soñra peygamber gelmez. Cümle ins ve cinne **54a** (1) gönderilmişdür. Ümmeti ümmetlerden hayırlıdur ve şer‘i kıyâmete degin (2) bâkîdür. Mekkede toğmışdur. Kırk yaşında peygamberlik vir(3)ilmişdür. Soñra Medineye göçmişdür. Anda vefât itmişdür. (4) Birisi dağı kıyâmet günidür ki ol cümle canlular ölüp (5) hiç kimse qalmasa gerekdür. Tağlar havâda atılmış yün gibi (6) olup ve gökler eriyüp dökülse gerekdür ve bunuñ üzerine (7) zaman giçdüğünden soñra Teñri ta‘âlâ yirleri düzeldüp (8) ölenleri dirgürse gerekdür. Cümle halk çıplağ ve yalın (9) ayak ve başı kaba qolpsalar gerekdür. Peyğamberlere ve velîlere (10) ve şalihlere ve ‘alimlere cennetden hulleler ve burağlar gelüp ‘arş (11) gölgesinde gölgelenseler gerekdür ve qalan halk aç ve şusuz (12) ve çıplağ ayak üzre şıkışup tursalar gerekdür. Güneş (13) başlarına bir mil kadar yakın gelüp derlemeseler gerekdür. **54b** (1) kimi topuğına ve kimi dizine ve kimi ağzına dek ve kimi depesine dek (2) der içinde batsalar gerekdür. Elli bin yıl bu hal üzre (3) olsalar gerekdür. Her bir gişiye ‘ameline göre ceza olunsa gerekdür (4) ve dünyada melekleriñ yazduqları defterleri anda virseler (5) gerekdür. Müminlere şağından ve öñünden ve kâfirlere şolından (6) ve ardından virse gerekdür ve cümle halka Teñri ta‘âlâ (7) vasıtasız su‘al idüp mazlumuñ hağkını zâlimden alıvirse (8) gerekdür. Ğayri ‘ameli varısa alup mazlûma virseler (9) gerekdür. Yoğ-ısa günâhını zalime yükletse gerekdür ve terazû (10) qurılıp hayırlar ve şerler çekilse gerekdür. Hayırları ağır gelenler (11) cennete ve şerri ağır gelenler cehenneme girseler gerekdür. Meger peygamberlerden (12) ya velîlerden ya ‘alimlerden şefâ‘at irişe. İmân-ıla gitdi-(y)ise (13) ve eger imânsız

gitdi-(y)ise aña şefâ'at olmaz. Cehennemde ebedî **55a** (1) kalur, çıkmaz ve gühahı ağır gelüp imân-ıla gidene şefâ'at (2) irişmezse cehhemde günahı kadar yanup şoñra çıqup (3) cennete girecekdür ve sırat köprüsi ki kıldan ince kılıcdan (4) keskindir. Cehennem üzerine qurilup cümle halk üze(5)rinden geçseler gerekdür. Kimi yıldırım gibi ve kimi segirdür at gibi (6) ve kimi mekleyü mekleyü günâhını arqasına yüklenmiş ve kimi (7) düşüp cehenneme girseler gerekdür.

#### HAVZ

Her peygamberüñ bir havzı (8) vardur. Cennete girmeden ümmet-ile andan içseler gerekdür. (9) Bizim peygamberümüzüñ havzı hepsinden büyükdür. Bir canibinden (10) bir canibine bir aylık yoldur. Şuyı baldan tatlu ve südden (11) aqdur. Kenarında bardakları yılduzlardan çokdur. Bir kerre (12) içen artuq şuşamaz birisi dağı kaşa ve qaderdür ki (13) evvel her olup olacağı ezelde taqdir olinup levh-i **55b** (1) mañfûza yazılmışdur. Aña muñâlif nesne olmaz. İşde (2) ol bilüp inanacaq nesnelere bunlardur. Mü'min olanlara (3) vâcibdür. Belki farz-ı 'ayndur ki bunları çalışup tamâm (4) öğreneler ve gönüllerinde berkişdürüp inana. Ancaq babalarından (5) ve dedelerinden yañlış ve bozğun işidüp bildüklerle (6) qalmayalar ta kim hem dünyada ve hem ahiretde mü'min olup (7) Teñri ta'âlânuñ cennetine lâyıq ve müsteñaq olalar hatta ehl-i (8) sünnet ve cemâ'at mezhebinde bir gişi Teñri ta'âlâyâ haq (9) ma'rifet-ile ya'ni tamâmca ve şahihçe şıfatlar-ıla bilse ve imân (10) ve İslâm ne idügin oñatca öğrense bilse şol 'aşi (11) ve câhil kimseler bildiği ve añladığı gibi yañlış ve bozğun (12) bilmesee ve küfür olan nesnelere şakınsa. Lâkin hiç (13) ta'at ve 'ibâdet itmiş olmasa belki nice günahlar dağı **56a** (1) itmiş olsa câ'izdür ki Teñri ta'âlâ ol gişiye hiç 'azâb (2) ve i'qab itmeyüp toğrı cennete qoya ve caizdür ki günahı (3) kadar ve 'ibâdeti terk itdüğü kadar 'azâb eyleye. Lâkin şoñ(4)ucı cennete qoymaq muqarrerdür. Ammâ şol gişi ki Teñri ta'âlâ (5) şahihçe bilmiş olmaya ve imân ve İslâm ne idügin añlamış (6) ve bilmiş olmaya belki ekser 'avâm bildüğü ve añladığı gibi (7) yañlış ve bozğun bile. İmdi ol gişi 'ömrü oldukça gündüz (8) şâim ve gice qaim olup ta'atler ve 'ibadetler iderse de (9) fa'idesin bulmayup ebeden cehennemde qalacaqdur. Teñri ta'âlâ (10) şaklaya. Pes imdi imân ve islâm birdür. İkişi dağı Muhammed (11) 'aleyhi's-selâmuñ Teñri ta'âlâdan cümle getürdüğü nesnelere (12) gönli ile inanup dili ile iqrâr itmekdür. Nihâyet getürdüğü (13) nesnelere yukarıda beyân olunduğı üzre bilinüp **56b** (1) iqrâr olunursa imân tafşîli olur ve eger bilenmeyüp (2) ancaq Muhammed 'aleyhi's-selâma

Teñri Ta'âlâdan her ne ki getür(3)dise hağdur. İnandum dimek-ile alursa imân-ı icmâli (4) olur. Gerci 'âlimler bu yiter tafsili olmazsa da bu olur (5) dimişler. Lâkin yukarıda giçenlere muğâlif nesne olmamağ (6) gerekdür. Teñri ta'âlâ(y)ı cisim şanmağ gibi ya bir şüretde şanmağ (7) gibi ya gökde şanmağ gibi . Meşela bir gişi Muhammed 'aleyhi`s-selâma (8) Teñri ta'âlâdan getürdigi hağdur, inandum dise lâkin (9) Teñri ta'âlâ cisim degil idigi ve mekândan beri idügi ve ur'ân (10) Teñri ta'âlânun kelâmı idigi ve mağlûğ degil idigi ve bunuñ (11) gibi nesnelere ta ölünceye dek hiç hağırına gelmese nefyen ve işbâten (12) anun imânına zarar gelmez. Nihâyet imân-ı icmâli olur (13) lâkin ölünceye dek hağırına muğâlif nesne gelmemek değmede **57a** (1) olmaz. Hemân çâresi inanması lâzım olanları öğrenüp (2) imânı düzeltmek gerekdür ki ebedi 'azâbdan urtulup (3) sâ' det-i ebediyyeye lâyığ ola. Zirâ bir gişiyeye musulmanlık (4) şıfatı nedür deyü şorsalar bilmezsin dise ya'ni musulmanlık (5) nedür ve neye inanmağdur ve ne dimek-ile olur, ben anı bilmezsin (6) dise ol gişi kâfirdür. Zirâ şıfat-ı imân ve şıfat-ı islâm (7) birkaç nesnelere gönül-ile inanup dil-ile iğrâr itmekdür. (8) Bir gişi musulmanlık şıfatını bilmeye pes ol kimse inanacağ (9) nesnelere bilmemiş olur. İnanaçağ nesnelere bilmeyecek (10) ya ayrığ neye inanup iğrâr ider ammâ gönli ile bilse (11) ve inansa. Lâkin dil-ile beyân itmege ve söylemege âdir (12) olmasa islâmına hüküm olunur ve hem imân ve İslâm (13) ne idügin bilmeyen ve inanacağ nesnelere anlamayan gâh olur. **57b** (1) Anun dili küfür söz söyleyüp mürted ve kâfir olur. Gerçi (2) 'avâmunun çoğı küfür söz söylemege azacağ nesne şanurlar, (3) lâkin attı şağınacağdur. Zirâ küfür söz söylemek-ile cümle tâ'(4)atları ve ibâdetleri bağıl olur. Ya'ni ıldığı namâzlar (5) ve tutduğı orucuları ve verdügi zekâtları ve işledügi (6) hağırları hep bozılır ve şevâbi gider ve ol halde ıldığı (7) namâz ve gayri 'ameller caiz olmaz ve anı öldürmek helâl (8) olur ve boğazladuğı murdâr olur ve nikâhı var-ısa (9) bozılır ve ol halde itdügi zina olur. Egerçe 'âdet (10) üzere şehâdet kelimesin getürse de tâ ol sözden rücû' (11) idüp tevbe itmeyince ve tevbe itdikten sonra girü musulmân (12) olmuş olur. Tekrar nikâh lâzım olur ve eger evvel hac (13) itdise tekrâr itmek lâzım olur, âdir-ise. Zirâ evvel **58a** (1) olan 'ibâdetler küfür söylemek-ile bağıl oldu . Şoñra tevbe (2) itmek-ile girü gelmez. Küfür sözler çoğdur, tafsili bunda mümkün (3) degildür. Hemân şol nesnelere ki islâmde ta'zimi ya'ni (4) ululaması lâzım olanı istihfâf ya'ni horlamağ ve mezelenmek (5) ve şol nesne ki harâm olanı istihlâl ya'ni helâl (6) 'add itmek ve şol nesne ki inkâr 'alâmeti ola anı söylemek (7) ya işlemek

küfürdür. İşte küfür sözlerün aşlı bunlardır. (8) İmdi her söz ve her iş ki bu ma' nâlarıñ biri anda bulna (9) küfürdür. Anda ihtirâz lâzımdur. Pes her mü'mine lâyıķ (10) oldur ki her şabaħda ve aħşâmda bu du'a(y)ı oķuya (11) "Allahümme inni e' uzübike min en üşrike bike şey'en ve ene a' lemü (12) ve estagfirüke limâ lâ a' lemü inneke ente ' allamü'l- ğuyûb " (13) Zirâ ğazreti peygamber ' aleyhi `s-selâmdan rivâyet olınmışdur.

**58b** (1) Buña müdâvemet idenün Teñri ta' âlâ dilini kelime(y)i küfürden (2) şaķlaya ve her ğün imânını yinileyey. Ayda ki ya Rabbi eger (3) benden küfür şâdır oldısa rücu' ve tevbe itdüm, din-i (4) islâma girdim ve peygamber ' aleyhi `s-selâm senün canîbinden (5) her ne getürdise cümlesi ğaķdur inandum diye ve oğlan(6)cuķlara ve kızcığazlara âķil ve baliğ olmadın imân ve (7) islâmı örgedeler ta kim ' âķil ve baliğ olduķlarından soñra (8) gendüler dağı imânı ve islâmı bilüp beyân itmege ķâdir ola(9)lar ki imânları şağiħ olup ve tâ' atları ve ' ibâdetleri (10) dağı şağiħ olup ve hem nikâğları dağı şağiħ olup zinâdan (11) ķurtılalar. Zinâ imân aşıldur ya' ni temeldür sâir ' ibâdetler (12) ve nikâğ imâna ve ' itikâda ğüyer. Pes imân şağiħ olmayınca (13) bunlar dağı şağiħ olmaz. Ğatta bir musulmân kıızı ' âķile ve baliğa **59a** (1) olduķdan soñra ere virseler lâkin musulmanlık nedür ve neye (2) inanmaķdur, ğöñül-ile bilmese ve dil-ile dağı beyân eyleyüp (3) söyleyüme ol kıız mürted ve kâfir olup erinden (4) boş olur. Zirâ ' âķile ve bâliğa olmadın atasına (5) ve anasına tâbi' olmağ-ıla ya dâr-ı islâma tabi' olmağ-ıla (6) islâmına ğükm olunur. Soñra ' âķile ve bâliğa olmağ-ıla (7) ataya ve anaya ve dâr-ı islâma tabi' olmaķdan çıkar başķa (8) başķa mükellefe olur. Pes ol vaķtin imânı ve islâmı (9) bilmemek-ile mürted ve kâfire olup nikâğı bozılır, (10) erinden boş olur. İmdi erlerinün üzerlerine lâzım(11)dur ki gerdege girdikleri gice bunları imtiğân idüp (12) deñeyeler. Eger imânı ve islâmı bilmeyüp beyân idemezlerse (13) imân telkîn ideler. İki şâhid yanında yeñi nikâğ eyleyeler. **59b** (1) tâ kim hem gendüler zinâdan ķurtılup hem zürriyetleri veledi (2) zinâ olmaķdan ķurtılalar ve ' âķil ve bâliğ olmaduķ oğlan(3)cuķlar ve kızcığazlar vefât iderken babalarına ve analarına (4) lâyıķdur ki tevbe ve istiğfâr idüp imânların yinileyeler (5) tâ kim vefât iden evlâd imân-ıla gide zirâ ' âķil ve baliğ (6) olmaduķ evlâduñ mü'min olmaları babalarının ve añalarının (7) mü'min olmalarıyla olur. İmdi caizdür ki babaları ve ana(7)ları küfür söz söyleyüp mürted ve ķâfir olmış olalar (9) bu taķdirce evlâd mü'min olmaz ğatı şaķınacaķdur. Ammâ (10) ' âķil ve baliğ olanlara tevbe ve istiğfârı ve imân yiñi(11)lemegi añduralar tâ kim gendüler tevbe ve istiğfâr idüp (12) imânların yinileyey ve kelime-(y)i şehâdeti talķın

idüp (13) yanlarında “eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden **60a** (1) ‘abdühü ve resûlühü” diyelerdi deyü ibrâm itmeyeler. Eger bir (2) kerre deyüp gayri söz söylemezlerse yiter ve eger bir gayri (3) söz söylerlerse tekrar talkın ideler tâ ki şöñ (4) sözi “lâ ihâhe ilallah” ola. Zirâ peygamber hâzretinden (5) şallallahü ‘aleyhi vesellemeden rivâyet olunmuşdur. Bir gişi(6)nün şöñ sözi “lâ ihâhe ilallah” ola cennete girür (7) ve teslim olup defin olundan şöñra talkın olunmağı (8) ba‘zı ‘ulema ca‘izdür dimişler. İhtiyâr olup aydurlarsa (9) tarikı budur ki hemân halk tağılup gitdükdün şöñra bir ‘âlim (10) şaliğ gişi meyyitün yüzi karşıusina giçüp ayak üzere (11) turup üç kez yâ fülân ibn-i fülân deyüp ad-ıla çağıra (12) andan ide “ezkürü’l- ‘ahde’l-lezî harecte ‘aleyhi mine`d-dünya (13) şehâdetü enla ilâhe illallahü vahdelhü lâ şerikelehü ve enne **60b** (1) Muhammeden resûlulahü ve enneil cennete hağ ve ennâra hağğun ve’l-(2) ba‘şe hağğun ve enne’s- sâ‘ateh ‘ayete’l lâ reybe fihâ ve ennallahü yeb‘aşü (3) men fi’l-ğubûri ve inneke rağıyet billâhi rabben ve bil’l-İslâm-ı dinen (4) Muhammedin ‘aleyhi’s-selâm nebiyyen ve bi’l-ğur’ân-ı imâmen ve bi’l-ka‘beyi (5) kıbleten ve bi’l-müminine ihvanen rabbiyallahü lâ ilâhe illa hüve rabbü’l (6) ‘arşı’l-‘azım” andan şöñra üç kerre dağı ya fülân deyüp (7) ad-ıla çağıra ve deye “ğul rabbiyallahü ve dini’l-islâm ve nebi(y)i (8) Muhammedün ‘aleyhi’s-selâm” bu telkinları yan yapça yapça teenni‘-(y)-ile (9) ma‘nâsın fikr iderek itmek gerekdür. Andan şöñra ide dağı (10) Rabbi lâ tezer ferden.

#### RİSALET-İ KÂDİ-ZADE (VE EMTE HAYRU’L-VÂRİŞİN)(11)

Bismillahirrahmanirrahim

(12) “Elğamdülillahillezi ce‘ale’ e-ş-şelavatü ‘imâdeddin ve bizâ‘atü (13) ehlü’l-yağın ve’eş-şalâvatü ve’s-selâmü ‘alâ efđalü’l mürselin **61a** (1) ve-alihı ve şahbihi’l-muşalline’l-müttekin vellezine abte‘ühüm ilâ yevmü’l-(2) alezini ve ba‘dehü” iy tâlib hağ olan ihvân-ı mü‘minîn bilün (3) kim imân ve İslâm Hâzreti Muhammed Resûlullah ‘aleyhi vessellem cenâb-ı (4) ‘âlisi cânibinden cemî getürdüğü âyât-ı Ğur’ân ve eğâdis-i şahîha (5) hağ ve şıdğı idüğine gönül-ile inanmağdur ve girçeklemekdür, şeğsüz (6) ve şüphesüz yağın üzre. Eger cemî getürdüğü kağı olanlardan (7) birine şeğ itse münâfiğdur dimişler. Bundan şöñra dil-ile dağı (8) iğrâr itmekdür. Göñline muvâfiğ idi . Ol hâzretün bize namâz kılmaga (9) mute‘allığ getürdüğü ‘ibâdetler üçdür; Biri farz, vâcib, sünnet. (10) Farz dağı iki dürlüdür. Farz-ı kifâye cenâze namâzı gibi biri (11) farz-ı ‘ayn ki cümle mükelleflere borçdur. İki rek‘at şabağ namâzı. (12) dört rek‘at öyle

dört rek'at ikindi. Üç rek'at aḥşâm (13) dört rek'at yatsu. iki rek'at cum'a gibi bunların birinin **61b** (1) yerine biñ rek'at nafile kılna birinin yerine ṭurmaz ve fażına (2) yitişmez ve ḳalmışları ödenmez. Çak ḳaza niyyetile cümlesin öde(3)meyince bir ğayri ṭarîḳ-ile ḳazası ṣaḳıt olur. İ' tiḳâd (4) iderse fuḳaramuz kâfir olur dimişler. Vacip daḡı iki dürlü(5)dür. Biri her gece vâcibdür vitir namâzı bir yılda iki günde (6) vâcibdür. Toḳuz tekbir ile bayram namâzı. Sünnet daḡı iki dürlüdür.(7) Biri sünnet-i müekkede şabaḡ namâzının iki rek'at ve öyle namâzının (8) dört evvel sünneti, iki rek'at aḥşâm ve yatsunun iki rek'at (9) iki rek'at cum'anun evvel sünneti dört soñ sünneti, dört rek'at (10) teheccüd namâzı ḡazret hiç terk itmedi. Evveli iki ekşeri yigirmi rek'at. (11) Sünnet ğayri müekkede öyle soñra iki, ikindinin evvel sünneti, dört (12) aḥşâm namâzından soñra altı rek'at evvabin yatsudan evvel, dört (13) şalavat-ı işrâḳ sekiz duḡâ namâzı, on iki tesbiḡ namâzı dört şükür vuzû **62a** (1) iki teḡiyyat-ı mescid iki bir gün bir gecede beş. Vuzû duḡûl-i mescidler (2) her gecede kılnması meşru' olan farz, vacib, sünnet (3) yüz otuz dört rek'at namâz olur. Ba'zı evḳatta kılnması (4) meşru' olan namâzların sünnetdür. Şalât-ı küsuf iki, şalâtü'l- (5) ḡavf iki, şalât-ü istişḳa iki, şalât-ü istihâre şalâtü'l-ḡâce (6) def'i'r-riḡ iki, şalât-ü def'i'z-ḳaleme`ş-şedide şalâtü'z-zelzele iki (7) şalât-ı istimrârü'l-maṭar iki, şalât-ü kesretü`ş-şelci iki, def'i'l-`adû iki (8), şalâtü't-tevbe iki, ḡifiz'l-Ḳur'an iki, şalâtü'z zevâc iki şalâtü'z-(9) zifâf iki, şalâtü'l-iḡrâm iki, ṭavâf iki, imâm-ı 'Azam ḳatında şalâtü't (10) ṭavâf vâcibdür. Ğayrılar ḳatında sünnetdür. Şalâtü'l-Ka'be iki, Ḳudümü's (11) sefer iki, şalâtü'l-şır, şalâtü't-terâviḡ yigirmi rek'at cem'an atmış dört (12) reka'at olur. Cum'a namâzının farzı ve sünnetleri ve iki bayram namâzının dört (13) reka'at vâcib namâzları yigirmi dört rek'at cem'an seksen sekiz reka't, **62b** (1) muḳaddem geḳen yüz otuz dört cümle iki yüz yigirmi dört olur. (2) Biş farzlar da cemâ't-ıla kılnmak sünnet-i müekkeddür. Cuma' farzında (3) bayram namâzı cemâ't-ıla kılnmak şartdur. Ramazanda ba'de terâviḡ (4) vitir ve şalât-ı küsuf bi'l-ittifaḳ şalât-ı istişḳada imâm (5) Ebû Yûsuf ve imâm Maḡammede eşşahḡ rivâyetde cemâ't meşrua' ve (6) maḳbûldür. Bu zıkr olunandan ğayri cemâ't ıla kılnmak bid'at-ı ḳabiḡadur. (7) İşrâr idenler eşm-i 'aşı olur ve namâz muṭlak ḡarâm olur, gün (8) toḡarken bir gönder boyı çıkınca ve zevâlde iken ve ṭolnur-iken (9) ve nevâfil-i mekrûḡa olur. Şabaḡ namâzının vaḳti girdikten soñra (10) işrâḳ vaḳtine varınca ve ikindi namâzını ḳıldıḳdan soñra aḥşâm (11) namâzını kılnca ve ḡaṭibler ḡuṭbe oḡurken cum'a namâzını ve bayram (12) namâzlarından evvel ve soñra



câmi'lerde ve şalâlarda ve imâm cema'at-ıla (13) namâza şuru' eyledükden sonra şalât-ı mafruzada şabaḥ namâzı sünnetinden **63a** (1) ğayrı nitekim şavm ḥarâm olur. Yılda biş gün 'ıyd-ı fitire ve 'ıyd-ı (2) ezḥada dört gün bu zıkr olınan namâzlardan ğayrı namâz (3) vardur ki ba'zı mübtedi' câhiller peydâ idüp gendüler düzüp (4) ve aşlı yalan olup şarîf üzerine ifâl olan namâz-ile (5) 'ibâdet ve teḳarrüb olur, şanmaya 'ibâdet degildir. Allah (6) ta'âlâ Qur'ân-ı 'âzimu's-şan'ında buyurur; "ve men ezlemü mimmeni't-terâ (7) 'alallahi keziben" ma'nası ziyâde zâlimdür. Şol kismeden ki Âllah ta'âlâ (8) üzere iftirâ' idüp yalan söyleye buyurmaduğı (9) nesnelere işleye ve şer'idür diye hiç andan ziyâde zâlim (10) yoḳdur. Qur'ân-ı Kerim'inde buyurur. "Elâ la'netullahi 'ale'z-zalimine" (11) ma'nâsı agâḥ oluñ ve biliñ kim Allah ta'âlânun la'neti zâlimler (12) üzredür ve yine kelâm-ı ḳadiminde buyurur. "Emlehüm sürekâü (13) şere'üleḥüm mine'l-lezîne mâlehüm ya zeynbiḥillâhü" ma'nası bil ki **63b** (1) bu nass için Allah ta'âlâ ḫazretlerine ortaḳları (2) vardur ki anlar için şer'i ḳılalar dünyada şol nesnelere ki (3) Allah ta'âlânun anlara izni yoḳdur. Murâd inkâr ve zemdür (4) 'ulema-(y)ı din ḳatında 'ibâdet-i şâri'un emri rızasıyla (5) olan nesnelerdür. Bid'at-ı ḳabiḫa ve 'âdet-i şâri'un (6) emr ve rızası olmayan nesnelerdür. Ḥazret-i Resûli Ekrem (7) şallallahü 'aleyhi vesellem buyurur. Ḥadis-i şâhiḫde "men amele amelen leyse aleyhi emrünâ fehüve redde" ma'nası bir kimse bir 'amel işlese (9) ki ol 'amele emrümüz olmasa ol 'amel ḳatı pek (10) redd olunmuşdur. Allah ta'âlâ ol 'ameli hiç ḳabul idüp (11) ana şevâb virmek ihtimâli yoḳdur ve ḫadis-i şâhiḫde (12) mütevâtir buyurlar ki "men kezebe 'ala fel yetebevvece maḳ'adeḥü (13) mine'n-nari" ma'nası bir kimse benim üzerime yalan söylese **64a** (1) benim işledüğüm işi işledi ve söyledüğüm sözi söyledi (2) dise ol kimse nâr-ı cehennemde oturmağa oturacağını (3) ḫazır eylesün dir. Resûl-ü rabbi'l-'alemin 'aleyhi's-şalâtü'l (4) muşallîn ḫazretlerine belki Allah ta'âlâ celle celâlühü (5) ve 'amme nola kelâm-ı ḳadiminde ve Qur'ân-ı 'âzimine muḫâlifet (6) eylerler. Anların baḫıl sözlerine ḳulaḳ tutup diñlemeyeler (7) ḫüccetü'l-ḫaḳḳı 'ala'l-ḫalk ecma'in hiye ḳitâb-u rabbü'l 'âlemin (8) ve sünnetü seyyidü'l-mürselin ve icmâü'l eimmetü'l- (9) müctehidin lâ-keşretü'l-ḳailîne ve'l-fâiline 'ale'l-menkûli'l-a'lâ (10) münâsibati'l-'uḳûli muḳtezâsınca 'amel idüp naḳl-i ḳitâbı (11) maḳbûl ü mu'teberden ayrılmayalar ve imândan daḫı ayrılmayalar (12) okuyup 'amel itmeyene ve yañlış (13) bozğun zabḫ idene Allah 'inşâf vire. Muḫammed a'rûf ma'avverullahi'l- melikü'l- ma'rûf

# İNDEKS

## A

Abdest (f): Namazdan önceki el,

yüz vb. yıkamak

a. 16a-1, 31b-7, 33a-5,

34b-11, 39a-2, 39a-12,

43b-3, 46a-6, 46a-8

a.-e 38b-11,40a-10, 40a-11

a.-i 39a-3, 39a-9, 38b-8

a.-üñ 38b-2

‘Abdullah (a): Hz. Muhammed`in

oğullarından birinin adı

‘A. 8b-4

‘Abdurrahman Bin ‘Afv (a):

Cennetle mjdelenen on  
sahabeden biridir

A.B.‘A. 14a-13

ac/aç : Aç, tok olmayan

a. 2a-2, 10b-11, 54a-11

acıç-: Acıkmak, aç kalmak

a.5b-8

‘aciz (a): Zayıf, güçsüz

‘â. 8a-12

‘a.den 2a-13

‘a.dür 3b-7

‘â.-e 20b-11

aç-: 1. Açmak

a.-up 37a-11,

2. Aralamak

a.-duğunu 5a-4

a.-up 41b-2

açık: 1. Örtülü olmayan

a.-la 43a-4

2. Boş, uyun

a. 42b-2

ad: Ad, isim

a.-ıla 23a-13, 60a-11, 60b-7

a.-uñ 14b-6

‘add (a): Saymak, hesap etmek

‘add it-: Saymak

‘a. 58a-6

a‘dâ (a): Düşmanlar, yağılar

‘a. 30a-8

adam: Adam, insan

a. 13b-11, 14a-11, 22a-11, 22b-2

a.-uñ 22a-2

âdem (a) : Adam,insan

â.3b-13 6a-4, 7a-12, 13b-13, 16a-

12, 22a-2, 22a-11, 22b-2, 22b-10, 38a-

12, 42a-7, 43a-4, 47b-6, 47b-13, 48a-

9, 48b-6, 48b-11, 49a-3, 49b-1,49b-13,

51a-2, 52b-4

â.-lerüñ 5a-1, 50b-3

â.-üñ 2b-13, 9b-12, 48b-13

âdem ol-: İnsan olmak

â. 19b-13

Âdem (a) :Dünyada ilk yaratılan insan,

Adem peygamber

Â. 7b-4, 24b-9, 28b-10, 28b-12,

53b-2, 53b-9

Â.-e 7a-8

Â.-dur 7a-6, 7a-13

‘âdet (a):1. Gelenek, görenek, alışkanlık

‘a. 23b-7, 57b-9

2. Kadınlarda ayda bir kere görülen  
fiziolojik hal, aybaşı,hayz

‘a.-i 45b-8

‘ a.-inden 45b-9, 45b-6,  
45b-11  
âdetullâh (a): Tanrı töresi; alışıl-  
dığı gibi  
â.5b-4  
‘ âdil (a): Eşit, eş, müsâvi  
‘ â.-leridür 9b-8  
‘ a. 28b-1  
‘ adl (a): Doğruluk  
‘ a. 30a-8  
‘ a.-ise 24b-13  
adlu : Adı olan, isimli  
a. 9b-12, 29b-11  
‘ âfiyet (a): Sağlık, esenlik  
‘ a. 32a-1  
‘ afv (a): Suçunu bağışlama  
‘ a. 32a-1  
‘ *afv it-*: Affetmek  
‘ a.i. 21a-11, 30b-4  
ağaç : Ağaç,sopa:  
a. 35b-2  
a.-lar 8a-1  
a.-larda 48b-4  
a.-lardan 48b-4  
a.-laruñ 2b-9  
a.-ı 4a-6, 49b-4  
âgâh (f): Bilgili, haberli, uyanık  
‘ *âgâh ol-*: Bilgili olmak,  
uyanık olmak  
â. 47a-3, 63a-12  
ağar-: Ağarmak, aydınlanmak,  
ışımak  
a.-duğundan 45b-13, 46a-2

a.-madan 46b-1  
ağır : Ağır, hafif olmayan  
a. 11a-10, 11b-1, 11a-9, 54b-10, 54b-  
11, 55a-1  
ağız : 1. Ağız  
a. 2a-8  
a.-ı 39a-5, 46b-4  
a.-ın 6a-12, 52b-13  
a.-ına 39a-10, 38b-7, 54b-1  
a.-ında 10b-12  
a.-ıla 49b-13  
2. İçi boş, oyuk ve kapalı şeylerin giriş  
ve çıkışı  
a,-ın 35a-13  
ağla-: Ağlamak, feryat ve figan etmek  
a.-yalar 32a-1  
ağrı: Dert, keder, acı  
a.-dan ise 43b-4  
âh: Yazık, ah  
‘ *âh it-*: Ah vah demek, pişman  
olmak  
â. 43b-4  
ağar (a): Sıcak  
a. 24b-7, 34b-13  
ağbâr (a): Haber, ortada dönen söylentiler  
a. 32b-9  
‘ ahd (a): Söz verme, yemin  
‘ a.-in 23b-1  
âhir (a): Nihâyet, son  
â. 28a-1, 32b-13, 44a-2, 46a-6, 46a- 9  
â.-i 2a-9, 7b-4, 33b-7, 51a-10  
â.-idür 53b-12  
â.-i idüğün 24b-11

â.-inde 40b-3, 40b-12,  
40b-13, 41b-13  
â.-inden 36a-8  
â.-ine 48b-2  
âhîret (a): Öbür dünya  
â.-de 8a-7, 20b-1, 52a-9,  
55b-6  
aḥkâm (a): Emirler, hükümler  
a. 17b-5, 17b-12  
aḥmaḥlık (at): Akılsızlık, sersem-  
lik, şaşkınlık  
a.-dur 19a-12  
Aḥmed (a): Hanbeli mezhebinin  
kurucusu  
A.-e 18a-2  
aḥşam: Gündüzün son ve gecenin  
ilk saatleri  
a. 24a-2, 41a-1, 61a-12,  
61b-4  
a.-da 31a-3, 58a-10  
*aḥsam namazı*: Akşam  
namazı  
a.n.-ından 61b-12  
a.n.-ını 62b-10  
aḥ : Ak, beyaz  
a.-dur 11b-12, 55a-11  
aḥ-: Akmak  
a.-arken 4a-10  
a.-arsa 39a-5, 46a-11, 46b-6  
aḥça>akçe: Para  
a. 30a-7, 33a-13, 34a-8,  
34a-11, 34a-13, 34b-1, 35a-2  
a.-niñ 36b-1

a.-sin 34a-10  
a.-ya 37b-4  
a.-yi 33b-3, 33b-6, 34b-1, 35a-1  
aḥıt-: Akıtmak  
a.-mıḥdur 7b-13  
aḥıtmaḥ: Akıtma  
a.-a 4a-10  
‘aḥıl (a): Akıl, us  
‘a. 47b-13, 58b-7  
‘a.-ı 3b-13, 49b-1, 61b-10  
‘*aklı ir-*: Anlayabilmek, idrak  
edebilmek  
‘a. 47b-13  
‘âḥıl (a) : Uyanık, akli başında, akıllı  
‘â. 58b-6, 59b-2, 59b-5, 59b-10  
‘â.-e 59a-4, 59a-6  
‘a.-ler 17a-8  
aḥrabâ (a): Aralarında soy yakınlığı olan  
kimseler  
a.-m 33a-12  
a.-ma 37a-13  
a.-ya 30a-13  
‘aḥreb (a) : Zehirli, tehlikeli hayvancık  
‘a.-ler-ile 12a-10  
‘a.-leri 4a-1  
al- : 1. Almak, elde etmek  
a.-an 28a-9, 52b-10  
a.-ıvirse gerekdür 54b-7  
a.-mazlar 52a-8  
a.-salar 22b-13  
a.-up 11a-6, 33a-5, 33b-5, 33b-9, 42a-  
10, 54b-8  
2. Almak, uzaklaştırmak

a.-suñ 26b-9  
*abdest al-*: Abdest almak  
a.-a 46a-6  
a.-mak 16a-1  
a.-urken 38b-8  
*alivir-* : Alıvermek  
a.-se gerekdür 11a-5  
*can al-*: Bir canlının  
ruhunu bedeninden uzak-  
laştırmak, öldürmek  
a.-an 6a-9  
a.-suñ 26b-9  
*şatun al-*: Satın almak  
a.-duğda 22b-13  
âl (a): Sülale, soy  
*âl-i Resûl*: Peygamberimiz  
Hz. Muhammed'in soyu  
â.R. 10a-11  
‘alâğayrihi (a): Bundan başka,  
diğeri  
‘a. 7b-6, 18a-9  
‘alâmet (a) işaret,iz,nişan,belge  
a. 3b-7  
a.-i 58a-6  
a.-ile 19a-3  
a.-lerinden 10a-7  
*‘alâmeti l kıyâmet*: Belirti,  
kiyâmet alâmeti  
‘a. 10a-5  
alçak: 1. Mütevazi, yavaş, sakin,  
küçük  
a. 21a-8  
2. Engin

a.-da 43a-8  
alda-: Aldatmak, kandırmak  
a.-madan 20b-1  
aldur-: Aldırmak  
*abdest aldur-*: Abdest aldirmek,  
almasına yardım etmek  
a.-alar 33a-5, 34b-11  
‘âlem (a) :Dünya,cihan  
‘â. 6b-3, 8a-11, 53b-4  
‘a.-de 49a-6  
‘â.i 2b-1  
‘â.de 3a-13  
alet (a): Vasıta  
*alet it-*: Vasıta itmek, karıştırmak  
a. 19b-2  
‘aleyhi`ş-şalâtü (a): Selam onun üzerine  
olsun  
‘a.ş. 37a-2, 64a-3  
‘aleyhi`s-selâm (a): Selam onun üzerine  
olsun  
‘a.s 4b-4, 4b-7, 4b-8, 5b-1, 6a-6,  
6a-8, 6b-9, 6b-11, 7b-3, 7b-4, 7b-7,  
7b-10, 8a-2, 8b-1, 10a-2, 10a-10,  
13a-13, 13b-2, 24a-12, 27a-3, 49b-9,  
49b-10, 49b-11, 52b-6, 52b-9, 52b-11,  
53a-7, 58b-4, 60b-8  
‘a.s.-a 6b-12, 9a-13, 53a-9, 53a-10,  
53a-11, 53a-12, 53a-13, 53b-1, 53b-2,  
56b-2, 56b-7,  
‘a.s.-dan 58a-13  
‘a.s.-dur 53b-9  
‘a.s.-ı 6a-10, 6b-4  
‘a.s.-ile 6b-7

‘ a.s.-uñ 6a-11, 9a-7, 52b-12, 56a-11  
‘ aleyhi ve `s-sellem(a):Selam onun üzerine olsun  
‘ a.v.s. 9a-8, 24a-5, 61a-3  
alın: İnsanlarda başın saçlarla kaşlar arasındaki kısmı, cebin  
a.-ı 40a-10  
a.-ından 38b-12, 42b-10  
alın-: Alınmak, çekilmek  
a.-an 25b-1  
a.-dıkda 39a-7  
‘ âli (a): Yüce, ulu  
‘ a. 10a-11  
‘ â.-dür 48a-12  
‘ â.-si 61a-4  
‘ Ali (a): Hz. Ali  
‘ A.9b-5, 14a-12  
‘ alim (a): Çok bilen anlamında Allah`ın sıfatlarındandır  
‘ a. 17a-12, 17b-2, 17b-13, 36b-3, 60a-9  
‘ a.-e 26a-3, 54a-10  
‘ a.-idi 17b-7  
‘ a.-ler 17a-8, 56b-4  
‘ a.-lerden 54b-12  
‘ a.-lere 17a-9  
‘ a.-leri 17b-11  
‘ a.-leruñ 28a-11  
alkış : Övme, övüş, dua  
a.-ın 20a-9

Allâh (a) :Allah, kainatın yaratıcısı

A. 1b-13, 3a-7,3b-5, 4b-8, 4b-13 5b-6, 5b-7, 5b-11, 7a-6, 5b-12, 7a-7, 7b-5, 8a-6, 8a-12, 10a-2, 11a-10, 12b-2, 13a-9, 13b-13, 14a-3, 14a-6,14a-7 15b-11, 15b-12, 16a-4, 16a-5, 16a-11, 17a-6,18a-7, 19b-6, 20a-8, 20b-7, 20b-8, 20b-10, 20b-12, 21a-2, 21a-4, 21a-6, 21b-2, 24a-6, 24b-1, 25b-3, 25b-6, 26a-12, 26b-9, 27a-4, 27b-3, 27b-8, 27b-9, 27b-10, 29b-1, 29b-9, 31b-9, 31b-12, 37b-3, 37b-6, 37b-11, 63a-4, 63a-5, 63a-7, 63a-11, 63b-1, 63b-3, 63b-10, 64a-13  
A.-a 27b-4, 27b-5  
A.-dan 17b-5, 36a-6  
A.-dandur 28a-2, 28a-3  
A.-uñ 24b-6, 24b-7, 24b-8  
*Allahü a`lem*: Allah doğrusunu bilir  
A.a. 26b-8  
almağ: Alma, elde etme  
a.-dan 22b-8  
*abdest almağ*: Abdest alma  
a. 39a-2, 39a-12, 40a-10  
*can almağ*: Canını alma, öldürme  
a.-a 6a-8, 52b-10  
*selâm almağ*: Verilen selama karşılık verme  
a. 44a-1  
alt: Bir şeyin altı, alt kısım  
a. da 2a-6  
a.-ına 22a-2, 22a-7, 22b-1, 39b-11, 41a-10

a.-ından 22a-2, 22a-7, 39b-11

altı: 6 (sayı sıfatı)

a. 31a-4, 61b-12

altmış: 60 (sayı sıfatı)

a. 36b-1

a.-ın 36b-1

altmış üç : 63 (sayı sıfatı)

a. 9a-1

altun: Altın

a. 4a-9, 4a-10

a.-dan 12a-7

‘amâl (a): İşler, ameller

‘a.-e 13b-3

‘amel (a): İş,hareket, davranış; şeriat ve tarikat gereği yapılan davranış

‘a. 7a-4, 10a-10, 15a-3, 17a-11, 17b-1, 17b-7, 23b-7, 29b-6, 29b-7, 53b-7, 63b-8, 63b-9, 64a-10, 64a-12

‘a.-de 15a-9, 15b-2, 18a-4, 18b-6, 18b-10, 29b-5

‘a.-e 63b-9

‘a.-ler 21b-7, 29b-4, 57b-7

‘a.-lerimizi 5a-7

‘a.-lerini 5a-4, 5a-7

‘a.-i 11a-6, 15a-9, 18b-13, 54b-8, 63b-10

‘a.-in 19b-5

‘a.-ine 11a-1, 54b-3

‘amel it-: Din kurallarına uymak

‘a. 10a-10, 15a-3,17a-11, 17b-1, 17b-7, 18a-4, 29b-6, 29b-7, 64a-10, 64a-12

‘amel-i şaliha: Salih amel

‘a.s. 37b-12

‘âmil (a): Allah’ın görevli memurları

‘â.-lerdür5b-11, 52a-13

âmîn (a): Öyle olsun, ya Rab duamızı kabul eyle

â. 28a-10, 41a-11, 43a-10

ammâ (a):Ama, fakat, ancak

a. 3a-1, 15b-3, 19a-11, 19b-8, 20a-4, 21b-11, 22b-1, 22b-2, 24b-4, 25a-10, 26a-1, 26b-11, 26b-13, 28b-4, 29a-10, 42a-8, 43a-6, 43a-9, 43b-3, 44a-2, 46a-13, 56a-4, 57a-10, 59b-9

a (n): Ol zamirinin hal ekleriyle kullanılması

a.-a (aña) 2b-2, 2b-3, 2b-4, 2b-7, 2b-8, 3a-12, 3b-10, 3b-11, 5b-2, 7a-9, 7a-10, 8a-1, 8a-9, 8a-13, 9b-3, 9a-4, 9a-10, 10b-2, 9b-6, 11a-13, 13a-7, 17a-13, 17b-2, 17b-4, 19b-4, 19b-10, 19b-13, 23a-10, 29a-2, 39b-9, 40a-13, 49b-1, 51a-8, 54b-13, 55a-1, 63b-11

a.-da 2a-4, 9a-2, 11a-2 12a-1, 12a-2, 12a-13, 12b-4, 23a-10, 46a-12, 49b-5, 54a-3, 58a-8, 54b-4

a.-dan 2a-11, 4b-13, 5b-9, 6b-1, 8a-3, 8a-5, 8b-11, 9b-1, 11b-9, 11b-11, 16a-11, 18b-8, 19b-3, 21b-6, 31a-4,30a-3, 34a-7, 34a-9, 34a-11, 34b-4, 34b-7, 34b-9, 35a-2, 35a-3, 35a-12, 35b-3, 36b-6, 37a-4, 46a-12, 50b-7, 50b-13,



53a-1, 53a-5, 53a-11, 55a-8, 60a-12, 60b-6, 63a-9	a-dan 6b-3, 6b-4
a.-ı 5b-1, 7a-7, 7b-2, 8b-9, 15b-11, 16b-2, 16b-6, 16a-4, 16b-9, 17a-1, 18a-11, 19a-3, 23b-5, 39a-13, 57a-5, 57b-7, 58a-6, 60b-9	añ-: Anmak, zikretmek, hatırlamak
a.-ın 26a-4	a.-alar 31a-12, 31b-11, 37b-7
a.-ınla 17a-11, 19a-8, 19a-13, 42a-7	ana: Anne
a.-lar 5b-12, 7a-4, 17a-7, 17a-8, 17b-9, 18b-1, 48a-4, 52a-12, 52a-13, 52b-1, 63b-2	a.-ları 59b-7
a.-lara 6a-4, 10a-5, 12a-13, 30b-2, 52a-8, 52b-5, 63b-3	a.-larına 59b-3
a.-larda 5b-13	a.-larının 59b-6
a.-lardan 50b-9, 52a-8, 53a-13	a.-sına 59a-5
a.-ları 4a-3, 9b-9, 12b-13, 13a-6, 25a-8, 49b-1, 53a-7	a.-ya 59a-7
a.-ları ile 7a-4, 53b-7	ancağ : Yalnız, sadece, ancak
a.-larıñ 5b-13, 15a-13, 17b-6, 22b-5, 21b-9, 50b-11, 52b-3, 53b-8, 64a-6	a. 3a-2, 17a-8, 25b-7, 27b-3, 28a-1, 41a-8, 52a-6, 49b-2, 55b-4, 56b-2
a.-uñ 3b-1, 3b-6, 11b-5, 15a-4, 17b-1, 18a-13, 18b-12, 18b-13, 19a-11, 19b-1, 27b-3, 53b-10, 56b-12, 57b-1	and: Yemin, ahid, söz
a.-uñla 27b-2	a. 27b-4, 27b-5
an (a): Pek az bir zaman, lahza, an	a.-uñı 27b-6
a.-da 2b-1	añdur-: Hatırlatmak
	a.-alar 59b-11
	anıl-: Anmak, işine konu olmak
	a.-dıkda 29b-13
	a.-duğda 30a-1
	a' ni (a): Yani
	a. 15a-11
	añla-: Anlamak, idrak etmek
	a.-dısı 17a-12
	a.-duğı 25a-1, 25a-8, 25b-9, 25b-13, 26b-3, 55b-11, 56a-6
	a.-duğında 27a-7
	a.-duğımı 17b-13
	a.-duğlarına 18a-6, 18b-3
	a.-mayalar 19a-4
	a.-mayan 57a-13
	a.-miş 56a-5
	a.-ruz 27a-2

a.-salar 52a-4  
a.-ya 47b-10  
a.-yup 18b-9,18b-13, 47b-13  
añma: Hatırlama  
a.-dan ise 43a-5  
ansız: Onsuz, o olmadan  
a. 21b-7  
‘ar (a): Utanmak  
‘ar itmek: Utanma  
‘a.20a-11, 21b-1  
ara: Orta, meydan  
a.-sın 38b-8, 40a-8  
a.-sında 7b-5, 17b-8, 29a-11  
a.-ya 15a-13  
a‘râz (a): İşaretler, alametler  
a‘râz itmek: İşaret etmek  
a. 21a-13  
ard: Arka, geri, ard, sonra  
a.-da 51a-4  
a.-ınca 9a-11, 9b-2, 9b-7, 23a-9, 31b-1, 31b-3, 41a-9  
a.-ın 38b-1  
a.-ınca 40b-7  
a.-ında 14b-9, 14b-10, 42b-1, 43b-11  
a.-ından 39a-3, 54b-6  
a.-uñ 49a-6  
arı: Temiz  
a. 47b-4  
arıt-: Temizlemek  
a.-alar 19a-2, 20b-2

a.-ur 47a-13  
arıtmağ: Temizleme  
a.-dur 47a-11  
arğa: Arka, geri, sırt  
a.-sın 41b-2  
Allahü ekber (a): Tanrı uluların ulusudur  
A. 40a-12, 41a-13  
arğa: Arka, sırt  
a.-sın 39b-12  
a.-sına 22a-10, 55a-6  
a.-sında 11b-6  
a.-sından 11a-4  
arpa: Arpa  
a. 2b-11  
‘arş (a) : En yüksek gök; Allah`ın kudret ve saltanatının tecelli yeri  
‘a. 10b-9, 54a-10  
art: Arka taraf  
a.-da 2a-6  
art- : Artmak, çoğalmak  
a.-a 40a-12  
a.-an 38b-9  
a.-ar 25b-8, 25b-10  
a.-ıcağ 20a-5  
artuğ : Fazlası, kalıntı  
a. 35a-6, 39a-1, 46b-6, 46b-7, 50b-7, 55a-12  
a.-dur 20a-2  
a.-ın 16a-13, 16b-8  
artuğ ol-: Fazla olmak  
a. 43a-1  
artıklık: Artık, kalıntı  
a.-ı 22a-9, 39b-12

ârzû (f): İstek, heves	âşikâre (f): Belli açık, meydanda
â.-sına 21a-12	â. 48b-9
ârzû it-: İstemek	â.-dür 17a-7
â. 29a-9	â.-leri 48a-13
‘aşâ (a): Deynek, sopa	at : At, binek hayvanı
‘a.-ya 43a-2	a. 11b-6, 16b-7, 55a-5
âşâr (a): Hikayeler, ananeler, gelenekler	ata: Baba
â. 32b-9	a.-sına 59a-4
aşıl (a): Asıl, esas, kök	a.-ya 59a-7
a. 34b-1, 34b-5	âteş (f): Ateş, cehennem
a.-ı 7a-8, 58a-7	â. 50a-8
a.-ları 16b-4	â.-i 5b-2
‘âşi (a): Karşı gelen	atıl-: Atılmak, bırakılmak
a. 55b-10	a.-miş 54a-5
‘aşi it-: Asileştirmek	‘avâm (a): Herkes
‘a. 3b-8, 7b-1	‘a. 56a-6
‘âşi ol-: Karşı gelmek	‘a.-uñ 57b-2
‘â.5b-12, 52a-13, 62b-7	âvâz (f):Ses, sedâ
aşl (a): Asıl, kök	â. 3a-5, 6b-1, 17b-11, 53a-1
a.-ı 20b-11, 26b-10, 53b- 10, 63a-4	â.-ı 3a-5, 48b-9
aşlâ (a): Hiçbir vakit	â.-ımı 5a-6
a. 2b-11, 9a-3, 10b-2, 21b- 3	â.-lar 50a-11
aşhâb (a): Peygamberimizi görmek ve sohbetine er- mek şerefini kazanmış kimseler	‘avrat(a) : Kadın, eş, zevce
a. 29b-13	‘a. 22a-8, 22b-3, 26a-13, 27a-9, 32a-7, 33a-7, 41a-5, 46a-4
a.-ı 9b-8, 15a-11, 17b-4	‘a.-den 2a-2, 20a-4
aşağa: Aşağı	‘a.-a 22a-10
a.-da	‘a.-ıla 26a-8, 43b-11
	‘a.-ın 39b-4
	‘a.-ına 22b-4, 23a-2,
	‘a.-ısa 22b-1, 41a-10, 41b-8, 41b-12
	‘a.-la 39a-9, 42b-4
	‘a.-lar 12a-4

‘a.-lara 8b-2  
‘a.-ların 32a-5  
‘a.-uñ 39b-12  
‘avret (a): İnsan vücudunun  
görülmesi ayıp ve haram  
olan yeri  
‘a.-dür 39b-12, 39b-13,  
40a-1  
‘a.-i 39b-10  
‘a.-in 39b-10  
ay : 1.Dünyanın uydusu, ay  
a.-ı 7b-13  
2. Otuz günlük zaman  
dilimi, yılın on ikide biri  
a.-ında 16a-9  
a.-uñ 31a-10  
aya: Avuç  
a. 38b-1  
a.-sı 39b-13  
a.-sından 22a-11  
ayağ : Ayak  
a. 2a-8, 10b-7, 10b-11,  
21b-10, 35b-6, 36b-4, 40b-  
1, 43a-1, 43b-1, 54a-12,  
60a-10  
a.ı 3a-9, 41b-11, 49a-2  
a.-ıla 43b-8  
a.-ın 5a-6, 41b-11, 43b-10  
a.-ından 22a-11  
a.-ları 39b-13, 42b-1, 43a-  
6 43a-6  
a.-ların 23a-4, 38b-4, 38b-  
13, 40a-9, 41b-12

a.-larına 32a-11  
*ayağ yolu*: Ayak yolu; tuvalet  
a. 42b-4  
a.-na 12a-3, 38a-7  
âyât (a): Kuran-ı Kerim`in cümleleri  
â. 40b-1, 40b-5  
â.-ı 32b-9  
*âyât-ı Kur`ân*: Kur`an ayetleri  
â.Ç. 61a-4  
‘ayb (a): Utanılacak şey, kusur  
‘a. 23a-10  
‘a.-ın 20a-13, 23a-9  
‘a.-ına 21a-12  
‘a.-ından 21a-13  
‘ayblu (at): Kusurlu, ayıplı  
‘a. 23a-12  
âyet (a): Kuran`ın herhangi bir cümlesi  
a. 43a-1  
â.-in 38a-3  
â.-leri 43a-5  
Ayete`l-kürsü (a): Bakara suresinin 255.  
ayetini teşkil eden kısım  
a. 36a-10  
aylık : Bir aylık zaman dilimi  
a. 11b-10, 55a-10  
ayıt-: Söylemek  
a.-a 58b-2, 60b-9, 60a-12  
a.-alar 1b-11  
ayırmağ: Çevirme, başka tarafa dönme  
a. 43b-12  
ayıtlağ: Temizleme  
a. 43b-6  
ayrıl-: Uzaklaşmamak

a.-mayalar 64a-11  
ayruḡ: Başka, diğەر, bir daha,  
bundan sonra  
a. 11b-11, 51a-2, 57a-10  
‘Âyişe (a): Hz.Muhammed’in eşi  
‘Â. 8b-2  
‘Â.-(y)i 8a-7  
az: Çok olmayan  
a. 6b-4,17b-8, 21a-1,53b-4  
a.-dan 37b-5  
a‘zâ (a) : Organlar, üyeler  
a.-dan 2a-7  
a.-sına 39b-2  
‘azâb (a): İşkence, keder  
‘a.12a-11, 12a-12, 14a-2,  
16a-6, 16b-2, 16b-6, 16b-  
10, 17a-2, 27a-1, 56a-1,  
56a-3  
‘a.-dan 57a-2  
‘a.-ına 15b-13, 16a-12  
‘a.-lar 10a-5  
‘a.-ları 12a-13  
‘azâb-ı kabir: Kabir azabı  
‘a. 9b-11  
‘azâbü’l-kabir: Kabir azabı  
‘a. 9b-11  
‘azâb it-: Acı çektirmek  
‘a. 10a-5  
‘azâb ol-: Cezalandırmak  
‘a. 12a-10  
azacıḡ / azacıḡ: Daha az, çok ol-  
mayan  
a. 57b-2

azâdsız (ft): Kurtulmamış, serbest olmayan  
a. 22a-6  
a‘zam (a): En büyük  
‘a.-ıdur 8a-10  
‘azîm (a) : Büyük, ulu, iri  
‘a.7a-2  
‘azm (a): Kasıt, niyet  
‘azm it-: Kasetmek  
‘a. 21b-3  
Azra‘il (a) : Ölüm meleği  
A. 6a-8, 52b-9

## B

baba: Baba, ata  
b.-ları 59b-7  
b.-larına 59b-3  
b.-larından 55b-4  
b.-larınıñ 59b-6  
ba‘de (a): Sonra  
b. 62b-3  
bağdaş: Ayakları çapraz atarak oturma  
şekli  
b. 42a-5  
bağışla-: Hibe etmek, gönül rızasıyla hakkın-  
dan vazgeçmek  
b.-duḡ 36a-12  
b.-ya 34a-11  
b.-yalar 37b-7  
bağla-: Bağlamak, tutturmak  
göñül bağla-: Gönül vermek  
b.-maḡ gerekdür 19b-13  
baḡ-: Bakmak, görmek

b.-an 22a-7, 22a-8, 22a-13, 22b-1	b.-ın 42a-5
b.-madan 22a-2	b.-ından 7b-12
b.-mayalar 30a-11	b.-ıyla 7b-13, 43a-5
bâkî (a): Ebedi, sonsuz	b.-ları 41b-10
b. 33b-13, 35a-1, 36a-13	b.-ların 38b-10, 42b-1, 41b-2,41b-6
b.-dür 7a-3, 7b-11, 53b-5, 54a-2	b.-larında 38b-13
bağmaç: Görme, bakma	başar (a): Görme
b. 22a-3, 22a-7, 22a-10, 22a-11, 22b-2, 22b-5, 42a- 3	b. 3a-7, 4b-11
b.-dan 22b-6	b.-dur 48b-13
bal : Bal	basîr (a): Gören
b.-dan 11b-12, 55a-10	b. 3a-7
balçık: Bataklık, çamur, toprak	b.-dür 48b-13
b.-dan 7a-7, 53b-9	basma-: Basmak, adım atmak
balgam (a): Çok defa öksürükle çıkartılan sümüksü madde, balgam	b.-dan 23a-7
b. 39a-6	baş : Baş, kafa
bâliğ (a): Büluğa eren, erişmiş	b. 33a-2
b.-a 59a-4, 59a-6	b.-dan 38b-9
<i>baliğ ol-</i> : Yetişkin olmak, buluğ çağına ulaşmak	b.-ı 10b-7, 42a-13, 54a-9
b. 58b-6, 58b-7, 59a-1, 59b-2, 59b-5, 59b-10	b.-ın 41b-2, 41b-3, 42b-8, 43a-12, 43b-6
bardağ: Bardak	b.-iñ 25a-2
b.-ları 11b-11, 55a-11	b.-ına 38b-11, 39b-1
bârî (f): Hiç olmazsa, bin kere	b.-ım 35b-5, 37a-7
b. 35a-5	b.-larına 54a-13
barmaç: Parmak (bkz. bırmaç)	b.-uñ 38b-3
b.-ı 46a-3	başka: Diğer, ayrı, başka
	b. 42b-4, 59a-7
	b.-ca 31b-12
	başla-: Bir işi girişmek, harekete geçmek
	b.-duğda 31b-8, 31b-9
	b.-mayalar 30a-4
	b.-yalar 31b-10, 35b-6
	başlamaç: Başlama

b. 38b-12, 38b-13  
başlat-: Başlatmak, harekete  
geçirmek  
b.-alar 32a-13  
bat-: Batmak, gömülmek  
b.-salar gerekdür 54b-2  
bâtl (a): Boş, beyhûde, çürük  
b. 64a-6  
*bâtl ol-:* Boş olmak,  
beyhude olmak  
b.23b-12, 57b-4, 58a-1  
bayram: Dini veya millî bakımdan  
husûsi kıymeti olan ve  
milletçe kutlanan günler  
b. 40b-13  
*bayram namazı:* Dini  
bayramlarda kılınan namaz  
b.n.-ı 61b-6, 62b-3  
b.n.-larından 62b-12  
ba'zı (a): Birazı, bir kısmı, kimi  
b. 4b-3, 7a-4, 15b-10, 17a-  
7, 17a-8, 24b-4, 25a-12,  
32a-9, 43a-9, 47a-5, 49b-8,  
53b-6, 60a-8, 62a-3, 63a-3  
b.-lar 26b-12  
b.-sına 49b-10  
b.-na 4b-6  
b.-niñ 49a-13  
b.-nuñ 3b-9  
beddu'a (fa): İnkisar, ilenç  
*beddu'a it-:* Kötü dilekte  
bulunmak  
b.26b-8, 30a-9

beden (a): Gövde, vücut, ten  
b.-in 39a-11  
beg: İleri gelen sözü geçen, nüfuzlu,  
zengin kişi  
b. 30b-12, 37b-10  
b.-e 21a-7  
begin: Beyin  
b.-e 21b-9  
bekle-: Beklememek  
b.-meyeler 37a-7  
belâ (a): Gam, keder, ceza  
b.-lara 20b-5  
belki (f): İhtimal, belki  
b.5b-3, 25a-11, 47b-8, 48a-1, 52a-3,  
55a-3, 55b-13, 56a-6, 64a-4  
bellü: Belli, açık, aşikar  
b. 50b-11  
b. ise 46b-4, 46b-5  
*bellü ol-:* Ortaya çıkmak  
b.15b-13, 16a-6, 37a-8  
ben: Teklik 1. şahıs zamiri  
b. 24b-7, 25b-5, 26a-10, 27a-13, 27b-  
5, 28b-2, 28b3, 28b-9, 29a-5, 57a-5  
b.-a 25b-3, 25b-6, 27b-2, 27b-7  
b.-den 24a-11, 24b-6, 58b-3  
b.-i 47a-8  
b.-im 27b-8, 28a-11, 63b-13, 64a-1  
beñze-: Benzemek  
b.-mez 51a-3  
berâber (f): Denk, farksız, birlikte  
b. 42b-4, 43b-11  
b.-dür 2b-13  
berekât (a): Bolluk

b.-ından 24a-7	beze-: Süslemek
berî (f): Uzak	b.-yeler 20b-5
b.-dür 2a-3, 2a-11, 2a-12, 2a-13, 2b-5, 3a-3, 3a-10, 7a-3, 27b-10, 47b-2, 47a- 13, 48a-6, 48a-8, 48a-1, 48b-7, 48b-12, 49a-4, 50a- 1, 50a-3, 50b-10, 50b-11, 51a-3, 51a-8, 53b-6, 56b-9	bırak-: Bırakmak, koymak
b.-idigin 47b-4	b.-sa 28a-13
b.-lerdür 4b-12, 12a-5	bırmağ: Parmak (bkz. barmağ)
berk : Kuvvetli, şiddetli	b.-ların 27b-13
b.6b-1, 21b-6, 30a-4, 30a- 10, 39a-2, 53a-1	bıyık: Erkeğin dudağının üst tarafında çıkan kıllar
berkişdür-: Pekiştirmek	b. 33a-3
b.-üp 55b-4	bi- <sup>ç</sup> add (fa): Sayısız
besmele(a): Her iş başında söylen- en“Bismillâhirrahmânirra- hîm” cümlesinin adı	b. 30b-9
b. 41a-7, 43a-10	bid <sup>ç</sup> at (a): Peygamber zamanından sonra dinde çıkan şey
beş : Beş (sayı sıfatı; bkz. biş)	b.-lardan 31a-1
b. 16a-2, 62a-1	<i>bid<sup>ç</sup> at-ı kâbiha</i> : Çirkin davranışlar
beşer (a): İnsan	b.ğ. 63b-5
b.-den 7a-6	b.ğ.-dur 62b-6
beyân (a): Anlatma, açık söyleme	bil: Bel, insan bedeninde göğüsle karın arasında kalan bölüm
b. 24b-5, 52a-12, 56a-13, 59a-2, 59a-12	b.-ine 26a-13
<i>beyân it-</i> : Anlatmak, açıklamak	bil- 1.Anlamak, bilmek
b.18a-1, 24b-5, 57a-4, 58b-8, 59a-12	b. 63a-13
Beytü`l-Muqaddes (a): Kudüs	b.-di 27a-12
B.M. 26a-1	b.-digi 55b-11
	b.-dikden 33b-9
	b.-dügi 56a-6
	b.-düklerle 55b-5
	b.-e 47b-9, 47b-10
	b.-eler 30a-10
	b.-emez 48a-1
	b.-eyim 28b-3
	b.-eyin 24b-8
	b.-gil 47a-3



b.-iñ 63a-11  
b.-medügi 2b-12, 48b-5  
b.-mek gerek 52a-1, 52a-2  
b.-memiş 57a-9  
b.-mese 24b-11, 55b-12,  
59a-2  
b.-meseler 52a-3  
b.-mesi 3a-4  
b.-meye 57a-8  
b.-meyecek 57a-9  
b.-meyen 57a-13  
b.-meyince 47b-5  
b.-meyüp 59a-12  
b.-mez 3a-2, 27b-3  
b.-mezem 24b-9  
b.-mezin 57a-4, 57a-6  
b.-miş 56a-5, 56a-6  
b.-üñ 61a-2  
b.-se 27a-5, 28a-9, 55b-9,  
55b-10, 57a-10  
b.-seler 52a-4  
b.-üp 20a-10, 20b-10, 21a-  
3, 55b-2, 58b-8  
b.-ür 2b-9, 2b-11, 2b-12,  
2b-13, 3a-1, 3a-2, 7b-6,  
12b-11, 12b-13, 27a-4,  
27a-11, 27a-12, 27b-3,  
27b-4, 48a-12, 48b-1, 48b-  
5, 48b-5, 53b-9  
b.-ürin 27a-13, 27b-2  
b.-ürler 28b-8  
b.-ürse 26b-5

*ğadrin bil-*: Değerini bilmemek

b.-mese 19a-11

bi`l-cümle (a) :hep, bütün, toptan

b.5b-9, 46a-4

bildür-: Bildirmek,haber vermek

b.-dügi 27b-3

b.-e 3a-3

b.-eler 33b-6

bile: Beraber, birlikte; da, de, dahi

b. 29b-13, 38b-3, 41b-5, 43b-4, 56a-7

bilek : Elle kolun birleştiği yer

b.-lerine 38b-5

bilin-: Bilinmek

b.-meyüp 56b-1

b.-üp 52a-11, 56a-13

bi`l-ittifâk (a): Beraberce, uyuşarak, el

birliği ile

b. 26b-11

bilme: Anlamak,bilmemek

b. 48b-5

b.-nüñ 50b-8, 51a-12

b.-si 3a-4, 48b-5

b.-si-ile 12b-5, 12b-8

bilmek : Anlama, bilme, öğrenme

b. 4a-3, 47a-10, 47b-7, 47b-12, 49b-1

b.-den 47b-12

b.-dür 48a-1, 48a-11

bilmemek: Bilmemek, anlamamak

b.-ile 59a-9

biñ : 1000 (sayı sıfatı)

b. 4a-8, 10b-13, 49b-6, 61b-1

bin- : Binmek

b.-üp 10b-9

bina : Yapı, yapma  
b.-dan 20a-7  
b.-sınıñ 12a-7  
bir : .Bir, sayı ve belgisizlik  
sıfatı  
b.2a-10, 2b-1, 2b-2, 2b-4,  
3a-6, 3a-12, 3a-13, 3b-5,  
4a-11, 4a-12, 5a-13,6a-1,  
6a-7, 6a-11, 6b-1, 7b-9,  
8a-3, 10b-5, 11b-8, 11b-  
10, 11b-11, 12a-7, 17a-1,  
17b-1, 22b-6, 20b-8, 22b-  
12, 23a-5, 23a-7, 23a-9,  
23a-11, 23a-13, 23b-3,  
24b-6, 24b-9, 24b-10, 24b-  
12, 25a-2, 25a-7, 25a-13,  
25b-1, 25b-3, 25b-8, 25b-  
11, 26a-3, 26a-4, 26a-5,  
26a-7, 26a-10, 26a-11,  
26a-13, 26b-1, 26b-7, 26b-  
8, 27a-4, 27a-8, 27a-9,  
27b-4, 27b-6, 27b-8, 27b-  
10, 27b-12, 28a-1, 28a-4,  
28a-6, 28a-8,28a-11, 28a-  
13, 28b-2, 28b-5, 28b-6,  
29a-1, 29a-11,30b-2, 32a-  
12, 32b-13, 33a-10, 34a-1,  
34b-9, 34b-10, 35b-4, 35b-  
5, 35b-13, 36b-3, 37a-7,  
37a-10, 38b-2, 38b-4, 39a-  
10, 40b-1, 40b-2, 40b-5,  
40b-12, 42a-4, , 42a-6,  
42b-6, 42b-9, 42b-12, 43b-

1, 43b-7, 43b-8, 43b-9, 43b-11, 45b-4,  
46a-4, 46a-13, 47b-2, 47b-5, 48a-2,  
48b-9, 49b-5, 51a-2, 52b-3, 52b-8,  
52b-9, 52b-11, 53a-1, 53a-5, 53b-11,  
54a-13, 55a-7, 55a-9, 55a-10, 55a-11,  
55b-8, 56b-6, 56b-7, 57a-3, 57a-8,  
60a-1, 60a-2,60a-5, 60a-9, 61b-3, 61b-  
5, 62a-1, 62b-8, 63b-8, 63b-13

b.-dür 56a-10

b.-i 9b-4, 25b-12, 29a-4, 41b-6,  
58a-8, 61a-10, 61b-5, 61b-7

b.-ine 29a-4, 41b-6, 61a-7

b.-inüñ 61a-13, 61b-1

b.-isi 28b-13, 29a-2, 35b-7, 48a-7,  
48a-11, 48b-7, 48b-12, 49a-4, 49b-2,  
49b-7, 50a-13, 52a-11, 52a-12, 53a-6,  
53b-8, 54a-4, 55a-12, 61a-9

b.-isin 9b-5

*birbiri*: Karşılıklı olarak biri diğeri,  
öteki de onu

b.-nüñ 40b-7

*bir dañu* : Tekrar, bir daha

b.6b-5

*birkaç*: Çok olmayan, az miktarda

b. 34a-4, 34a-5, 34a-6, 34a-7, 57a-7

biregü: Bir kimse, başkası, biri

b.22a-9

b.-nüñ 22a-6

birle-: Birliğini kabul etmek, şirk koşmamak

b.-sünler47a-9

birlemek: Bir bilmek, tek olduğun kabul  
etmek, tevhid

b. 47a-11, 47b-6

biserek : Tüylü ve besili erkek  
deve  
b. 12a-90  
bismillâh (a): “Allah`ın adıyla”  
manasındadır.Besmelenin  
kısaltılmışıdır.  
b. 26b-2, 26b-7  
b.-i 35a-11  
billâhi (a): Allah için  
b. 35a-11  
biş: 5 (sayı sıfatı) (bkz.beş)  
b.33a-11  
biş yüz yigirmi: 520 (sayı sıfatı)  
b. 34a-2  
bişür-: Pişirmek  
b.-dükde 30b-2  
b.-üp 37b-2  
bişirmek : Pişirme  
b. 12a-6  
bit-: Bitmek  
b.-se gerekdür 48b-3  
bi` t-tamâm (a): Tamamıyla  
b.36a-10  
bitür-: Yetiştirmek, büyütmek,  
çıkarmak  
b.-üp 12a-12  
biz : Biz (çokluk 1. şahıs zamiri  
b. 3b-6, 24b-4, 24b-7, 28b-  
10, 28b-11, 28b-12  
b.-cileyin 3a-9, 4b-3  
b.-e 4a-3, 49b-1, 49b-2,  
61a-8  
b.-i 5a-6

b.-im,-üm 4b-4, 5a-6, 7b-8, 11b-9,  
49b-10, 55a-9, 63b-9  
2. Bez, kumaş  
b.-den 34b-5  
b.-ile 38a-8  
bi`zzât (a) : Kendi, kendisi  
b. 8a-4  
boğaz: Boğaz  
b.-in 43b-6  
boğazla-: Kesmek, boğazlamak  
b.-duğı 23b-6, 57b-8  
borc: Borç, ödenecek miktar  
b.-dur 61a-11  
boş: Boş, ayrı  
*boş ol-*: Boşanmak  
b. 59a-4, 59a-10  
boynuz : Boynuz  
b.6a-11, 52b-12  
boy: Boy, uzunluk  
b.-u 62b-8  
b.-unca 34b-2  
boyun: Gövdenin başla omuz arasında kalan  
bölgesi  
b.-ı 12a-9  
b.-in 42a-3  
boz-: Bozmak, yıkmak  
b.-anlar 39a-3  
*abdesti boz-*: Abdestini bozmak  
b.-ar 39a-11  
*ahdin boz-*: Yeminini bozmak; ver-  
diği sözde durmamak  
b.-madan 23b-1

bozgun: Bozuk

b. 52a-3, 55b-5, 55b-11,  
56a-7, 64a-13

bozul-: Bozulmak

b.-acakleyin 44a-1  
b.-ur 43b-4, 57b-6, 57b-9

bögür: İnsan vücudunun bir  
bölümü, yan taraf

b.-ine 42a-5

bölük: Bölüm

b.-inden 38b-3  
b.-ne 38b-4

böyle : Bunun gibi, bu şekilde

b. 4b-8, 5b-4, 27b-1, 36b-  
5, 46a-7, 49b-12  
b.-ce 4a-4, 25a-12, 49b-2  
b.-dür 5b-8, 22a-6, 24b-7,  
25a-5, 45b-9, 46a-12

bu: İşaret zamiri ve sıfatı

b. 2a-3, 2b-1, 4a-8, 4a-9,  
4b-10, 5b-9, 6b-3, 7b-4,  
10b-13, 17a-7, 17a-13,  
20b-2, 24a-2, 24a-7, 24a-8,  
25a-1, 25a-4, 25a-8, 25a-9,  
25b-7, 25b-9, 25b-13, 26a-  
13, 27a-2, 27a-7, 27b-1,  
28a-1, 28a-2, 28a-3, 28a-  
13, 28b-11, 31a-9, 33a-9,  
33b-1, 33b-10, 34a-11,  
34b-1, 35a-10, 36a-7, 36a-  
11, 36a-12, 36b-2, 36b-3,  
37a-2, 37b-6, 38b-13, 39a-  
9, 41a-6, 46a-10, 47a-9,

47b-2, 49b-6, 53a-4, 54b-2, 58a-8,  
58a-10, 59b-4, 59b-9, 60b-8, 62b-6,  
63a-2 63b-1

b.-da 52a-7

b.-dur 16b-4, 25a-12, 26a-13, 26b-3,  
26b-10, 27a-6, 50b-8, 51a-12, 60a-9

b.-na 24a-5, 27a-3, 58b-1

b.-nda 58a-2

b.-ndan 7b-8, 53b-13, 61a-7

b.-ncılayın 47b-2, 47b-5

b.-nı 21b-8, 24a-7, 25a-1, 35a-11,  
35a-13, 35b-7, 35b-13

b.-nlar 33a-3

b.-nlara 17a-12

b.-nlardan 17b-1, 22b-9, 22b-10,  
50a-1

b.-lardur 55b-2, 58a-7

b.-nları 33b-2, 55b-3, 59a-11

b.-nlarıñ 61a-13

b.-nuñ 10b-4, 54a-6, 56b-10

b.-uñ 52a-9

buğday : Buğday

b.2b-10, 28b-10, 34a-2

buğz (a): Kin, nefret, sevmeme

*buğz it-*: Nefret etmek

b. 26a-3

buğûr (f): Tütsü

b. 33a-10

bul-: Varlığı bilinmeyen bir şeyi ortaya  
çıkarmak, bulmak, elde etmek

b.-a 33a-13

b.-alar 17a-10, 34a-12

b.-mayup 56a-9

bulaş-: Bulaşmak, yağlanmak  
*bulaşmış ol-:* Bulaşmak  
b. 38a-10

bulmağ: Bulma, ortaya çıkarma  
b. 39b-6, 39b-7

bulun-: Bulunmak, var olmak  
b.-a 58a-8  
b.-masa 40a-11  
b.-maz 52a-6  
b.-mazsa 35b-1  
b.-ur 52a-7

Burâğ (a):Hz. Muhammed`in  
Mirâç`ta bindiği binek  
B.-lar 10b-9, 54a-10

burun: Burun  
b.2a-8, 46b-9  
b.-ı 46b-4  
b.-ın 41b-5  
b.-ına 39a-11

buyur-: Emretmek; söylemek,  
demek  
b.-duğı 16a-5  
b.-maduğı 63a-8  
b.-miş 15b-11, 16a-5  
b.-mişdur 47a-4  
b.-ur 63a-6, 63a-10, 63a-  
12, 63b-7  
b.-urlar 63b-12

bühtân (a): Yalan, iftira  
b.-dur 23a-11

bütün : Hep, hepsi, eksiksiz  
b. 46b-4

büyücek: Büyüğe yakın; büyükcek  
b. 37a-7

büyük : Büyük, kocaman  
b. 52b-7, 52b-11  
b.-dür 11b-10, 55a-9

## C

câhil (a): Bilgisiz, cahil  
c.55b-11  
c.-ler 63a-3

câ`iz/cayiz (a) : İşlenilmesinde cevaz olan,  
olabilir  
c. 7a-11, 14a-10, 14b-3  
c.-dür 14b-2, 14b-5, 14b-6, 14b-9,  
14b-12, 18a-8, 19b-2, 20a-5, 23a-1,  
53b-7, 56a-1, 56b-2, 59b-7, 60a-8  
*cayiz ol-:* Uygun olmak  
c. 23b-6, 57b-7

câmi<sup>c</sup> (a): İçinde namaz kılınan ibadet yeri  
c.-lerde 62b-12

cânib(a):Taraf, cihet, yan  
c.-ime 33a-6  
c.-inden 11b-10  
c.-ine 11b-10

cârî (a): Akan, yürüyen cereyan eden; devam  
etme sürüp gitme  
*câri ol-:* Devam etmek, sürmek  
c. 5b-4

câriye (a): Para ile satın alınan halayık,  
hizmetçi kız  
c.-den 8b-7  
c.-nüñ 39b-11

c.-si 22a-6  
c.-sine 22b-5, 23a-3  
c.-siniñ 22a-9  
cân (f): Can, ruh, hayat  
c. 6a-8, 52b-10  
c.-ıla 48a-1  
c.-ları 6a-9, 52b-10  
c.-uñı 26b-9  
cânib (a): Taraf, cihet, yan  
c.-inden 24a-13, 35b-5,  
41b-12, 55a-9, 58b-4, 61a-4  
c.-ine 35b-6, 55a-10  
cânlu (ft): Canlı, hayatta olan  
c. 10b-2  
c.-lar 6b-2, 53a-3, 54a-4  
Cebra`il (a): Peygamberlere emir  
ve vahy`e vasıta ve memur  
olan dört büyük melekten  
biri  
C. 4b-7, 6a-6, 6b-7, 6b-9,  
49b-11, 52b-6, 53a-7, 53a-9  
cehennem (a): Ahirette günahkar-  
ların gideceği azap yeri,  
cehennem  
c. 11b-4, 11b-13, 15b-13,  
16a-12, 43b-5, 52a-10,  
55a-4  
c.-de 12a-8, 54b-13, 55a-2,  
56a-9  
c.-den 11a-13  
c.-e 11a-10, 11b-7, 12a-8,  
54b-11, 55a-7  
c.-i 8a-4

c.-uñ 21b-9  
cehennemlik (at): Cehenneme gidecek,  
cehenneme layık  
c.-dür 14b-3, 14b-5  
cehr (a): Yüksek sesle söyleme  
c.ile 35a-8, 43a-10  
celle (a): “Yüce ve azîz olsun” manısında  
bir dua sözü  
*celle ve alâ (a)*: “Onun şanı yüksekliği,  
büyüklüğü artsın” anlamına gelen  
Tanrı için kullanılan saygı sözü  
c.a.-dan 6a-12  
*celle celâlehû*: “Onun şanı yüksekliği,  
büyüklüğü artsın” anlamına gelen  
Tanrı için kullanılan saygı sözü  
c.c. 29b-11, 64a-4  
cem<sup>c</sup> (a): Toplanma, bir araya getirme,  
biriktirme,  
*cem it-*: Toplamak, bir araya getirmek  
c.41b-4  
*cem ol-*: Toplanmak  
c. 10a-12, 25b-7  
cemâ<sup>c</sup> at (a): İnsan topluluğu  
c. 15b-1, 35a-6, 43a-8, 43a-9, 55b-8,  
62b-5  
c.-dür 15a-8, 15a-10, 18a-5  
c.-e 30b-13  
c.-ıla 62b-2, 62b-3, 62b-6, 62b-12  
c.-i 15a-11  
c.-le 16b-12  
cemaziye`l evvel (a): Arabi ayların beşincisi  
c.-isiniñ 33b-12  
cemî<sup>c</sup> (a): Cümle, bütün, hep

c. 12b-11, 15a-5, 20b-7,  
23b-4, 24b-9, 36b-5, 48a-  
1, 61a-4, 61a-6  
c.-ı 2b-10, 8b-3, 8b-6  
cenâb (a):”Şeref, onur ve  
büyüklük” terimi olarak  
kullanılır, hazret  
c.-ı 61a-3  
cenâze(a): Kefenlenip hazırlanmış  
ölü  
c. 61a-10  
c.-m 35a-8  
*cenâze namazı*: Cenaze  
için kılınan namaz  
c.n.-ı 61a-10  
cennet (a): Cennet  
c. 11b-12, 12a-1, 25b-6,  
43b-5  
c.-de 8a-7, 19b-12  
c.-den 10b-8, 54a-10  
c.-e 11a-9, 11b-2, 11b-8,  
12a-1, 14a-2, 18a-8, 25b-5,  
54b-11, 55a-3, 55a-8, 56a-  
4, 56b-2, 60a-6  
c.-i 8a-4, 12b-11, 25b-3  
c.-ine 55b-7  
cennetlik (at): Cennete layık,  
cennetlik  
c.-dür 14a-10  
c.-lerdür 14b-2  
cevâb(a) :Sorulan şeye verilen  
karşılık  
c. 3b-10, 10a-1, 13a-1

c.-a 10a-4  
cezâ (a) . Ceza, azap  
c. 11a-1, 20b-6, 54b-3  
*cezâ ü fezâ it-*: Telaş içinde ağlayıp  
sızlama  
c.f. 33a-7  
cihet (a) yön, yan, taraf  
c.-den 2a-6  
cimâ‘ (a): Çiftleşme  
*cimâ it-*: Beraber olmak  
c. 45a-8  
cin<cinn (a): Gözle görünmez latif  
cisimlerden ibâret bir yaratık, mahlûk  
c. 27b-2, 27b-3  
c.-e 7b-10, 53b-13  
c.-i 47a-8  
cisim (a): Beden, gövde, madde  
c. 51a-1, 56b-6, 56b-9  
cizye (a): Müslüman olmayan tebadan  
alınan vergi  
c. 52a-8  
cömertlik (ft): Eli açıklık, cömertlik  
c.-ile 21a-1  
cum‘a (a): Perşembeden sonra gelen gün  
c. 61a-13, 62b-2  
c.-nuñ 61b-9  
*cum‘a namazı*: Cuma günü kılınan  
namaz  
c.n.-ını 62b-11  
cümle (a): Bütün, hep, hepsi  
c. 2a-12, 2b-1, 2b-6, 2b-7, 2b-9, 3a-1,  
3b-7, 3b-8, 3b-9, 3b-11, 4a-9, 5a-7, 5b-  
6, 5b-9, 6a-9, 6b-1, 6b-5, 6b-2, 7a-1,

7a-12,7b-3, 7b-7, 7b-10,8b-8, 8b-1, 9b-8, 10b-1, 10b-6, 11a-4, 17a-7, 18a-4, 18a-11, 18b-5, 19b-11, 25b-7, 30b-9, 31b-10, 38b-13, 39a-9, 39a-11, 43a-8, 49a-8, 50a-11, 50b-1, 50b-3, 52b-10, 53a-2, 53a-3, 53a-6, 53a-9, 53b-3, 53b-4, 53b-13, 54a-4, 54a-8, 54b-6, 55a-4, 56a-11, 57b-3, 61a-11,62b-1  
c.-den 7a-2, 7b-7, 20b-2, 21a-8, 36a-7, 36b-3  
c.-nüñ 5a-9, 7a-8, 22a-6, 49a-12, 53b-10, 53b-12,  
c.-si 7a-1, 7a-9, 8b-7, 10a-7, 10b-7, 23b-12, 48a-6, 53b-11, 58b-5  
c.-sin 61b-2  
c.-sinden 11b-9  
c.-sini 9b-9  
c.-sinüñ 8a-10  
c.(y)e 2b-4, 13a-7  
c.(y)i 13a-5, 49a-11  
cümle 'alem : herkes  
c. 2a-12  
cünüplik (at): Dine göre yıkanmak  
zorunda olma hali  
c.-den 16a-2  
cüsse (a): Gövde, beden  
c. 6a-6

cüz'ıyyât (a): Ehemniyetsiz, ufak tefek şeyler  
c.-ı 2b-12

## Ç

çadır: Çeşitli biçimlerde olan taşınabilir barınak  
ç. 37a-6  
çağır: Çağırma, seslenmek  
ç.-a 60a-11, 60b-7  
çağ: Sadece  
ç. 61b-2  
çalış-: Çalışmak, çabalamak, gayret etmek  
ç.-alar 17a-9  
ç.-dılar 17b-4  
ç.-up 17b-11, 17b-13, 48b-6, 48b-7, 52a-5, 55b-3  
çanak: Toprak, metal ve benzeri maddelerden yapılmış yayvan kap  
ç.-ın 23a-7  
çâre (f): Çözüm, çözüm yolu  
ç.-si 57a-1  
çatlatmaç: Çıtlatma, şıklatma  
ç. 42a-5  
çek-: Çekmek, kaldırmak  
ç.-üp 41b-7  
*zahmet çek-*: Sıkıntı çekmek; sıkıntıya katlanmak  
ç.-erler 17a-9  
çekme-: Tartmamak  
ç.-yince 22b-13  
çekmek: Çıkarma, çekme



*kılıç çekmek*: Üzerine  
hücum etme saldırma  
ç. 14b-11  
çekil-: Tartılmak  
ç.-se gerekdür 11a-9, 54b-  
10  
çekiş-: Ağız kavgası etmek  
ç.-seler 29a-3  
çenk (f): Arkı andıran telli bir  
çalgı  
ç. 21b-12  
çıblak: Çıplak, soyunmuş  
ç. 10b-7  
çık- : 1.Yükselmek, çıkmak  
ç.-madan 20b-1  
ç.-sa gerekdür 6b-1  
ç.-up 8a-4  
2. Ayrılmak, uzaklaşmak  
ç.-a 34a-10  
ç.-ınca 62b-8  
ç.-maz 11b-1  
ç.-mazlar 12a-2, 12a-9  
ç.-up 11b-2  
çıkar-: 1. Meydana getirmek,  
ortaya koymak  
ç.-alar 17a-11  
ç.-dığı 18b-9  
ç.-dığın 18b-13  
ç.-sa gerekdür 53a-2  
ç.-up 41b-12  
2. Çıkmak, uzaklaşmak,  
ayrılmak  
ç.-an 39a-3, 39a-4

ç.-ar 59a-7  
ç.-maz 13b-12, 55a-1  
ç.-up 39a-5, 55a-2  
*aḥkâm çıkar-*: Sonuç çıkarmak;  
netice elde etmek  
ç.-up 17b-5, 17b-12  
çıkarmamak: Çıkarmama  
ç. 42a-11  
çıkma : Çıkma, görünme, ortaya çıkma  
ç.-sı 10a-13  
çıkmaç: Çıkma, uzaklaşma, ayrılma  
ç. 39b-3  
çıplak: Giyinik olmayan, üryan  
ç. 39a-9, 54a-8, 54a-12  
çiçek: Bir bitkinin üreme organlarını taşıyan  
renkli ve kokulu bölümü, çiçek  
ç.-ler 48b-4  
çirkin (f): Güzel olmayan, hoş görünmeyen  
ç. 22a-12  
çişte : Çalgı aleti  
ç. 21b-11  
çiynelemek: Çiğneme  
ç, 43b-6  
çoğal-: Artmak, çoğalmak  
ç.-dı 17b-9  
çok : Az olmayan, çok  
ç.7a-11, 7b-5, 17a-12, 20a-4, 25b-11,  
30b-7, 32b-4, 37b-3, 38a-9, 52b-7,  
52b-10  
ç.-ça 17b-5, 17b-12  
ç.-dan 37b-5

ç.-dur 7b-12, 8a-10, 11b-11, 14b-11, 18b-4, 18b-10  
19a-12, 19a-13, 24b-4,  
34b-12, 55a-11, 58a-2

ç.-ı 57b-2

ç.-ına 49b-12

çulha<cûlâh (f): Dokumacı

ç. 28b-13

çukur: Çevresine göre aşağıda  
olan yer, çukur

ç.-ı 35b-3

çügin<çigin: Omuz

ç.-i 43a-3

ç.-ine 41a-5

## D

da/ de : Da, de, dahi

d. 15b-5, 15b-6, 19b-3  
17a-12, 17b-3, 18a-9, 18b-6,  
23b-8, 25a-13, 26b-4,  
27b-7, 27b-11, 27b-12,  
28a-2, 28a-3, 28a-10, 28b-4,  
28b-6, 35a-7, 39b-5,  
40a-2, 40a-7, 45b-1, 46a-3,  
46a-11, 46a-13, 46b-7,  
52b-1, 56a-8, 56b-4, 57b-10,  
62b-2

Dâbbetü'l-arz (a): Kıyamet  
alâmetlerinden olmak  
üzere ortaya çıkacağı  
söylenen hayvanın adı

D. 10a-12

dağı: Da, de, dahi

d. 2a-4, 4b-2, 4b-12, 5b-10, 5b-8, 5b-13,  
6b-6, 7a-5, 8a-6, 8a-9, 8a-10, 8b-1,  
9a-4, 9b-5, 9b-11, 10a-5, 10b-1, 11a-8,  
11b-3, 11b-7, 11b-13, 12a-13, 12b-1,  
12.-13, 13a-11, 13a-12, 14b-6, 15a-12,  
15b-10, 17b-2, 17b-6, 18b-1, 19a-1,  
19a-6, 19b-2, 20b-4, 21b-5, 22a-6,  
22a-10, 22b-5, 23a-2, 23a-11, 23b-2,  
23b-9, 24a-7, 24a-8, 24b-3, 24b-7,  
25a-3, 25a-5, 26b-12, 27a-10, 27b-4,  
28a-10, 28b-2, 28b-6, 28b-13, 29a-2,  
29a-4, 29b-1, 29b-8, 30a-7, 30b-9,  
31a-5, 32b-1, 32b-5, 32b-7, 32b-8,  
32b-9, 33a-1, 33a-5, 33b-7, 33b-8,  
34a-10, 35a-5, 35b-13, 37a-5, 37a-8,  
37a-12, 37b-8, 39b-1, 39b-11, 39b-12,  
40a-1, 43a-1, 45b-9, 45b-13, 46a-12,  
46b-6, 46b-7, 46b-8, 47a-10, 47b-3,  
47b-5, 48a-6, 48a-11, 48b-13, 48b-7,  
49a-4, 49b-3, 50a-1, 50a-13, 50b-9,  
51a-9, 51a-11, 52a-12, 53a-5, 53a-6,  
53b-8, 54a-4, 55a-12, 55b-13, 56a-10,  
58b-8, 58b-10, 59a-2, 60b-6, 60b-9,  
61a-7, 61a-10, 61b-4, 61b-6, 64a-11

dâim (a) :Daima, devamlı

d.6a-3, 20b-3, 27a-1, 32a-2, 32a-3,  
32b-2, 38a-3

dâimâ (a): Her vakit, her zaman

d. 48a-8

dâne (f) : Tohum, çekirdek, tane

d.-lerün 2b-6

dânişmend (f): Bilgili

*danişmend ol-*: Bilgili olmak  
d. 37b-9  
dânişmendlik (ft): Bilgili olmak  
d.-den 26a-5  
dâr (a): Yer, yurt  
*dâr-ı belâ*: Bela yurdu  
d.b.-dur 19b-12  
*dâr-ı İslâm*: İslam yurdu;  
Müslümanların bol olduğu yer  
d.i.-a 59a-3, 59a-5  
da'vâ (a): Mesele, bir mesele üzerinde hususî bir fikir sahibi olma  
d.-sın 52a-7  
Davûd (a): İsrail oğullarının bir hükümdarı ve peygamberidir. Sesi güzeldir ve şairdir.  
D. 53a-11  
Davûd-u Zâhiri: Bu gün mensubu bulunmayan bir mezhebin kurucusu  
D. Z.-ye 18a-3  
daya-: Bir şeyi bir yere dayamak, yaslamak,  
d.-yalar 35b-1  
de-/di-: Demek, söylemek  
d.-dikleri 14a-5  
d.-diler 27b-8  
d.-dügin 28a-12  
d.-dügini 47a-5

d.-dügümden 32b-13  
d.-mek gerekdür 28a-6  
d.-meseler 25a-13  
d.-meye 14a-6  
d.-mezler 52a-8  
d.-mezse 13b-12  
d.-miş 17a-2, 28a-8  
d.-mişdür 8a-2,15b-10, 19b-4, 20a-3  
d.-mişler 16b-5, 23b-9, 24b-6, 24b-8, 24b-10, 24b-12, 25a-1, 25a-4, 25b-1, 25b-2, 25b-8, 25b-9, 25b-13, 26a-4, 26a-6, 26a-7, 26a-10, 26a-11, 26a-12, 26b-2, 26b-3, 26b-11, 27a-11, 27a-12, 27b-12, 28a-1, 28a-3, 28a-4, 28a-5, 28a-6, 28a-10, 28a-13, 28b-1, 28b-4, 28b-7, 28b-8, 28b-9, 28b-10, 28b-11, 29a-3, 29a-6, 29a-10, 29a-12, 29a-13, 56b-5, 60a-8, 61a-7, 61b-4  
d.-r 64a-3  
d.-rler 19b-10, 21b-8  
d.-rler 19b-4, 39b-9, 40a-13  
d.-rse 40a-7  
d.-rseñ 12b-13  
d.-se 24b-7, 24b-8, 24b-10, 24b-13, 25a-3, 25a-11, 25a-13, 25b-3, 25b-4, 25b-5, 25b-7, 25b-8, 25b-12, 26a-2, 26a-5, 26a-8, 26a-9, 26a-10, 26a-12, 26b-1, 26b-2, 26b-7, 26b-9, 27a-4, 27a-13, 27b-2, 27b-6, 27b-7, 27b-9, 27b-13, 28a-1, 28a-2, 28a-5, 28a-7, 28a-10, 28a-11, 28a-12, 28a-13, 28b-1, 28b-2, 28b-3, 28b-4, 28b-5, 28b-7, 28b-9, 28b-11, 28b-12, 28b-13, 29a-1,

29a-2, 29a-3, 29a-4, 29a-5,  
29a-6, 29a-7, 29a-13, 52a-  
1, 56b-8, 57a-4, 57a-6,  
64a-2  
d.-seler14a-6, 15a-10, 15b-  
2, 26b-1, 27a-10, 27b-7,  
27b-11,  
d.-señ 19b-3  
d.-ye 14a-7, 15a-11, 15a-  
12, 15b-3, 20b-9, 31b-5,  
33a-5, 33a-5, 33b-5, 33b-  
8, 33b-9, 35a-11 35b-7,  
36b-5, 36b-6, 40a-4, 58b-  
5, 60b-7  
d.-yecek 40b-9  
d.-yeler 10a-3, 30a-1, 30a-  
2, 34b-1, 35a-13, 36a-5,  
36a-12  
d.-yelerdi 32b-12, 60a-1  
d.-yen 27b-1  
d.-yü 14b-2, 14b-5, 27a-1,  
30a-9, 31b-1, 32b-12, 40a-  
12, 46a-9, 47a-4, 51a-6,  
51a-13, 57a-4, 60a-1  
d.-yüp 60a-2, 60b-6  
Deccâl (a) : Kıyametten önce  
çıkacak ve Hz. İsa  
tarafından öldürülecek ol-  
an yalancı ve zararlı şahıs,  
yalancı Mesih  
D.-i 10a-9  
D.-ün 10a-8  
dede: Dede

d.-lerinden 55b-5  
def (a): Savma, ortadan kaldırma, giderme  
d.-i 30b-6  
*defi'l- 'adû:* Düşmanı yok etmek  
d. 'a. 62a-7  
*defi'r-rih:* Ağrıları yok etmek,  
ağrıyı dindirmek  
d.r. 62a-6  
def a (a): Kerre  
d. 36b-5  
defin (a): Gömülme, gömme, defnetme  
d.-den 35b-4  
*defin ol-:* Gömülmek  
d. 60a-7  
defter (a): Defter, yapılan iyilik ve kötü-  
lüklerin yazıldığı amil defteri  
d.-leri 54b-4  
deg-: Degme, ulaşmak, erişmek  
d.-dikde 5b-4  
d.-dügi 5a-11, 5a-12, 40a-10  
d.-dükde 5b-5, 50b-5, 50b-6  
*eli deg-:* Yapmak, bir şeyi yapabilmek  
d.-medi 17b-5  
değir-: Dokundurmak  
d.-meden 40a-11  
değirmek: Dokundurma  
d. 41b-6, 41b-9  
degme: Her, her bir, herhangi bir, herkes  
d.-de 56b-13  
degül/degil: Değil  
d. 3a-10, 7a-9, 8a-8, 22b-5, 32a-10,  
40a-1, 56b-9, 56b-10

d.-dür 2a-4, 2a-5, 2a-6, 2a-10, 2a-13, 2b-5, 3a-4, 3a-9, 3a-11, 3a-13, 4a-3, 4a-5, 4b-1, 4b-2, 4b-3, 4b-9 7a-4, 7a-8, 12b-10, 13a-6, 13b-5, 14a-10, 14b-3, 14b-12, 19a-11, 23a-1, 24b-10, 24b-12, 25a-12, 26a-3, 27a-2, 39b-13, 40a-7, 42a-9, 43a-7, 42a-13, 45a-10, 46a-7, 46b-9, 46b-11, 47b-6, 47b-12, 48a-5, 48a-6, 48a-10, 48b-7, 48b-12, 49a-4, 49b-1, 50a-1, 50a-2, 51a-1, 51a-4, 51a-5, 51a-6, 51a-9, 53b-7, 58a-3, 63a-5  
d.-lerdür 7b-1, 8a-13  
d.-ise 30a-12  
d.-se 39a-6, 39b-8, 46b-5  
degin: Dek, kadar, denli  
d. 7a-13, 7a-11, 7b-11, 13a-3, 46a-6, 53b-5, 54a-1  
dek/: Dek, kadar  
d.22a-2, 22a-7, 22b-1, 41a-5, 46a-7, 46a-9, 48b-2, 54b-1, 56b-11, 56b-13  
d.-dür 39b-11  
delâlet (a): Klavuzluk, yol gösterme  
d. 30a-3, 50b-12  
*delâlet it-*: Kılavuzluk etmek  
d. 50a-13

delil (a) : Şahit, belge, tanık  
d. 27a-4  
d.-ile 15b-12, 16a-6  
delü: Akıl ve şuuru yerinde olmayan  
d. 39a-7  
delük: Dar küçük açıklık, delik  
d.-ine 6a-12, 52b-13  
deñe-: Denemek, sınamak  
d.-yeler 59a-12  
denlü: Kadar, denli  
d. 48b-3  
dep-: Tepmek, saldırmak, hücum etmek  
d.-meden 23a-6  
depe . Tepe  
d.-sinde 10b-12  
d.-sine 54b-1  
depmek: Ayağın oynatma, kaldırma  
d. 43b-8, 43b-9  
der : Ter  
d.10b-13, 54b-2  
derece (a) : Basamak, rütbe  
d.-si 9a-5  
d.-sine 9a-5  
deri: Deri  
d.-ler 12a-12  
deriñlik: Bir şeyin yüzünden dibine doğru olan uzaklık, mesafe  
d.-i 34b-2  
derle-: Terlememek  
d.meseler gerekdür 54a-13  
derlet-: Terlemek  
d.-e 5b-3  
desti (f): Topraktan yapılmış su kabı

d. 35b-5  
deve: Deve  
d. 12a-9  
devr (a):1. Bir şeyin mülkiyetini ve sorumluluğunu başkasına geçirme  
d. 34a-4  
d.-i 34a-4  
2. Zaman, zaman parçası  
d. 34a-5, 34a-6, 34a-7  
*devr it-*: Hakkını başkasına vermek  
d.33a-11, 33b-11, 34a-1  
deyze: Teyze, annenin kız kardeşi  
d.-si 22a-4  
dik-: 1. Dikmek, dik şekilde koymak  
d.-erler 37a-8  
d.-üp 42a-12  
dikil-: Dikilmek, iğne ile tutturulmak  
d.-dikden 34b-6  
dikmek: Dik tutmak, dik tutmak  
d. 41b-11  
dil : 1. İnsan ve hayvanların ağızındaki organ, dil  
d. 2a-8  
2. İnsanların konuştukları ses birleşmelerine dayanan anlaşma vasıtalarının her biri, dil, lisan  
d.-e 50a-9  
d.-i 57b-1

d.-ile 2b-13, 4b-3, 13a-12, 49b-13, 50a-4, 50a-8, 56a-12, 57a-7, 57a-11, 59a-2, 61a-7  
d.-inden 15b-8  
d.-ini 58b-1  
d.-iñ 5a-4  
d.-iyle 40a-6  
d.-lerde 50a-10  
d.-lere 50a-7  
d.-leri 23a-8  
d.-ler ile 37b-7, 50a-6  
d.-leriyle 36a-11  
dile- : İstemek, arzu etmek  
d.-er 12b-11, 12b-13  
d.-di 3b-10  
d.-digi 24b-12  
d.-dügi 3b-10, 3b-12  
d.-dügin 3a-11, 13a-6, 49a-5  
d.-düginde 49a-13  
d.-düginden 4a-1  
d.-dügini 14a-8  
d.-erse 2a-13, 4a-6,  
d.-iken 27a-12  
d.-medi 3b-9  
d.-medügi 3a-11, 3b-6, 49a-5  
d.-memiş imişse 49a-9  
d.-mese 3b-4  
d.-meyince 3b-5  
d.-meyüp 49a-12  
d.-mezin 25b-7, 27b-5  
d.-mişdür 3b-2, 3b-4, 49a-8  
d.-miş imişse 3b-2  
d.-r 13a-1

d.-riñ 27b-6  
d.-rse 14a-1, 25a-2, 25b-10  
d.-se 3b-4, 3b-7, 3b-8,  
49a-11  
d.-ye 24a-13  
d.-yeler 33a-10  
dileme : İsteme, arzu etme  
d.-sıyle 3b-1,12b-6, 12b-8,  
13a-10, 49a-6  
d.-sinde 13a-2  
dilemek: İsteme, arzu etme  
d.-dür 19a-5, 49a-5  
dime: Deme, söyleme  
d.-nüñ 18b-11  
dimek: Deme, söyleme (bkz.  
dime)  
d. 14a-10, 14b-3, 24b-6,  
26a-1, 27a-11, 38b-7, 40a-  
5, 40a-6, 40a-13, 41a-11,  
41a-13, 41b-1, 41b-3, 41b-  
4, 43a-10, 43a-12, 43a-13  
d.-dür 19a-1, 47a-9, 47b-3  
d. gerekdür 14a-5  
d.-ile 47a-5, 56b-3, 57a-5  
d.-le 29b-11  
din (a) : Allah`a ibadet ve iman  
hakkında her milletin  
tuttuğu yol, din  
d. 13b-1  
d.-den 10a-1  
d.-imüz 10a-2  
d.-ine 20a-3  
*din-i İslâm*: İslâm dini

d.i. 37a-1, 60b-7  
d.i.-a 24a-12, 58b-3  
dinil-: Denilmek, söylenilmek  
d.-ür 50a-12  
diñle-: Dinlemek  
d.-diginden 41a-12  
d.-meyeler 64a-6  
dir-: Toplamak  
d.-meden 2a-1  
dirgür-: Diriltmek, ihya etmek  
d.-en 5a-10  
d.-se gerekdür 10b-6, 54a-8  
dirhem (a): Eski okkanın dört yüzde biri  
d. 22b-12, 34a-2  
diri: Diri, canlı  
d.-dür 48a-8  
diriğ (f): Engellemek, uzaklaştırmak  
d. 24b-6  
diril-: Canlanmak, dirilmek  
d.-se gerekdür 6b-5, 53a-6  
d.-ür 52b-5  
dirilik: Dirilik, canlılık  
d.-dür 48a-7  
d.-i 48a-8, 48a-9  
dirilt-: Diriltmek, canlandırmak  
d.-üp 53a-5  
diriltmek : Diriltme, canlandırma  
d.-e 4a-6, 49b-4  
d.-üp 6b-4  
dirme :Derme, toplama  
d.-den 2a-1  
dirsek: Bileğin üst tarafı ile omuzun alt  
tarafının birleştiği yer

d.-ler ile 38b-3  
dişilik: İnsanlarda ve hayvanlarda  
dişi cinsi, dişilik  
d. 5b-13, 52b-1  
divâr (f): Duvar  
d.-a 42b-9, 43a-2  
divin-<devin-: Uğraşmak, çabalamak  
d.-üp 48b-6, 48b-7  
diyâr (a): Memleket, ülke  
d.-da 18a-10  
diz: Diz  
d.-i 39b-11, 41b-13  
d.-inde 10b-12  
d.-ine 54b-1  
d.-leri 41b-1  
d.-lerin 42b-6  
d.-lerinden 42b-9  
dostcuğaz (ft): Dost, sevilen  
kimse  
d.-lara 35a-4  
dög-: Dövmek, vurmak  
d.-eler 32a-13  
d.-se 30a-6  
dögme-: Ezme, basma  
d.-sine 30a-12  
dök-: Dökmek  
d.-eler 35b-5, 35b-6  
d.-üp 34b-12  
dökmek: Dökme, boşaltma  
d. 39b-2  
d.-ile 37a-10

dökül-: Dökülmek, akmak; damlamak  
d.-en 34b-13  
d.-se gerekdür 10b-4, 54a-6  
döndür-: Bir nesnenin etrafında çevirmek  
d.-eler 33a-6  
dört: 4 (sayı sıfatı)  
d. 38b-3, 40b-9, 49b-9, 61a-12, 61a-13, 61b-8, 61b-9, 61b-11, 61b-12, 61b-13, 63a-2  
dörder: Dörder (sıra sayı sıfatı)  
d. 52b-2  
döşek: Yatak  
d.-de 39b-6  
du‘â (a): Allah`a yalvarma, niyâz  
d. 14b-13, 15a-2, 19a-6, 24a-7, 28a-9, 30a-9, 36a-13  
d.-ların 31b-9  
d.-larında 37b-7  
d.-sın 42a-1  
d.-ya 37a-8  
d.-yı 24a-2, 58a-10  
*du‘a-yışalâvât*: Allahümme salli ve barik dualarını okuma  
d.ş. 44a-7  
*du‘â it*:- Allah`a yalvarmak  
d. 14b-13, 15a-2, 30a-9  
duḥâ (a): Kuşluk vakti  
*duḥâ namazı*: Kuşluk vakti kılınan namaz  
d.n.-ı 61b-13  
duḥûl (a): İçeri girme, içine girme  
*duḥûl-i mescid*: Mescide girme  
d.m.-ler 62a-1



dur-: Durmak, duraklamak (bkz. tur-)  
d.-up 42b-2  
d.-salar gerekdür 10b-11  
*karşı durma-*: Karşı gelmemek, muhalefet etmemek  
d.-mağdur 21a-5  
dut-: Tutmak, yerine getirmek  
d.-alar 31a-9, 31a-10  
dübür (a): Kıç  
d.-in 38a-7  
d.-üñ 38a-9  
düğün: Evlenme sebebiyle yapılan eğlence, düğün  
d.-e 32a-6  
düken-: Tükenmek, bitmek  
d.-mez 12a-13  
d.-ür 4b-2, 48a-5  
dünyâ(a): İçinde yaşadığımız âlem, kainat, dünya  
d. 8a-6, 19a-5, 19b-7, 19b-11, 20a-4, 36b-7  
d.-da 11a-2, 19b-11, 28b-11, 54b-4, 55b-6, 63b-2  
d.-dan 17b-4, 20b-13  
d.-nuñ 48b-2  
dünyevî (a): Dünya ile ilgili  
d. 21a-5  
dürlü : Türlü, çeşitli  
d. 10a-3, 10a-5, 12a-5, 45b-1

d.-dür 48a-2, 61a-10, 61b-4, 61b-6  
d.-si 48a-2  
dürüş- : Çalışmak, çabalamak  
d.-seler 2b-7  
düş-: 1. Düşmek  
d.-ecek 39a-7  
d.-erse 33a-4, 46b-3  
d.-üp 11b-7  
2. Payına, hissesine isabet etmek, kalmak  
d.-erse 33b-4  
3. Akla gelmek  
d.-e 47a-12  
d.-enlerden 47a-12  
düşman (f) : Düşman  
d. 7b-2  
düşüd: Yaşayabilecek duruma gelmeden doğan yavru  
d. 46b-3  
d.-ise 46b-8  
düz: Düz  
d. 41b-2  
düz-: Uydurmak  
d.-üp 63a-3  
düzelt-: Yapmak, inşa etmek  
d.-üp 10b-6, 54a-7  
düzeltmek: Düzgün hale getirme, doğrultma  
d. 57a-2  
**E**  
ebe: Büyük anne, nine  
e.-si 22a-3

ebed (a) : Sonu olmayan gelecek zaman

e. 12a-1, 12a-8

ebeden (a): Asla, hiçbir zaman

e. 56a-9

ebedî (a): Ölümsüz, devamlı, ebediyen

e. 54b-13, 57a-2

e.-dür 4b-1, 48a-9, 48b-6, 48b-11, 49a-3, 49b-12

ebnâ (a): Oğullar

e.-ma 37b-8

Ebû Bekr (a): Dört halifenin ilki

Hz. Ebû Bekir

E. 9a-6, 14a-12

Ebû Cehl (a): Cehaletin babası

anlamına gelir, Bedir gazasında ölmüştür

E.C. 14b-5

Ebû Hanife (a): İmam-ı âzam Ebû

Hanife

E.H. 15b-2, 15b-3, 15b-4,

18a-2, 18a-9, 18a-10, 18b-

5, 18b-7, 18b-10

E.H.-nüñ 18b-9

E.H.-yi 18b-11

Ebû'l Kâsım (a): İslam fıkıh alimi

E.K. 28a-7

Ebû Leheb (a): Peygamberimiz

Hz: Muhammed'in amcası

ve Abdü'l Muttalib'in

oğludur. İslam dinini kabul

etmemiş halkı da bu dini

kabulden uzaklaştırmayı kendisine iş edinmiştir.

E.L. 14b-4

Ebû Ubeydet İbn Cerrah(a): Peygamberlerin

hayatta iken cennetle müjdelediği on

sahabeden biri olup adaleti ile meşhurdur

E.U.İ.C.14b-1

Ebû Yûsuf (a): Ebu Hanife'nin öğrencisi,

Hanefî mezhebinin önde gelen

imamlarındandır.

E.Y. 18b-1, 62b-5

ecma'în (a) : Hepsi, cümlesi, topu

e. 8b-6, 64a-7

ecnebiyye (a): Yabancı, taşralı

e.-ler 32a-6

edâ' (a): Yerine getirme, ödeme

*edâ it-*: Yerine getirmek

e. 47b-11

edeb (a): Zariflik, naziklik

e.-dür 38a-9

edepsüzlük (at): Terbiyesizlik, edepsizlik,

haddini bilmemek

e. 28a-1

edin-: Sahiplenmek, kabullenmek

*imâm edin-*: Mezhebini benimseme,

kendine imam olarak kabul etmek

e.-düm 18b-12

e.-mişlerdür 18a-11

efđal (a) :Daha faziletli, en üstün

e.-dür 7b-7

e.-i 53b-12

e.-idür 8b-11, 9a-6

*efdal-i evliyâ*: Evliyaların en üstünü  
e.9a-10, 9b-1, 9b-6  
eg-: Eğmek, bükmek  
e.-üp 42a-3  
eger (f) : Eğer, şayet  
e.2b-7, 3a-6, 3b-1,3b-2,3b-4,3b-7,3b-8, 5b-7, 11a-6,11a-12, 11b-1, 12b-13, 13b-12, 17a-12, 19a-8, 23a-10, 23b-11, 24a-10, 24b-12, 25a-7, 25b-3, 26b-5, 27b-1, 27b-11, 32b-13, 39a-6, 39a-7, 39b-7, 41b-7, 43b-4, 45a-9, 45a-10, 45b-6, 45b-9, 45b-10, 46a-2, 46a-3, 46a-5, 46b-1, 46b-3, 46b-5, 46b-6, 46b-8, 49a-7, 54b-13, 56b-1, 57b-12, 58b-2, 59a-12, 60a-1, 60a-2, 61a-6  
egerçe: Her ne kadar  
e. 57b-9  
egerçi (f): Her ne kadar, ...olsa da  
e. 17b-2, 23b-7, 57b-9  
egilmek: Eğilmek,  
e. 43b-1  
egin: Sırt, arka  
e.-ini 42a-10  
eglenmek: Durmak, beklemek  
e. 40b-9  
egmek: Eğme, bükme  
e. 42b-1

eḥâdiş (a): Hz. Muhammed'in sözleri, hadisler  
*eḥâdiş-i şaḥîha*: Hz. Peygamber'in söylediğinden katiiyen şüphe olmayan hadisler  
e.ş. 61a-4  
eimme (a): İmamlar  
*eimme-i Ḥanefiyye*: Ebu Hanefi'nin imamları  
e.Ḥ.-nüñ 16b-4  
ehl (a) : Sahip, malik, maharetli, usta  
e.-i 12a-1  
e.-ime 37a-12  
*ehl-i İslâm* : İslam ehli  
e. 17b-9  
*ehl-i sünnet* : Sünnet ehli  
e. 15a-7, 15a-10, 15b-1,18a-5, 55b-7  
*ehl-i tama' ol-*: Aç gözlü olmak  
e.t. 33a-13  
ekâbir (a): Rütbece görgü ve faziletçe büyük olanlar, devlet ricâli  
e.-e 42a-7  
ekşer (a): Daha çok, pek çok  
e.4b-8  
ekşeri (f) : Çok defa, çoğu  
e. 17b-6, 45a-6, 45a-8, 61b-10  
eksik: Tam olmayan, eksik  
e. 35a-6  
e.-de 45a-9, 45b-10, 46b-8  
eksiklik: Eksiklik, kusurluluk, hatalı  
e. 2a-11, 50b-12  
e.-den 50b-11  
e.-dür 50b-10

eksil-: Eksilmek, azalmak  
e.-ür 25b-8, 25b-10

el : 1.El  
e. 2a-8, 23b-3  
e.-i 24b-8, 39b-13, 41a-9,  
42b-1  
e.-ile 38a-11, 38a-12,39a-1  
e.-in 41a-9, 42a-5, 43b-7  
e.-indedür 6a-12, 52b-13  
e.-ine 33a-5, 33b-5, 33b-9  
e.-leri 17b-5, 41b-6  
e.-lerin 38b-5, 38b-12,  
41b-1, 41b-9, 42b-8, 43a-3  
e.-lerinden 42b-6  
e.-lerine 32a-11  
e.-üñ 5a-3, 5a-11, 5a-12

2. Yabancı, başkası  
e. 24b-4

elḥamdülüllâh (a): Allah`a hamd  
olsun, Allah`a şükür  
e.-i 32b-3

elli: Elli, 50 (sayı sıfatı)  
e. 53b-2

elli bin: Elli bin (50.000)  
e. 54b-2

ellişer: Her birine ellişer (sıra sayı  
sıfatı)  
e. 34a-10

emânet (a) : Emniyet edilen eşya,  
şey, kimse  
e.-e 20a-13

emr (a) : İş buyurma, buyruk,  
emir

e. 63b-6  
e.-ile 52a-13  
e.-i ile 5b-11  
e. 7a-8  
e.-ümüz 63b-9  
e.-üñ ile 25a-10

*emir it-*: Buyurmak, emir vermek  
e.7a-8, 15b-7, 17a-9, 17b-1, 29b-1,  
30a-11,

enbiyâ (a): Peygamberler, nebiler  
e.-nuñ 29b-11  
e.-ya 4b-7

er: Koca zevce, erkek  
e. 43b-7  
e.-e 59a-1  
e.-ile 27a-9, 45b-8, 46b-10  
e.-inden 59a-3, 59a-10  
e.-ine 26b-1  
e.-ise 41b-7. 41b-11  
e.-lerinüñ 59a-10  
e.-üñ 39b-10

eri-: Katı halden sıvı hale geçmek; erimek  
e.-yüp 10b-4, 54a-6

erkeklik: Er kişilik, erkeklik  
e. 5b-13, 52b-1

eşahḥ (a): Pek sahih, pek doğru  
e. 27a-6, 27b-2, 62b-5  
e. 62b-5

eşim (a): Günahkar, günah işlemiş  
e. 62b-7

eski-: Eskimek, yıpranmak  
e.-mez 12a-3

estağfirullah (a): “Allah`tan  
mağfiret dilerim”anlamın-  
da dua  
e. 32b-3

eş‘âr (a): Vezinli kafiyeli sözler,  
şiiirler  
e. 22a-1

eşedd (a): Şiddetli, çetin  
*eşedd-i ħarâm*: Şiddetli  
haram  
e.ĥ.-dur 23a-11

eşyâ (a): Nesnelere, mevcud olan  
şeyler  
e.-nuñ 5b-9

et : Et  
e.-i 26b-5, 29a-6  
e.-den 48a-10  
e.-ile 48a-9  
e.-ini 16b-7

etdür-: Yaptırmak, ettirmek  
*teyemmüm etdür-*: Temiz  
toprakla abdest aldirmek  
e.-eler 33a-5

etmek: Ekmek  
e.-den 37a-4

eṭrâf (a): Yanlar, uçlar, kıyılar  
e.-ıma 33a-10,34b-6,34b-8

euzu besmele (a): Bir işe Allah`ın  
adıyla başlama  
e.b. 41a-6

ev : Ev, hane, yuva  
e.5b-7, 42a-6  
e.-ine 32a-6

evĳat (a): Zamanlar, çağlar  
e.-ta 62a-3

evlâd (a): Çocuklar  
e. 7a-11, 59b-5, 59b-9  
e.-ı 8b-8, 8b-1  
e.-ı ile 7a-12  
e.-ıma 37a-12  
e.-larına 32a-4  
e.-uñ 59b-6

evlen-: Evlenmek, izdivac etmek  
e.-dügi 16b-13

evliyâ (a): Kerâmet sahibi olanlar, erenler,  
Allah`a yakın bulunanlar  
e. 9a-5  
e.-dan 11a-12  
e.-ya 10b-8

evvabin (a): Celvetiyye tarikatı mensupları  
tarafından beş vakit namaz dışında  
kılınan nafilâ namaz. Akşam  
namazından sonra kılınan bu nafilâ  
namaz altı rekattır  
e. 61b-12

evvel (a): İlk, birinci, önceki, ilkin  
e. 7a-3, 7b-8, 8a-10, 11b-8, 18a-11,  
23b-11, 23b-12, 26a-1, 34b-11, 39a-  
13, 39b-1, 42a-1, 42b-9, 45b-7, 55a-  
13, 57b-12, 57b-13, 61b-8, 61b-9, 61b-  
11, 61b-12, 62b-12  
e.-de 42b-13  
e.-dür 1b-11  
e.-i 2a-9,7a-6, 7b-3, 45a-6, 51a-10  
e.-inde 6b-2, 38b-5, 38b-6, 38b-11,  
39a-12, 40a-12, 41a-7,

e.-inden 36a-8, 48b-2  
e.-ine 45a-7  
e.-ki 40b-4, 40b-6, 41a-8,  
42b-11,53a-3  
e.-kisi  
e.-ü 1b-11  
eyit: Söylemek  
e.-dügü 16a-5  
eyle: Öyle, o şekilde  
e. 38a-10  
eyle-: Yapmak, etmek, eylemek  
e.-ye 46a-7  
*‘amel eyle-*: Amel etmek,  
inanmak  
e.-se 18b-6  
*delâlet eyle-*: Yol göster-  
mek  
e.-ye 50b-12  
*haml eyle-*: Yükleme  
e.-yeler 19a-4  
*hatır eyle-*: Hatırlamak  
e.-ye 36b-5  
*hazır eyle-*: Hazır duruma  
getirmek  
e.-sün 64a-3  
*hüküm eyle-*: Hükmetmek  
e.-ye 15b-1  
*muhâlifet eyle-*: Karşı safta  
bulunmak  
e.-rler 64a-5  
*müeyesser eyle-*: Kolay-  
laştırmak  
e. 20b-9

*şüru‘ eyle-*: Başlamak  
e.-dükden 62b-13  
*temenni eyle-*: Dilemek, istemek  
e.-se 29a-10  
*teyemmüm eyle-*: Toprakla abdest  
almak  
e.-ye 40a-12  
*tıraş eyle-*: Tıraş etmek  
e.-ye 25a-2  
eylemek: Yapma, etme, eylemek  
e. 41b-2  
*düz eylemek*: Düzleştirme  
e. 41b-2  
eyyâm (a): Günler  
*eyyâm-ı bîzi*: Her Arabi ayın  
12.,13, 14.,15. günleri  
e.b. 31a-9  
eyü: İyi, güzel, hoş  
e. 21a-9, 21a-10, 26a-8, 52a-7  
ezân (a): Müslümanları ibadet çağırma için  
belirli kelimeleri söylemek suretiyle  
yapılan davet  
e. 16b-11  
ezberlen-(f): Ezberleme işine konu edilmek  
e.-ür 50a-4  
ezberlemek: Hıfz etme, ezberleme  
e.-le 50a-6  
ezel (a): Başlangıcı olmayan  
e.-de 12b-3, 55a-13  
ezelî (a): Öncesiz, başlangıçsız  
e.-dür 3a-4, 4a-4, 4b-1, 48a-9, 48b-5,  
48b-11, 49a-3, 49b-12  
ezeliyye (a): Öncesiz, başlangıçsız

e.-sidür 50a-3  
ezkâr (a): Zikirler, hatırlamalar  
e.-ı 43a-11  
ezvâc (a): Kocalar, eşler, kadının  
veya kocanın eşleri  
e.-larına 32a-4  
*ezvâc-ı Muhammed* : Hz.  
Muhammed`in eşleri  
e. 8a-13

## F

fâide (a): Fayda, kazanç  
f.-sin 56a-9  
faidelen-: Yararlanmak  
f.-miş ise 19a-8  
f.-ür 15a-5  
fâil (a): İşleyen, yapan  
*fâil-i muhtâr (a)*: İstedğini  
yapmakta serbest olan  
f.-dur 3b-11  
faqr (a): Fakirlik, ihtiyaç  
f.-e 36b-1  
f.-ından 20a-12  
faqrılık (at): Fakirlik, yoksulluk  
f.-dan 20a-8  
faķih (a): Fıkıh ilminin ustası  
*faķih ol-*: Fıkıh ustası ol-  
mak  
f. 29b-6  
faķir (a): Fakir, yoksul  
f. 28a-9, 33a-13, 33b-7  
f.-de 34a-8

f.-e 34a-10  
f.-lere 37b-6  
f.-leri 20a-12  
f.-üñ 25a-1, 25a-8, 25b-9, 25b-13,  
26b-3, 27a-7  
fâre (a): Sıçan, fare  
f. 16b-7  
fâriğ (a): Çekilmiş, çekilmiş  
*fâriğ ol-*: Vazgeçmek, uzaklaşmak  
f. 35b-5  
farz (a): Müslümanlıkta yapılması zorunlu  
olan görevler, vazifeler  
f. 15b-8, 15b-11, 61a-9, 61a-10, 62a-2  
f.-da42b-13  
f.-ı 15b-13  
f.-ına 40a-3  
f.-ında 62b-2  
f. ise 40a-4  
f.-lar 39b-9, 40a-13, 62b-2  
f.-ları 38b-2, 39a-10  
f.-larında 41a-1, 41a-2  
*farz-ı ‘ayn*: Allah`ın her müslümanın  
yerine getirmesi gereken emri  
f.‘a. 29b-4, 61a-11  
f‘a.-dur 47b-8, 55b-3  
*farz-ı kifâye*: Allah`ın bir kısım  
müsülmanların yerine getirmesiyle,  
diğerlerinden sakıt olan emirleri  
f.k. 61a-10  
fâsık (a): Allah1ın emirlerini tanımayan, sap-  
kın, kötülük eden, günah işleyen  
49a-10  
f.-dur 9b-9

f.-iñ 12b-8  
f.-lar 2b-6, 10a-4  
f.-ları 13a-4  
f.-larını 13a-4  
f.-uñ 3b-3, 49a-8  
*fâsık ol-*: Allah'ın emir-  
lerini tanımamak  
f. 3b-4, 14b-8, 14b-10,  
fâsid (a): Fena, kötü, fesadlık  
çıkarıcı  
*fâsid ol-*: Fesatlık etmek  
f. 44a-3  
Fâtiha (a): Kur'an-ı Kerim'in ilk  
suresi  
F. 36a-9, 40b-4, 41a-7,  
41a-11  
F.-ya 40b-6  
Fâtıma (a): Hz. Peygamberin ilk  
zevcelei Hz.Hatice'den  
dünyaya gelen dört kızının  
en küçüğü, Hz. Ali'nin eşi  
F. 8b-5  
F.-dan 8b-5  
fâyide< fâide (a) : Fayda, kar,  
kazanç  
f. 2b-7, 14b-13, 15a-2  
f.-ler 3b-12, 4a-2, 49a-13  
f.-sin 19a-5  
fazl (a): İyilik, erdem, üstünlük,  
fazlalık  
f.-ına 61b-1  
ferc (a): Dişilerde avret yeri  
f. 21b-10

f.-iniñ 39b-4  
f.-lerin 23a-2  
ferd (a): Şahıs, kişi  
f.-i 53b-9  
fesâd (a): Arabozanlık, fitnelik, kötülük  
*fesâd it-*: Çekememezlik etmek  
f. 26a-5  
fetvâ (a): Müftü tarafından verilen şerri  
hüküm ve karar  
f.-sıyla 29b-6, 29b-7  
f.-yı 28a-12  
feza' (a): Korkma, bağırıp çağırma, ümitsizlik  
f. 20b-6  
fısılda-: Fısıldamak, hafifden seslenmek  
f.-sañ 3a-6  
fısıldan-: Fısıldanmak  
f.-sa 48b-10  
fıkh (a) : Şeriat ilmi, ameli ve şer' i meseleler  
bilgisi  
f. 16b-3  
fısk (a) : Hak yolundan veya hak yoldan  
sapma, çıkma, Allah'a karşı isyan  
etme  
f.-ı 12b-8, 12b-12, 19b-9  
f.-ın 49a-8  
f.-ından 27a-1  
f.-ımı 3b-4  
fitrat (a): Yaradılış, tabiat, huy  
f.-ın 34a-3  
fidye (a): Dini bir mükellefiyeti yerine  
getirmeme durumunda bir fakire  
verilen bedel  
f.-yi 34a-4



fikr (a): Hatır, düşünce  
f.-lere 47a-12  
*fikr it-*: Düşünmek  
f. 37a-3, 60b-9  
fi'1 (a): İş, kar, amel  
f. 19a-3  
fir'avn (a): Allahlık iddasında  
bulunduğu için Hz.  
Musa'nın mücadele ettiği  
Mısır hükümdarı  
F. 14b-5  
firişte (f): Melek  
f. 51a-2  
fitre<fiṭra (a) : Ramazan ayı  
içinde verilen miktarı belli  
sadaka  
f. 16a-9, 34a-6  
fuḥş (a): Haddini aşma, kötü söz  
f. 23a-12  
fuḫarâ (a): Fakirler, yoksullar  
f.-muz 61b-4  
fûlân (a): Herhangi bir şahıs, biri,  
filân  
f. 27a-4, 60a-11, 60b-6  
f.-ıla 25b-5

## G

gaflet (a): Gafillik, boş bulunma,  
dalgınlık  
ğ.-dür 19b-7  
gâh (f): Bazen, kimi zaman  
g. 32a-8, 43a-13, 57a-13

ğani (a) : Zengin, varlıklı, bol, dolu  
ğ. 16a-8  
ğ.-lere 16a-3  
ğ.-leri 20a-11  
ğaraż (a): Gizli düşmanlık, kötü niyet  
*ğaraż-ı nefşânî*: Nefsin düşmanlığı  
ğ.n. 21a-4  
ğarib (a): Kimsesiz, zavallı  
ğ.-ler 53b-10  
ğaşb (a): Zorla alma, kapma  
*ğasb it-*: Zorla almak  
ğ. 26b-7  
ğayb (a): Gizli, görünmeyen  
ğ.-dur 14a-7  
ğ.-ı 3a-2, 27a-11, 27a-12, 27b-3  
ğâyet (a) : Nihayet, son  
ğ.-dür 19a-12  
ğ.-i 7b-1, 18a-5  
ğayr (a): Ayrı, başka, tanıdık olmayan  
ğ.-e 26b-8  
ğ.-uñ 26b-11  
ğayrı (a) : Başka, diğer, yabancı, tanıdık  
olmayan  
g. 4b-13, 5b-9, 6b-10, 8a-5, 8b-7, 8b-  
9,14a-11, 14a-12, 14b-4, 15a-3, 15b-  
5,15b-1,17b-1, 18b-1, 18b-8, 18b-10,  
21b-7, 23b-6, 23a-7, 33b-2, 34b-10,  
54b-8, 57b-7, 60a-2, 61b-3, 61b-11,  
62b-6,63a-1,63a-2  
ğ.-da 4b-6  
ğ.-dan 2a-10  
ğ.-lar 8b-3, 15b-4  
ğ.-lara 17a-11,18a-3,19b-8

ğ.-ları 4a-2, 8b-4  
ğ.-laruñ 21a-13  
ğ. nıñ 21a-9  
ğ.-sı 10a-13, 53a-12  
ğ.-sın 5b-8, 6b-10  
ğ.-ye 6b-9, 22a-11, 21a-7,  
43a-7, 43b-3,43b-13,53a-8  
ğâyib : Kayıp, bulunmayan  
ğ-e 14a-10  
ğ.-leri 3a-1, 3a-2  
ğ.-ı 3a-2  
ğazâ (a) : Din uğruna savaş  
ğ.-yı 17b-4  
ğazab (a): Dargınlık, kızgınlık,  
öfke  
*ğazab-ı ilâhî*: Bela, musibet  
ğ.i. 19b-10  
geç-: 1. Geçmek (bkz. giç-)  
g.-dikde 18a-12  
g.-dügünden 54a-7  
g.-dükden 10b-5  
g.-üp 36b-4  
2. Geriye kalmak  
g.-en 62b-1  
3. Atlamak, geçmek  
g.-seler gerekdür 55a-5  
4. Bitmek, sona ermek  
g.-meyince 45b-8  
gel-: Gelmek, varmak  
g. 28b-2, 29a-4  
g.-ecekleri 2b-13, 48b-1

g.-en 7b-8, 24b-1, 24b-2, 32b-6  
g.-enler 54b-10, 54b-11  
g.-ince 15a-13, 18a-4  
g.-mese 45b-4, 56b-11  
g.-mez 6b-9, 53a-9, 53b-13  
g.-mişdür 7b-5, 18a-11  
g.-mişleri 48b-1  
g.-se 45b-5, 46b-2  
g.-üp 9b-13, 10b-9, 11b-1, 17b-11,  
54a-10, 54a-13,55a-1  
g.-ür 12a-6  
g.-ürse 45b-2  
2. Doğmak, malum olmak  
g.-enleri 48b-1  
g.-enlerden 47a-12  
*güc gel-* : Zor gelmek  
g.mez 2b-2  
*gönline gel* : Yüreğinden geçirmek  
g.-e 47a-12  
g.-eni :2b-13  
*vañy gel-*: Allah`ın buyruklarının  
peygamberlere gelmesi  
g.-mişdür 9a-1  
*vaz gel-*: Vazgeçmek  
g.-e 46a-5  
*vücûda gel-*: Var olmak, yaratılmak  
g.-mez 3a-11, 3b -6, 49a-6  
*yirine gel-*: Yerini tutmak  
g.-mez 23b-13  
*zarar gel-* : Zarar görmek  
g.-mez 2b-8  
gelmek : Gelme, varma  
g. 9a-3

gelmemek: Gelmeme

g. 56b-13

gendü : Kendi, kendisi

g. 17a-9, 21a-10, 21a-12,  
22b-4, 33b-6, 33b-9, 41b-  
10, 43b-3, 51a-10

g.-den 13b-8, 19b-5

g.-dendür 2a-9

g.-ler 58b-8, 59b-1, 59b-  
11, 63a-3

g.-lerin 52a-4

g.-nüñ 26b-10, 51a-10

g.-ye 20a-3

g.-yi 21a-8, 23a-12

gerçi (f): Her ne kadar, ise de

g. 56b-4, 57b-1

gerdek (f): Gelin ile güveyin

düğün gecesi yalnız ve baş  
başa kaldıkları oda

g.-e 59a-11

gerek : Lazım gerek

g. 22a-12, 26a-12

g.-dür 38a-12, 52a-3, 56b-  
6, 57a-2

g.-se 7a-13, 19a-8, 19a-9,  
19a-10, 29b-6

gerekli : Lüzumlu, gerekli

g.-dür 14b-7

gerinmek (f): Kolları açıp, göv-

deyi gerginleştirerek esne-  
me

g. 42a-10

getür-: Getirmek

g.-dise 24a-13,56b-2,58b-5

g.-dügi 13a-13, 13b-2, 13b-13, 56a-  
11, 56a-12, 56b-8, 61a-4, 61a-6,  
61a-9

g.-düklerini 14a-3

g.-meden 8a-11

g.-se 57b-10

g.-yince 28b-3, 28b-5

g.-üp 47b-11

*şalâvât getür-: "Allâhümme salli  
'alâ seyyidinâ Muhammedin ve  
'alâ âli seyyidina Muhammed"*  
demek

g.-eler 29b-12

*şahâdet getür-: "Eşhedü en lâ ilâhe  
illallah ve eşhedü enne Muhammedin  
abdühu ve resûlüh"* demek

g.-se 23b-7

getürmek : Getirme

g:-e 4a-13

*nażîre getürmek: Benzetme, eş koşma*

g.-e 8a-13

getürmemek: Getirmeme

*'ucb getürmemek: Kendini beğen-  
mişlik etmeme*

g.-iledür 21a-3

gevde :Gövde, vücut (bkz. gövde)

g. 51a-6, 52b-7

g.-den 39a-4

g.-leri 12a-11

g.-sin 40a-9

g.-sinde 39a-12

g.-sinden 42a-3

g.-sini 39a-13  
gevdeli: Gövdesi olan  
g. 51a-1  
gey-: Giymek, kuşanmak  
g.-üp 10b-9  
geydür-: Giydirmek, kuşatmak  
g.-meyeler 32a-11  
geyme : giyme, kuşanma  
g.-den 2a-1  
ğılda<ğıbta (a): İmrenme, arzu  
etme  
ğ.19b-4  
ğına (a) : Bolluk  
ğ.-sından 20a-12  
ğaybet<ğiybet (a): Aleyhinde  
bulunma, arkasından çe-  
kiştirme, dedikodu yapma  
ğ. 21b-13  
ğ.-den 23a-9  
gibi : Gibi, eş, benzer, dek  
g. 2a-8, 4a-8, 4a-9, 4b-4,  
4b-5, 4b-6, 5b-12,6a-11,  
6a-6, 8b-3, 8b-4, 8b-6,  
10a-8, 10a-10, 10a-12,  
10a-13, 10b-3, 11b-5, 11b-  
6, 12a-9, 12a-10, 13b-11,  
14b-5, 15b-13, 16a-1, 16a-  
2, 16a-3, 16a-4, 16a-8,  
16a-9, 16a-10, 16a-11,  
16b-1, 16b-2, 16b-8, 16b-  
13, 17a-4, 17a-5, 19b-3,  
20a-1, 21b-12, 21b-13,  
22a-6, 22b-2, 22b-9, 22b-

10, 25a-6, 25a-8, 26b-4, 26b-5, 29a-9,  
32b-1, 34b-4, 35b-4, 37a-10, 42a-12,  
46b-4, 48a-9, 48b-6, 48b-12, 49a-3,  
49b-9, 49b-10, 49b-13, 51a-2, 51a-3,  
52a-9, 52a-13, 52b-2, 54a-5, 55a-5,  
55b-11, 56a-6, 56b-6, 56b-7, 56b-11,  
61a-10, 61a-13  
g.-dür 46a-10  
gice : Gece  
g. 56a-8, 59a-11, 61b-5  
g.-de 41a-3, 49a-1, 62a-1, 62b-2  
g.-de 8a-3  
g.-lerde 3a-8  
*mi 'râc gicesi*: Hz. Muhammed'in göğe  
çıkıldığı gece  
g. 49b-9  
giç- : Geçmek (bkz. geç-)  
g.-enlere 56b-5  
g.-mişleri 2b-12  
g.-seler gererkdür 11b-5  
g.-üp 60a-10  
*vaz giç-*: Vazgeçmek  
g.-e 46a-10  
giçmek:Geçme, geçiş  
g. 43a-4, 43b-9  
gidermek: Giderme, yok etme  
g. 42a-4  
gine: Tekrar, yine  
g. 47a-10 50a-12  
gir-: 1. Gitmek, varmak, girmek  
g.-dikden 12a-1, 62b-9  
g.-dikleri 59a-11  
g.-dim 58b-4

g.-düm 24a-12  
g.-eceedür 55a-3  
g.-en 12a-8  
g.-mezden 11b-8  
g.-mezin 25b-4, 25b-5  
g.-se gerekdür 11a-10,  
11b-3, 11b-7,  
g.-seler gerekdür 54b-11,  
55a-7  
g.-ür 18a-8, 60a-6  
g:ürler 7a-13  
2. Girmek, başmak  
g.-icek 32a-13  
*kulağa gir-*: Kulağına yer  
etmek  
g.-mez 50a-9  
*gönüllere gir-*: Gönlüne  
yerleşmek  
g.-mez 50a-6, 50a-7, 50a-8  
girçek: Gerçek  
g.-ise 24b-13  
girçeklemek: Doğrulama  
g.-dür 61a-5  
girme: Girme  
g.-den 55a-8  
girmek: Girme, dahil olma  
g.-e 25b-5  
girü : Yine, tekrar, bir daha,  
sonra, artık  
g. 2b-1, 4a-8, 4a-13, 4b-2,  
8a-8, 8a-9, 10b-5, 10b-10,  
12a-12, 14a-8, 21b-3, 23b-  
13, 27b-2, 37a-10, 45b-5,

45b-6, 46a-8, 57b-11, 58a-2  
gişi : Kişi, şahıs, kimse  
g. 17a-7, 18a-8, 24b-7, 24b-12, 25a-2,  
26a-7, 26a-9, 26b-2, 26b-8, 27a-4,  
27b-4, 28a-13, 29a-1, 29a-3, 33a-13,  
35a-5, 35a-7, 35b-13, 39b-10, 46b-2,  
49b-6, 55b-8, 56a-4, 56a-7, 56b-7,  
57a-6, 57a-8, 60a-10  
g.-ler 51a-12  
g.-niñ 3a-6, 20a-2, 23a-5, 48b-10  
g.nüñ 60a-5  
g.-ye 15a-9, 25a-13, 56a-1, 54b-3,  
57a-3,  
git-: 1. Gitmek, varmak, uzaklaşmak  
g.-ene 55a-1  
g.-di ise 11a-12, 11a-13  
g.-dikden 17b-4, 17b-9  
g.-diyse 54b-12, 54b-13  
g.-dükden 60a-9  
g.-e 37a-5, 59b-5  
g.-elüm 28b-2, 28b-4, 29a-4  
g.-er 14a-10, 23b-4, 57b-6  
g.-meye 37a-3  
g.-meyeler 37b-8  
g.-mezin 28a-5, 28b-3  
g.-mişdür 14a-9, 19b-7  
g.-üp 11b-1  
2. Yok olmak, ortadan kalkmak  
g.-e 59b-5  
g.-er 23b-4  
gitme: Gitme, uzaklaşma  
g.-lerin 50b-2  
giy-: Giyinmek (bkz. gey-)

g.-ecekden 20a-7  
g.-üp 42a-7  
gizli : Gizli,saklı  
g: 3a-5, 17a-10, 41a-1,  
41a-6, 48b-9  
g.-dür 17a-8  
g.-leri 48a-13  
göbek: İnsan ve hayvanlarda  
göbek bağının düşmesin-  
den sonra karnın ortasında  
bulunan çukurluk  
g.-i 22a-2, 22a-7, 39b-10,  
41a-10  
g.-inden 22b-1  
göç-: Göçmek, bir yerden başka  
bir yere taşınmak  
g. 54a-3  
gögüs: Vücûdun boyun ile karnın  
arasındaki kısmı, sine  
g.-ine 41a-10  
gök : Sema,gök  
g.-de 2a-4, 51a-5, 52b-3  
g.-den 6a-7, 6b-7, 10a-9,  
48b-2, 52b-8, 53a-7  
g.-dedür 6a-2  
g:-e 4a-13  
g.-ler 4a-8, 10b-4, 49b-5,  
49b-6, 49b-7, 54a-6, 56b-7  
g.-lerde 48a-12  
g.-lere 8a-3  
g.-leri 2b-3, 4a-7, 5a-8  
gölge: Güneş ışınlarından ko-  
runacak yer, gölge

g.-sinde 10b-10, 54a-11  
gölgelen-: Güneş ışınlarından korunmak,  
gölgelenmek  
g.-seler gerekdür 54a-11  
gönder (y): Bayrak çekilen direk  
g.62b-8  
gönderil-: Yollanmak, gönderilmek  
g.-mişdür 7b-9, 7b-10, 53b-11, 54a-1  
göndür-: Göndermek, yollamak  
g.-meyeler 32a-6, 32a-7  
göñül: Gönül, kalp; istek, arzu  
g. 19b-13, 57a-7  
g.-i ile 56a-12, 57a-10  
g.-ile 57a-7, 59a-2, 61a-5  
g.-ine 2b-13, 48b-1, 61a-8  
g.-lerde 50a-6, 50a-4, 50a-11  
g.-lere 47a-11 50a-6  
g.-lerinde 55b-4  
gönülmek: Yüz çevirme  
g.-dür 19a-7  
gör-: Görmek, bakmak, seyretmek  
g.dügi 3a-10  
g.-e 11a-1  
g.-meden 2b-5  
g.-mesin 25b-7  
g.-mez 8a-7  
g.-mişdür 8a-5, 8a-6  
g.-seler gerekdür 8a-7  
g.-üp 8a-4, 19b-6  
g.-ür 3a-7, 3a-8, 49a-1, 49a-2  
g.-ürler 8a-8  
g.-ürse 46a-4

*mühim gör-*: Önemsemek,  
önem vermek  
g.-üp 17b-4  
*zarar gör-* : Zararlı çıkmak  
g.-meden 2b-5  
göre : İçin, gibi  
g. 18a-6, 18b-3, 52a-4,  
54b-3  
görme: Görme, bakma (bkz.  
görmek)  
g.-si 49a-3  
görmek: Görme, bakma (bkz.  
görme)  
*alçak görmek*: Küçük gör-  
me  
g.-dür 21a-8, 48b-13  
göster-: Göstermemek  
g.-meyeler 32a-5  
götürül-: Götürülmek  
g.-dükde 35a-8  
gövde: Vücut, beden, insan bedeni  
(bkz, gevde)  
g.-m 34b-3  
göz: Göz, görme organı  
g. 2a-7, 21b-10  
g.-den 3a-10, 49a-4  
g.-ile 3a-10, 49a-4  
g.-lerin 42a-12  
g.-lerini 22a-1  
g.-üñ 5a-4  
guşşalanma (at): :Kaygı, keder-  
lenme  
ğ.-dan 2a-11

ğusül (a): Cünüplük, hayz ve nifas hallerinden  
sonra yıkanma, temizlenme  
ğ. 39b-5, 45a-10, 45a-11, 46a-7, 46a-  
13, 46b-10  
ğ.-üñ 39a-10, 39a-11, 39b-2  
*ğusül it-*: Yıkanmak, temizlenmek  
ğ. 16a-2, 33a-4, 45a-7, 45a-11, 45a-12,  
45a-13, 45b-4, 45b-6, 46a-11  
güc: 1. Takat, güç, kuvvet  
g.-i 49b-3, 49b-4, 49b-7  
2. Haksızlık, zor  
g.-ile 2b-2, 3a-13  
g.-le 7a-13  
güççük: Küçücük  
g. 29a-1  
gül-: Hoşuna veya tuhafına giden olaylar  
karşısında duygusunu açığa vurmak,  
gülmek  
g.-en 28b-6  
g.-se 28b-6  
gülme: Gülümseme, gülme (bkz. gülmek)  
g.-si 28b-7  
gülmek: Gülme (bkz. gülme)  
g. 39a-9, 43b-2  
gülistân (f) : Gül bahçesi, gül tarlası  
g. 5b-2  
*gülistân ol-*: Gül bahçesi gibi olmak  
g. 5b-2  
gümüş : Gümüş  
g. 4a-10  
g.-dendür 12a-7  
*gümüş it-*: Gümüşe çevirmek  
g. 4a-9

gün: 1.gündüz  
g.-ine 13a-9  
g.-üñ 10a-13  
2. Yirmi dört saatlik zaman dilimi  
g. 24a-7, 24a-10. 46a-5, 63a-2  
g.-de 27b-8, 45b-9, 46a-13  
g.-e 46a-10  
3. Zaman, sıra, vakit, an  
g. 45a-12, 45a-13, 45b-10, 46a-3, 46b-6, 46b-9, 58b-2, 62a-1, 63a-1, 62b-7  
g.-de 61b-5  
g.-den 37b-1, 45a-9, 45a-10, 45b-7, 46b-7, 46b-8  
g.-dür 45a-6, 45a-8  
g.-i 45b-3  
g.-idür 33b-12, 54a-4  
g.-lerinde 45b-1  
g.-lerüñ 45b-12  
4. Güneş, gün ışığı  
g.-e 38b-1  
günâh (f) : Dine aykırı iş, Allah`ın emirlerine uymayan hareket  
g. 13b-10  
g.-ı 11b-1, 11b-2, 11b-6, 14a-1, 16a-10, 17a-13, 17b-2, 56a-1, 56b-2, 55a-1, 55a-2  
g.-ını 11a-7, 55a-6, 54b-9  
g.-lar 55b-13

g.-lardan 21b-7  
g.-ları 14a-8  
g.-larına 21b-2  
g.-larını 5a-2  
g.-laruñ 19b-11  
*gühâh it-*: Günah işlemek  
g. 4a-9, 13b-13, 21b-3, 29a-1

gündüz: Gündüz

g. 56a-7

güneş: Isı ve ışık veren gök cismi, güneş

g. 54a-12

g.-de 39a-2

günlük: O güne ait, o günlük

g. 33b-3

güy-: Beklemek, dayanmak

g.-e 46a-6, 46a-9

g.-er 6a-13, 53a-1

güzel : İyi, hoş, güzel

g.22a-12, 26a-6, 26a-9

g.-dür 19b-10

## H

ḥabar (a) :Havadis, bilgi

ḥ. 10a-7, 14a-11, 14b-4, 27b-2

ḥabarcıḳ (at):Haberli

*ḥabarcıḳ it-*: Haber etmek

ḥ. 35a-4

ḥabibullah (a): Allah`ın sevgilisi, Hz.

Muhammed

ḥ. 20a-3

ḥâc (a) : Kabe`yi ziyaret etme

ḥ. 29b-3, 57b-12



*hâc it-*: Kabe'yi ziyaret etmek  
h. 16a-4, 23b-11

hâcet (a) : İhtiyaç, lüzum, gereklilik  
*vaqt-i hacet* : Lüzumlu vakit  
h.-de 17b-7

hacetcik (at): İhtiyaç, gerekli şey  
h.-lerini 30b-2

haci (a) : Hacca giden, Kabe'yi ziyaret eden  
h.-ler 16a-8

had (a): Derece, gerçek değer, sınır  
h. 45a-7

hadis (a) : Peygamberimizin kutsal sözü  
h. 4b-9, 31b-8  
h.-den 17b-5, 17b-12, 18b-12  
h.-lerinde 17a-7  
*hadis-i sahih*: Doğru ve adaletli bir raviye dayanan hadis-i şerif  
h.ş.-de 63b-7, 63b-11

Hafaza (a): Hz. Muhammed'in zevcelerinden biri ve Hz. Ömer'in kızı  
H.-yı 9a-12

hafza (a): İnsanın yaptığı işlerini yazmaya mahsus melekler  
h. 52b-5

Hağ (a) :1.Allah  
H. 4b-10, 6a-12, 6b-4, 7a-1, 8a-2, 8a-4, 10b-5, 11a-4, 12a-12, 12b-5, 12b-8, 13a-1, 13a-13, 13b-2, 14b-3, 15b-7, 17a-8, 27a-7, 32a-1, 32b-8, 47b-3, 47b-9  
H.-ka 14a-5, 15a-7

2. Gerçek, doğru  
h. 55b-8, 61a-2, 61a-5  
h.-dur 7a-2, 9a-5, 9a-9, 9a-12, 9b-3, 9b-7, 9b-8, 9b-11, 10a-7, 11b-13, 15b-1, 15b-4, 24a-13, 52a-1, 53b-3, 53b-12, 56b-3, 56b-8, 58b-5  
*hağ ol-*: Ölmek  
h. 61a-2

hağîr (a): İtibarsız, değersiz, aşağı, bayağı  
h.-den 33b-1  
h.-e 34a-11, 36b-2, 37b-6  
h.-ler 33a-9  
h.-i 35a-10

hağğ (a) : Pay, hisse  
h.-ı 20a-10, 21a-13  
h.-ında 20b-3, 21a-10, 21a-11, 21b-9  
h.-ını 11a-5, 54b-7  
*hağğ-ı 'abd*: Kul hakkı  
h. 'i. 21b-3

hağğullâh(a): Allah'ın hakkı  
h.-ise 21b-4

hal (a) : Oluş, durum  
h. 2a-10, 54b-1  
h.-de 11b-13, 23b-4, 23b-6, 26a-1, 57b-6, 57b-9  
h.-i 23b-3

h.-inde 41b-10	h 11b-4, 17b-8, 54a-8, 54a-11, 55a-4, 60a-9
<i>hal-i mevt</i> :Ölünün durumu	h.-a 11a-4, 13a-3, 18a-1, 54b-6
h.m.-de 33a-7	h.-ı 8a-11, 18a-10, 25a-7
hala<hâle (a): Babanın kız kardeşi	hامل (a): Yük, yükleme
h.-sı 22a-4	h. 19a-4
hâlâ (a): Şimdi, henüz	hammam (a): Hamam, banyo
h. 52b-12	h. 32a-6
halâyık (a): Satın alınan kadın	hamr (a) : Şarap; içki
hizmetçi	h. 16a-13
h. 10b-10	hanım: Kadın, eş, zevce
halbûki (at): Öyle iken, hakikat	h.-a 32a-2
şudur ki	harâc (a):Vaktiyle Müslüman olmayan-
h. 27a-5	lardan alınan vergi
hâlî (a): Boş, تنها, sahipsiz yer	h. 25b-1, 52a-8
h. 28b-7	harâm (a) : Dince yasak edilmiş şey
halife (a): Öncekinin yerine	h. 16a-11, 16b-2, 15b-9, 26b-2, 26b-3, 26b-5, 29a-6, 58a-5
geçen, ilahi hükümlerin	h.-a 22a-7, 22b-7, 23a-3, 23a-4
tatbik ve icrası için	h.-dan 22b-11, 28a-8
peygamberlere vekil olan	h.-dur 22a-3, 22a-7, 22a-10, 22a-11, 22b-2, 22b-4, 29a-7
zat	h.-idügin 28a-9
h. 9a-9, 9a-12, 9b-2, 9b-7	<i>harâm ol-</i> : Dinen yasak olmak
Hâlîk (a): Yaratan, yoktan var	h. 26b-1, 29a-8, 62b-7, 63a-1
eden, yaratıcı, Allah	harâmlık (at): Dinen yasak olan
H.-dür 50b-1	h.-ına 26b-4, 26b-5
H.-idur 4b-13	harc (a): Gider, masraf
halk (a): Yaratılmış olanlar,	<i>harc it-</i> : Harcamak
insanlar	h. 19a-13
h. 2b-7,	hareket (a): Kımıldama, yer değiştirme
h.-dur 50a-13	h. 28a-3, 39b-8
halk (a): İnsan topluluğu, aynı	h. gerek 28a-2
ülkede yaşayan aynı	
uyruktan olan insan	
topluluğu	

h.-lerini 5a-1  
harf (a): Alfabeıı meydana  
getiren işaretlerden her  
biri, söz, lakırdı  
h.-ile 49b-13  
h.-ler 50a-10  
harîş (a) : Hırs, tamahkâr  
h.-den 20a-11  
Hasan (a): Hz. Ali ve Hz. Fatma'  
nın oğullarından biri  
H. 8b-10  
hased (a): Kıskançlık, çekeme-  
mezlik  
h. 19a-11  
h.-den 19a-7  
haşıl (a) : Peyda olan, türeyen  
*hasıl ol-*: Meydana çık-  
mak, türemek  
h. 2b-7  
haşır (a): Kurumuş bitki sap-  
larından veya saz gövde-  
lerinden örülmüş taban  
sergisi veya tavan örtüsü  
h. 23a-6, 35b-2  
hasta (f): Hasta  
*hasta ol-*: Hastalanmak  
h. 2a-11  
haşr (a) : Toplanma, cem etme  
*haşrû`l-emvâd*:Ölülerin bir  
araya toplanması, kıyamet  
günü  
h. 10b-4  
haâ (a) : Yanlış, yanılma; yanılğı

h. 15b-5, 18a-9  
h.-dur 15b-5  
h.-sına 21b-1  
*hata it-*: Yanlış yapmak  
h.17b-3  
Hâtemü'l enbiyâ (a): Son peygamber Hz.  
Muhammed  
H.e.-dur 9a-3  
Hatice (a): Hz. Muhammed'in eşi, Hz.  
Hatice  
H. 8b-2  
H.-den 8b-7  
hâtır (a): Zihin, fikir  
h. 36b-5  
h.-ına 56b-11, 56b-13  
hatîb (a): Camide hutbe okuyan kişi veya  
kimse  
h.-ler 62b-11  
haıtm (a): İnsan ve hayvan burnu  
h.-ı 34b-13  
hatt (a) : Yol, çizgi  
h.-ı 20a-4  
hattâ (a): Bundan başka, hatta  
h. 26a-7, 29a-2, 35a-7, 48b-1, 48b-9,  
49a-1, 55b-7  
havâ (a): Hava  
h.-da 54a-5  
havâdiş (a) : Haber, yeni söz  
h. 17b-10  
havf (a) : Korku, korkma  
h.-ı 20b-1  
*havf it-*: Korkmak  
h. 32a-2

havz (a) : Havuz	h. 22b-10, 42a-10
h. 11b-7	h.-lar 10b-1
h.-ı 11b-8, 11b-9, 55a-7, 55a-9	h.-ları 5a-7
hayâl (a): İnsanın kafasında tasar- layıp canlandırdığı şey	h.-laruñ 5a-1, 50b-2
h.-ler 50a-11	hayvâncuk (at): Küçük canlılar
hayat (a): Yaşam; dirilik, canlılık	h.-lar 8a-1
h. 4b-10	Hayy (a): Allah`ın adlarından. Diri, canlı anlamına gelir
h.-dur 48a-7	h.-dur 2b-9, 48a-7
hayır (a): İyilik, yardım	hazer (a): Sakınma, kaçınma, koruma
h.-lar 54b-10	<i>hazer it-</i> : Sakınmak
h.-ları 12b-11, 54b-10, 57b-6	h. 19a-6, 23b-3
h.-larını 5a-2, 50b-3	hazır (a): Huzurda, meydana göz önünde olan; mevcut
hayırlı (at) : Faydalı, iyi	h. 12a-6, 64a-3
h.-dur 7b-8, 28a-4, 54a-1	h.-dur 51a-13
hayiz (a) Kadınlarda aybaşı	h.-ları 3a-1
h. 23a-3, 26a-8, 39b-8, 45a-9, 45b-1, 46b-6, 46b- 8, 46b-9	<i>hazır eyle-</i> : Hazır duruma getirmek
h.-dan 12a-4, 46b-6	h. 64a-3
h.-dur 45b-10	<i>hazır ol-</i> : Hazırda bulunanlar
h.-ın 45a-6	h. 29b-5, 29b-7, 33a-8, 35a-5, 36a-5
h.-uñ 45b-13	Hazret (a) : Hürmet maksadı ile büyüklere verilen unvan
hayr (a) : İyilik, güzellik, fayda	H. 61b-10
h. 3b-1, 11a-8, 11a-6, 12b- 2, 13a-9, 15a-3, 49a-7	H.-i 7b-6, 8b-1, 15b-7, 18a-12, 24a-4, 51a-13, 58a-13, 61a-3, 63b-6
h.-ı 11a-9	H.-inden 60a-4
h.-ise 20b-8	H.-ini 52a-2
h.-lar 12b-5	H.-iniñ 4b-9 32b-8
h.-ları 54b-10	H.-leri 24a-6
hayvân (a) : Hayvan, canlı şey	H.-lerine 13a-8, 27a-7, 63b-1, 64a-4
	H.-lerinüñ 12b-5
	H.-üñ 61a-8

*Ḥazret-i ‘Alî*: Dört halifeden biri. Peygamberimiz Hz. Muhammed’in damadı  
Ḥ.‘A.-dür 9b-6  
*Ḥazret-i Davud* : Davut peygamber  
Ḥ.D. 6b-12  
*Ḥazret-i Ebûbekir*: Dört halifeden biri  
Ḥ.E. 9a-11  
*Ḥazret-i ‘İsa*: İsa peygamber  
Ḥ.‘İ. 6b-12, 10a-11  
Ḥ.‘İ.-ile 10a-11  
Ḥ.‘İ.-nuñ 10a-8  
*Ḥazret-i Muḥammed* :  
Hazreti Muhammed  
Ḥ.M. 6b-9, 10a-6, 13a-12, 13b-2, 24a-12, 27a-3  
Ḥ.M.-e 24b-11  
Ḥ.M.-in 10a-10  
*Ḥazret-i Musa* : Musa peygamber  
Ḥ.6b-11  
*Ḥazret-i ‘Osman*: Dört halifeden biri olan Hz. Osman  
Ḥ.O.-dur 9b-1  
*Ḥazret-i ‘Ömer* : Dört halifeden biri  
Ḥ.‘Ö.-dür 9a-11  
Ḥ.‘Ö.-e 9b-2

*Ḥazret-i Resûl*: Hz. Muhammed  
Ḥ.R. 9b-3  
*Ḥazret-i Resûlullah* : Allah’ın resuli, Hz. Muhammed  
Ḥ.R. 9a-13  
ḥelâl (a): Kullanılması şer‘an caiz olan, haram olmayan şey  
ḥ, 33a-12, 58a-5  
ḥ.-den 37b-13  
ḥ.-dür 13b-12, 22b-13, 29a-6  
ḥ-i 29a-7  
*ḥelâl ol-*: Dinen sakıncası olmamak  
ḥ. 23b-5, 29a-8, 29a-10, 57b-7  
ḥelâlleş-(at): Alış verişte veya ayrılma sırasında hakkını birbirine bağışlamak; helalleşmek  
ḥ.-üp 21b-4  
hem (f) : Birlikte, beraber  
h. 17b-6, 55b-6, 57a-12, 58b-10  
*hem...hem*: Her ikisinde  
h. 59b-1  
hemân (f): Hiç vakit gecirmeden, gecikmeden, çabucak, hemen, yalnız, sadece  
h. 4a-3, 35b-2, 37b-7, 50b-12, 57a-1, 58a-3, 60a-9  
hep: Bütün, hep  
h. 45b-10, 48b-1, 48b-5, 57b-6  
ḥ.-sinden 55a-9  
her : Her,...in hepsi  
h. 2b-9, 3a-5, 3a-7, 3a-13, 3b-5, 3b-11, 4a-5, 7b-2, 10a-6, 11b-8, 12a-5, 12b-2, 12b-3, 14b-7, 14b-9, 15a-9, 15a-11,

17a-7, 17b-13, 18a-7, 21a-2, 21a-10, 24a-1, 24a-7, 24a-10, 24a-13, 24b-2, 29b-6, 30a-5, 31a-11, 38b-10, 39b-13, 40b-2, 40b-3, 41a-6, 41a-7, 45b-1, 46a-12, 47a-11, 47b-8, 48a-12, 48b-8, 49a-1, 49a-6, 49b-3, 51a-8, 51a-13, 55a-7, 55a-13, 56b-2, 58a-8, 58a-9, 58a-10, 58b-2, 58b-5, 61b-5, 62b-2  
*her bir* : Hepsi , tamamı  
h. 8a-5, 46b-5, 54b-3  
h.-i 7b-9, 53b-11  
h.-inde 43b-7  
h.-ine 18a-1, 22b-5  
h.-ini 6a-1, 52b-3  
h.-isi 11a-1  
*her şey*: Her şey, hepsi  
h.-i 4b-13  
heste >ḥasta (f): Hasta, rahatsız  
h.2a-11, 5a-10  
hestelik (ft): Hastalık, rahatsızlık  
h.-dan 48a-8  
ḥeva (a): Hava  
ḥ.-da 10b-3  
heybe<hibe (a): Bağışlama,bağış  
*heybe it-*: Bağışlamak  
h. 34a-9  
hezâ (a): Böylece, bu şekilde  
H. 39b-12  
ḥifẓ (a): Ezberleme

*ḥifẓi`l- Kurân*: Kur`an`ın ezberlenmesi  
ḥ.Ḳ. 62a-8  
ḥıḳd (a): Kin tutma, öç almak için fırsat bekleme  
ḥ.-dan 19b-7  
ḥılallamaḳ (at): Abdest alırken parmakların arasını ovuşturma  
ḥ. 38b-10  
ḥımnâ (a): Kına  
ḥ. 32a-12  
ḥınzîr (a) : Domuz  
ḥ. 29a-6  
ḥ.-ları 4a-2  
ḥıyânet (a): Hainlik, görevi kötüye kullanma  
*ḥıyânet it-*: İhanet etmek, sözünde durmamak  
ḥ. 20a-13, 28a-7  
hicret (a): Hz. Peygamberin Mekke`den Medineye göç etmesi ki İslâm takviminde tarih başlangıcı sayılır  
h.-i 8b-13  
h.-inden 18a-12  
*hicret it-*: Göç etmek  
h. 9a-2  
hîç (f): Yok denecek kadar az olan, yok olan  
h. 2a-13, 5b-2, 11a-13, 12a-2, 12a-9, 12a-13, 12b-4, 35a-5, 54a-5, 55b-12, 56a-1, 56b-11, 61b-10, 63a-9, 63b-10  
hîçbir :Hiç  
h. 2b-2, 3a-2, 3a-12, 3b-4, 14b-2, 51a-3, 51a-5, 51a-8

hikmet (a): İnsanın mevcûdatın hakikatlerini bilip hayırlı işleri yapmak sıfatı; akıl söz ve hareketteki uygunluk, Allah`ın yarattıklarındaki tefekkür  
h.-ler 3b-12, 4a-2, 13a-5, 49a-13

hilâf (a) : Yalan  
h. 20b-2

hilâfet (a) : Halifelik, peygamber vekili olarak İslâmı koruma vazifesi  
h.-i 9a-9, 9a-12, 9b-3, 9b-7

hisâb (a): Hesap, sayma  
h. 33b-3, 34a-1, 34a-2  
*hisâb it-*: Saymak, hesaplamak  
h. 33b-3, 34a-1, 34a-2

hizmet (a) : İş,iş görme, vazife  
h.-e 6a-1, 52b-3  
h.-i 47b-11  
h.-ine 30a-4

horla-(ft) : Aşağı görmek, değer vermemek  
h.-madan 20a-13

horlamak: Aşağı görme; horlama  
h. 58a-4

hubb (a): Sevgi  
*hubb-ı dünya*: Dünya sevgisi  
h.d.-dan 19b-10

*hubb-ı riyâset*: Başkanlık sevgisi  
h.-r.-den 19b-13

hukuk (a): Haklar  
h.-ın 34a-3  
*hukuk-u`ibâd*: İnsanlarla olan muamelelerimizdeki haklar, ferde ait olan haklar  
h.i. 34a-7

hulğ (a): Huy, tabiat  
h.-dan 12a-5

hulle (a) : Cennet elbisesi  
h.-ler 10b-9, 54a-10

hurî (f): Cennet kızı, huri  
h.-ler 12a-4

hurre (a): Cariye olmayan kadın  
h. 39b-12

hurûc (a) : Çıkma, çıkış  
h.-ı 10a-8  
*hurûc it-*: Çıkarmak  
h. 10a-11

huşûş (a): Bakım, iş, şekil, yol  
h.-da 18a-5, 18b-2, 18b-6  
h.-ında 21a-5  
h.-ından 19b-7

huşûşâ (a): Başkaca, ayrıca  
h. 19a-5, 25a-5, 31b-6

hutbe (a): Hatibin minberde halka verdiği öğüt  
h.62b-11

hüküm (a) : Hüküm, emir  
h. 2b-4, 7a-2, 13b-9, 14b-2, 14b-5, 15b-1, 15b-3, 46a-12, 59a-6, 57a-12  
h.-dedür 45b-2

h.-dür 14a-11  
h.-i 24b-7, 53b-5  
h.-ile 20b-933  
h.-in7a-4, 24b-6, 24b-7,  
53b-7  
*hüküm it-*: Emretmek,  
buyurmak  
h. 2b-4, 15b-3  
Hüseyin (a) : Hz. Ali ve Hz.  
Fatma'nın oğullarından bir  
H.8b-10  
hüsn (a): Güzel, iyi, iyilik,  
güzellik  
h. 32a-2  
h.-ü 32a-7  
*hüsn-i zann*: İyi fikir  
besleme  
h.z.-ile 21a-10  
hüzn (a) : Gam, keder, sıkıntı  
h.-i 20b-1

## I

ışın-: Isınmak, sıcaklaşmak  
1.-miş 39a-2  
ısınmağ: Isınma  
1.-i 50b-5  
ısrâr (a):Ayak direme  
*ısrâr it-*: Ayak diremek  
1.62b-7  
ışşı : Sıcaklık  
1. 5a-11, 12a-10  
ıssuz : Sahipsiz; boş, تنها

1. 6b-3, 53a-4  
ışmarlamak : Tenbih etmek; bırakmak  
1.-dur 20b-7  
ıtâka (a): Şiddet, kuvvet  
ı. 27b-5  
ıyd (a): Bayram; dini ve milli günlerde  
düzenlenen şölen, tören  
ı.ına 32a-6  
ıyş (a); Yaşayış, yaşama, zevk ve sefa  
1.-a 21a-1

## İ

i-: Olmak, yapmak  
i.-digi 56b-9, 56b-10, 56b-10  
i.-digin 47b-5  
i.-dügi 16a-5  
i.-dügin 33b-9, 55b-10, 56a-5, 57a-13  
i.-dügine 16b-2, 61a-5  
i.-mişiz 28b-13  
i.-se 21b-3, 32a-10  
ıbâdet (a): Allah'ın emirlerini yerine getirme,  
ibadet etme  
ı. 20b-11, 55b-13, 63a-5  
ı.-de 18b-11  
ı.-e 2b-7  
ı.-i 20a-5, 21a-3, 56a-3, 63b-4  
ı.-ile 19a-5  
ı.-in 19b-5  
ı.-inüñ 23b-4  
ı.-ler 56a-8, 58a-1, 61a-9  
ı.-leri 23b-12,57b-4,58b-9  
ı.-lerini 5a-2



*‘ibâdet it-*: Dinin gerektirdiği emirleri yerine getirmek  
‘i. 20b-11, 56a-8

İblis (a) : Şeytan  
i. 7a-9

ibn (a):Oğul, evlat  
i.-i 36b-5, 60a-11

İbrâhim (a) : Halîlullah da denir.  
İshak ve İsmail peygamberlerin babasıdır. Oğlu İsmail ile birlikte Kabeyi inşa etmiştir.  
İ. 5b-1, 8b-4, 8b-7, 53a-12

ibrâm (a): Zorlama, ısrar etme  
*ibrâm it-*: Zorlamak, ısrar etmek  
i. 32b-12, 60a-1

ibrişim (f): İpeğin bükülmesiyle yapılan bir iplik çesidi, bükülmüş ipek ipliği, ipek veya bundan yapılmış  
i. 32a-10

icmâl (a): Öz, özet  
i.-i 13b-5

icrâ (a): Yapma, yerine getirme  
*icrâ it-*: Yerine getirmek  
i. 30b-10

ictihâd (a): Dini konuları İslam müctehidlerinin görüşlerine göre çıkardıkları hükümler  
i.-ıla 17b-7

*ictihâd it-*: Kuran ve hadislere göre netice çıkarmak  
i. 17b-12

iç : İç, içeri, içinde  
i.-e 46a-3  
i.-erü 22b-5, 35a-10  
i.-erüden 37a-11  
i.-inde 5a-8, 5b-3, 10b-13, 24b-4, 39a-8, 40a-13, 40b-11, 42a-3, 42b-10, 45b-3, 54b-2  
i.-ine 7a-13, 35a-10, 39b-4  
i.-ini 3a-1  
i.-lerinde 5b-13, 52b-5

iç- : İçmek, nuş etmek  
i.-dikde 50b-5  
i.-en 11b-11, 55a-11  
i.-mezler 5b-12, 52b-1  
i.-seler gerekdür 11b-9, 55a-8  
*and iç-*: Yemin etmek  
i.-dügüñ 27b-5  
*hamr iç-*: Şarap içmek  
i. 16a-13

içme : İçme, içiş (bkz. içmek)  
i.-den 2a-1

içmek : İçme (bkz.içme)  
i. 16a-13, 16b-8, 43b-13  
i.-den 48a-11  
i.-ile 48a-10  
*and içmek*: Yemin etme  
a. 27b-4

içün/ için : İçin, dolayısıyla  
i.15a-1, 20a-4, 20a-5, 21a-4, 25a-11, 30a-3, 30b-6, 33a-9, 33a-5, 33b-5,

33b-8, 34a-1, 34a-5, 34a-6, 34a-7, 36a-5, 37a-8, 37b-3, 37b-6, 40b-7, 42a-13, 46b- 1, 47b-10, 63b-1, 63b-2	i.t.-inde 41a-4 i.t.-iniñ 40a-8, 41a-8
İdris (a):Kuran'da ismi zikredilen, ilk yazı yazan, terzilik yapan ve kendi- sine otuz sayfa indirilen peygamber İ. 53b-1	iğlâs (a): 1.Gönülden gelen samimiyet dostluk i.-ıla 21a-3 2. Kur'an-ı Kerimin 112. suresi İ.-ı 36a-8, 36a-9
İdül-: Yapılmak, edilmek i.-mez 33a-4	ihsân (a): İyilik, bağış, lütuf i. 37b-3 i.-ıla 19b-6 <i>ihsân it-</i> : İyilik yapmak, bağışlamak i. 37b-3
İfrâṭ (a): Herhangi bir konuda ileri gitmi, ölçüyü kaçırma i.-ıla 37b-1	ihtilâf (a): Anlaşmazlık, aykırılık <i>ihtilâf it-</i> : Fikir ayrılığına düşmek i. 26b-10, 27a-6, 27b-6, 28b-12
İğva (a): Azdırmak, yoldan çıkarmak <i>iğva it-</i> : Azdırma, yoldan çıkarmak i. 7a-12	ihtimâl (a): Mümkün olabilme, olasılık i.-i 15b-5, 63b-11 <i>ihtimali ol-</i> : Gerekli olmak, lüzumlu olmak i. 43a-4
İhfâ (a): Gizlemek, saklamak i.-ile 31b-12	ihtirâz (a): Sakınma, korkma i. 58a-9 <i>ihtirâz it-</i> : Korkmak, sakınmak i. 31a-1
İftirâ' (a): Birine aslı olmayan bir suç yükleme <i>iftirâ it-</i> : İşlemediği bir suçu birinin üzerine yıkmaq i. 63a-8	ihtiyac (a): Muhtaçlık, yokluk, yoksulluk, gereklilik i.-a 50b-12 i.-dan 51a-7 i.-ı 51a-7, 51a-9 i.-ları 17b-6
İftitâḥ (a): Başlama i. 40a-7 <i>iftitâḥ tekbiri</i> : Namaza başlarken söylenen "Alahü ekber" sözü	ihtiyâr (a): Seçme, seçilme i. 18b-13, 60a-8 <i>ihtiyâr it-</i> : Seçmek

i. 18b-13  
ihvân (a): Sadık, samimi candan  
dostlar; aynı mezhep veya  
tarikata mensup olanlar  
i. 32b-6  
i.-a 30b-3, 32b-5  
i.-dan 35a-9, 35b-7, 36b-4  
i'kâb (a): Eziyet, azap  
*i'kâb it-*: Azarlamak  
i.i. 56a-2  
ikâmet (a): Bir yerde kalma,  
oturma  
i. 16b-12  
iki : 2 (sayı sıfatı)  
i. 6b-2,7b-13, 9b-4, 9b-13,  
17a-1, 29a-3, 31a-3, 31a-  
12, 33a-13, 34a-10, 34a-  
12, 38b-2, 40b-1, 40b-4,  
40b-6, 40b-7, 40b-10, 41b-  
12, 42a-6, 42a-11, 42b-1,  
43b-8, 43b-10, 45b-4, 48a-  
1, 53a-2, 59a-13, 61a-10,  
61a-11, 61a-13, 61b-4,  
61b-5, 61b-6, 61b-7, 61b-  
8, 61b-9, 61b-10, 61b-11,  
62a-1, 62a-4, 62a-5, 62a-6,  
62a-7, 62a-8,  
i.-dür 26a-1  
i.-si 13a-12, 27a-10, 28a-  
10, 56a-10  
i.-sin 41b-4, 41b-5  
i.-sinde 39b-5  
i.-sinden 34b-10

i.-sinüñ 7b-5  
ikinci: İkinci sırada olan  
i. 42b-11, 42b-13  
ikindi: İkinci, ikinci vakti  
i. 40b-13, 61a-12  
i.-den 31a-2, 46a-3, 46b-1, 61b-11  
*ikindi namazı*: İkinci vakti kılınan  
sekiz rekatlık namaz  
i.n.-ını 62b-10  
ikişer: İkişer  
i. 40b-2, 52b-1  
iki yüz yigirmi dört: 224 (sayı sıfatı)  
i. 62b-1  
ikrâr (a): Kabul etmek  
*ikrâr it-*: Kabul etmek, kabullenmek  
i. 18b-13, 13a-12, 56a-12, 56b-1, 57a-  
7, 57a-10, 61a-8  
iktifâ` (a): Aza kanaat etme, yetinme  
*iktifâ` it-*: Yetinmek  
i. 29b-13  
il : El, yabancı  
i.-iñ 20a-13  
i.-lerden 52a-3  
ilerü: Önce, evvel  
i.-si 45b-11  
ilet- : İletmek, götürmek  
i.-dükde 35a-9  
i.-e 33b-2  
i.-üp 4a-13  
iletmek : İletme, götürme  
i.-e 4a-12  
ilk : İlk, birinci  
i.-i 10b-13

illâ (a):Yalnız

i. 7a-9, 11a-10, 22b-4,  
39b-13, 47a-8

‘ilm (a): Bilme, bilgi, biliş

‘i. 4b-10, 19a-9, 29a-4,  
29a-5

‘i.-de 29b-5

‘i.-dür 48a-11

‘i.-e 29a-4

‘i.-i 19a-13

‘i.-iniñ 19b-1

‘ilm-i *ħal*: Tekkede öğretilen bilgiler

‘i.ħ.-dür 29b-4

‘ilm *meclisi*: Alimlerin bir araya gelerek fikir alışverişi yaptıkları ortam

‘i.m.-inde 28a-11, 29a-4

‘ilm-i *nâfi*‘: Faydalı ilim

‘i.n. 37b-12

imâm (a): 1.Bir mezheb kuran zat

i. 15b-2, 18a-8, 18a-11,  
18b-6, 18b-12,

i.-dan 18b-10,

i.-lardan 18a-11

i.-larımızdan 26b-6

2. Namazda kendisine uyulan kimse

i. 41a-2, 43a-6, 43a-7, 43a-8,  
62b-4, 62b-5, 62b-12

i.-a 40a-5, 41b-4, 42b-2,  
43b-11

i.-dan 41a-12, 42b-7,64a-1

i.-inuñ 43b-12

i.-ısa 41b-4

imâmet (a): İmamlık

i. 30b-10

i.-a

îmân (a) : İnanma, inanç

i. 13a-10, 13a-11, 13b-5, 13b-7, 25b-8,  
52a-5, 52a-9, 55b-9, 56a-5, 56a-10,  
56b-1, 57a-12, 58b-6, 58b-11, 59a-13,  
59b-10, 61a-3

i.-dan 13b-11, 52a-6

i.-ı 12b-4, 12b-10, 13b-6, 13b-7,  
59a-8, 58b-8, 57a-2, 59a-12

i.-ıla 11a-12, 11b-1, 14a-6, 14a-9, 54b-12,  
55a-1, 59b-5

i.-ına 56b-12

i.-ını 58b-2

i.-ları 58b-9

i.-larımızdan 25a-6

i.-ların 50b-4, 59b-12, 59b-4

i.-larını 5a-3

i.-ın 3b-1, 24a-10, 49a-7

i.-uñ 25b-11

imânsuz (at): İmanı olmayan

i. 11a-13, 54b-13

imdi: Şimdi

i. 47b-6, 51a-12, 52a-10, 56a-7, 56a-10,  
58a-8, 59a-10, 59b-7

imekle-: Yavaş yavaş yürümek

i.-yü 11b-6

imsâk (a): Oruca başlama zamanı

*imsâk it-*: Oruca başlamak

i. 46a-1

imtiḥân (a): Deneme, sına

*imtiḥân it-*: Denemek,  
sınamak

i. 59a-11

in- : İnmek

i.-dikde 41a-12, 43a-2,  
43a-10

i.-en 7a-3, 53b-6

i.-er 6a-7

i.-erken 42b-8

i.-erse 52b-2

i.-mez 5a-8, 6b-9, 53a-8

i.-mişdür 7a-2, 8a-9, 53a-  
10, 53a-12, 53a-13, 53b-1,

53b-2, 53b-3, 53b-4

i.-se gerekdür 48b-3

i.-üp 10a-9

‘inad (a): Israr, ayak direme,  
dediğinden vazgeçmeme

‘i.-dan 20a-10

inan-: İnanmak, güvenmek

i.-a 55b-4

i.-acağ 52a-11, 55b-2, 57a-  
13, 57a-8, 57a-9,

i.-an 27b-1

i.-dum 13a-7, 24a-13, 24b-  
2, 24b-3, 24b-9, 56b-3,

56b-8, 58b-5

i.-mayan 16a-1, 16a-7, 6b-3

i.-sa 57a-11

i.-up 56a-12, 57a-7, 57a-  
10

inanma: İnanma, güvenme (bkz.inanmağ)

i.-sı 57a-1

inanmağ: İnanmak, güvenmek

i.-dur 13a-12, 57a-5, 59a-2, 61a-5

ince: İnce, kalın olmayan

i. 11b-4, 55a-3

incik: Bacağın, dizle ayak beği arasında  
kalan bölümü

i.-lerin 42a-12

İncîl (a): Allah`ın vahiy yoluyla dört büyük  
peygambere yolladığı mukaddes dört  
büyük kitaptan Hz. İsâ`ya nazil olanı

İ. 6b-12, 53a-10

incin-: Kırılmak, gücenmek

i.-meyeler 30a-6

i.-üp 19b-8

incinmek : Kırılma, gücenme

i.-den 20a-9

incitme: Kıрма, incitme

i.-den 23a-13

indür-: İndirmek, aşığıya getirmek

i.-eler 35a-10

i.-mişdür 6b-8, 6b-10, 6b-11, 6b-13,  
7a-1, 53a-8

inkâr (a) : Reddetme, tanımama

i. 25a-9, 58a-6, 63b-3

i.-ı 23b-9

*inkâr it-*: Tanımamak, reddetmek

i. 20a-10, 29b-8, 29b-9

inmek: İnme, eğilme

i. 42b-8

ins (a) : İnsan

i. 53b-13

i.-e 7b-10  
i.-i 47a-8  
‘inşâf (a): Merhamete, vicdana  
veya mantığı dayanan  
adâlet  
‘i. 64a-13  
‘i.-ila 30a-8  
‘*inşâf vir-*: Merhametini  
artırmak  
‘i. 64a-13  
insân (a): Adam, iyi huylu, olgun  
ve vicdanlı kişi  
i.5b-11, 52a-13  
inşallah (a): Allah isterse, Allah  
nasip etdi ise  
i. 14a-5, 26a-10  
intiķal (a): Birinden diğerine  
geçme  
i. 43a-11  
inzâl (a): Uykuda meni boşalması  
*inzâl ol-*: Boşalmak  
i. 39b-5  
ip: İplik, bağ  
i.26a-13  
ir-: Ermek, yetmek  
i.-dügi 17b-13  
‘*aklı ir-*: Anlamak, idrak  
etmek  
i.-mez 47b-13, 49b-1  
irâde (a) : Dileme, isteme  
i.-siyle 3b-6  
irâdet (a): :İrade, isteme  
i: 3a-11, 4b-11

i.-dür 49a-4  
i.-i 4a-4  
irkek: Erkek  
i. 32a-10  
i‘râz (a): Yüz çevirmek, başka tarafa  
dönmek, sakınmak  
*i‘râz it-*: Yüz çevirmek, başka tarafa  
dönmek  
i. 20b-13  
irin : Cerâhat, yaradan akan koyu sıvı  
i. 39a-4  
iriş-: Ulaşmak, erişmek  
i.-e 11a-11, 54b-12  
i.-medise 11b-2  
i.-mezse 55a-2  
irte: Gelecek sabah, yarın, şafak sökme  
zamanı  
i. 45b-13, 46a-2, 46a-13  
‘İsa (a): Hz. Meryem’in oğludur. İncil  
kendisine mukaddes kitap olarak  
gönderilmiştir  
‘İ. 53a-10  
işbât (a): Şahit ve delil göstererek  
doğrusunu ortaya çıkarma  
i. 27a-8, 27b-10  
i.-en 56b-11  
işim (a): İsim, ad  
i. 28a-11  
i.-lerini 31b-11  
*ism-i şerif*: Kutsal, mübarek, şerefli  
isim  
i.ş.-i 29b-9, 29b-12

<p>işkât (a): Ölünün azaptan kurtulması için dağıtılan sadaka i.-ı 33a-4 <i>işkât-ı şalât</i>: Kılınmamış namazların düşürülmesi, namaz borcunun ödenmesi i.ş-in 34a-4</p> <p>işlâm (a): Hz. Muhammed`in Allah tarafından tebyiğine memur edildiği din i. 13a-11, 55b-10, 56a-5, 56a-10, 57a-12, 61a-3 i.-da 58a-3 i.-dur 10a-3 i.-ı 58b-7, 58b-8, 59a-8, 59a-12 i.-ına 13b-9, 57a-12, 59a-6</p> <p>isrâf (a): Gereksiz yere harcama i. 34b-2 <i>isrâf it-</i>: Gereğinden fazla harcamak i. 34b-5, 34b-12</p> <p>İsrâfîl (a): Dört büyük melekten kıyâmet kopacağına öttüreceği boru ile bildirecek olandır İ. 6a-9,6a-10, 6a-11, 6b-4, 52b-10, 52b-12 İ.-i53a-5</p> <p>iste-: İstemek i. 25b-4 i.-düğü 20b-8</p>	<p>i.-meden 20a-9 i.-meye 20b-9 i.-mezin 25b-4 i.-ñ 20a-5, 36a-6 i.-rin 25b-7 i.-rlerse 12a-5 i.-se 27b-4 i.-señ 19b-1, 19b-4 i.-yeler 32a-2, 32a-3</p> <p>istemek: İsteme i. 19a-11, 19b-12, 42a-10 i.-dür 19a-8, 19b-11, 20a-1, 21a-9</p> <p>istiftâ (a): Fetva alma, müftüye müracat etme i.17b-8</p> <p>istiğfar (a): Allah`tan bağışlanmasını isteme, tövbe itme i. 32b-2, 59b-10 <i>istiğfar it-</i>: Tövbe itmek i. 59b-4, 59b-12</p> <p>istiḥfâf (a): Hafifleme, küçük görme i. 25a-9, 58a-4 i.-dur 24b-8, 29a-5</p> <p>istikâmet (a): Allah`a kullukta bulunma; doğruluk; yön, cihet i. 32a-1</p> <p>istikrâz (a): Ödünç para alma <i>istikrâz it-</i>: Ödünç para almak i. 33a-13</p> <p>isti`mâl (a): Kullanma i. 29a-11 <i>isti`mal it-</i>: Kullanmak i. 38b-7</p>
--	---

istihsânen (a):Beğenerek, beğenilerek, güzel bularak  
i. 26b-13

iş: Davranış, hareket, meşguliyet, yapılması gereken şey  
i. 2b-2, 58a-8  
i.-dür 27b-7  
i.-i 27a-4, 27a-5, 64a-1  
i.-lerin 50b-3  
i.-lerini 5a-1

işâret (a): Bir şeyi gösterme  
*işâret it-*: Göstermek  
i.i. 7b-13

işde: Böyle, böylece; bundan başka, bundan dolayı  
i. 50b-7, 51a-11, 55b-1, 58a-7

işit- : İşitmek, duymak, dinlemek  
i.-diklerine 52a-4  
i.-dügi 3a-9  
i.-ecek 43b-3  
i.-ecekleyin 43b-3  
i.-enler 6b-1, 53a-2  
i.-er 3a-9  
i.-meden 3a-6  
i.-mese 48b-10  
i.-ür 3a-5, 3a-7, 48b-9, 48b-11, 49a-2  
i.-üp 55b-5

işidil-: Duyulmak, işidilmek  
i.-ür 50a-5, 50a-9

i.-en 50a-10

işitme: Duyma, işitme  
i.-si 48b-11, 48b-12

işitmek: İşitme, duyma  
i.-dür 48b-8  
i.-ile 50a-7

işle-: Yapmak, çalışmak, uygulamak  
i.-di 64a-1  
i.-dügi 3b-10, 3b-12, 57b-5  
i.-dügin 27a-5, 52b-4  
i.-düm 29a-2  
i.-e 35b-13  
i.-medügüm 64a-1  
i.-medüm 27a-5,  
i.-meyen 16a-6  
i.-meyene 17a-2  
i.-mezin 25a-4, 25a-10, 27b-11  
i.-miş 16b-10, 17a-1  
i.-r 3a-11, 13a-6, 49a-5, 51a-7  
i.-rin 25a-11, 26a-6  
i.-rüz 3b-6  
i.-se 63b-8  
i.-ye 63a-9  
i.-yeler 29b-2  
i.-yen16a-12, 16b-2, 16b-6  
i.-yene 17a-2

işleme: Yapma, işleme (bkz. işlemek)  
i.-sinde 16a-9, 16a-10, 17a-3

işlemek: Yapma, işleme (bkz. işlemek)  
i. 58a-7,

işrâk (a): Güneşin doğup aydınlattığı vakit  
*işrâk vakti*: güneşin aydınlattığı vakit  
i.v.-ine 62b-10



*it-*: Yapmak, etmek, eylemek  
i.-dügi 57b-9  
i.-düginden 19b-9  
i.-diler 26b-10  
i.-dise 18a-9  
i.-e 24a-10, 36b-6, 37a-4  
i.-eler 29b-3, 31b-12, 34a-5, 34b-5, 35b-4, 36a-11  
i.-meyeler 20b-6, 35b-4  
i.-se 25a-4, 25b-6, 27b-1, 29a-4  
i.-üp 59a-11  
*‘afv it-*: Affetmek  
i.-eler 30b-4  
*alet it-*: Vasıta itmek, karıştırmak  
i.-dikleriçün 19b-2  
*‘amel it-*: Din kurallarına uymak  
i.-diler 18a-4  
i.-e 17b-1  
i.-eler 29b-6  
i.-erler 17a-11  
i.-erlerdi 17b-7  
i.-mesi 10a-10  
i.-meyeler 29b-7  
i.-meyene 64a-12  
i.-üp 15a-3, 64a-10  
*‘ar it-*: Utanmak  
i.-mekdür 20a-11  
*‘aşı it-*: Asileştirmek  
i.-erdi 3b-8  
i.-mege 7b-1

*azâb it-*: Acı çektirmek  
i.-eler 10a-5  
i.-er 14a-2  
i.-erler 12a-11  
i.-se 12a-12  
*beddu‘a it-*: Kötü dilekte bulunmak, kötü söylemek  
i.-meyeler 30a-9  
i.-üp 26b-8  
*beyân it-*: Anlatmak, açıklamak  
i.-elim 24b-5  
i.-emezlerse 59a-12  
i.-üp 18a-1  
*buğz it-*: Nefret etmek  
i.-se 26a-3  
*buhûr it-*: Tütsü vermek, tütsülemek  
i.-eler 34b-6, 34b-8  
*cima‘ it-*: Çiftleşme, beraber olma  
i.-meye 45b-8  
*delâlet it-*: Kılavuzluk etmek, yol göstermek  
i.-dügüiçün 50a-13  
*devr it-*: Hakkını başkasına vermek  
i.-eler 33b-11, 34a-1  
*du‘a it-*: Allaha yalvarmak, dua etmek  
i.-erler 30a-9  
*emir it-*: Buyurmak, emir vermek  
i.-düklerini 29b-1  
i.-di 17b-1  
i.-erlerse 30a-11  
i.-mişdür 7a-8, 15b-7, 7a-9  
*fıkr it-*: Düşünmek, hatırlamak  
i.-erek 37a-3, 60b-9

*ğasb it-*: Zorla almak  
i.-se 26b-7  
*ğusül it-*: Yıkanmak, temizlenmek  
i. 16a-2  
i.-e 46a-11  
i.-üp 45a-7, 45a-11, 45a-12, 45a-13, 45b-4  
*ğünâh it-*: Günah işlemek  
i.-se 29a-1  
i.-üp 13b-13  
*ğabarcık it-*: Haber etmek  
i.-eler 35a-4  
*ğac it-*: Hacca gitmek  
i.-dise 23b-11  
*ğarc it-*: Masraf itmek, harcamak  
i.-se 19a-13  
*ğata it-*: Yanlış yapmak  
i.-dise 17b-3  
*ğavf it-*: Korkmak  
i.-üp 32a-2  
*ğazer it-*: Sakınmak  
i.-eler 19b-6, 23b-3  
*ğeybe it-*: Hibe etmek, bağışlamak  
i.-e 34a-9  
*ğıyânet it-*: İhanet itmek, sözünde durmamak  
i.-meden 20a-13  
*ğicret it-*: Göç etmek  
i.-üp 9a-2

*ğisâb it-*: Saymak, hesap etmek  
i.-e 33b-3  
i.-eler 34a-1, 34a-2  
*ğurûc it-*: Çıkarmak  
i.-üp 10a-11  
*ğükm it-*: Emretmek, buyurmak  
i.-er 2b-4  
i.-mez 2b-4  
i.-üp 15b-3  
*ğsrâr it-*: Ayak diremek  
i.-enler 62b-7  
*ğibâdet it-*: Dinin gerektirdiği emirleri yerine getirmek  
i.-erse 56a-8  
i.-mekdür 20b-11  
*ğibrâm it-*: Zorlamak, ısrar etmek  
i.-meyeler 60a-1  
*ğicrâ it-*: Yapmak, yerine getirmek  
i.-erler 30b-10  
*ğictihâd it-*: Gücü yettiği kadar çalışmak  
i.-erler 17b-12  
*ğiftira it-*: İşlemediği bir işten birini sorumlu tutmak  
i.-üp 63a-8  
*ğigva it-*: Yoldan çıkarma, azdırmak  
i.-erler 7a-12  
*ğihşân it-*: İyilik yapmak, bağışlamak  
i.-erler 37b-3  
*ğihtilâf it-*: Anlaşamamazlık, fikir ayrılığına düşmek  
i.-diler 27a-6  
i.-mişler 27b-6, 28b-12

*ih̄tirâz it-*: Korkmak,  
sakinmek, çekinmek  
i.-eler 31a-1  
*ih̄tiyâr it-*: Seçmek  
i.-düm 18b-13  
*i'k̄ab it-*: Eziyet etmemek  
i.-meyüp 56a-2  
*ik̄râr it-*: Kabul etmek  
i.-er 57a-10  
*iktifâ' it-*: Yetinmek, aza  
kanaat etmek  
i.-meyeler 29b-13  
*imsak it-*: Oruca başlamak  
i.-e 46a-1  
*imtiḥân it-*: Denemek, sı-  
namak  
i.-üp 59a-11  
*inkâr it-*: Reddetmek,  
kabullenmemek  
i.-eler 29b-9  
i.-mekdür 20a-10  
i.-meyeler 29b-8  
*i'râz it-*: Yüz çevirmek,  
başka tarafa dönmek  
i.-mekile 20b-13  
*isrâf it-*: Gereğinden fazla  
harcamamak  
i.-yeler 34b-5, 34b-12  
*istigfâr it-*: Tövbe etmek  
i.-üp 59b-4, 59b-12  
*istikrâz it-*: Ödünç para  
almak  
i.-e 33a-13

*işâret it-*: Göstermek  
i.-üp 7b-13  
*i'tikâd it-*: Gönülden bağlanmak  
i.-erler 51a-13  
i.-se 25b-2, 61b-3  
*i'tirâf it-*: Şuçunu kabul etmek  
i.-üp 21b-1, 31b-13  
*i'tirâz it-*: Karşı çıkmak  
i.-meyeler 30a-5  
*ḳabul it-*: Kabul etmek  
i.-düm 18b-13, 33a-5, 33b-5, 33b-9  
i.-e 37b-3  
i.-icek 33b-6  
i.-üp 63b-10  
*kâfir it-*: Dinden çıkarmak  
i.-erdi 3b-8, 49a-11  
*ḳatı' it-*: İrtibatı koparmak, kesmek  
i.-meyeler 30a-13  
*ḳaḳa it-*: Daha önce yapılmamış  
ibadetleri usulüne uygun olarak yerine  
getirmek  
i.-e 46b-3  
i.-erler 30b-3  
*ḳifâyet it-*: Yetinmek, yeterli olmak  
i.-er 46a-8  
*ḳurban it-*: Kurban kesmek  
î. 16a-8  
*lâ'net it-*: Allah'ın mağfiretinden  
mahrum kalması için dua etmek  
i.-üp 7a-10  
*livâta it-*: Sapıklık yapmak  
i. 16a-13

iyi *lütf it-*: İyilikte bulunmak,  
davranmak, bağışlanmak  
i.-üp 33b-7, 33b-10, 34a-8,  
35a-1, 36a-13, 37a-2  
*mağfiret it-*: Bağışlamak  
i.-e 11a-11  
*medh it-*: Övmemek  
i.-yeler 37b-1  
*muamele it-*: Davranmak  
i.-meyeler 30b-8  
*mu'aşeret it-*: Birlikte ya-  
şayıp iyi geçinmek  
i.-üp 32a-9  
*mudâra it-*: Göstermelikten  
güler yüz göstermek  
i.-eler 30b-5  
*muhabbet it-*: Sevgi göster-  
mek, sevmek  
i.-erler 30b-4  
*muhâlifet it-*: Karşı çıkmak  
i.-erler 18a-6  
*murâd it-*: İstemek, dile-  
mek  
i.-enler 21b-8  
*muti' it-*: Boyun eğdirmek  
i.-erdi 3b-7  
*muvâfakat it-*: Uzlaşma,  
razı olmak  
i.-eler 32a-8  
*mübâh it-*: Uygun bulmak,  
yapılmasında engel bulun-  
mamak  
i.-mişdür 15b-9

*mübâşiret it-*: Bir işe başlamak  
i.-eler 34b-4, 34b-7, 35a-3  
*müdâhin it-*: Dalkavukluk etmek  
i.-meyeler 30b-5  
*müdâvemet it-*: Devam itmek  
i.-eler 30b-13, 31a-2, 31b-3  
i.-enüñ 24a-5  
i.-erler 31b-3, 31b-6  
*mümârese it-*: Alışmak  
i.-üp 20b-3  
*mümin it-*: Müslüman yapmak  
i.-erdi 49a-11  
*nash it-*: Kopya etmek, kopyasını  
çıkarmak  
i.-mişdür 7a-4  
*nehy it-*: Yasaklamak  
i.-miş 16a-12  
i.-mişdür 15b-7  
*nesh it-*: Bırakmak, terk etmek  
i.-en 53b-6  
i.-mişdür 53b-7  
*nikâh it-*: Nikahlanmak, evlenmek  
i.-mişdür 8b-2  
i.-se 27a-9  
*niyyet it-*: Niyetlenmek  
i.-düm 40a-4  
i.-e 46b-1  
*örgüçlü it-*: Biraz yüksek yapmak,  
yükseltmek  
i.-eler 37a-10  
*pazar it-*: Pazara götürmek, satmak  
i.-se 23a-1  
*peydâ it-*: Ortaya çıkarmak

i.-üp 63a-3  
*rahîm it-*: Acımak, koru-  
mak  
i.-meyeler 30a-13  
*ri'âyet it-*: Saymak, saygı  
duymak  
i.-eler 30a-7, 30a-10, 30b-  
1, 34b-11  
*rücu' it-*: Sözünden dön-  
mek, dönmek  
i.-düm 24a-11  
i.-üp 23b-8, 37a-5  
*şabr it-*: Katlanmak, diren-  
mek  
i.-eler 30a-12  
*şaf it-*: Sıra olmak,  
dizilmek  
i.-eler 35a-8  
*sa'y it-*: Çalışmak, çaba-  
lamak  
i.-dür 20a-7  
i.-eler 35a-4  
*secde it-*: Namazda alnını  
secdeye götürmek  
i.-medügiçün 7a-10  
i.-mişlerdür 7a-9  
i.-üñ 7a-8  
*şilâ it-*: Ayrı kaldığı evini  
yurdunu ziyaret etmek  
i.-eler 30a-13  
*şu'âl it-*: Sormak, soruş-  
turmak  
i.-emez 13a-7

i.-er 3b-11, 13a-7  
i.-erseñ 3b-8  
i.-se gerekdür 11a-5  
i.-seler gerekdür 9b-13  
*sünnet it-*: Erkek çocuğun erkeklik  
organının ucundaki fazla deriyi almak  
i. 16b-12  
*şahâdet it-*: Bir şeyin doğruluğuna  
inanmak  
i.-erin 1b-11, 5b-10, 6b-6, 7a-5, 9a-4,  
9b-11, 10a-6, 10b-1, 12b-1, 13a-11  
*şikâyet it-*: Yakınmak  
i.-meyeler 20b-6  
*şükr it-*: Şükretmek, haline duacı  
olmak  
i.-eler 32a-3  
*ta'âm it-*: Yemek yapmak, ziyafet  
vermek  
i. 16b-13  
*tafşil it-*: Açıklamak, anlatmak  
i.-mişdür 25a-12  
*tahsil it-*: İlim öğrenmek, öğrenmek  
i.-se 19b-1  
*taqdir it-*: Beğenmek  
i.-düğine 20a-8  
i.-mişdür 12b-3  
i.-üp 20a-4  
*taleb it-*: İstemek  
i.-meyeler 38a-1  
i.-üp 36a-5  
*ta'lim-i 'ilm it-*: İlim öğrenmek  
i.-üp 32a-4

*ta'mir it-*: Tamir etmek,  
düzeltmek  
i.-eler 37a-9  
*tarh it-*: Çıkarmak  
i.-eler 33b-13  
*ta'zîm it-*: Saygı göstermek  
i.-eler 29b-10, 30a-2  
*teemmül it-*: İyiçe düşün-  
mek  
i.-ile 20b-4  
*tefsir it-*: Kur'an-ı Kerimi  
mana bakımından yorum-  
lamak  
i.-mişlerdür 47a-6  
*teklif it-*: Önermek, is-  
temek  
i.-mez 14a-4  
*telkin it-*: Anlatmak,  
kulağına koymak  
i.-eler 32b-7, 32b-10, 32b-  
13  
*tena'um it-*: Nimetlendir-  
mek  
i.-eler 10a-4  
*terk it-*: Bırakmak, vaz-  
geçmek  
i.-en 15b-13  
i.-ene 16b-10  
i.-meye 24a-2  
i.-meyeler 31a-1, 31a-11  
*tesbiḥ it-*: Allah'tan sabır  
dilemek, şükretmek, yar-  
dım istemek

i.-er 6a-3  
*tevbe it-*: Af dilemeyi istemek, tevbe  
etmek  
i. 29a-2  
i.-dikden 23b-9  
i.-düm 24a-11  
i.-em 29a-3  
i.-meyince 23b-8  
*teveccüh it-*: Yönelmek  
i.-üp 33a-8  
*tevekkül it-*: Kadere razı olmak  
i.-erler 37b-12  
*tezellül it-*: Kendini küçük görmek  
i.-üp 31b-13  
*tezkir it-*: Hatırlamak, hatırına  
getirmek  
i.-eler 32b-6, 33a-1  
*tezvic it-*: Evlendirmek  
i.-mişdür 8b-10, 9a-13, 9b-4, 9b-5  
*var it-*: Meydana getirmek, yaratmak  
i.-er: 2b-1  
*vaz'ı it-*: Bırakmak, koymak  
i.-eler 34b-8  
*vefât it-*: Ölmek  
i.-dügi 18b-7  
i.-dikde 9a-9  
i.-dükden 9b-4  
i.-mişdür 8b-8, 9a-1, 9a-2, 18a-13  
*vesvese it-*: Şüphe etmek, şüphelenmek  
i.-erler 7b-1  
*yok it-*: Ortadan kaldırmak  
i.-er 2b-4  
i.-mege 4a-7

*zabt it-*: İdaresi altına almak, zaptetmek  
i.-eler 32a-5, 32b-2  
*zıkr it-*: Anmak  
i.-dügümüz 13b-1, 15a-13  
i.-eler 32b-8, 32b-9  
i.meyeler 35a-8  
*zina it-*: Nikahsız çiftleşmek  
i.-dügi 23b-5  
*ziyâfet it-*: Ziyafet vermek  
i.-yeler 37b-2  
*zulm it-*: Acı çektirmek, eziyet etmek  
‘itâb (a): Azarlama, tersleme, paylama  
‘i. 17a-3  
‘i.-a 16b-6  
‘*itâb ol-*: Azarlanmak  
‘i. 16b-10  
itdür-: Yaptırmak, ettirmek  
*cezâ ü fezâ itdür-*: Ağlatıp, sızlatmak  
i.-meyeler 33a-7  
*devr itdür-*: Dolandırmak, çevirmek, döndürmek  
i.-eler 33a-11  
*gusül itdür-*: Gusül abdesti aldirmek  
i.-eler 33a-4  
*meyl itdür-*: Döndürmek  
i.-eler 35a-12

itdürmek: Yaptırma, ettirme  
i.-e 3a-13  
‘itibâr (a): Ehemniyet verme, değerlendirme  
‘i.-ıla 25b-10  
i‘tikâd (a) :Bir şeye bağlanma, inanma  
i. 13b-8, 15a-6, 15a-11, 15a-2, 25b-2, 51a-13, 61b-3  
i.-a 13b-3  
i.-da 15a-9, 15a-10, 18a-4  
i.-ı 15a-13  
i.-ıla 52a-9  
i‘tikâd it-: Gönülden inanmak  
i.i. 4a-4, 26a-6, 49b-2, 51a-6, 52a-2  
i‘tirâf (a): Yerinde olmayan bir hareketi saklamaktan vazgeçip söyleme, hakkı teslim etme  
i. 31b-13  
i.-dur 20b-11  
i‘tirâz (a): Bir fikri bir hükmü kabul etmeyip çürütmeye çalışma  
i‘tirâz it-: Karşı çıkmak  
i.i 30a-5  
itme: Yapma, etme (bkz. itmek)  
i.-sine 30b-1  
*du‘â itme*: Dua etme, yalvarma  
i.-de 14b-13, 15a-2  
*muhâlifet itme*: Karşı çıkma  
i.-den 23b-1  
itmek : Yapma, etme (bkz. itme)  
i. 20a-4  
i.-dükleri 21a-11  
i.-dür 21a-4  
i. gerekdür 60b-9

i.-i 28a-12  
*‘add itmek:* Sayma  
i. 58a-6  
*‘afv itmek:* Affetme  
i. 21a-11  
*âh itmek:* Ah deme,  
pişman olma  
i. 43b-4  
*‘ar itmek:* Utanma  
i.-le 21b-1  
*a‘râz itmek:* İşaret etme  
i.-le 21a-13  
*arzu itmek:* İsteme  
i. 29a-9  
*‘azm itmek:* Kasetme  
i.-dür 21b-3  
*beyân itmek:* Anlatma,  
açıklama  
i.-e 57a-4, 58b-8  
*cem‘ itmek:* Toplama, bir  
araya getirme  
i. 41a-4  
*fesâd itmek:* Haset, ara-  
bozuculuk yapma, çeke-  
memelik yapma  
i. 26a-5  
*ğusül itmek:* Temizlenme,  
abdest alma  
i. 45b-6  
*gümüş itmek:* Gümüşe  
çevirme, gümüşleştirme  
i.4a-9

*günâh itmek:* Günah işleme  
i.-ile 13b-10  
*ḥac itmek-:* Hacca gitme  
i.-16a-4  
*ḥıyânet itmek:* Hainlik etme  
i.-den 28a-7  
*ikrâr itmek:* Kabul etme  
i.-dür 13a-12, 56a-12, 57a-7, 61a-8  
*istimal itmek:* Kullanma  
i. 38b-7  
*i‘tikâd itmek:* Gönülden tasdik ederek  
inanma  
i. 26a-6, 52a-2  
i.-dür 4a-4, 49b-2  
i. gerekdür 51a-6  
*ḳabul itmek:* Kabullenme, kabul  
etme  
i.-le 21a-13  
*ḳaşd itmek:* Amaç edinme  
i.-dür 40a-6  
*kefâret itmek:* Şuçı bağışlatmak  
amacıyla dinin koyduğu ölçüye uygun  
olarak verilen sadaka,tutulmuş oruç vb.  
i.-dür 21b-5  
*mesh itmek:* Sıvazlama  
i. 38b-4, 38b-9, 38b-11  
*muḥalifet itmek:* Karşı çıkma  
i.-le 21a-12  
*niyet itmek:* Niyetlenme  
i.-dür 40a-3  
*pâk itmek:* Temizleme  
i. 40a-10  
*sûi`z-zann itmek:* Kötü düşünme



i.-den 19a-2  
*tamam itmek*: Tamamlama  
i. 43a-10  
*tayin itmek*: Ayırma, belli  
etme  
i. 40b-7  
*terk itmek*: Terk etme,  
bırakma  
i. 43a-5  
*tevbe itmek*: Af dileme  
i.-i 33a-1  
i.-ile 23b-13  
*tevhid itmek*: Allah'ın  
birliğine inanma  
i. 47b-5  
*var itmek*: *Yaratma*,  
*meydana getirme*  
i.-e 4a-8, 49b-6  
*vesvese itmek*: Şüphelen-  
me, şüphe etme  
i.-e 13a-3  
*yok itmek*: Yok etme,  
ortadan kaldırma  
i.-e 49b-5  
*zevç itmek*: Eğlenme,  
zevke dalma  
i. 19b-11  
*zinâ itmek*:- Nikahsız  
çiftleşme  
i. 13b-11  
itmemek: Yapmama, etmeme  
*günâh itmemek*: Günah  
işlememe

i.-e 21b-3  
işâret (a): İz, alamet, nişan  
i.-ile 29b-13  
iviş-: Hep birlikte acele etmek, acele etmek  
i.-eler 30a-4  
iy: Ey, hey  
i. 24b-5, 61a-2  
izin (a) : Müsâde, rıza  
i.-e 6a-13, 52b-13, 53a-1,  
i.-i 6a-13, 63b-3  
i.-ile 18a-7  
izinsiz (at): İzin verilmeden, müsaade  
edilmeden  
i. 23a-5, 23a-7

## K

Ğaba: Açık  
ğ.10b-7, 42a-13, 54a-9  
*ğaba kıılmağ*: Namaz kılma  
ğ. 42a-13  
Kâ<sup>c</sup>be (a) : Müslümanların hacı olmak üzere  
muayyen zamanda gidip ziyaret  
ettikleri yer. Beytullah  
K. 25b-12, 26a-2  
K.-dür 10a-3  
ğabir (a) : Mezar  
ğ. 34a-13, 37a-10  
ğ.-de 10a-3  
ğ.-e 9b-12, 35a-9, 35a-10, 42b-3  
ğ.-i 34a-12, 34b-1, 36b-3  
ğ.-im 37a-9  
ğ.üm 37b-7

qabla-: Kaplamak, örtmek, sarmak  
q.-yu 38b-11

qabül (a) Alma, razı olma, alıp  
kullanma  
q. 21b-7  
q.-inden 20a-10  
*qabül it-*: Kabul etmek  
q.i. 18b-13, 21a-13, 33a-5,  
33b-5, 33b-6, 33b-9, 37b-  
3, 63b-10

qabz (a): Azrâil tarafından ruh  
teslim alınma, ölme  
*qabz ol-*: Ölmek  
q.33a-10

qac: Kaç, ne kadar  
q. 33b-3, 48b-7

qaç-: Ayrılmak, uzaklaşmak  
q.-mayalar 38a-1

qaçmaq: Kaçma, uzaklaşma  
q. gerekdür 19b-5

qadar (a): ...Dek, ...degin,  
derecesinde, kadar  
q.17b-13, 33a-4, 34b-3,  
37a-10, 40b-4, 40b-6, 40b-  
9, 40b-11, 43b-3, 43b-10,  
54a-13, 55a-2, 56a-3,56b-3

qader (a) :Alın yazısı, Allah`ın  
ilahi takdiri  
q. 12b-1  
q.-dür 55a-12  
q.-iledür 12b-2

qağı (a): Şeriat hakimi  
q. 37b-10

q.-ya 28b-4

qağı ʿ asker (a): İlmiye rütbelerinin  
sonuncusu, kazasker  
q. 37b-9

qâdîm (a): Eski, eski zaman, başlangıcı  
olmayan  
q.-dür 3a-4, 4a-4, 4b-1, 4b-9  
q.-lerdür 4b-11, 48a-5

qadîr (a) : Kudret sahibi, güçlü, kuvvetli,  
Allah  
q. 13b-9, 26a-11, 28a-12, 37b-4,  
37b-5, 40a-11, 57a-11, 58b-8  
q.-dür 3a-13, 4a-5, 4a-7, 4a-8, 4a-9,  
4a-10, 4a-11, 4a-12, 4a-13, 5a-13,  
5b-2, 7b-1, 8a-13, 10a-4, 17a-13,  
49b-3, 49b-7  
q.-ise 23b-11, 40b-1, 57b-13

qadr (a): Değer, itibar, rütbe, kıymetini  
anlama  
*qadrini bilme*: Değerini bilme  
q.19a-11, 19a-11

kâfi (a): Yeten, yetişen, elveren  
k.-dür 13b-5, 33a-1

kâfir (a) : Hakk`ı görmeyen ve örten  
k.-dür 57a-6  
k.-iñ 49a-8  
k.-ler 2b-6, 10a-4, 12a-8  
k.-lere 11a-3, 54b-5  
k.-leri 3b-13, 13a-4  
k.-üñ 3b-3, 12b-7  
*kâfir it-*: Dinden çıkarmak  
k. 3b-8, 49a-11  
*kâfir ol-*: Dinden çıkmak

k. 2b-8, 3b-4,3b-10, 7b-1, 16a-1, 16a-7, 16b-3, 24b-10, 24b-13, 25a-8, 25b-1, 26a-6, 2a-9, 26a-12, 26b-1, 26b-3, 26b-8, 26b-9, 27a-6, 27a-10, 27b-1, 27b-2, 27b-8, 27b-9, 27b-12, 28a-1, 28a-5, 28a-6, 28a-7, 28a-10, 28a-13, 28b-1, 28b-4, 28b-5, 28b-6, 28b-8, 28b-9, 28b-10, 28b-11, 29a-1, 29a-3, 29a-5, 29a-7, 29a-110, 29a-13, 49a-10, 49a-13, 57b-1, 59a-3, 59b-8, 61b-4

kâfire (a): Müslüman olmayan kadın  
k. 59a-9

kaftan : Çoğu ipek bir çeşit uzun, süslü üst giysisi  
k. 32a-11  
k.-ıla 42a-7  
k.-ın 40a-9, 42a-10  
k.-ında 42a-3, 42a-9  
k.-ları 12a-2

kafûr (a): Uzak Doğuda yetişen bir çeşit taflandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz ve yarı saydam kolaylıkla parçalanıran tırı kuvvetli bir madde  
k. 35a-1

kağıt (f): Çeşitli bitki liflerinden yapılan yazı yazmaya yarayan kuru ince yaprak  
k.-a 50a-8, 50a-9

ka' il (a): Boyun eğmiş, kabul etmiş  
k.-dür 25b-11

kaım (a): Bir işte sebat eden  
k. 50a-12  
k.-lerdür 4b-12  
*kaım ol-*: Vaktini ibadetle geçirmek  
k. 56a-8

kağı-: Öfkelenmek, kızmak, azarlamak  
k.-sa 30a-6

kağıma: Kızma, öfkelenme  
k.-sına 30a-12

kal-: 1. Kalmak, durmak  
k.-a 36b-4  
k.-acağdur 56a-9  
k.-an 10b-10, 14a-8, 35a-1, 36b-1  
54a-11  
k.-ur 55a-1  
k.-urlar 12a-1, 12a-8  
k.-masa gerekdür 10b-1  
k.-mayalar 55b-6  
2. Artmak, fazla gelmek  
k.-ursa 34a-8, 33b-13  
3. Geçmek, geçmiş olmak  
k.-miş 34a-5  
k.-mişları 61b-2  
4. Yetinmek, kifayet etmek  
k.-ursa 56b-3  
*ıssız kal-*: Boş kalmak, kimsesiz kalmak  
k.-sa gerekdür 53a-4

*każaya kal-*: Vaktinde tutulamayan oruc veya kılınamayan namazların daha sonra eda itmek, yerine getirmek  
ķ.-miş 29b-2  
ķalb (a): Kalp, yürek  
ķ.-i ile 19b-8  
ķ.-ile 13a-12  
ķ.-inde 20b-1  
ķ.-le 40a-6  
ķ.-leriyle 33a-8  
ķalbcuĖaz (at) : Kalp, yürek  
ķ.-lerini 19a-2,20b-2,20b-4  
ķaldur-: Kaldırmak  
ķ.-duķda 41b-3  
ķ.-duķdan 43a-13  
ķ.-ur 6a-7, 52b-9  
ķaldurmak: Kaldırmak  
ķ. 41a-4, 41b-7, 42b-6, 42b-7, 42b-8,43a-3,43b-10  
ķ.-la 43b-7  
ķalıķa(ķalı): Halı  
ķ.-sın 23a-6  
ķalkķ-: Kalkamak, doğrulmak  
ķ.-duķda 31b-7, 39b-6, 41a-13, 42b-5, 43a-3  
ķ.-masa gerekdür 54a-5  
ķ.-up 40b-8  
ķalkķmak: Kalkma, doğrulma  
ķ. 42b-10

ķamiş: Sulak yerlerde yetişen iķi boş, yumuşak ve boğumlu bir bitki, saz  
ķ. 35b-1  
ķan : Kan  
ķ. 5b-5, 39a-4, 45b-1, 45b-4, 45b-5, 46a-2, 46a-4, 46a-11  
ķ.-dan 48a-10  
ķ.-ı 46b-10  
ķ.-ıla 48a-9  
ķanat : Kanat  
ķ.-ın 3b-5  
ķ.-ınıñ 52b-8  
ķ.-ınıñ 6a-7  
ķanadlu: Kanatlı, kanadı olan  
ķ. 52b-2  
ķandil (a): İķinde sıvı yap ile fitil bulunan bir kaptan meydana gelen aydınlatma aleti  
ķ.-e 42a-8  
ķankı : Hangi, hangisi  
ķ. 34a-8  
ķ.-sına 18a-7  
ķanmak: Doyma, kanma  
ķ.-ı 50b-5  
ķanun (a): Tırnak adı verilen mızraplarla çalınan ince saz çalgısı  
ķ. 21b-12  
ķapu: 1. Bir yere girip çıkmayı sağlayan aķıklak  
ķ.-sı 21b-9  
2. Hizmet iķin gidilen yer, hizmet yeri, birisinin yanı,huzur  
ķ.-sına 30b-12, 37b-10, 37b-11

kar : Havada beyaz ve hafif  
billûr biçiminde yağın su  
buharı  
k. 5a-12, 5b-3, 50b-5

qara : Kara, siyah  
k. 3a-8, 26a-13, 40a-1,  
49a-2

qarañu: Karanlık  
k. 3a-7, 49a-1  
k.-da 40a-2

qardaş: Kardeş  
k.-larını 31b-11  
k.-iñuz 36a-5

qarı: Eş, zevce, kadın  
k. 22a-12

qarıcık: Yaşlı kadın  
k.-da 40a-1

qarımaq : İhtiyarlama, yaşlanma  
k. 12a-2

qarın : 1. Mide  
k. 5b-6, 21b-10  
k.-ların 22b-11  
2. İnsan ve hayvanlarda  
gövdenin kaburga kenar-  
larına kadar olan ön  
bölgesi  
k.-ı 39b-12  
k.-ın 41b-7, 41b-8  
k.-ına 22a-9

qarınca : Karınca  
k.-nuñ 3a-8, 49a-1

qarış: Açık elin baş parmak  
ucundan serçe parmağı

ucuna kadar olan ve ölçü gibi  
kullanılan açıklığı  
k. 37a-10  
k.-dan 35b-4

qarîn (a): Arkadaş, komşu  
k.-ine 33b-10

qarşu: Yüzü o yöne dönük olarak  
k. 38a-13, 38b-1, 42a-8, 42a-9, 42b-3  
k.-sına 60a-10

qarşula-: Karşı gelmek, itiraz etmek  
k.-mayalar 30a-12

qaşd (a): Amaç, niyet, maksat  
k.-ıla 44a-1  
kaşd it-: Amaç edinmek  
k.i. 40a-6

qasık: Kasık, karın ile uyluk arası  
k. 33a-2

Qâsım (a): Hz. Muhammed`in oğullarından  
biri  
Q. 8b-4

qasımaq: Tırnakla veya başka bir şeyle  
bedenin kaşınan yerini ovma, kaşıma  
k. 42a-6, 43b-7

qat : 1. Kat, tabaka  
k.2b-3  
2. Huzur, yan; fikir, düşünce  
k. 4a-13  
k.-ında 26b-12, 26b-13, 63b-4  
3. Zaman, an  
k.-ında 31b-7

qat-: Katmak, eklemek  
k.-alar 35a-1

qatı : 1. Çok, fazla, şiddetli, kesin

ķ. 3a-5, 19b-5, 21b-8, 23b-2, 27b-7, 29a-7, 39a-8, 57b-3, 59b-9, 63b-9

2. Açık, sesli

ķ. 41a-2

ķatır : Atgillerden, kısarak ile erkek eşğın çiftleşmesinden doğan hayvan

ķ.-lar 12a-9

ķatı' (a): Kesme

ķ. 61a-6

*ķatı' it-*: İrtibatı koparmak

ķ.30a-13

ķat' i (a): Şüphesiz, mutlak

ķ.-yi 29a-6

kâtib (a) : Yazan, yazıcı, usta

k. 30b-8

k.-in 6a-4

ķatlan-: Dayanmak, tahammül etmek

ķ.-alar 20b-6

ķavil (a): Lakırdı, söz

ķ.-i 27a-2

ķ.-i ile 18b-6

ķ.-leri 18b-2

ķaygu: Üzüntü, endişe, kaygı, tasa

ķ.-sı 22b-6

ķayınata : Evli çiftlerde erkeğın ve kadının babası

ķ.-sı 22a-4

ķ.-sıdur 9a-7

ķayna-: Kaynamak

ķ.-mış 34b-13

ķayyûm (a): Allah, baki olan, ezeli

ķ. 50a-2

ķaz-:Herhangi bir aletle toprağa çukur açmak

ķ.-alar 34b-3

ķ.-uñ 34b-1

ķaza (a):1.Olacağı ezelden Cenâb-ı Hâķ tarafından takdir olunan şeylerin vukua gelmesi

ķ.-sıla 12b-2

ķ.-ya 20b-13, 29b-2

2. Vaktinde kılınmayan namaz veya tutulmayan oruç borcunu usûl ve kaidesine göre sonradan kılma veya tutma

ķ. 45a-10, 45a-11, 45b-6, 45b-12, 46a-1, 55a-12, 61b-2

ķ.-sı 21b-4, 61b-3

ķ.-sın 21b-5, 21b-5

*ķaza it-*: Yapılmamış ibadeti yerine daha sonra yerine getirme

ķ.i. 30b-3, 46b-3

ķazasker: İlmiye sınıfının yüksek derecesinde bulunan devlet görevlisi

ķ. 30b-11

ķ.-e 21a-7

ķazıcı: Kazan, çukur açan

ķ. 34a-12

ķazıl-: Kazılmak, çukur açılmak

ķ.-duğdan 34b-2

ķazımağ: Kıl ve tüy için kökünden kesme

ķ.-ı 33a-2, 33a-3

ķazmağ: Kazma, çukur açma

ķ.-a 34a-13  
kedi: Kedi  
k. 16b-8  
kefâret(a): Bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya tutulan şey  
k.-i 21b-4, 21b-5, 36b-2  
kefen (a): Ölü sarılan bez  
k. 34b-6  
k.-e 34b-4, 35a-2  
k.-i 34b-5  
kelâm (A) : Söz, lakırtı  
k. 4b-2, 4b-11  
k.-dur 49b-7  
k.-ı 50a-12, 56b-10  
k.-ıdur 4b-9, 8a-12, 50a-2, 53b-3  
*kelâm-ı kadim*: Ebedi söz, Kuran-ı Kerim  
k.ķ.-inde 63a-12, 64a-5  
kelâmullah (a): Allah kelamı, Kur'an-ı Kerim  
k. 19a-5  
kelb (a): Köpek  
k. 16a-13, 42a-12  
kelime (a): Bir fikir anlatan, bir veya birkaç heceden meydana gelen ses, söz  
k. 32b-9  
k.-sin 57b-10  
*kelime-yi küfür*: Küfür sözü  
k.k.-den 24a-6, 58b-1

*kelime-yi şehâdet* : Şahadet kelimesi  
k.ş. 23b-7  
k.ş.-i 59b-12  
*kelime-yi tevhîd*: “Lâ ilâhe İllâllah, Muhammedin Resûlullah” cümlesi  
k.-t.-i 32b-12  
kemâl (a): Olgunluk, tamlık, eksiksizlik  
k. 47b-1, 47b-3, 48a-4  
k.-dür 50b-10  
kemük: İnsan ve hayvanların asıl iskeletini meydana getiren beyaz ve sert madde, kemik  
k.-ile 38a-12  
kenâr (f): Kıyı, çevre  
k.-ında 11b-10, 55a-11  
kerâhet (a): İğrenme, tiksınme, baskı ile yapma  
k. 16b-3  
kerâmât (a): Velilerin gerekli olduğunda gösterdikleri fevkalade haller  
k.-ı 9a-5  
*kerâmâti l-evliya* : Evliyaların kerametleri  
k. 9a-4  
kerpic: Duvar örmekte kullanılan ilkel tuğla  
k. 35b-1  
k.-i 12a-7  
k.-ile 35a-12  
kerre (a) : Defa, kez  
k. 6b-2, 11b-11, 17a-1, 24a-7, 31a-13, 31b-3, 33a-11, 36a-8, 36a-9, 37a-1, 38b-2, 38b-4, 38b-5, 38b-7, 38b-11,

39a-10, 39a-11, 39a-13,  
40b-12, 41a-13, 42a-6,  
43b-7, 43b-9, 53a-2, 55a-  
11, 60a-2, 60b-6

kes-: 1.Kesmek, kısaltmak  
k. 25a-3, 27b-11  
2. Kesmek, ara vermek,  
k.-meye 40a-8  
k.-meyüp 38b-8

kesil-: Bitmek, tükenmek  
k.-di 45b-4  
k.-dükde 45b-6, 46a-12  
k.-eli 46b-8, 46b-9  
k.-mese 45a-12, 45b-9  
k.-meyüp 45b-11  
k.-mezse 45b-1, 46a-6  
k.-se 45a-9, 45a-11, 45a-  
12, 45b-1, 45b-7, 45b-10,  
46a-1, 46a-8, 46b-1, 46b-  
7, 46b-8  
k.-ürse 45a-7, 46a-13

kesilmek: Bitme, tükenme  
k. 39b-8, 39b-9

keskin/keskün: Keskin  
k. 11b-4  
k.-dür 55a-4

kesme: Kesme, ayırma  
k.-yi 19a-3

kesmek: Kesme, kısaltma (bkz.  
kesme)  
k.-i 33a-3

keşret (a): Çokluk, bolluk

*kesret-i evlâd*: Evlad bolluğu  
k.e. 19a-10

kez: Defa, sefer  
k. 60a-11

kıble (a): Namaza başlarken yönelinen taraf,  
Mekke tarafı  
k. 25b-12, 26a-1, 26a-2  
k.-den 10a-1, 33a-5, 34b-3, 42b-1,  
43b-12  
k.-idi 26a-2  
k.-müz 10a-3  
k.-ye 35a-12, 38a-13, 40a-8

kıl . Saç teli, tüy  
k.-dan 11b-3, 55a-3  
k.-ın 33a-2  
k.-larını 38a-9

kıl- . Yapmak, etmek, kılmak  
k.-alar 31a-4, 63b-2  
k.-an 39b-10  
k.-dığı 57b-4  
k.-duğı 23b-6, 57b-6  
k.-ın 25b-13  
k.-ına 61b-1  
k.-mağ gerek 45a-8  
k.-mazlarsa 32a-13  
*da‘vasın kıl*:- İddia etmek  
k.-dıkları 52a-7  
*namaz kıl*:- Namaz kılmak  
k. 16a-2, 16b-12, 17a-4, 25a-13, 27b-7  
k.-a 45a-13, 45b-8, 46a-6, 46a-9, 46a-  
11, 46b-10  
k.-alar 29b-2  
k.-an 39b-10



ķ.-arsa 41b-5  
ķ.-dıkda 31b-6, 62b-10  
ķ.-ınca 62b-11  
ķ.-masa 45b-9  
ķ.-urken 43b-2  
*müvekkel kıl*: Vekil tayin etmek  
ķ.-mışdur 6a-9, 6a-10  
ķılıç . Kılıç, savaş aleti  
ķ. 14b-11  
ķ.-dan 11b-4, 55a-3  
ķılın-: Yapılmak, edilmek  
ķ.-an 41a-3  
ķılınma: Yapılma, edilme (bkz. ķılımaķ)  
ķ.-sı 62a-3, 62b-2  
ķılınmaķ: Yapılma, edilme (bkz. ķılınma)  
ķ. 62b-3, 62b-6  
ķılmaķ :1.Yapma, etme, kılma  
ķ. 40a-9, 42a-7, 42a-8, 42a-9, 42b-3, 42b-4, 42b-5, 43a-4, 43a-8,62b-2  
ķ.-ursa 40a-2  
2. Namaz kılmak  
*ķaba ķılmaķ*: Namaz kılma  
ķ. 42a-13  
*namaz kılmaķ*:- Namaz kılma  
ķ. 14b-9, 27b-7, 42b-3  
ķ.-a 35a-3  
ķ.-uñ 14b-11

ķımıldıat-: Hareket ettirmek, ķımıldıatmak  
ķ.-duğını 5a-4, 5a-6  
ķ.-ımaz 3b-5  
ķır-: Öldürmek, yok etmek, imha etmek  
ķ.-ar 25a-8  
ķırâ<sup>c</sup> at (a): Okuma, devamlı ve düzgün okuma  
ķ. 36a-13, 40b-6  
ķırķ : 40 (Sayı sıfatı)  
ķ. 6b-3, 8b-13, 35a-5, 45a-8, 45a-13, 53a-4, 54a-2  
ķ.-ı 45b-3, 45b-12  
ķ.-ında 37b-2  
ķırmaķ: Yok etme, kökünü kazıma  
ķ. gerekdür 25a-8  
ķıřřa (a): Hikaye, rivayet  
ķ.-sında 27a-3  
ķıyâm (a) .Ayakta durma  
ķ.-da 6a-2, 41a-9  
ķıyâmet (a) Dünyanın sonu ve mahşer meydanına bütün insanların dilip toplanacağı zaman, ölümden sonra dirilme  
ķ. 6b-3, 10a-7, 10b-1, 10b-3, 13a-9, 53a-4, 54a-4  
ķ.-de 18a-8  
ķ.-e 7a-2, 7a-11, 7b-11, 13a-2, 53b-5, 54a-1  
ķıyâs (a): Bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme, karşılaştırma  
ķ. 46a-10  
ķ.-ile 5b-9  
ķız: Kız  
ķ. 59a-9

ķ.-dan 2a-3  
ķ.-ı 9a-7, 9a-12, 22a-3,  
22a-5  
ķ.-ın 9b-4  
ķ.-ları 8b-5, 32a-12  
ķ.-larınıñ 8b-11  
*ķız ķarındaş*: Kız kardeşi  
ķ.-ı 22a-5  
*ķız ķarındaşı kızı*: Yiğen  
ķ.22a-4  
ķızcığaz: Kız  
ķ.-lar 59b-3  
ķ.-lara 58b-6  
ki : Ki (bağlama edatı , bkz.  
kim)  
k. 1b-11, 1b-12, 3a-13, 3b-  
10, 5a-3, 5b-3, 5b-10, 6b-  
6, 7a-5, 7b-2, 9a-4,9b-11,  
10a-6, 10b-1, 11b-3, 12b-  
2, 13a-1, 13a-11, 13a-12,  
15a-6, 15a-9, 15b-1, 15b-  
6, 15b-11, 16a-4, 16a-9,  
16a-11, 16b-1, 16b-6, 16b-  
9, 17a-1, 17a-9, 17a-11,  
17b-1, 17b-10, 18a-5, 18b-  
8, 18b-11, 19a-2, 19a-4,  
19a-7, 19b-2, 19b-4, 19b-  
5, 19b-7, 19b-10, 19b-13,  
20a-3, 20a-10, 20a-11,  
20b-7, 20b-9, 23a-9, 23a-  
12, 23b-8, 24a-1, 24a-10,  
25a-1, 25a-4, 25a-5, 25a-6,  
25a-9, 25a-12, 25b-4, 25b-

6, 25b-9, 25b-13, 26b-3, 26b-7, 26b-  
10, 27a-4, 27a-6, 29a-6, 29b-1, 29b-4,  
30b-6, 33b-2, 35a-4, 36b-5, 37a-13,  
37b-9, 40b-5, 47b-8, 48a-3, 49a-6,  
50b-9, 50b-12, 51a-12, 52a-11, 52a-  
1253a-7, 53a-12, 53b-8, 54a-4, 55a-3,  
55a-12, 55b-3, 56a-1, 56a-2, 56a-4,  
56b-2, 57a-2, 58a-3, 58a-5, 58a-6,  
58a-8, 58a-10, 58b-2, 58b-9, 59a-11,  
59b-4, 59b-7, 60a-3, 60a-9, 61a-  
11,63a-3, 63a-7, 63a-13, 63b-2, 63b-9,  
63b-12

kibir (a): Büyüklük, ululuk, büyüklük taslama  
k.-den 19b-4

kifâyet (a): Yetişme, elverme, yeterlilik  
*kifâyet it-*: Yetişmek, yeterli olmak  
k. 46a-8

kilo: Ölçü birimi, kilo  
k. 22b-12

kim : Ki (bağlama edatı, bkz. ki )  
k. 3b-7, 36a-5, 38a-9, 39b-9, 40a-13,  
47b-10, 47a-3, 47a-11, 55b-6, 58b-7,  
59b-11, 61a-3, 63a-11

kim: Kim, kimse (belgisizlik ve soru  
zamiri)  
k.-i 6a-2, 6a-3, 7b-9, 11b-6, 11b-7,  
10a-6, 10b-12, 11a-10, 11b-5, 18a-2,  
18a-3, 28a-12, 59b-1, 59b-5  
k.-dür 15a-10, 15b-2  
k.-e 22b-3  
k.-i 52a-2, 52b-1, 53b-3, 53b-4, 53b-  
11, 54b-1, 55a-5, 55a-6  
k.-üñ 29b-6

kimse: Kimse, kim olsa, kişi

k. 1b-12, 2b-3, 3a-2, 3b-4,  
7a-13, 8a-5, 13a-6, 13b-7,  
15a-6, 23b-3, 24b-6, 24b-  
9, 24b-10, 25b-1, 25b-3,  
25b-8, 25b-12, 26a-5, 26a-  
10, 26a-11, 26a-13 26b-7,  
27a-9, 27a-13, 27b-4, 27b-  
8, 27b-12, 28a-1, 28a-2,  
28a-4, 28a-5, 28a-6, 28a-8,  
28a-11, 28b-2, 33b-2, 34a-  
12, 34a-13, 34b-9, 34b-10,  
36b-3, 52a-8, 54a-5, 57a-8,  
63b-8, 63b-13, 64a-2,  
k.-den 2b-5, 33a-12, 38a-1,  
63a-7  
k.-ler 35a-9, 55b-11  
k.-lerde 52a-6  
k.-lerdin 14b-4  
k.-niñ 19a-7, 19b-3, 22b-6,  
23a-9  
k.-nũñ 19a-12  
k.-ye 2a-13, 14a-9, 14b-2,  
20b-6, 26a-11, 27b-6, 27b-  
10, 29a-11, 51a-8,  
k.-yi 5a-13, 20b-1, 22b-8,  
23a-5, 23a-11, 23a-13,

kimsene: Kimse, kim olsa

k. 3a-12, 10b-2, 15a-7,  
25b-11

kîn (f): Gizli dũřmanlık

k. 19b-7

kireman katibin (a): İşlenen gũhan ve  
sevapları yazmakla gũrevli bulunan  
melekler

k.k. 6a-4, 52b-5

kiremit (y): Pişirilmif karmızı toprak levha,  
kiremit

k. 35b-2

kitâb (a) : Kitap

k. 6b-9, 7a-1, 17b-5, 53a-8

k.-da 29b-12

k.-dan 17b-12

k.-dur 53a-9

k.-ı 64a-7

k.-ıla 7b-9, 53b-11

k.-ında 17a-6

k.-ından 17a-10

k.-lar 11a-2

k.-lardur 53a-7

k.-ları 6b-7

k.-larına 13a-8

k.-larında 16b-3

k.-laruñ 7a-3, 53b-6

kitâbsız (at): Kitapsız

k. 7b-9, 53b-11

kitâbullah (a): Allah`ın kitabı, Kuran-ı Kerim

k.-da 18b-12

ķo- : Komak,koymak, bırakmak (bkz. ķoy-)

ķ.-mayalar 33a-7, 35b-2

ķ.-mifdur 6a-1, 15b-10, 52b-3, 52b-13

ķ.-riken 35a-11

ķ.-ana 35a-2

ķoca: Koca, eş

ķ. 22a-13

kocalmak : İhtiyarlama, yaşlanma

ķ. 12a-2

ķoķ-: Kokmak

ķ.-sa 40a-12

ķoķulı : Kokusu olan, kokulu

ķ. 30b-1

ķol: Kol

ķ.-ları 43a-3

ķ.-ların 38b-3, 41b-7, 41b-8, 42a-11

ķoltuķ: Omuz başının altında, kolun gövde ile birleştıği yer

ķ. 33a-2

ķ.-undan 42a-11

ķomaķ: Koyma, bırakma

ķ. 41a-10, 42a-5, 42b-9, 43b-1

ķoņşu : Komşu

ķ.-lara 30b-1

ķop-: Zuhur etmek, meydana çıkmak

ķ.-salar gerekdür 10b-7

ķiyâmet ķop-: Kıyâmet günü gelmek

ķ.-sa gerekdür 10b-3

ķ.-up 6b-3, 53a-4

ķopuz: Ozanların çaldığı telli Türk sazı

ķ. 21b-12

ķorķ-: Korkmak, ürkme

ķ.-madan 20a-8

ķ.-up 21b-2

ķorķmak : Korkma, ürkme

ķ.-ile 20b-12

ķorķu: Korku, kaygı, üzüntü

ķ.-sı 26a-4

ķoşmak: Koşma

ķ. 40b-6

ķotarmak: Yemeği bir kaptan bir kaba boşaltma

ķ.12a-6

ķov-: Kovmak, defetmek

ķ.-mışdur 7a-10

ķoy-: 1.Koymak, bırakmak (bkz.ķo-)

ķ.-up 33a-10, 41a-9, 41b-2, 41b-10

2. Göndermek, koymak

ķ.-a 56a-2

3. Yatırmak, bırakmak

ķ.-alar 35a-10, 35b-3

4. Dökmek

ķ.-a 34b-10

5. (ateşe) atmak

ķ.-salar 5b-1

ķoymak: Koyma, bırakma, terk etme

ķ. 56a-4

ķoyun: Geviş getiren eti sütü ve yapasıından faydalınılan hayvan

ķ.-a 20a-1

ķömür: Kömür

k. 12a-11

ķuçuşmak: Kucaklaşma

ķ. 39a-9

ķudret (a) :Güç, takat; kabiliyet

ķ. 4a-5, 4b-11, 13a-3

ķ.-dür 49b-3

ķ.-i 4b-1  
Ķudüs (a) : Filistin`in merkezi  
olan Şehir  
*Ķudüs-i mübareke* : Mü-  
barek Kudüs Őehri  
Ķ.8a-3  
Ķ.-dür 25b-12  
ķul: Kul, köle, bende  
ķ. 37a-1  
ķ.-dan 28a-2  
ķ.-ımı 4a-11, 4a-12  
ķ.-larına 4b-3,14a-3, 15a-7  
ķulaķ: Kulak  
ķ. 2a-7, 64a-6  
ķ.-a 50a-7, 50a-9  
ķ.-dan 3a-10, 48b-12  
ķ.-ı 41a-5  
ķ.-ıla 3a-9, 48b-12, 50a-7  
ķ.-ına 3a-6, 38b-9, 48b-10  
ķ.-ıla 50a-5, 50a-8  
ķ.-lar 50a-10  
ķ.-lara 50a-7  
ķ.-ların 21b-11  
ķ.-larına 49b-8  
*ķulaķ tut-*: Kulak vermek,  
dinlemek  
ķ.ķ.-up 64a-6  
ķulluķ: Hizmet etme  
ķ. 20b-10  
ķ.-ından 42a-6  
ķum: Kum  
ķ.-laruñ 2b-11  
Ķunut (a): Konut duası

Ķ. 40b-12  
ķur-: Yapmak, inŐâ etmek  
ķ.-mayalar 37a-6  
Ķurân (a) :Hz. Muhammede indirilen son  
semavi kitap, Kur'an-ı Kerim  
Ķ. 4b-8, 15a-2, 21b-13, 31b-8, 31b-  
11, 36a-7, 40b-1, 41a-1, 50a-1, 53a-  
10, 56b-9  
Ķ.-b 29b-8  
Ķ.-da 29a-11  
Ķ.-ı 6b-10, 7a-2, 8a-10, 41a-2, 43a-  
10, 44a-1  
Ķ.-la 15b-7  
*Ķurân-ı azîm*: Büyük, ulu, yüce  
Ķ.a. 53b-4, 63a-6  
Ķ.a.-de 27a-2  
Ķ.a.-inde 47a-3  
Ķ.a.-ine 64a-5  
Ķ.a.-üñ 36a-11  
Ķurân-ı Kerim(a): Hz. Muhammed'e indirilen  
son semavi kitap  
Ķ.k.-inde 63a-10  
ķurb (a): Yakın, yakınında  
ķ.-ında 34a-13  
ķurban (a) : Dinin bir buyruğu veya adağı  
yerine getirmek için kesilen hayvan  
*ķurban it-*: Kurban kesmek  
ķ.16a-8  
ķurı/ķuru :Kuru, kurumuş  
ķ. 7a-7  
ķ.ca 35b-2  
ķurıl-: Kurulmak, meydana getir-ilmek  
ķ.-up 11a-8, 11b-4, 54b-10, 55a-4

ķurmak: Yapma, hazırlama,  
yerleştirme  
*bağdaş ķurmaķ*: Dizleri  
kırıp bacakları apraz  
koyarak oturma  
ķ. 42a-5  
ķurt : Kpekğillerden yırtıcı, et-  
il, memeli hayvan  
ķ.-un 20a-2  
ķurtul-: İstenilmeyen bir durum  
veya kimseden uzaklaş-  
mak, kurtulmak  
ķ.-alar 58b-11, 59a-2  
ķ.-duķ 24b-13  
ķ.-up 57a-2, 59a-1  
ķusmak: Midesindeki Şeyleri  
ağzından dışarı ıkarma  
ķ. 39a-1  
ķuř: Kuş  
ķ. 10b-3  
ķuřaķ: Kemer, bağ  
ķ. 32a-11  
ķuřanma: Giyinmek  
ķ.-dan 2a-1  
ķuřluķ: Sabahla ğle arasındaki  
vakit  
ķ. 46b-1  
*ķuřluķ namazı*: Vaktinde  
kılınmayan sabah namaz-  
ının gneş bir mızrak boyu  
ykseldikten sonra kaza  
edilmesine halk tarafından  
verilen isim

ķ.-n.-na 31a-2  
ķuvvet (a) : Gc, kudret  
ķ. 6a-6, 52b-7  
ķ.-ine 21a-6  
ķulliyat (a) : Bir Şeyin tm, hepsi  
k.-ı 2b-12  
ķfr (a): Allah ve dini ait Şeylere  
inanmama, dinsizlik, svp sayma,  
kaba sz syleme  
k. 23b-2, 23b-3, 23b-12, 24a-11, 24b-  
3, 25a-12, 26a-4, 27a-2, 28b-6, 57b-  
2, 57b-1, 57b-3, 58b-3, 58a-1, 58a-2,  
58a-7, 59b-8  
k.-dr 24b-6, 24b-8, 25a-2, 25a-4, 25a-  
10, 25b-2, 25b-7, 25b-8, 25b-10, 25b-  
13, 26a-1, 26a-3, 26a-5, 26a-6, 26a-11,  
26b-4, 26b-11, 26b-12, 26b-13, 29a-9,  
29a-11, 55b-12, 58a-7, 58a-9  
k.-e 26b-13  
k.-i 12b-7, 12b-12, 14a-8  
k.-ile 26b-9  
k.-ine 26b-11  
k.-ile 14b-2  
k.-in 49a-8  
k.-ine 26b-11  
k.-ini 3b-3  
k.-lerin 5a-3, 50b-4  
k.-lerini 4a-1, 13a-4  
k.-nde 27a-5, 27b-6

## L

lğim (y): st kapılı ukur

1. 34b-3  
lâhd (a): Çukur, mezar  
1.-üñ 35a-10, 35a-12  
lâkin (a) : Ama, fakat, lakin,  
ancak  
1. 3a-9, 4b-3, 5b-4, 7a-2,  
7b-10, 8a-5, 8a-7, 8a-8,  
12b-10, 13b-8, 14b-10,  
16b-10, 16a-5, 16b-2, 17a-  
3, 17a-7, 18b-3, 23b-9,  
28a-2, 29b-8, 45b-7, 45b-  
8, 45b-9, 46a-1, 46a-12,  
46b-5, 48a-8, 48b-5, 48b-  
11, 49a-3, 49a-12, 49b-12,  
50a-5, 50a-9, 52a-1, 52a-9,  
53b-4, 53b-12, 55b-12,  
56b-5, 56b-8, 56a-3, 56b-  
13, 57a-11, 57b-3, 59a-1  
lâc net (a): Beddua, ilenç  
1.-i 63a-11  
*lâc net it-*: Allah'ın mağ-  
firetinden mahrum etmek  
1. 7a-10  
lâyık (a): Yakışan, yaraşır  
1. 1b-12, 55b-7, 58a-9  
1.-dur 59b-4  
*lâyık ol-*: Uygun olmak  
1. 16a-1, 16a-7, 16a-12,  
16b-2, 16b-6, 16b-7, 24a-  
1, 57a-3  
lâzım (a): Gerekli şey  
1. 3a-11, 4a-3, 13a-6, 13b-  
5, 16a-1, 16a-7, 16a-12,

16b-2,16b-6, 16b-7, 21b-4, 40a-7, 45a-  
10, 46a-7, 46b-11, 49b-1  
1.-dur 7b-2, 15a-9, 38a-11, 40a-6, 47a-  
10, 46a-2, 46a-13, 50b-13, 58a-9, 59a-  
10  
1.-ise 29b-3  
*lâzım ol-*: Lüzumlu olmak, gerekli  
olmak  
o. 4a-4, 17b-10,23b-10, 23b-11, 39a-5,  
44a-3, 49b-2, 57a-1, 57b-12, 57b-13,  
58a-4

levh (a): Levha

*levh-i mahfuz*: Allah tarafından takdir  
edilen şeylerin yazılı bulunduğu  
manevi levha; İlm-i ilahi  
1. 12b-3, 12b-6, 12b-9  
1.m.-a 55a-1

lisân (a): Konuşulan dil

1.-in 24a-6

livâta (a): Erkekler arasındaki cinsi sapıklık

1.-dan 23a-2

*livâta it-*: Sapıklık yapmak

1. 16a-13

luṭf (a): Hoşluk, güzellik

1.-ıyla 21a-2

*luṭf it-*: İyilikte bulunmak

1.33b-7, 33b-10, 34a-8, 35a-1, 36a-13,  
37a-2

## M

ma<sup>c</sup> âş (a): Yaşayış, dirlik  
m.-da 32a-8

mağfiret (a): Allah`ın kullarının günahlarını bağışlaması,  
m.11b-1, 36a-5  
*mağfiret it-*: Bağışlamak  
m. 11a-11

Mağrib (a): Garb, batı tarafında olan memleketler; Afrika`nın Mısır ötesindeki şimal kısmı, İspanya, Portekiz  
M.-e 4a-11  
m.-den 4a-12, 10a-13

maḥfuẓ (a): Hıfzolunmuş, saklanmış  
m.-a 12b-3, 12b-6, 12b-9

maḥlûḳ (a): Halk olunmuş, yaratılmış  
m. 4b-9, 56b-10  
m.-ıdur 5b-10, 8a-12,  
m.-iken 50a-11

maḥrem (a): Kadının kendisinden kaçmadığı erkek  
m.-iniñ 22a-3, 22a-9

maḥrûm (a) : Bahtsız, istediğini elde edemeyen  
*maḥrum ol-*:Yoksun olmak  
m.16b-7, 16b-11, 17a-13

maḥzur (a): Engel, sakınca  
m. 28b-2, 28b-5

maḳbûl (a): Beğenilen, kabul olunmuş  
m. 64a-11  
m.-dur 62b-6

maḳşûd (a): Kasdolunan, istenilen, istek  
m. 47b-7

mâl (a): Varlık, servet  
m. 19a-9, 19a-12, 19a-13, 38a-1  
m.-dan 34b-1, 34b-5  
m.-ı 19a-12  
m.-ına 21a-6  
m.-ınıñ 19b-1

ma`na (a): Mana, anlam  
m.-larıñ 58a-8  
m.-sı 50b-8, 51a-12, 63a-7, 63a-11, 63a-13, 63b-8  
m.-şın 60b-9

ma`nî (f): Anlam  
m. 44a-1  
m.-sin 37a-3

maḥşib (a): Makam, rütbe, derece  
m. 38a-1

maḥşuṣa (a): Kuranda açıkça anlatılmış hakkında âyet bulunan  
m,-dur 26b-6

maraz (a) : Hastalık, dayanılması güç durum  
m.-ım 32b-5, 40a-12  
m.-lara 20b-5

ma`rifet (a): Bilme, biliş  
m.-ile 47b-9, 55b-9

ma`rut (a): Bakara suresinin 102. ayetinde adı geçen melek  
m. 25a-5

maḥşara (a): Komik, gülünç  
*maḥşara al-*: Aşağılamak, gülünç duruma düşürmek  
m. 23a-11



maşlaḥat (a): Husus, madde, iş,  
emir  
m.-ı 47b-11

ma'şiyet (a): İsyân, günah, asilik  
m. 19b-9, 30a-11, 32a-10  
m.-e 19b-2  
m.-ten 43b-4

maşrıḳ (a): Güneşin doğduğu  
taraf, doğu  
m.-a 4a-11  
m.-dan 4a-11

mazlûm (a) Zulûm görmüş  
m.-a 11a-6, 54b-8  
m.-uñ 11a-5, 11a-7, 54b-7

ma'zûr (a) : Özürlü, özürü olan  
m.-dur 17a-13, 17b-2

meclis (a): Oturulacak, toplanıl-  
acak yer  
m.-inde 29b-5

mecûsî (a): Ateşe tapan kimse,  
mecûs dininde bulunan  
m.-ler 26a-9  
m.-lerden 26a-7

Me'cûc (a) : Kısa boylu kavim,  
kıyametin kopacağı göster-  
en belirtiler arasında bu  
kavmin ortaya çıkışı da  
vardır.  
M. 10a-12

medḥ (a): Övme, birinin iyi  
şeylerini söyleme  
*medḥ it-*: Övmek  
m. 37b-1

Medine (a): Hicaz`da Hz. Muhammed`in  
türbesinin bulunduğu şehir  
M.-ye 9a-2, 54a-3

medrese (a): Eskiden içinde dini dersler  
okutulan yer  
m.-ye 37b-9

mefruz (a): Farz haline gelmiş, lüzumlu  
m. 62b-13

meger (f): Meğer, oysa ki  
m. 3a-2, 11a-10, 28b-6, 30a-3, 38a-9,  
54b-11

Mehdî (a): Şiilerin itikadına göre yaşamakta  
olup kıyâmeti beklemektedir  
M. 10a-11

meḳâbir (a): Kabirler, mezarlar  
m.-inde 34a-12

mekân (a): Yer, mahal  
m. 27b-9, 51a-9  
m.-a 51a-7, 51a-9  
m.-dan 2a-5, 27b-10, 51a-3, 56b-9  
m.-ı 51a-10

Mekke (a): Hicaz`da Hz. Muhammed`in  
doğduğu ve Kabe`nin bulunduğu şehir  
M.-de 9a-2, 54a-2  
M.-den 8a-3,  
M.-ye 8a-9

mekrûh (a): Yapılması şeraitçe uygun  
görülmeyen hal  
m. 15b-9, 16b-5, 42a-9, 43a-7, 43a-9  
m.-dur 38a-11, 38a-13, 38b-2  
m.-lardan 22b-11  
m.-ları 39a-1, 42a-2

melek (a) : Nurdan yaratılmış  
fitratları safî, masum,  
güzel olan kimse  
m.9b-13  
m.-ler 11a-2  
m.-lerdendir 52b-7  
m.-lerdür 52a-12  
m.-lere 7a-8  
m.-leri 5b-11  
m.-leriñ 54b-4  
m.-lerine 13a-8  
melâyike<melâike (a): Melaïke,  
melekler  
m. 5b-10  
menî (a): Dölsuyu, sperma  
m. 36b-3, 36b-6  
merhûm (a): Ölmüş, ölü  
m.-u 35a-9  
mertebe (a) : Derece, rütbe,  
basamak  
m.-ye 17a-13  
mervî (a): Rivayet olunan, sağlam  
olarak bilinmeyen  
m.-dür 24a-4, 24a-8, 25a-  
6, 26b-7  
Meryem (a): Hz. İsâ`nın annesi  
M. 36b-5  
mescid (a): Secde edilecek, namaz  
kılınacak yer, küçük cami  
m.-de 43a-6  
meşelâ (a): Misal olarak, söz  
gelişi, şunun gibi  
m. 19a-12, 29a-12, 50b-13

mesele (a): Çözülmesi istenilen şey  
m. 26b-6, 56b-7  
meş (a): Silme, sığama, abdest alırken ıslak  
eli başın dört bölümünden bir  
bölümüne sürme  
*meş it-*: Sıvazlamak  
m. 38b-4, 38b-9, 38b-11  
meşâyiğ (a): Şeyhler  
m. 30a-1  
meşgul (a): Bir işle işgal edilmiş  
*meşgul ol-*: Bir işle uğraşmak  
m. 21a-12, 37b-13  
meşhûr (a): Şöhret, ün kazanmış  
*meşhûr ol-*: Ünlü olmak  
m. 24b-4  
meşrû'a (a): Şeriatın izin verdiği, kanuna  
uygun  
m. 43a-11, 62a-4, 62b-2, 62b-5  
mevcûd (a): Var olan hazır bulunan  
m.-lardur 11b-13  
mevlid (a): Doğma, dünyaya gelme  
m.-i 8b-13  
mevt (a): Ölüm  
m.-im 33b-12  
meyl (a): Eğilme, eğiklik  
*meyl it-*: Eğilmek, yönelmek, çevirmek  
m. 35a-12  
meyyit (a): Ölmüş  
m. 15a-1, 15a-4  
m.-e 36a-12  
m.-üñ 14b-7, 15a-4, 60a-10  
mezelenmek: Alay etme  
m. 58a-4

mezheb (a): Din, bir dinin  
şubelerinden her biri  
m. 18b-3, 18b-5  
m.-i 15b-1, 15b-3, 15b-4,  
18a-10  
m.-idür 18b-10  
m.-im 18b-10  
m.-in 15a-9  
m.-iñ 15a-10  
m.-inde 18b-5, 55b-8  
m.-indendür 15a-8  
m.-ler 15b-2, 15b-5  
m.-üñ 15b-2  
mezî (a): Erkeklik organından  
gelen tohum bulundurma-  
yan sıvı  
m. 39b-6  
mi / mı: Mi, mı (soru kelimesi)  
m.-dür 24b-9  
m.-sin 14a-4  
mihim<mühim (a) : Ehemmiyetli,  
lüzumlu, gerekli  
m. 17b-4  
miñnet (a) : Zahmet, eziyet, gam,  
keder  
m.-lere 20b-5  
miñrâb: Camilerde, mescidlerde  
yönelinen taraftaki duvar-  
da bulunan ve imamlık  
edene ayrılmış olan oyuk,  
girinti  
m.-da 43a-6, 43a-7  
m.-uñ 43a-7

miğdar (a): Parça, kısım, bölüm  
m.-ı 11b-2, 14a-2, 30b-2  
mil (a): Bir kilometreye yakın bir uzaklık  
m. 54a-13  
milk (a): Mal, bir devletin ülkesi  
m.-i 25b-2, 33b-6, 33b-9  
m.-ine 23a-5  
millet (a): Aynı dinde veya mezhepte  
bulunanların topluluğu  
m. 13b-1  
m.-i 35a-11  
minnet (a): Şükür, teşekkür etme  
m.-ile 21a-1  
mi' rac (a): Göğe çıkma  
m. 49b-9  
*mi' rac-ı Muhammed* : Recep ayının  
27.nci gününe rastlayan Hz.  
Muhammed`in göğe çıktığı gece  
m.8a-2  
mişâl (a): Benzer, andırır, örnek  
m.-ler 50a-11  
misk (a): Bir cins erkek ceylanın karın  
derisi altından çıkarılan güzel  
kokulu madde  
m.-dendür 12a-7  
misl (a): Benzer, kat  
m.-i 47b-1  
misvâk(a): Diş fırçası vazifesi gören, hoş  
kokulu ve meyvesiz bir ağacın  
dallarından kesilip kullanılan parça  
m. 16b-11, 25a-6, 38b-7  
m.-e 31b-6  
m.-ı 25a-7

mizân (a) : Terazi, ölçü aleti  
m. 11a-8

muahhar (a) Tehir edilmiş,  
sonraya bırakılmış  
m. 7a-2  
m.-dur 18b-8

mu'âmele (a): Davranış, davran-  
ma  
m. 30b-7, 30b-8  
m.-lerinde 30b-9  
*mu'âmele it-*: Davranmak  
m. 30b-8

mu'âşeret (a): Birlikte yaşayıp iyi  
geçinme  
*mu'âşeret it-*: Birlikte ya-  
şayıp iyi geçinmek  
m. 32a-9

mu' avvezeteyn (a): Kur'an-ı  
Kerim'in 113 ve 114.  
Felak ve Nâs sureleri  
m. 36a-9

mu' ayyin (a): Tayin eden, belirle-  
yen  
*mu' ayyin ol-*: Belirlemek  
m. 30b-8

mu' cize (a): İnsanları hayran  
bırakan tabiat üstü olay  
m.-ler 8a-10

mu' cizât (a): Mucizeler  
m.-ı 7b-12

muhabbet (a): Sevgi, dostluk  
*muhabbet it-*: Sevmek  
m. 30b-4

muhaqqakîn (a): Hakikati, gerçeği bulup  
çıkaranlar  
m. 16b-5, 25a-12

muhâlif (a): Muhalefet eden, aykırılık gösteren  
m. 12b-4, 55b-1, 56b-5, 56b-13  
*muhâlif ol-*: Karşı çıkmak, muhalefet  
etmek  
m. 29a-8

muhâlifet (a): Karşı görüşte olma  
*muhâlifet eyle-*: Karşı safta bulunmak  
m. 64a-5  
*muhâlifet it-*: Karşı çıkmak  
m. 18a-6, 21a-12, 23b-1

Muhammed (a): Çok defalar hamd ü senâ  
oluş, tekrar tekrar övülmüş manasına  
gelen bu kelime Peygamberimizin  
adıdır.  
M. 7b-3, 7b-4, 7b-7, 7b-10, 8b-1, 36b-  
5, 37a-1, 49b-10, 53a-9, 53b-12, 56a-  
10, 56b-2, 56b-7, 60b-8, 61a-3  
M.-dür 10a-2  
M.-e 62b-5  
M.-ün 37a-1  
*Muhammedül Muştafa*: Hz. Muhammed  
M.M. 4b-5

muhayyer (a): İsteğe bağlı  
m.-dür 41a-3, 41a-4

muhtac (a): İhtiyacı olan, yoksul, fakir  
m. 2a-13, 51a-8  
m.-dur 51a-8

muqâbele (a): Karşılık, karşılık verme  
m.-sinde 20b-10, 36b-4

muqaddem (a): Önde olan, önde giden

m. 62b-1, 53a-10  
muḳaddime (a): Giriş, önsöz,  
önde giden  
m. 15b-6  
muḳarreb (a) : Yakın, yaklaşmış  
m.-ler 6a-1, 52b-6  
muḳarrer (a): Kararlaştırmış, bil-  
dirilmiş  
m.-dür 56a-4  
muḳteza (a): Lazım gelmiş,  
lüzumlu  
m.-larına 20b-2  
mum (f): Mum, aydınlatma aracı  
m.-a 42a-8  
murâd (a) : Arzu, istek, maksat  
m. 16b-4, 47b-12, 63b-3  
*murâd it-*: İstemek, dilemek  
m. 21b-8  
murdâr (f): İslami şeriat  
hükümlerine göre kesilme-  
miş hayvan  
m. 22b-9  
m.-ı 24b-2, 24b-3, 25a-10  
*murdâr ol-*: Dine uygun  
kesilmemiş  
m. 23b-7, 26b-4, 57b-8  
Musa (a): Hz. Musa  
M. 4b-4, 49b-9, 53a-11  
muşhaf (a): Kur`an  
m.-dan 43b-13  
m.-larda 50a-3, 50a-5, 50a-9  
m.-lara 50a-5  
muşîbet (a) : Felaket, sıkıntı

m. 20b-6  
musulman (a): İslam dininde olan  
m. 23b-10, 52a-4, 57b-11  
m.-lar 34a-12  
m.-lardur 52a-7  
musulmanlık (at): İslam dinine uyma  
m. 52a-6, 57a-3 57a-4, 57a-8, 59a-1  
muḳâbîḳ (a): Uygun, uyan  
m. 47b-9  
mu`teber (a): İnanılır, güvenilir, sayılır  
m.-den 64a-11  
muti` (a): İtaat eden, boyun eğen  
m. 2b-6 3b-3, 49a-9, 49a-11, 49a-  
12  
m.-ler 10a-1  
m.-lere 11a-3  
m.-uñ 3b-2, 12b-5, 49a-7  
*muti` it-*: Boyun eğdirmek  
m. 3b-7  
muḳlaḳ (a) : Kısıtımsız şartsız, tek  
m. 16b-3, 62b-7  
mutlaḳa (a): Kayıtsız, şartsız  
m. 26b-12  
muttaşîf (a): Vasıflanan, kendisinde bir hal,  
bir sıfat, bir vasıf bulunan  
m.-dur 47b-1  
m.-idigin 47b-3  
muvâfaḳat (a): Razı olma, uygun görme  
*muvâfaḳat it-*: Uzlaşmak, razı olmak  
m. 32a-8  
muvâfiḳ (a): Uygun, yerinde  
m. -idi 61a-8

mübâh (a) : İşlenmesinde günah  
ve sevap olmayan şey, iş  
m. 16a-9  
*mübâh it-*: Yapılmasında  
engel bulunmamak  
m. 15b-9

mübârek (a) : Bereketli, verimli,  
hayırlı, uğurlu  
m. 7b-12  
*Ḳudüs-i mübârek*: Mübarek  
Kudüs  
m.-e 8a-3

mübâşeret (a): Bir işe başlama,  
girişme  
*mübâşeret it-*: Bir işe baş-  
lamak  
m. 34b-4, 35b-7, 35a-3

mübtedi' (a): Bir şey ortaya koyan  
m. 9b-9, 63a-3

mücerred (a): Yalnız, tek  
m. 21a-4

müctehid (a): Ayet ve hadislerden  
şerri hükümler çıkaran  
m. 17b-7  
m.-inden 25b-10  
m.-lerdür 18b-1

müdâhin (a): Dalkavukluk  
*müdâhin it-*: Dalkavukluk  
etmek  
m. 30b-5

müdârâ (a): Yüze gülme, başka-  
larının fikirlerine uyar gibi  
hareket etme

m. 30b-6  
*müdârâ it-*: Yüzüne gülmek  
m. 30b-5

müdâvemet (a): Devam etme, bir işte aralıksız  
çalışma  
*müdâvemet it-*: Devam etmek  
m. 24a-5, 30b-13, 31a-12, 31b-3, 31b-  
6, 58b-1

müddet (a): Zaman, vakit  
m. 45b-5

müekkede (a): Sağlamlaştırılmış, tekrar edil-  
miş  
*ğayr-ı müekkede*: Tekrarlanmamış,  
takviye edilmemiş  
ğ.m.61b-11

müessir (a): Eser sahibi  
s. 5b-9

müfessir (a): Tefsir eden, açıklayan  
m.-ler 47a-5

müfsid (a): Bozan  
m.-leri 43b-2

mühlet (a): Bir işin yapılması için verilen  
süre  
m. 7a-11

mükellef (a): Bir şeyi yapmaya, bir şeyi  
ödemeye mecbûr olan  
m.-e 59a-8  
m.-lere 15a-5, 61a-11

mülâzemet (a): Bir yere veya kimseye sımsıkı  
bağlanma, gidip gelme  
m. 37b-10

mümârese (a) : Alışmak, alışkanlık, yatkın  
*mümârese it*: Alışmak

m. 20b-4  
mümkün/ mümkün (a) : Mümkün,  
olabilen  
m. 2a-4, 47b-6, 58a-2  
*mümkün ol-*: Muhtemel  
olmak  
m.4a-5, 30b-3,33a-4,49b-4  
mü' min (a): İman etmiş, İslam  
dinine inanmış  
m.2b-6, 3b-3, 3b-7, 3b-9,  
13b-11, 13b-13, 14b-7,  
25b-9, 49a-9, 49a-12, 47b-  
8, 55b-6, 59b-6, 59b-7,  
59b-9,  
m.-dür15a-7  
m.-e 7b-2, 14b-9, 24a-1,  
47b-8, 58a-9  
m.-iñ 12b-4, 14a-5, 25b-10  
m.-ler 8a-7, 10a-1  
m.-lere 19a-2, 54b-5  
m.-leri 31b-10  
m.-üñ 3b-1, 49a-7  
*mümin it-*: Müslüman  
etmek  
m. 49a-11  
*mümin ol-*: Müslüman  
olmak, İslâm dinini kabul  
edmek  
m. 55b-2  
münâfık (a): Hz. Muhammed  
zamanında kafirlikte  
devam ettiği hale kendini  
müslümün gösteren

m.-dur 61a-7  
münezzeh (a) : Tenzih edilmiş, arı, uzak  
m.-dür 2a-3, 2a-5, 2a-8, 47a-13  
Münker (a) : Mezarda sual soracak olan iki  
melekten biri  
M.9b-12  
mürîd (a) : Bir şeyhe bağlı olan kimse  
m.-dür 3a-11, 49a-5  
mürtedd (a): İslam dininden dönen  
m. 57b-1, 59a-3, 59a-9, 59b-8  
mürtefi' : Yüksek, yüce  
*mürtefi' ol-*: Yücelmek  
m. 37a-11  
müstefid (a): Faydalanan, istifa eden  
m. 33b-1  
*müstefid ol-*: Faydalanmak, istifade  
etmek  
m. 33b-1  
müsteḥâbb (a) : Farz ve vacibden başka  
sevap kazanılan iş  
m. 17a-1  
m.-dur 15b-10, 38a-8  
müsteḥâk (a) : Hak etmiş, kazanmış  
m. 1b-12  
*müsteḥâk ol-*: Hak olmak  
m. 16b-11, 55b-7  
müştedî (a): Artma, çoğalma  
*müştedî ol-*: Artmak, çoğalmak  
m. 32b-5  
müte'allik (a): İlgili olan, bağlı  
m. 32b-9, 61a-9  
müteallikât (a): Yakın kimseler, akraba  
m.-ina 30a-7

mütekellim (a): Konuşan, söz söyleyen  
m.-dür 4b-2, 49b-8  
mütevâtir (a): Halk arasında söylenen, ağızdan ağza dolaşan  
m. 63b-12  
müvekkel (a): Vekil tayin edilen kimse  
m. 6a-9, 6a-10  
m.-dür 6a-4, 52b-4, 52b-10, 52b-11  
müyesser (a): Kolayı bulunup yapılan, kolay gelen  
m. 20b-9

## N

nâfile(a): Farzların dışında kılınan namaz  
n. 17a-4, 17a-5, 61b-1  
n.-de 40a-4  
n.-lerde 41a-3  
nâ-ḥaḳḳ: (fa): Boş, beyhûde, haksız  
n. 22b-8, 23a-6, 23a-13,  
naḳl (a): Bir şeyi başka bir yere götürme, taşıma  
n.-ine 31b-8  
*naḳl-i kitâb*: Kitabın aktarılması  
n. 64a-10

nâ-mahrem (fa): nikah düşmeyen kimse  
n. 22a-10, 32a-5  
n.-e 32a-5  
namâz (f) : Namaz  
n.- 14b-9, 16a-2, 16b-12, 17a-4, 23b-6, 25a-13, 27b-7, , 34a-1, 39a-8, 39b-10, 40b-11, 40b-13, 42b-4, 42b-5, 42b-10, 43b-2, 45a-8, 57b-7, 61a-8, 62a-3, 62b-7, 63a-2  
n.-a 32a-12, 33a-4, 40a-3, 40a-5, 62b-13,  
n.-da 41a-6  
n.-dan 46a-4, 46a-10  
n.-ım 35a-3  
n.-ın 14b-7, 45a-9, 45a-11 45a-13, 45b-8, 46a-6, 46a-9, 46a-11, 46b-10  
n.-ından 31a-13  
n.-ınıñ 33a-4, 40b-13, 41a-1  
n.-ile 63a-4  
n.-lar 57b-4  
n.-larda 40b-10  
n.-lardan 63a-2  
n.-ların 45b-12  
n.-larını 29b-2, 29b-2  
n.-laruñ 62a-4  
n.-uma 35a-4, 35a-6  
n.-uñ 39b-4, 40a-13, 40b-3, 40b-4, 41a-4, 41b-13, 42a-2, 46a-6, 46a-9  
*namâz kıl-*: Namaz kılmak  
n. 14b-9, 14b-11, 27b-7, 35a-3, 42b-3  
*sabah namâzı*: Beş vakit namazdan ilk kılınan namaz, sabah namazı



n.-ından 31a-13  
nâr (a): Ates, od  
*nâr-ı cehennem*: Cehennem  
ateşi  
n.c.-de 64a-2  
nâşî (a): Kopya etmek  
*nâşî it-*: Kopyalamak  
n. 7a-4  
nâsih (a) : İstinsah eden, kopyasını  
çıkaran  
n.-den 7a-3  
naşihat (a): Öğüt  
n. 30a-6  
n.-ile 21a-9  
naşrânî (a): Hıristiyan  
n. 28a-4  
n.-den 28a-6  
naşş (a) : Sarıhlik, açıklık, Kur'an  
ayetinin delil olarak gös-  
terileni  
*naşş-ı Kur'an*: Manasında  
açıklık, katilik bulunan  
Kur'an ayetinin delil  
olarak gösteril-mesi  
n. 15b-13, 63b-1  
naẓîr (a) : Benzer, eş  
n.-i 1b-13, 47b-1  
n.-in 8a-11  
naẓîre (a) : Örnek, karşılık  
n. 8a-13  
ne : Hangi şey, hangi, nasıl, ne  
şekilde, ne,

n. 15a-11, 15b-12, 24a-13, 24b-8, 27a-  
12, 28a-11, 28b-3, 29a-2, 30a-11, 33b-  
12, 33b-13, 45a-7, 45b-1, ,47b-10,  
48b-3, 48b-4, 53a-8, 55b-10, 56a-5,  
56b-2, 57a-5, 57a-13, 58b-5  
n.-dür 26a-13, 28a-13, 57a-4, 57a-5,  
59a-1  
n.-ye 37b-5, 57a-5, 57a-10, 59a-1  
n.-yleyim 29a-5  
*ne...ne*: Ne o ne de diğeri anlam-  
ında bir bağlaç  
n. 12a-5, 12a-6, 16a-10  
*ne denlü*: Ne ölçüde  
n.d. 48b-3, 48b-4  
nebî (a): Peygamber  
n.-ler 9a-5  
n.-yi 37a-1  
necâset (a): Pislik, murdarlık  
n. 38a-9, 39a-3, 39a-13  
n.-den 40a-10  
n.-e 42b-3  
necât (a): Kurtulma, kurtuluş  
n. 33a-9  
necis (a): Pis, murdar  
n.-i 22b-10  
nef'î (a) : Çıkar ile ilgili, fayda  
n. 2b-5  
nefs (a): Ruh, can, hayat  
n. 21a-11  
nehy (a) : Yasaklama, yasak etme  
n. 15b-7  
*nehy it-*: Yasaklamak  
n. 16a-12

Nekir (a) : Mezarda ölüyü sorguya  
çekecek olan iki melekten  
biri  
N. 9b-12

Nemrûd (a) : Babil'in kurucusu  
denilen hükümdar (M.Ö.  
2640) olup Hz. İbrahim'i  
ateşe attırıştır.  
N.-uñ 5b-2

nere : Nereye  
n.-den 7a-13  
n.-sine 22b-3

neşğ (a): Bırakma, ortadan kaldır-  
ma  
n. 26a-2,  
*neşğ it-*: Bırakmak, terk  
etmek  
n. 53b-6, 53b-7

nesne: Her türlü cansız varlık,  
şey, nesne  
n. 2b-4, 2b-12 3a-12, 3a-  
13, 3b-6, 12b-2, 12b-4,  
20b-8, 21b-7, 43b-1, 49a-  
6,51a-2, 51a-8, 52a-6, 52a-  
8, 55b-1, 56b-5, 56b-13,  
57b-2, 58a-5, 58a-6  
n.-den 3b-11, 17b-11, 47a-  
11  
n.-dür 6a-11, 26a-8, 26a-9,  
52b-12,  
n.-ile 38a-13

n.-ler 2a-3, 50b-12, 55b-2, 56a-13,  
56b-11, 58a-3, 63b-2  
n.-lerde 3b-12  
n.-lerden 2a-8, 55b-12  
n.-lerdür 63b-5, 63b-6  
n.-lere 24b-2,56a-11,57a-7  
n.-leri 13b-8, 23a-13, 52a-5, 57a-9,  
57a-13, 63a-9  
n.-leruñ 52a-11  
n.-sin 23a-7  
n.-ye  
n.-yi 2b-9, 3b-5, 22b-12, 49a-1,49a-12

neşr (a): Yayma, herkese duyurma  
n.-ine 37b-12

nevâfil (a): Kerahat vakitlerinde namaz  
kılma  
n. 62b-9

ney (f):Ney, kamıştan yapılan düdük  
n. 21b-11

nice/niçe : Nasıl, hayli, kaç, ne, ne kadar  
n. 3b-12, 4a-1, 4a-2, 4a-8, 10b-5, 13a-  
5, 49a-13, 49b-6, 52a-1, 52a-2, 55b-  
13, 60b-8

niçün : Niçin, ne için  
n. 3b-9, 13a-1

nifâs (a): Lohusalık dönemi  
n.23a-3, 39b-8, 45a-6, 45b-1, 45b-8,  
46b-4, 46b-5  
n.-da 45a-13  
n.-dan 12a-4  
n.-iñ 45b-3  
n.-uñ 45a-6, 45b-12

nihâyet (a): Son, uç

n. 50a-9, 56a-12, 56b-12  
nikâh (a): Kanuni ve dini  
evlenme, nikâh  
n. 23b-4, 23b-10, 23b-  
11,57b-12, 59a-13  
n.-ı 57b-8, 59a-9  
n.-ları 58b-10  
*nikâh it-*: Nikahlamak  
n. 8b-2, 27a-9  
ni' met (a): İyilik, lütuf, azık,  
yiyecek  
n. 19a-9, 19b-3, 38a-1  
n.-i 19a-7, 19b-3  
n.-iñ 19a-11  
n.-lerini 20b-10  
n.-üñ 19a-8  
*nimet-i İslâm*: İslamın  
nimetleri  
n.i. 32a-3  
nitekim: Nasıl ki, benzeri, nitekim  
n. 5b-1,25a-12, 50a-8, 63a-  
11  
niteliksiz : Özelliiksiz, vasıfsız  
n. 8a-8  
niyyet (a): Namazdan ve oruçtan  
önce başlama duası oku-  
ma, niyet  
n. 36b-2, 38b-12, 39a-12,  
40a-4  
n.-ile 40a-7, 61b-2  
*niyyet it-*: Niyetlenmek  
n. 40a-3, 40a-4, 46b-1  
noğşân (a): Eksiklik, azalma

n. 47b-2, 47b-4

n.-ına 25b-11

nuşret (a): Yardım, Allah'ın yardımı

n.-le 30a-9

nüzûr (a): Adaklar, adamalar

n. 34a-6

n.-in 34a-3

## O

od : Ateş

o. 5a-11, 50b-5

o.-a 5b-1, 5b-4, 42a-8

o.-ile 12a-10

oğlan : Erkek, erkek çocuğu (bkz. oğlancuğ)

o. 22b-3, 33a-7

o.-dan 2a-3

o.-ı 9b-12, 47b-13, 48a-9, 48b-6, 48b-  
11, 49a-3, 49b-13

o.-ıdur 53b-10

o.-ınıñ 47b-6, 49b-1

o.-ları 8b-3, 28b-13

o.-larına 6a-4, 52b-4

o.-larını 7a-2

o.larınıñ 3b-13

oğlancuğ : Erkek, oğlan (bkz. oğlan)

o.-lar 59b-2

o.-lara 32a-10, 58b-6

o.-ları 16b-12

oğul: Oğlan, erkek evlat

o.-ları 32a-12, 32b-1

o.-u 26a-11

o.-uñ 26a-12

oķın-: Okunmak	21a-9, 21a-10, 21b-2, 23a-9, 23a-10,
o.-ur 50a-4	23a-11, 23a- 12, 23b-4, 23b-6, 23b-8,
oķķa: 1283 gramlık ağırlık ve	24b-11, 25a-3, 25a-13, 26a-9, 26b-12,
ölçü birimi	27a-5, 27a-9, 27b-7, 27b-11, 28b-2,
o. 22b-12	28b-4, 29a-2, 9a-4, 33a-1, 45b-12,
oķu-: Okumak	46a-3, 47b-11, 48b-10, 51a-8, 52a-6,
o.-duğu 42b-13	52a-10, 54a-4, 55b-2, 56a-1, 56a-7,
o.-duğumuz 36a-11	57a-6, 57a-8, 57b-6, 57b-9, 59a-3,
o.-duğından 42b-13	59a-8, 61a-8
o.-duđunuň 42b-11	o.-dur 3b-10, 4b-13, 5a-3, 5a-5, 5a-6,
o.-duķdan 41a-11	5a-7, 5a-9, 5a-10, 5a-11, 5a-12, 5a-13,
o.-maya 41a-7	6a-9, 7a-8, 7b-8, 15b-11, 16a-4, 16a-9,
o.-rken 41b-9, 62b-11	16a-11, 16b-1, 16b-6, 16b-9, 17a-1,
o.-ya 24ba-2, 24a-7, 41a-7,	21b-6, 24a-1, 25a-1, 25a-9, 25b-9,
41a-6, 41a-7, 41a-9,58a-10	25b-13, 26b-3, 29b-1, 30b-6, 32b-5,
o.-yacaķ 40b-3, 40b-10	33a-4, 33a-5, 33b-3, 33b-5, 33b-7,
o.-yalar 31a-11, 31b-1,	33b-8, 34a-10, 35a-1, 36a-13, 37a-13,
33a-6, 36a-7, 36a-8, 36a-	37b-9, 50b-6, 50b-1, 52b-10, 53b-10,
10, 38a-3	58a-10, 63b-9, 63b-10, 64a-2
o.-yup 37a-3, 64a-12	ol- : 1 Olmak, varmak, gitmek,
oķumak : Okuma	o.-a 15b-11, 15b-13, 16a-5, 16a-
o. 40b-1, 40b-4, 40b-11,	6,16b-10, 17a-2, 17a-3,25a-6, 30a-3,
40b-12, 41a-1, 41a-2, 41a-	30b-6, 32b-4, 35a-5, 58a-6, 60a-4,
5, 42a-1, 43b-13, 42b-12,	60a-6
44a-1	o.-acaķdur 52a-10
o.-a 31b-8, 32b-6, 41b-10	o.-acağı 12b-3, 55a-13
o.-ile 20b-12	o.-adur 33b-2
ol: O (işaret zamir ve sıfatı)	o.-an 29b-4, 33a-12, 39b-9, 50a-11,
o.2a-12, 2b-4, 3a-2,3a-6,	52b-7, 55b-2, 58a-1, 63b-5
3b-11,7a-10, 8b-7, 17a-10,	o.-ana 22b-9, 34a-9
17a-10, 17a-12, 17b-1,	o.-anlar 11a-9, 11a-10, 12a-4, 16a-8
17b-2, 17b-11, 20a-5, 20b-	o.-anlardan 61a-6
7, 21a-3, 21a-5, 21a-8,	o.-anları 5a-8, 5a-9, 48a-12, 48a-13

o.-dı 17b-10, 26a-2  
o.-duğı 25a-11, 26b-4,  
39b-4  
o.-duğın 21a-2, 21a-9,  
33b-6  
o.-duğca 56a-7  
o.-duğda 45b-10, c53a-1,  
o.-ıcağ 45a-13, 47b-7  
o.-madan 46a-5  
o.-madın 59a-4  
o.-masa 63b-9  
o.-maya 33b-3, 34b-2,  
34b-4, 34b-10, 35a-6, 56a-  
5, 56a-6  
o.-maz 2a-4, 5b-13, 8a-12,  
12a-2, 12a-6, 12b-4, 16b-  
10, 52b-1, 55b-1, 57a-1  
o.-masun 22a-12  
o.-mazdan 8a-9  
o.-mazdı 3b-3  
o.-mazsa 23a-11, 31a-9,  
33a-4, 33a-5, 35a-5, 56b-4  
o.-mişdur 3b-1, 4b-8, 8b-4,  
8b-5, 8b-7, 8b-8, 8b-11,  
49a-7, 49b-12  
o.-sa 33b-1, 38a-10, 43b-3,  
45b-7  
o.-sa gerekdür 10a-8, 48b-4  
o.-sun 3a-5, 3a-6, 22a-8,  
22a-12, 22a-13, 22b-3,  
22b-4, 39b-3, 45b-2, 48b-9  
o.-unsa 16b-4  
o.-up 12b-3, 54a-6, 55a-13

o.-ur 23b-5, 27a-11, 56b-4, 57a-5, 59b-  
7, 62a-3, 62b-1, 46b-6  
o.-ursa 22b-3, 22b-4, 35a-7, 33b-13  
2. Bulunmak, var olmak  
o.-a 40b-6  
o.-mazduk 28b-12  
o.-an 23b-12, 40a-13, 40b-10  
o.-sa 43a-7, 43a-9, 48b-4  
o.-ursa 40a-1, 40a-2, 41a-2  
3. Olmak, meydana gelmek  
o.-mamış 46b-9  
*âğâh ol-*: Bilgili olmak, bilgilenmek  
o.-ğıl 47a-3  
o.-uñ 63a-11  
*‘âsi ol-*: İsyankar olmak, karşı gelmek  
o.-mazlar 5b-12, 52a-13  
o.-ur 62b-7  
*‘azâb ol-*: Cazalandırılmak, ceza  
verilmek  
o.-ınurlar 12a-10  
*baliğ ol-*: Yetişkin olmak, buluş  
çağına ulaşmak  
o.-anlara 59b-10  
o.-duğdan 59a-1  
o.-duğlarından 58b-7  
o.-madın 58b-6  
o.-maduğ 59b-2, 59b-5  
*bâtil ol-*: Boş olmak, dinen  
yasaklanmak  
o.-dı 58a-1  
o.-ur 23b-12, 57b-4  
*bellü ol-*: Ortaya çıkmak, belirlemek  
o.-miş 15b-13, 16a-6

*bellüce ol-:* Ortaya  
ikmak, belirlemek  
o.-up 37a-8  
*bilmemiş ol-:* Bilmemek,  
aberdar olmamak  
o.-ur 57a-9  
*boş ol-:* Boşanmak  
o.-ur 59a-4, 59a-10  
*bulaşmış ol-:* Bulaşmak  
o.-a 38a-10  
*cari ol-:* Devam etmek,  
sürmek, akmak  
o.-mişdur 5b-4  
*cayiz ol-:* Uygun olmak,  
dinen sakıncasız  
o.-maz 23b-7, 57b-7  
*cem<sup>ç</sup> ol-:* Toplanmak  
o.-ması 10a-12  
o.-salar 25b-7  
*danişmend ol-:* Bilmek,  
bilgili olmak  
o.-up 37b-9  
*defin ol-:* Gömülmek  
o.-anda 60a-7  
*düşecek ol-:* Düşmek  
o.-ursa 39a-7  
*edâ<sup>ç</sup> itmiş ol-:* Yerine  
getirmek, uygulamak  
o.-a 47b-11  
*ehl-i tama<sup>ç</sup> ol-:* Aç gözlü  
olmak  
o.-mayalar 33a-13  
*eyle ol-:* Uğraşmak

o.-sa 38a-10  
*faķih ol-:* Fıkıh üstadı olmak  
o.-anuñ 29b-6  
*fariğ ol-:* Vazgeçmek, uzaklaşmak  
o.-ıcaķ 35b-5  
*fâsid ol-:* Bozulmak  
o.-maz 44a-3  
*fâsıķ ol-:* Allah`ın emirlerini tanı-  
mamak  
o.-mazdı 3b-4, 49a-10  
o.-sun 14b-8, 14b-10  
*gerek ol-:* İhtiyaç duyulmak, gerekli  
olmak  
o.-dı 26a-12  
*gülistân ol-:* Gül bahçesi gibi olmak  
o.dı 5b-2  
*günâh itmiş ol-:* Dini yasağı  
çiğnemek, günah işlemek  
o.-sa 56a-1  
*günâh ol-:* Dinî açıdan yasaklanmak  
o.-a 16a-10  
o.-maya 17a-13, 17b-2  
*ħaķ ol-:* Ölmek  
o.-an 61a-2  
*ħalife ol-:* Birinin yerine geçmek,  
halife olmak  
o.-mişdur 9a-9, 9a-12, 9b-2, 9b-7  
*ħal üzre ol-:* Belirli bir durumda  
bulunmak  
o.-salar gerekdür 10b-13  
*ħarâm ol-:* Dinen yasaklanmış olmak,  
yasaklanmak  
o.-up 29a-8

o.-ur 26b-1, 62b-7, 63a-1  
*ḥaşıl ol-*: Meydana  
çıkma, üremek  
o.-maz 2b-7  
*ḥasta ol-*: Hastalanmak  
o.-madan 2a-11  
*ḥazır ol-*: Hazır olmak,  
huzurda bulunmak  
o.-a 35a-5  
o.-alar 29b-5, 33a-8  
o.-anlar 36a-5  
o.-mayalar 29b-7  
*ḥelâl ol-*: Dini esaslara  
göre yasaklanmamak  
o.-masın 29a-8, 29a-10  
o.-ur 23b-5, 57b-7  
*‘ibâdet itmiş ol-*: Dinin  
emirlerini yerine getirmek  
o.-masa 55b-13  
*iḥtimali ol-*: Gerekli ol-  
mak, lüzumlu olmak  
o.-an 43a-4  
*inzâl ol-*: Guslü gerek-  
tirecek durumda olmak  
o.-mazsa 39b-5  
*işbât itmiş ol-*: Kanıtla-  
mak, ispat etmek  
o.-ur 27a-8, 27b-10  
*istiğfar üzre ol-*: Tövbe  
etmeye devam etmek  
o.-alar 32b-2  
*‘itâb ol* : Azarlamak, pay-  
lamak

o.-ur 16b-10  
*ḳabul ol-*: Kabul edilmek  
o.-maz 21b-7  
*ḳabẓ ol-*: Ölmek, canı çıkmak  
o.-duḳda 33a-10  
*ḳadir ol-*: Gücü yetmek, yapabilmek  
o.-alar 58b-8  
o.-masa 26a-11, 40a-11, 57a-11  
o.-mayup 10a-4  
o.-mazlarsa 37b-4  
o.-ur 28a-12  
o.-urlarsa 37b-5  
*kâfir ol-*: Dinden çıkmak  
o.-mayanlara 17a-13  
o.-maz 16a-7, 16b-3, 26b-8, 29a-10  
o.-mazdı 49a-10  
o.-salar 2b-8  
o.-up 59a-3, 59a-9  
o.-ur 16a-1, 24b-10, 24b-13, 25b-1,  
26b-1, 26b-3, 26a-9, 26a-12, 27a-6,  
27a-10, 27b-1, 27b-2, 27b-8, 27b-9,  
27b-12, 28a-1, 28a-5, 28a-6, 28a-7,  
28a-10, 28a-13, 28b-1, 28b-4, 28b-5,  
28b-6, 28b-8, 28b-9, 28b-10, 28b-11,  
29a-1, 29a-3, 29a-5, 29a-7, 29a-13,  
57b-1, 61b-4  
*kâfir olmuş ol-*: Dinden çıkmak, kafir  
olmak  
o.-alar 59b-8  
*ḳaim ol-*: Vaktini ibadetle geçirmek  
o.-up 56a-8  
*kâtib ol-*: Yazıcı olmak, yazı yazmak  
o.-mayalar 30b-8

*kömür ol-:* kararıp  
yanmak, kömür haline  
gelmek  
o.-dukdan 12a-11  
*layık ol-:* Yakışmak,  
yaraşmak, uygun olmak  
o.-a 16a-12, 16b-2, 16b-7,  
57a-3  
o.-an 24a-1  
o.-maya 16b-6  
o.-ur 16a-1, 16a-7  
*lâzım ol-:* Gerekmek  
o.-an 4a-4, 39a-5, 49b-2  
o.-anı 58a-4  
o.-anları 57a-1  
o.-dı 17b-10  
o.-ur 23b-10, 23b-11, 39b-  
5, 44a-3, 57b-12, 57b-13  
*maḥrûm ol-:* Yoksun kal-  
mak  
o. 17a-3  
o.-a 16b-7, 16b-11  
*maşhara ol-:* Alay edilmek,  
eğlenilmek  
o.-madan 23a-12  
*ma'zûr ol-:* Özürlü olmak,  
mazereti olmak, bağış-  
lanmak  
o.-a 17a-13  
*mekrûh ol-:* Yapıması  
dinen uygun olmamak  
o.-maz 43a-9

*meşgûl ol-:* Bir işle uğraş-mak  
o.-alar 37b-13  
o.-up 21a-12  
*meşhûr ol-:* Ün kazanmak, ünlenmek  
o.-anları 24b-4  
*meşrû'a ol-:* Dinen uygun olmak  
o.-a 43a-11  
*mu'ayyin ol-:* Yardım etmek, yardımcı  
olmak  
o.-mayalar 30b-8  
*muḥâlif ol-:* Karşı çıkmak, muhalefet  
etmek  
o.-anuñ 29a-8  
*murâd ol-:* İstenmek, arzu edilmek  
o.-ınur 16b-4  
*murdâr ol-:* İslamiyete uygun olarak  
kesilmemek, kendiliğinden ölmek  
o.-mısuñ 26b-4  
o.-ur 23b-6, 57b-8  
*musulman olmuş ol-:* Müslümanlığı  
kabu etmek  
o.-ur 23b-10, 57b-11  
*muṭî' ol-:* İtaat etmek boyun eğmek  
o.-mazdı 49a-9  
o.-salar 2b-6  
*mükellef ol-:* Ödemekle yükümlü  
olmak  
o.-ur 59a-8  
*mümin ol-:* Müslüman olmak, İslâm  
dinini kabul etmek  
o.-anları 55b-2  
o.-masın 3b-9  
o.-maz 59b-9



o.-mazdı 49a-9  
o.-sa 2b-6  
o.-up 55b-6  
*mümkün ol-:* Mümkün  
olmak, imkan dahilinde  
olmak  
o.-ana 49b-4  
o.-anı 4a-5  
o.-duğca 30b-3  
o.-ursa 33a-4  
*mürtefi<sup>c</sup> ol-:* Yücelmek,  
yükselmek  
o.-a 37a-11  
*müsteḥaḳ ol-:* Hak etmiş  
olmak, kazanmış olmak  
o.-alar 55b-7  
o.-ur 16b-11  
*müştedi ol-:* Artmak, çoğal-  
mak  
o.-ıcaḳ 32b-5  
*neş ol-:* Ortadan kalkmak,  
bırakmak  
o.-dı 26a-2  
*olmamış ol-:* Olmamak,  
meydana gelmemek  
o.-a 46b-9  
*oruç ol-:* Oruçlu olmak  
o.-maz 46a-1  
*pişiman ol-:* Pişman olmak  
p. 21a-2  
*raẓı ol-:* Kabul etmek, rıza  
göstermek  
o.-ile 20b-13

o.-mayan 63b-6  
o.-maz 12b-12  
o.-ur 12b-11  
*şadır ol-:* Meydana gel-mek, çıkmak  
o.-dışa 24a-11  
*şahiḥ ol-:* Gerçekleşmek, kesinleşmek  
o.-acaḳ 52a-5  
*saḳıt ol-:* Düşmek, üzerinden atılmak  
s. 61b-3  
*şalih ol-:* Din kurallarına uymak  
o.-sun 14b-8, 14b-10  
*sevâb ol-:* Allah`ın rızasını kazanmak  
o.-a 16a-10  
o.-ur 17a-4  
*şâhid ol-:* Tanıklık etmek  
ş. 30b-8  
*şâḳi ol-:* Bahtsız, talihsiz olmak  
o.-mazduḳ 28b-10  
*şâyi<sup>c</sup> ol-:* Herkesçe bilinmek  
o.-mışdur 18a-10  
*şefâ<sup>c</sup>at ol-:* Affedilmek için aracı  
olmak  
o.-maz 11a-13, 54b-13  
*tabi<sup>c</sup> ol-:* Bağlanmak, boyun eğmek  
o.-dı 18a-1  
o.-dılar 18a-3  
o.-duğı 18a-8  
o.-sa 18a-7  
o.-urlar 18b-4  
*ṭahfiḥ ol-:* Hafiflemek, yükünü  
azaltmak  
o.-ur 26b-6

*tamâm ol-*: Tamamlanmak,  
bitmek, sona ermek  
o.-duğda 45a-12, 45b-10  
o.-duğdan 36a-13, 43a-12  
o.-ıcağ 34a-4  
o.-mişdur 6b-10, 53b-5  
*tağarrüb ol-*: Yakınlaşmak  
o.-ur 63a-5  
*tevbessiz ol-*: Tevbe etme-  
miş olmak  
o.-an 13b-13  
*tezkire ol-*: Zikredilmek,  
anılmak  
o.-sun 37a-8  
*vâcib ol-*: Farz derecesine  
yakın olmak, yapılmasında  
sakinca bulunmamak  
o.-acağ 13b-7  
*vağır ol-*: Meydana gelmek  
o.-ırdı 17b-9  
*vârid ol-*: Vasıl olan, gelen  
o.-an 20b-3  
*vâşıl ol-*: Açıklanılmak,  
söylenilmek  
o.-ur 15a-4  
*yalan ol-*: Doğru olmamak  
y.o.-up 63a-4  
*yalñuz ol-*: Yalnız bul-  
unmak  
o.-ursa 41a-3  
*yıqılacağ ol-*: Yıkılmaya  
yüz tutmak  
o.-ursa 37a-9

*zâhir ol-*: Ortaya çıkmak  
o.-ur 27a-8  
*zâlim ol-*: Zalimleşmek, acımasız  
olmak  
o.-ursa 14b-12  
*zarûri ol-*: Zorunlu olmak  
o.-an 28b-7  
*zıkr ol-*: Anılmak, adı geçmek  
o.-duğda 29b-9, 29b-12  
*zinâ ol-*: Nikahsız birleşmek  
o.-ur 57b-9  
olın-: Olunmak  
o.-an 50a-10  
o.-sa gerekdür 54b-3  
*red olun-*: Geri çevrilmek  
o.-mişdur 63b-10  
*zıkr olun-*: Anılmak  
o.-an 63a-2  
o.-andan 62b-6  
olma : Olma, meydana gelme  
o. 3a-4, 4a-5  
o.-ları 50b-10  
o.-sın 5a-11  
o.-sını 5a-13  
*cem olma*: Toplanma  
o.-sı 10a-12  
*ğadir olma*: Gücü yetme, yapabilme  
o.-sa 13b-9  
*kâfir olma*: Dinden çıkma  
o.-masın 3b-10, 49a-13  
o.-masında 26b-9  
*mu'ti olma*: Boyun eğme, itaat etme  
o.-sın 49a-12

*mümin olma* : Müslüman olma, İslâm dinini kabul etme  
o.-ları 59b-6  
o.-ları ıla 59b-7  
*Yahûdi olma*: Musa peygamberin dinine mensup olma  
o.-dan 28a-4  
*zâ'îl olma*: Ortadan kaybolma  
o.-sını 19a-7  
*zaruret olma*: Çaresiz olmak  
o.-mayınca 30b-12  
olmağ: Olma, meydana gelme, bulunma (bkz. olma)  
o. 2a-4, 41a-10, 41b-10, 43a-9  
o.-ı 50b-6  
o.-ıla 59a-6  
*âdem olmağ*: İnsan olma  
o. 19b-13  
*artuğ olmağ*: Fazla olma  
o. 43a-1  
*delü olmağ*: Delirme  
o. 39a-7  
*hağ olmağ*: Doğru olma, doğrulanmış olma  
o. 15b-5  
*hata olmağ*: Yanlış olma, hatalı olma  
o. 15b-5

*naşranî olmağ*: Hıristiyan olma  
o. 28a-4  
*sarhoş olmağ*: Kendinden geçme, esrik olma  
o. 39a-8  
*tek olmağ*: Bir tane olma  
o. 38a-8  
*zinâ olmağ*: Nikahsız çiftleşme  
o.-dan 59b-2  
olmamağ: Olmama, meydana gelmeme  
o. 56b-5  
olun-/olun-: Olunmak, bulunmak, verilmek  
*beyân olun-*: Bildirilmek, söylenmek  
o.-du 52a-12  
o.-duğı 56a-13  
*ceza olun-*: Ceza gerektirecek bir durumun ortaya çıkarmak, cezalandırmak  
o.-sa gerekdür 11a-1  
*emr olun-*: Emredilmek, buyurulmak  
o.-unsam 25b-5  
*hüküm olun-*: Hükmedilmek  
o.-ur 13b-9, 57a-12, 59a-6  
*su'âl olun-*: Soru sorulmak  
o.-maz 3b-11  
*sûğ olun-*: Alınıp satılmak  
o.-andan 37b-13  
*zıkr olun-*: Anılmak  
o.-anlar 18b-8  
omuz: Boynun iki tarafından kolların gövdeye bağlan-dığı kısım  
o.-una 39b-1  
on: 10 (sayı sıfatı)

o. 31b-3, 32a-13, 45a-6,  
45a-11, 45b-3, 45b-9, 45b-  
10, 46a-10, 53a-13, 53b-3

on bir: 11 (sayı sıfatı)  
o. 36a-9

on biş: 15 (sayı sıfatı)  
o. 46b-7, 46b-9  
o.-ini 31a-10

on dört: 14 (sayı sıfatı)  
o.-üni 31a-10

on iki: 12 (sayı sıfatı)  
o. 33b-13, 61b-13  
o.-dür 31a-12, 45b-13

onuncu: Onuncu (sıra sayı sıfatı)  
o. 33b-12

on üçüncü: On üçüncü (sirasayı  
sıfatı)  
o. 31a-10

oruc (f) : İslamın beş şartından  
biri  
o. 16a-8, 17a-5, 45a-8,  
45b-5, 46a-1, 46b-2  
o.-da 46a-5, 46a-13  
o.-ı 45b-5  
o.-ları 57b-5  
o.-larını 29b-3  
o.-un 16a-3, 16a-13, 46b-  
10

orta: Orta  
o. 34b-5

ortağ: Müşterek olarak bir işi  
yapmak  
o.-ları 63b-1

‘Osman (a) : Hz. Osman, dört halifeden biri  
olup Hz. Muhammed’in damadıdır  
‘O. 9b-4

ot: Ot  
o. 48b-3

otur-: Oturmak  
o.-alar 36a-7  
o.-duğda 40b-11, 41b-10  
o.-duğdan 38a-7  
o.-salar gerekdür 10b-10

oturağ: Oturulacak yer veya şey  
o.-ını 64a-2

oturma : Oturma (bkz.oturmağ)  
o.-ların 50b-2  
o.-dan 2a-2  
o.-yanı 5b-3

oturmağ : Oturmak (bkz. oturma)  
o.16a-10, 38a-13, 38b-1, 40b-3, 40b-  
11, 41b-11, 42a-11, 42a-12  
o.-a: 64a-2

otuz: 30 (Sayı sıfatı)  
o. 53b-1

oynamağ: Oynama, karıştırma  
o. 42a-4

## Ö

öde-: Ödememek, geri vermemek  
ö.-meyince 61b-2

öden-: Ödenmek  
ö.-mez 61b-2

öğme: Övme, takdir etme, beğenme  
ö.-den 23a-12

öğren-: Yetenek ve beceri kazanmak, bellemek (bkz. öğrenmek)  
ö.-eler 29b-4, 55b-4  
ö.-seler 52a-5  
öğrenmek: Öğrenme  
ö.-den 48b-7  
ö.-ile 48b-6  
öğret-: Öğretmek (bkz. örgetmek)  
ö.-eler 17a-11  
ö.-üp 57a-1  
ökçe: Topuk  
ö.-si 42a-11  
öl- : Ölmek  
ö.-düğüm 37b-1  
ö.-dükden 27a-12, 33a-3  
ö.-en 26a-11  
ö.-enleri 10b-6, 54a-8  
ö.-se 6b-1  
ö.-se gerekdür 6b-2  
ö.-seler gerekdür 53a-2  
ö.-ünceye 56b-13  
ö.-üp 9b-12, 10b-1, 53a-3, 54a-4  
ö.-ürsin 14a-6  
*murdar öl-: İslamiyete uygun olarak kesilmemek, kendiliğinden ölmek*  
ö.-miş 22b-9  
öldür-: Öldürmek  
ö.-en 5a-10  
ö.-üp 10a-10  
öldürmek: Öldürme

ö.13b-11, 16a-12, 23b-5, 57b-7  
öli/ölü : Ölmüş olan  
ö.-ler 6b-6, 53a-6  
ö.-yi 4a-6, 49b-4  
ölmek : Ölme  
ö. 12a-2  
ö.-den 48a-8  
ölüm: Ölüm  
ö.12a-13  
‘Ömer (a): Cennetle müjdelenen on sahâbeden biridir, Ömer Bin Hattab  
‘Ö. 14a-12  
‘ömür (a): Yaşama, yaşayış, hayat  
‘ö. 13a-3, 20a-4, 20a-5  
‘ö.-ü 56a-7  
öñ : Ön, ön taraf  
ö. 46b-2  
ö.-de 2a-6, 51a-4  
ö.-din 42b-6  
ö.-ine 43b-9  
ö.-lerince 30a-3  
ö.-lerinde 8a-8  
ö.-lerine 12a-6  
ö.-ünce 8b-8, 40a-3  
ö.-ünde 42a-9, 42b-2  
ö.-ünden 39a-3, 43a-4, 54b-5  
öñirdi: Önce  
ö. 42b-7, 42b-8, 53b-6  
örget-: Öğretmek  
ö.-eler 58b-7  
örge-: Öğrenmek  
ö.-se 55b-10  
örgüçlü: Tümsekli, çıkıntılı

*örgüçlü it-*: Yükseltmek  
ö. 37a-10  
örtmek: Örtme, kapatma  
ö. 39b-10  
ö. gerek 40a-1  
ötürü : Dolayı, sebebiyle  
ö. 19b-8, 19b-9, 20a-12,  
25b-6, 27a-1,  
öyle 1. Öyle, öyle ise, onun gibi  
ö.-dür 39b-11  
ö.-ise 28b-13  
2. Öğle vakti, gün ortası,  
öğle  
ö. 40b-13, 61b-11  
*öyle namazı*: Öğle namazı  
n.-inüñ 61b-7  
‘özürsüz (at): Özrü olmayan, bir  
mazereti bulunmaksızın  
‘ö. 42a-6, 42b-9, 42b-10,  
43a-2, 43a-4, 43a-8, 43b-1,  
43b-12

## P

padişah (f) : Osmanlı imparator-  
luğunda devlet başkan-  
larına verilen unvan  
p. 30b-11  
p.-lara 14b-11  
p.-in 25b-2  
p.-ına 28b-1  
*padişah-ı İslâm*: İslam  
padişahı

p.i.-a 30a-8  
pâk (f): Temiz, arık, pak  
*pâk it-*: Temizlemek  
p.i. 40a-10  
pâre(f): Kısım, parça  
*pâre pâre* : parça, parça  
p. 7b-13  
pazar: Belirli günlerde satıcıların mallarını  
sergilemek için sattıkları yer, pazar  
*pazar it-*: Pazara götürüp satmak  
p.i 23a-1  
pek: Katı, sert, pek  
p. 63b-9  
perdesiz (ft): Örtüsüz  
p. 42b-3  
pes (f): O halde, öyle ise, o vakit, öyle ki  
p. 4b-10, 7b-2, 17b-3, 17b-13, 20a-1,  
47a-9, 47b-6, 52a-10, 56a-10, 58a-8  
peydâ (f): Meydanda, açıkta  
*peydâ it-*: Ortaya çıkarmak  
p.i.-üp 63a-3  
Peygamber (f): 1.Nebi, resûl, peygamber  
p. 4b-4, 7b-5, 8b-1, 9a-3, 27a-10,  
27a-11, 28b-10, 28b-12, 52a-1,  
52a-2, 52b-6, 53b-13, 58a-13, 58b-4,  
59a-8, 60a-4,  
p.-den 53a-8  
p.-inüñ 14b-4  
p.-ler 7b-8, 52b-6  
p.-lerden 9b-13, 11a-11, 14a-11, 24b-  
2, 54b-11  
p.-lerdir 53b-8  
p.-lere 10b-8, 24b-9, 54a-9

p.-leri 7a-6  
p.-lerine 7a-1,13a-9, 53a-8  
p.-lerüñ 7b-3, 24b-3, 24b-11, 24b-12  
2. Hz: Muhammed  
p.-imiz 7b-8, 8b-13  
p.-imüz 4b-5,10a-2,49b-10  
p.-imüzüñ 11b-9, 55a-9  
p.-üñ 11b-8, 11a-11, 49b-11, 55a-7  
peygamberlik (ft): Peygamberlik  
p. 54a-2  
pişiman: Pişmanlık duymak  
*pişiman ol-*: Nedamet duymak  
p.21b-2

## R

Rabb(a) : Allah  
R.-i 20b-9, 24a-10, 58b-2  
*Rabbü'l 'alemin*: Alem-lerin Rabbi, Allah  
R. 'a. 64a-7  
Rabbiyallahü (a): Allah rabbimizdir  
R. 37a-1  
Rağiyallahü 'anh (a): Allah ondan razı olsun  
r. 'a 9a-13, 9b-5  
rağiyallahü 'anha (a): Allah ondan razı olsun

r. 'a 8b-9, 9a-11, 9b-2, 9b-6,  
Rağiyallahü 'anhüma (a): Allah onlardan razı olsun  
r. 'a 8b-10  
Rağiyallahü ta'âlâ 'anhü (a) : Allah ondan razı olsun  
r. 't. 'a.8b-3, 9a-6, 9a-10, 30a-1  
rahm (a): Acıma, koruma, merhamet etme  
*rahm it-*: Acımak  
r. 30a-13  
rahimehullah (a) : “Allah ona rahmet etsin”  
manasında dua  
r. 16b-5, 30a-2  
rahmet (a): Esirgeme, koruma  
r.-in 20b-12, 32b-8  
r.-iñ 24b-5  
rahmetullah (a): “Allah rahmet etsin”  
manasında dua  
r. 15b-3, 28a-7  
rahmetullahi 'aleyh (a): Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun  
r. 18b-7  
rahşü'l-'ayn: Gözü az gören  
r. 22b-8  
ramazân (a) : Oruç ayı  
r. 16a-3  
r.-da 45b-13, 62b-3  
razı (a) : Kabul etme, rıza gösterme  
*razı ol-*: Rıza göstermek  
r.12b-11, 12b-12, 20b-13  
redd (a): Geri çevrilme  
r. 63b-10  
*red olun-*: Geri çevrilmek

r. 63b-10  
rehâ (a): Geçim bolluğu, genişlik  
r.-ya 32b-8  
rek'at (a): Namazda bir kıyam, bir  
rükû ve iki secdeden  
oluşan hareket bütünü  
r. 31a-3, 31a-4, 31a-12,  
61a-11, 61a-12, 61a-13,  
61b-1, 61b-7, 61b-8, 61b-  
9, 61b-10, 61b-12, 62a-3  
r.-da 40b-2, 40b-3, 40b-4,  
40b-9, 41a-8, 42b-11, 42b-  
13, 43b-9  
r.-dur 31a-3  
r.-ın 40b-10  
r.-ları 40b-6  
renk (f) : Renk  
r.-den 2a-7  
Resûl (a): Elçi, peygamber, Hz.  
Muhammed  
R. 9a-7, 15b-8  
R.-den 10a-11  
R.-ine 31b-10  
R.-isin 8a-12  
*Resûl-i Ekrem:* Hz.  
Muhammed  
R.E. 63b-6  
*Resûl-i rabbi'l 'alemin:*  
Alemlerin Rabbi olan  
Allah'ın elçisi  
R.r.'a. 64a-3  
Resûlullah (a): Allah'ın resulü,  
Hz. Muhammed

R. 9a-8, 15b-9, 16b-9, 17a-1, 17a-6,  
27b-13, 35a-11, 61a-3  
R.-iniñ 17a-10  
R.-uñ 8b-11, 15a-11, 18a-12, 25a-  
11, 29b-11  
R. ta'âlânuñ 9b-8  
rıdvânallahü ta'âlâ: Allah ondan razı olsun  
r.t. 14b-1  
rıẓâ (a): Hoşnutluk, rıza gösterme, razı olma  
r. 26b-11, 26b-12  
r.-dan 22a-5  
r.-ise 26b-13, 27a-2  
r.-sı 63b-6  
r.-sıla 12b-7, 12b-17  
r.-sın 30a-5  
r.-sıyla 63b-4  
*rıẓası ol-:* Razı olmak, izin vermek  
r. 63b-6  
rızk (a): Allah'ın herkese bağışladığı nimet  
r. 21a-5, 28a-2  
r.-ın 5a-9, 22b-8  
ri'âyet (a): Sayma, saygı, gösterme, uyma  
r.58a-13, 60a-5  
*ri'âyet it-:* Saymak, saygı duymak  
r. 30a-7, 30a-10, 30b-1, 34b-11  
risâlet (a): Elçilik, peygamberlik  
r.-den 24a-4  
rivâyet (a): Söylenti  
r.-de 62b-5  
riyâset (a): Reislik, başlık, başkan olma  
r. 19a-9, 19a-13  
rûh (a): Can, nefes, his, duygu  
r.-ına 15a-4, 15a-5



r.-um 33a-10, 37b-3  
Rukiye : Hz. Muhammed'in dört  
kızından biri  
R. 8b-6  
rücu<sup>c</sup>(a): Dönme, sözünü geri  
alma  
r. 57b-10, 58b-3  
*rücu<sup>c</sup> it-*: Sözüden dön-  
mek  
r. 23b-8, 24a-11, 37a-5  
rüku<sup>c</sup> (a) : Namazda dizlere  
tutunarak vücudun belden  
yukarısı yere müvâzi  
gelecek şekilde eğilme  
hareketi, rüku  
r. 40b-2  
r.-a 41a-12, 42b-7, 43a-2,  
43a-10  
r.-da 6a-2, 40b-8, 41a-13,  
41b-1, 41b-3  
r.-dan 40b-8  
r. 40a-13  
r.-nde 43b-8  
r.-uñ 43a-12

## S

Sâ<sup>c</sup> at (a) : Saat  
s.-de 4a-11, 4a-12, 6a-6,  
52b-8  
şabah (a) : Sabah, sabah vakti  
ş. 8a-9, 24a-1, 31a-12,  
41a-2

ş.-da 31b-2, 58a-10  
ş.-uñ 31a-5  
*şabah namazı*: Sabah namazı  
ş.n.-ı 61a-11, 62b-13  
ş.n.-ınıñ 61b-7, 62b-9  
şabır (a): Sıkıntı karşısında ses çıkarmadan  
dayanma erdemi  
ş.-ıla 20b-5  
*şabr it-*: Katlanmak, direnmek  
ş. 30a-12  
şâbit (a) : Hareketsiz, kıılmıdamayan  
s.-dür 2a-10, 15b-2  
ş.-lerdür 48a-4  
sâcid (a) : Secde eden, alnını yere koyan  
s. 6a-3  
şaç: Saç  
ş.-ı 40a-1, 46b-3  
ş.-ım 34b-12  
Sad Bin Ebu Vaqqas (a): Cennetle  
müjdelenen on sahabelen biri olup  
bütün savaşlara katılmıştır. Peygamber  
efendimizden iki yüz yetmiş hadis  
rivayet etmiştir.  
S.B.E.V. 14a-13  
Sad Bin Zeyd: Cennetle müjdelenen  
sahabelen biri olup Hz. Ömer'in  
damadıdır  
S.B.Z. 14a-13  
şadağa (a) : Sadaka, Allah rızası için fakirlere  
verilen mal  
ş. 15a-2, 17a-4, 28a-8, 37b-3  
şâdır (a): Çıkan, meydana gelen

*şadr ol-*: Ortaya çıkmak,  
meydana gelmek  
ş.o. 24a-11, 58b-3  
şaf<şaff (a): Dizi, sıra; camide  
cematin sırası  
ş. 42b-1, 43b-10  
ş.-dan 35a-6  
*şaf it-*: Sıra olmak,  
dizilmek  
ş. 35a-8  
şag : 1.Sağ taraf  
ş. 33a-6, 38a-11, 39a-1,  
39b-1, 41a-9, 41b-11, 41b-  
12  
ş.-da 2a-5  
ş.-ına 42a-1, 43a-13  
ş.-ından 11a-3, 38b-12,  
54b-5  
2. Sağ, hayatta olan  
ş. 5a-10  
şagış : Sayı, adet, miktar  
ş.-ı 50b-11  
ş.-ın 7b-5, 53b-8  
ş.-ımı 2b-10, 2b-11  
şagu : Orta Asya Türklerinde  
ölülerin ardından söylenen  
ağıt  
ş. 37a-13  
*şagu sağ-*: Ağıt yakmak  
ş. 37a-13  
şahiğ (a): Gerçek, doğru  
ş. 52a-5  
ş.-dür 13b-6

ş.-ce 47b-10, 55b-9, 56a-5, 58b-9,  
58b-10  
şahife (a): Sayfa, kitap sayfası  
ş. 53a-13, 53b-1, 53b-2, 53b-3,  
ş.-lerdür 53a-12  
şâ im (a): Oruç tutan, oruçlu  
ş. 56a-8  
şâir (a): Diğer, başka  
s. 25a-4, 30a-1, 39b-2  
şakal: Erkeklerde yüzün alt kısmında,  
yanaklarda ve çenede çıkan kılların  
hepsi, sakal  
ş.-ım 34b-12  
ş.-ın 43b-6  
şakın-: Sakınmak, çekinmek, uzak durmak  
ş.-acağdur 57b-3, 59b-9  
ş.-alar 21b-8, 21b-11 22a-1, 22b-7,  
22b-10, 22b-12, 23a-2, 23a-4, 23a-8,  
23b-2, 30b-7  
ş.-sa 55b-12  
şakınmak: Esirgeme, muhafaza etme  
ş.-a 21b-8  
şakit (a): Düşen, düşmüş, hükümsüz  
*şakit ol-*: Düşmek, üzerinden atılmak  
s. 61b-3  
şakız : Ciklet  
ş. 43b-6  
şakla-: Muhafaza etmek, korumak, esirgemek  
ş.-ya 24a-6, 56a-10, 58b-2  
şalâ (a): Cuma namazına ve bazı yerlerde  
cenazeye çağırılmak için okunan salavat  
ş.-larda 62b-12  
şalâh (a): İyilik, mutluluk, dine ait bağlılık

ş.-ına 19a-4  
şalât (a): Namaz  
*şalâtü'l hâcet*: İhtiyaç namazı  
ş.h. 62a-5  
*şalât-ı havf*: Muharebeden evvel kılınan iki rekat namaz  
ş.h. 62b-4  
*şalât-ı ihrâm*: İhrama girmeden önce kılınan namaz  
ş.i. 62a-9  
*şalât-ı istihâre*: İstihareden önce kılınan iki rekat namaz  
ş.i. 62a-5  
*şalât-ı istimrârü'l moţor* : Yağmur istemek için kılınan namaz  
ş.i.m. 62a-7  
*şalât-ı istişkâ*: Yağmur duasına çıkıldığı zaman kılınan namaz  
ş.i.-da 62b-4  
*şalât-ı kesretü's-sele*:Karnı çoğalması için kılınan namaz  
ş.k.s. 62a-7  
*şalât-ı kudümü's-sefer*: Yolculuğa çıkmadan önce kılınan namaz  
ş.k.s. 62a-10

*şalât-ı küsuf*: Güneş tutulmasında kılınan namaz  
ş.k. 62b-3  
*şalât-ı mefrûza*: Farz kılınmış ş.m.-da 62b-13  
*şalâtü'l Ka'be*: Kabe namazı  
ş.K. 62a-10  
*şalâtü't-tavâf*: Tavaftan sonra kılınan namaz  
ş.t. 62a-9  
*şalâtü't-tevbe*: Tövbe namazı  
ş.t. 62a-8  
*şalâtü'z-zelzele*: Doğal felaketlerde kılınan namaz  
ş.z. 62a-6  
*şalâtü'z-zevâc*:Evlenmeden önce kılınan namaz  
ş.z.62a-8  
*şalâtü'z-zifâf*: Zifaf gecesi kılınan iki rekatlık namaz  
ş.z. 62a-8  
şalâvât (a): Hz. Muhammede ve onun soyundan gelenlere okunacak dua  
ş. 42a-1  
ş.-ile 31b-10  
*şalâvât getür-*: Hz: Muhammed konu edildiği zaman “Allahümme salli alâ Muhammed” demek  
ş.g. 29b-12  
şalın-: Salınmak, bırakılmak  
ş.-miş 20a-1  
şaliğ (a): Dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan

ş. 14b-8,14b-10, 33a-13,  
34a-13, 34b-9, 35a-9, 36b-  
3, 60a-10  
ş.-lere 54a-10  
şallallahü 'aleyhi ve`s-sellem (a) :  
Allah ona rahmet etsin ve  
selamete erdirdin  
ş. 'a.s. 4b-5, 17b-3, 24b-11,  
63b-7  
şallallahü ta'âlâ 'aleyhi ve`s-  
selem: Allah onun şanını  
artırsın  
ş.t. 9a-8, 24a-5  
şan- (f): Bir şeyin olup olmama  
ihtimalini kabul etmekle  
beraber bunlardan birisine  
daha fazla inanmak,  
zannetmek  
ş.-maya 63a-5  
ş.-up 44a-2, 45a-9, 45b-4,  
52a-5  
ş.-urlar 57b-2  
şan' at(a): Sanat, ustalık, marifet  
ş.-ına 21a-6  
şanmak: Sanma, zannetme  
ş. 56b-6, 56b-7, 56a-6  
ş.-dur 21a-10  
sarhoş (ser-hoş): Esrik, alkollü  
içki aldığı için kendinden  
haberi olmayan  
s. 39a-8  
şarı: Sarı  
ş. 45b-2

şarı şu: Herhangi bir yaradan çıkan su  
ş. 39a-4  
şavm (a): Oruç  
ş. 34a-5, 63a-1  
ş.-ın 36b-2  
şavt (a): Ses, bağırma, çığlık  
ş.-ıla 43b-4, 50a-1  
sa'y (a) : Çalışma, çabalama, gayret etme  
sa'y it-. Çalışmak, çabalamak  
s. 20a-7, 35a-4  
şayıl-: Kabul edilmek, sayılmak  
ş.-maz 18b-4  
ş.-ur 18b-5  
şaymak: Sayma, hesap etme  
ş. 43a-6  
sâz (f): Çalgı  
s.21b-11  
sebep (a): Bahane, sebep  
s. 25a-11  
sebepsiz (at): Hiç yoktan, sebepsiz  
s. 26a-4  
secde (a) :Namazda alını, el ayaklarını,  
dizleri ve ayak parmaklarını yere  
dayamaktan ibaret ibâdet vaziyeti  
s. 42a-4, 43a-6  
s.-de 41b-5, 41b-6, 42a-13, 43b-10  
s.-den 41a-13  
s.-ye 41a-12  
s.-yi 40b-7  
secde-i sehv: Namazda herhangi bir  
rükunun yerine getirmediği zaman  
yapılan secde  
s.s. 44a-3

*secde it-*: Namazda alını  
secdeye götürmek  
s. 7a-8, 7a-9, 7a-10,  
sehv (a) : Yanlış, yanılma  
s.-den 3a-3  
s.-ile 44a-2  
segirt-: Koşmak  
s.-ür 55a-5  
sekicek: Hafif düz alan  
s. 2b-2  
sekiz: 8 (sayı sıfatı)  
s. 31a-3, 61b-13  
s.-dür 48a-6  
seksen : 80 (sayı sıfatı)  
s. 18a-12  
selâm (a): Başını sağ ve sol omuz  
üzerine çevirerek namazı  
bitirme  
s.-ıla 31a-4  
*selâm al-*: Selam veren  
birine karşılık vermek  
s.a. 44a-1  
*şelâm vir-*: Namazı ta-  
mamladıktan sonra başını  
sağa, sola çevirmek  
ş.v. 40b-12, 42a-2, 44a-2  
selâmet (a): Kurtulma, selamete  
çıkma  
s. 33a-9  
semâ<sup>c</sup>(a): Mevlevî ayinlerinde  
tarikât mensuplarının cez-  
be haliyle ayakta dönmesi  
s. 29b-1

semerlü (yunanca+t) : Semerli, semeri olan  
s. 12a-9  
semi<sup>c</sup> (a) : İşiten, Allah`ın adlarından  
s. 3a-4, 4b-10  
s.-dür 3a-5, 48b-8  
sen: Sen (teklik 2.nci şahıs zamiri)  
s. 19b-1  
s.-a 33a-5,33b-5, 33b-8  
s.-den 25b-6  
s.-iñ 27b-5  
s.-iñdür 11b-6  
s.-üñ 24a-12, 25a-10, 26a-12, 26b-9,  
58b-4  
şenâ (a): Övme, övüş  
ş.-ile 31b-9  
sensiz: Sen olmadan  
s. 25b-3  
sev-: Sevmek, hoşlanmak  
s.-er 12b-11  
s.-erüz 9b-10  
s.-meden 20a-9  
s.-meyen 9b-9  
s.-meyüp 19b-8  
s.-mez 12b-12  
şevâb (a): Allah tarafından mükafatlandırılan  
hareket  
ş. 16a-10, 17a-2, 17a-4, 28a-8, 63b-11  
ş.-ı 14b-11, 15a-4, 18b-9, 23b-4, 34a-  
11, 57b-6,  
ş.-in 36a-11, 37b-6  
ş.-ını 15a-3  
ş.-lar 17a-12,  
sevgülü : Sevgili

s.-sidür 8b-12  
sevme : Sevme, hoşlanma  
s.-sile 12b-7, 12b-10, 20a-4  
sevmemek:Hoşlanmama, sevme-  
me  
s. 19b-9  
Şeyyit (a): Hz: Muhammed'in  
soyundan olan kimse  
Ş. 53b-1  
şıdķ (a): Gerçeklik, doğruluk  
ş.-ı 61a-5  
şıfat (a) : 1. Hal, suret, şekil  
s.-lardan 2a-12  
ş.-lardur 50b-9  
2. Vasıf, sıfat  
ş.-ı 4b-10, 50a-3  
ş.-ıla 47b-1, 47b-3  
ş.-ında 47b-1  
ş.-ından 47b-2  
ş.-lardur 48a-3  
ş.-ları 48a-1  
ş.-ları ile 48a-1  
ş.-larıdur 48a-5  
*şıfat-ı selbiyye*: Tasavvuf  
manasında selb mümkün  
olan sıfatlar: Kıdem, beka,  
vahdaniyet, nuhâlefetün  
lilhavâdis, kıyam binefsihi  
ş.s.48a-3  
ş.s.-ile 51a-11  
*şıfat-ı subûtiyye*: Allah'ın  
sıfatları: Hayat, ilim,

semi', basar, irade, kudret, kelâm,  
tekvin  
ş.s. 48a-3  
ş.s.-dür 48a-2  
ş.s.-ile 50b-8  
şıhhat (a): Sağlamlık, sağlık  
*şıhhat-i beden*: Beden sağlığı  
ş.b. 19a-10  
şığ-: Sığmak, girmek  
ş.-acaķ 34b-3  
şıkış-: Sıkışmak, zorlanmak  
ş.-up 10b-11, 54a-12  
şılâ (a): Memleketine gitme, akrabasına  
ulaşma  
*şılâ it-*: Memleketine gitmek  
ş. 30a-13  
şırâť (a) : Yol  
ş. 11b-3  
*şırâť köprüsi* : Mahşer günü üstünden  
sadece günahsızların geçebileceği  
köprü  
ş.11b-3, 55a-3  
sidik: İdrar  
s. 42b-5  
silin-: Temizlenmek, kurulanmak  
s.-dügi 38a-8  
silinmek: Temizlenme, kurulanma  
s. 38a-10, 38a-11, 38a-13,  
silme: Silme, temizleme  
s. 38a-8, 42b-11  
sin: Mezar, kabir  
s. 34b-3  
siñecik< siñekcik: Sinek

s. 3b-5  
siňek: Sinek  
s.-lerüň 5a-5  
şoğan : Keskin kokulu bir sebze,  
şoğan  
ş. 37b-5  
şol: Sol taraf  
ş. 38a-11, 41a-9, 41b-11,  
41b-12, 48a-3, 58a-5  
ş.-da 2a-5, 51a-5  
ş.-ına 42a-2  
ş.-ından 11a-3, 54b-5  
ş.-una 39b-1, 43a-13  
şoň: Son  
s. 60a-3, 60a-6, 61b-9  
şoňra: Sonra, mütakiben, yoksa,  
aksi halde  
ş. 6b-3, 6b-48a-9, 9a-3, 9a-  
10, 9b-6, 10b-2, 62b-9,  
62b-10, 62b-2, 62b-13  
ş.-dan 3a-4, 4a-5, 4b-1, 9a-  
2, 9b-1, 9b-5, 10b-5, 11b-  
2, 12a-1, 12a-12, 14a-2  
17b-4, 17b-9, 22b-13, 23b-  
9, 23b-13, 26a-2, 27a-12,  
29a-9, 31a-3, 31a-4, 31a-5,  
31a-13, 31b-2, 32b-13,  
33a-4, 33b-10, 34a-7, 34a-  
9, 34a-12, 34b-3, 34b-4,  
34b-6, 34b-7, 34b-9, 35a-  
2, 35a-3, 35a-12, 35b-3,  
36a-7, 36a-13, 36b-3, 36b-  
6, 37a-4, 38a-7, 39b-1,

40b-10, 41a-11, 41a-12, 41b-13, 42a-  
2, 43a-12, 43a-13, 45a-10, 45b-5, 45b-  
11, 46a-1, 46a-2, 46a-3, 46a-8, 46b-2,  
46b-3, 48a-5, 51a-10, 53a-5, 53b-4,  
53b-13, 54a-3, 54a-7, 55a-2, 57b-11,  
58a-1, 58b-7, 59a-1, 59a-6, 60a-7,  
60a-9, 60b-6, 60b-9, 61a-7, 61b-11,  
61b-12,  
şoňuc: Sonuç  
ş.-ı 56a-3  
şor-: Sormak  
ş.-alar 35a-3  
ş.-salar 57a-4  
şovuk: Soğuk  
ş. 5a-12, 50b-6  
şög-: Küfretmek, sövmek  
s,-se 26a-3  
şögme: Sövme, küfretme (bkz. sögmek)  
s.-den 23b-1  
şögmek: Küfretme  
s. 23a-10  
şöyle- : Söylemek, konuşmak  
s.-di 64a-1  
s.-dügi 2b-13, 4b-3, 4b-6, 49b-10  
s.-dügini 5a-4  
s.-dügüm 64a-1  
s.-meyeler 30a-4, 30a-10  
s.-mezlerse 60a-2  
s.-mezsem 33a-1  
s.-mişdür 4b-6, 8a-1  
s.-se 23b-3, 25a-10, 28b-6  
s.-r 4b-2, 4b-4, 4b-7, 49b-8, 49b-9,  
49b-11

s.-rlerse 60a-3  
s.-rsem 32b-13  
s.-yümese 59a-3  
s.-yüp 57b-1, 59b-8  
*yalan söyle-*: Gerçekleri olduğu gibi söylememek  
y.s.-se 63b-13  
y.s.-ye 63a-5  
söyleme: Konuşma, söyleme (bkz. söylemek)  
s.-den 23b-2, 30b-7  
s.-si 49b-12, 49b-13  
*yalan söyleme-*: Aslını söylememek  
s.-den 23a-8  
söylemek: Söyleme, konuşma  
s. 26a-7, 43b-2, 58a-6  
s.-dür 23a-9, 23a-13, 49b-8  
s.-e 49b-5, 57a-11  
s.-i 57b-2  
s.-ile 23b-12, 57b-3, 58a-1  
söylen-: Söylenmek, denilmek  
s.-ür 50a-8  
söyleş-: Söyleşmek, konuşmak  
s.-üp 8a-5  
söyletmek : Söyletme, konuştur-  
ma  
s.-e 4a-7  
söz: Söz, kelam  
s. 4b-3, 25a-4, 28a-3, 32b-13, 43b-2, 57b-1, 57b-2, 57b-3, 58a-8, 59b-8, 60a-2, 60a-3,

s.-den 23b-8, 57b-10  
s.-e 27b-1, 30a-4  
s.-i 25a-9, 60a-4, 60a-6, 64a-1  
s.-ile 17b-1, 18b-13  
s.-inden 17a-10  
s.-ine 32a-7  
s.-ler 24b-4, 58a-2  
s.-lerine 64a-6  
s.-lerüñ 58a-7  
şu: Su  
ş. 34b-10, 35a-2, 35b-5, 39a-10, 39a-11, 39b-7, 38b-8, 40a-11, 43b-13, 50b-4  
ş.-lar 7b-12  
ş.-lar ile 12a-10  
ş.-ya 34b-13  
ş.-yı 4a-10, 11b-12, 34b-12, 39a-2, 55a-10  
ş.-yla 34b-13, 38b-9, 39a-2, 38a-9, 38a-10  
sû (a): Kötü, fena  
*sû-i zann*: Kötü fikir besleme, kötü sanma  
s.z. 19a-2  
suâl (a) : İstem, istek, soru sorma  
s. 11a-4, 54b-7  
*şual it-*: Sormak, soruşturmak  
ş. 3b-8, 3b-11, 9b-5, 11a-5, 13a-7,  
sûk (a): Çarşı, pazar, alım satım yeri  
ş. 37b-13  
şur (a): Kıyâmette. Hz. İsrâfil'in üfleyeceği boru  
ş. 6a-10, 6a-11, 6b-2, 6b-5, 52b-11, 53a-3, 53a-6



sûre (a): Kuran`ın ayrıldığı 114 bölümden her biri  
s. 40b-5, 41a-7, 42b-11  
s.-sin 31a-11  
s,-yi 42b-12  
*sûre-yi Bakara:* Kur`an-ı Kerim`in en uzun ve ikinci suresi olup 286 ayetten meydana gelmiştir  
s.B.-nuñ 36a-7  
s.B.-yı 36a-10  
*sûre-yi Haşr:* Kur`an`ın 59. sûresi. Medine devrinde nazil olmuştur, 24 ayettir.  
s.h.-ün 31b-1  
*sûre-yi İhlâs:* Kur`an-ı Kerimin 112. suresi  
s.i. 32b-6  
*sûre-yi Yasin:* Kur`an`ın 36. suresi  
s.y. 33a-6, 36a-10  
şûret (a): Biçim, görünüş  
s.-de 56b-6  
s.-i 51a-1, 51a-2  
şusa-: Susamak, suya ihtiyacı olmak  
ş.-maz 11b-12, 55a-12  
şusuz : Suyu ihtiyacı olan, susuz  
ş. 10b-11, 54a-11  
sübhânallah (a): Allah`ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksiklerden tenzih ederim” manasındadır

s. 29b-10  
sübhâneke (a): Sübhaneke duası  
s. 40b-9, 42a-5  
s.-ile 41a-8  
sübhâne`l-azim: Allah büyüktür  
s.a. 41b-1  
süci: Şarap, içki içme  
s. 26b-4, 29a-6  
s.-nüñ 29a-10  
sücûd (a): Secde etme, namazda alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan vaziyet.  
s. 40b-2  
s.-da 40b-2  
s.-dadur 6a-3  
s.-uñ 43a-12  
süd : Süt  
s.-den 11b-12, 55a-10  
Süfeyanı Şevdiye(a): Büyük alim  
S.Ş. 18a-3  
sükûn (a): Durma, kımıldamama  
s.-larını 5a-2  
şüleha (a): Salihler, günah işlemeyen iyi insanlar, ilim ve ibadetle meşgul olan büyük zatlar  
ş.-ya 10b-8  
sümkürmek: Soluğu burnundan hızla dışarı vererek sümügü dışarı atma  
s. 39a-1  
sünnet (a): 1. Hz. Muhammed`in sözleri, işleri  
s. 15b-10, 34b-11, 39b-4, 61b-6, 61b-9, 61b-11, 62a-2

s.-den 62b-13  
s.-dür 38a-8, 38b-13,62a-4  
s.-e 15b-9,15b-10  
s.-i 25a-11, 61b-8, 61b-9,  
61b-11, 64a-8  
s.-ine 40a-4  
s.-ise 27b-12, 40a-4  
s.-ler 25a-4, 25a-5  
s.-leri 38b-5, 39a-12,41a-4  
2. Erkek çocukta erkeklik  
organının ucundaki derinin  
çepeçevre kesilmesi  
*sünnet it-*: Sünnet etmek  
s.i. 16b-12  
*sünnet-i müekkede*: Hz.  
Muhammed'in hemen  
hemen daima edâ ettikleri  
(sabah, akşam, öğle na-  
mazlarındaki) sünnetler  
s.m.-dür 62b-2  
s.m.-leri 30b-13  
*sünnet-i Resûl*: Peygam-  
berin sünneti  
s.R.-dür 25a-3, 27b-11  
sütne (a): Perde, örtü  
s.-yi 43a-5

**Ş**

Şâfi'î (a): Sünnet ehlinin salık  
buldukları dört mezhep-  
ten birinin imamı ve onun  
kurduğu mezhebin adı

Ş. 18b-4, 45b-2  
Ş.-ye 18a-2  
şahid (a): Şahit, tanık  
ş. 59a-13  
ş.-imdür 27b-8  
ş.-imüzdür 27a-10  
*şahid ol-*: Tanıklık etmek, görmek  
ş. 30b-8  
şahidsiz (at): Şahidi olmayan, tanıksız  
ş. 27a-9  
şâkî (a): Bahtsız  
ş. 28b-10  
şâkird (f): Talebe, çırak, yamak  
ş.-leri 18a-13  
ş.-lerini 32b-1  
şarâb (a) : İçiyecek şey, şarap  
ş.12a-5  
şâri' (a): Allah  
ş. 63a-4  
ş.-uñ 63b-4  
şart (a): Şart, koşul  
ş. 39b-9  
ş.-dur 62b-3  
ş.-ıla 22b-12  
şâyi' (a): Herkesçe bilinmiş  
*ş âyi ol-*:Bilinmek  
ş. 18a-10  
şedid (a): Şiddetli, sert, katı  
ş. 27a-1  
şefâ'at (a) : Birinin suçunun geçilmesi veya  
dileğinin yerine getirilmesi için edilen  
aracılık  
ş. 11a-11, 11a-13, 11b-1, 54b-12,55a-1

ş.-dan 16b-7,16b-11,17a-3,  
ş.-lerini 9b-10  
şehâdet (a) : “Eşhedü enl lâ ilâhe  
il lallâh..” cümlesini  
söyleme  
ş.36b-7, 57b-10  
ş.-i 32b-9  
*şehâdet it-*: Allah'n varlığı-  
nı kabul etme  
ş. 1b-11, 5b-10, 6b-6, 7a-5,  
9a-4, 9b-11, 10a-6, 10b-1,  
12b-1, 13a-11,  
şehr (f): Şehir, kent, il  
ş,-üñ 25a-7  
şehvet (a): Cinsel istek, aşırı istek  
ş. 22a-11  
ş,-le 22b-2, 39b-2  
şek< şekk (a): Şüphe, zan,  
tereddüt  
ş. 25a-1, 61a-7  
şekil (a) : Şekil, biçim, kılık  
ş.-den 2a-7  
şeksüz (at): Şüphesiz  
ş.61a-5  
şer<şerr (a) : Kötülük, fenalık  
ş. 11a-9, 12b-2, 13a-9,  
49a-7  
ş.-dür 3b-1  
ş.-i 11a-9, 54b-11  
ş.-ile 33b-6  
ş.-ler 12b-8  
ş.-leri 12b-12, 12b-13,  
13a-2

ş.-lerin 50b-3  
ş.-lerini 5a-3  
*şerr-i şeytan*: Şeytanın kötülükleri  
ş.ş.-dan 33a-9  
şer<sup>c</sup> (a) : Allah`ın emri, ayet, hadis, icmâ-i  
ümmet ve kıyâs-ı fukahâ esasları  
üzerine kurulmuş olan din kaideleri  
ş.-a 28b-2  
ş.-dür 28a-5, 63a-9  
ş.-i 28b-3, 28b-9, 54a-1, 63b-2  
ş.-ler 54b-10  
*şer<sup>c</sup>-i şerif*: İslâm şerîatı  
ş.-i 7b-11, 30b-10  
şerî<sup>c</sup> at (a) : Ayet, hadis ve icmâ-i ümmet  
esaslarına dayanan din kaideleri  
ş. 13b-3  
ş.-iyle 10a-10  
şerîk (a) : Ortak  
ş. 1b-13  
şey (a) : Şey, nesne  
ş.-i 3a-7, 15b-10, 39a-7, 42a-2  
ş.-lerdür 13b-1, 13b-3, 13b-4, 15a-  
13  
ş.-leri 15b-8  
şeytân (a) : Şeytan  
ş. 14b-4  
ş.-ı 13a-2  
ş.-lar 12a-8  
şıra<şire (f): Şıra, pekmez  
ş.-de 30b-9  
şikâyet (a): Sızlanma, yakınma  
*şikâyet it-*: Sızlanmak, yakınmak  
ş. 20b-6

şimdi: Şimdi, şu anda  
ş. 6a-12, 7a-4, 53b-7  
ş.-ki 11b-13  
*şimden girü*; Şimdiden  
sonra  
ş. 4b-2, 8a-8, 21b-3  
şimdiki: Şimdiki, şu andaki  
ş. 25b-13  
şirk (a): Allah`a ortak koşma  
ş.-i 14a-7  
ş.-dür 28a-3  
şol: Şu, o  
ş, 25a-5, 50b-9, 50b-12,  
51a-12, 55b-10, 56a-4,  
58a-3, 58a-6, 63a-7, 63b-2  
şu: Şu  
ş. 40a-3, 40a-5  
şükr (a) : Allah`ın nimetlerine  
karşı memnunluk gösterme  
ş. 20b-11, 61b-13  
ş.-den 20b-11  
ş.-ile 20b-9  
*şükr it-*: Şükretmek  
ş. 32a-3  
şüphelü (at) : Kuşkulu, şüpheli  
ş. 16a-6  
ş.-lerden 22b-11  
şüphesiz/ süphesüz (at) : Kuş-  
kusuz  
ş. 15b-12, 61a-6  
şüru<sup>c</sup> (a): Başlama  
ş. 40a-3  
*şüru<sup>c</sup> eyle-*: Başlamak

ş. 62b-13

## T

tâ (f) : Kadar, biri, dek  
t. 17a-9, 17a-11, 18a-4, 21b-9. 22a-2,  
23b-8, 47b-10, 48b-2, 55b-6, 56b-11,  
57b-10, 58b-7, 59b-1, 59b-5, 59b-11,  
60a-3  
ta<sup>c</sup> âlâ (a): “Yüksek olsun” manasını gelen bir  
söz olup Allah adıyla birlikte kullanılır  
t. 1b-13, 3a-3, 3a-7,3b-5, 4b-9, 4b-13,  
7a-7, 7b-5, 7a-1, 6b-4, 8a-4, 10b-5,  
11a-4, 11a-10, 12a-12, 12b-5, 14a-13,  
14a-6, 14a-7, 15b-3, 15b-7, 15b-11,  
16a-4, 16a-11, 17a-8, 18a-7, 24a-6,  
25b-3, 26b-9, 27a-7, 27b-3, 27b-8,  
27b-10, 29b-1, 29b-10, 32a-1, 32b-8  
,32b-8, 37b-3, 37b-11, 47a-3, 47a-10,  
47b-3, 48a-4, 48a-7, 48a-11, 48b-8,  
48b-10, 48b-13, 49a-5, 49b-3, 49b-8,  
50a-1, 50a-12, 50b-1, 50b-11, 50b-13,  
51a-7, 51a-12, 52a-10, 52b-3, 52b-7,  
53a-5, 53b-3, 53b-8, 54a-7, 54b-6,  
56a-1, 56a-4, 56a-9, 56b-9, 58b-1,  
63a-5, 63a-7, 64a-4  
t. .-dan 13a-13, 13b-2, 20b-8, 20b-12,  
21b-2, 24b-1, 32a-1, 52b-13, 56a-11,  
56b-2, 56b-8  
t.-dur 52a-11  
t.-ile 8a-4  
t.-nuñ 4b-10, 5b-11, 7a-6, 8a-12, 12b-  
2, 12b-8, 13a-1, 13a-9, 13b-13, 14b-3,

15b-12, 16a-5, 17a-6, 19b-6, 20a-8, 20b-10, 21a-2, 24b-1, 29b-9, 50b-9, 52a-12, 55b-7, 56b-10, 63a-11, 63b-3	tâbût (a): Ölü taşıyan sandık t. 35b-2
t.-(y)a 5b-12, 21a-4, 21a-6, 24b-1,26b-12, 27b-9, 31b-9, 31b-12,55b-8	tafşil (a): Etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama t.-i 13b-5, 56b-4, 58a-2 <i>tafşil it-</i> : Açıklamak t. 25a-12
t.-(y)ı 8a-6, 46a-10, 47b-7, 47b-9, 47b-12, 50b-7, 50b-13, 51a-11, 52a-1, 56b-6	tafşilen (a) :Uzun uzadıya, ayrıntılı olarak anlatma t. 13b-8
ta'âm (a) : Yemek, aş t. 30b-1, 37b-2 t.-dan 20a-1 t.-ı 5b-7, 12a-5, 26b-2, 26b-7 <i>ta'âm it-</i> : Ziyafet vermek t.i. 16b-13	tağ : Dağ t.-ı 6a-7, 52b-8 t.-lar 10b-3, 54a-5 tağıl-: Dağılmak, ayrılmak t.-alar 36b-3 t.-up 60a-9 tağıt- : Dağıtmak t.-ur 16a-8, 52b-9
ta'at (a): Allah`ın emirlerini yerine getirme, ibâdet t. 21a-2, 55b-13 t.-ın 3b-2, 49a-8 t.-i 12b-5, 12b-10 t.-ları 58b-9 t.-ler 56a-8 t.-leri 57b-3	taḥammül (a): Dayanma, katlanma t.-ile 38a-3 taḥfif (a): Hafifleme, yükünü azaltma t. 26b-6 taḥkik (a): Doğru olup olmadığını araştırma <i>taḥfif ol-</i> : Yükünü hafifletmek t. 15b-6
tabi' (a): Boyun eğen, bağlı kalan <i>tabi' ol-</i> : Bağlanmak, itaat etmek t. 18a-1, 18a-3, 18a-7, 18a-8, 18b-4, 59a-5, 59a-7	taḥrim (a) : Haram kılma, kılanma t.-i 16b-4 taḥsil (a) :1. Hasıl etme, ele geçirme t.-ine 20a-7 2. İlim öğrenme t.-ine 37b-12 <i>taḥsil it-</i> : İlim öğrenmek t. 19b-1
ta'bir (a): İfade, anlatma t.-e 13b-9	

tahta: Köylerde üzerinde cenaze yıkamak için hazırlanmış sedir  
t. 34b-8

tâife (a) Kavim, kabile  
t. 18a-1  
t.-ye 7b-9, 53b-11

tağ-: Tıkmak, dolamak  
t.-sa 26a-13

tağarrüb(a): Yaklaşma, yanaşma  
*tağarrüb ol-:* Yakınlaşmak  
t. 21a-4, 63a-5

tâkat (a): Güç, kuvvet  
t. 14a-3

tağaza (a): Azarlama, serzeniş  
t.-sı 42b-5

tağdir (a) Beğenme, kıymet verme, Allah`ın olmasını istediği şeyler  
t.-ce 59b-9  
t.-ile 12b-6, 12b-9, 13a-10  
*tağdir it-:* Beğenmek  
t. 12b-3, 20a-4, 20a-8  
*tağdir olun-:* Belğenilmek, uygun görülmek  
t. 55a-13

tağsir (a): Kusur, günah  
t.-lerine 32a-9

tağva (a): Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah`dan korkmak  
t. 21b-7

t.-ya 21b-6, 37b-13

tağye<takke (a): İnce kumaştan ve çoğunlukla yarım küre biçiminde yapılan başlık  
t. 32a-11

tağlâk (a): Boşama, nikahlı kadını bırakma  
t.-a 27b-5

tağleb (a): İsteme, istek  
*tağleb it-:* İstemek  
t. 36a-5, 38a-1

Talğa (a): Ashab`dan büyük bir zat olup, peygamberimiz ile savaşta iken kılıç darbesine karşı kolunu gerer ve onu muhafazaya çalışırdı. Kolu bu yüzden sakattır. Cemel vakasında şehit olmuştur.  
T. 14a-12

tâlib (a): İsteyen, istekli  
t. 61a-2

tağlîm (a): Öğrenme, öğretim, öğretilme  
*tağlîm-i ilm it-:* İlim öğrenme  
t. 32a-4  
*tağlîm-i Kûrân:* Kuran öğrenme  
t. K. 30b-11

tağlîn<telkin (a): Ölü gömüldükten sonra mezarın başında imamın söylediği sözler  
t.-ları 37a-2, 59a-13, 59b-12, 60a-3, 60a-7, 60b-8

tam (a): Tamamiyle, uygun bir şekilde  
t. 30a-10

tamâm (a): Tamam, tam, eksiksiz, bitme, son

t. 6b-10, 18a-13, 34a-4, 34b-2, 34b-6, 36a-13, 43a-12, 45a-12, 45b-10, 53b-5, 55b-3 t.-ca 47b-10, 55b-9 <i>tamâm it-</i> : Tamamlamak t.i. 43a-10	t.-ında 39b-9 t.-ını 3a-1
ta <sup>ç</sup> mir (a): Onarma, düzeltme <i>ta<sup>ç</sup>mir it-</i> : Düzeltmek, onarmak t. 37a-9	taş . Taş, çakıl t. 3a-8, 37a-7, 38a-8, 42a-4, 49a-2 t.-ı 4a-6 t.-ıla 38a-7, 38a-10 t.-lar 8a-1
ta <sup>ç</sup> mla: Damla t. 48b-2	tatlu : Tatlı t. 11b-12, 55a-10
ta <sup>ç</sup> nbûr (a): Türk halk müziğinde kullanılan cura, çögür, bağlama gibi mızrapla çalınan telli çalgılara verilen genel bir ad t. 21b-12	tavâr: Mal; koyun, keçi t.38a-12
ta <sup>ç</sup> ramak: Tarakla düzeltme t. 43b-7	tavîş : Hafif ses t.-ı 49a-2 t.-ını 3a-9
ta <sup>ç</sup> rh (a): Çıkarma, uzaklaştırma <i>ta<sup>ç</sup>rh it-</i> : Çıkarmak, uzak- laştırmak t. 33b-13	tavuk : Tavuk t. 16b-8
tarih (a): Tarih t.-i 33b-11, 33b-12	ta <sup>ç</sup> yan-: Dayanmak, yaslanmak t.-duğı 39a-7 t.-up 39a-6, 42b-10
ta <sup>ç</sup> riğ (a): Yol, usûl t.-ı 60a-9 t.-ıla 25a-1, 25a-9, 25a-10, 61b-3 t.-ıyla 23a-10	ta <sup>ç</sup> yanmağ: Dayanma t. 43a-2 t.-dur 21a-6
taş : Dış	ta <sup>ç</sup> yanmamak: Katlanmama, dayanmama t.-dur 21a-7
	ta <sup>ç</sup> yin (a): Seçmek, belli etmek <i>ta<sup>ç</sup>yin it-</i> : Seçmek, belli etmek t. 40b-7
	ta <sup>ç</sup> zarru <sup>ç</sup> (a): Kendini alçatarak yalvarma t.-la 31b-12, 31b-13
	tâze (f) : Taze, körpe t.12a-12
	ta <sup>ç</sup> zîm (a): Saygı gösterme, ikramda bulunma t.-i 58a-3

*ta'zim it-*: Saygı göstermek  
t. 29b-10, 30a-2  
tebârek (a): “Mübârek etsin”  
t. 3a-3, 29b-10  
Tebâreke (a): Kur'an'ın 67. suresi  
t. 31a-11, 36a-8  
tebdil (a): Değişme, değiştirme,  
başka bir hale gelme veya  
getirme  
t.-den 7a-3  
tebeddül(a): Değişme, başkalaşma  
t.-den 50a-3, 53b-6  
tedbîr (a): Yol, çare  
*tedbîr-i menzil*: Ev idaresi  
ile ilgili hususlardan  
bahseden ilim, ev idaresi  
bilgisi  
t.m.-i 32a-8  
teemmül (a): İyice etraflıca  
düşünme  
t.-ile 27a-8  
*teemmül it-*: İyice düşünmek  
t. 20b-4  
teenni (a): Yavaş hareket etme,  
ilerisini düşünerek acelesiz  
dikkatlice davranma  
t.ile 37a-3, 60b-8  
ta'azzun (a): Ezan okuma  
t. 30b-10  
tefsir (a): Kur'anı mana bakım-  
ından izahı

t. 31b-8, 47a-9  
*tefsir it-*: Kur'an-ı Kerimi mana  
bakımından yorumlamak  
t. 47a-6  
teğanni (a): Makama uygun olarak okuma  
t.-ile 21b-13, 29b-8  
teğayyür (a) : Zıt olma, başka türlü olma,  
uymama  
t. 2a-11  
t.-den 4b-12, 48a-6, 50a-3  
teheccüd (a): Gece uyanıp namaz kılma,  
gece namazı  
t. 31a-11  
*teheccüd namazı*: Gece namazı  
t.n.-i 61b-10  
tehiyyat<tahiyyat (a): Namazda iki veya dört  
rekattan sonra oturma, oturuş  
t. 40b-10, 40b-11, 40b-13, 41b-9,  
41b-10, 44a-2, 44a-3  
t.-da 42a-13  
t.-dan 41b-13  
*tehiyyat-ı mescid* : Sabah, öğle, ikindi  
namazlarından evvel mescide veya bir  
camiye girildiğinde sebâb niyetiyle  
oturmadan evvel kılınan namaz  
t.m. 62a-1  
tehlîl (a): İslâm dininin tevhit akidesini  
hulâsaeden “lâilâhe illallah” sözünü  
tekrarlama  
t. 19a-6  
tehniye (a): Tebrik etme, kutlama  
t.-sine 32a-7  
tek: Yalnız, bir tane olan



t. 38a-8  
tekarüb (a): İki şeyin birbirine  
yakın olma hali  
t. 63b-5  
tekbir (a): “Allâhü ekber” demek  
t.-ile 61b-6  
t.-leri 40b-13  
teklif (a): Öneri, önerme  
*teklif it-*: Önermek  
t. 14a-4  
tekrâr (a): Bir şeyi iki veya daha  
çok defa yapma  
t. 23b-11, 23b-10, 36a-9,  
42b-12, 57b-12, 57b-13,  
60a-3  
t.-ca 32b-13  
tekvîn (a): Var etme, yaratma  
t. 4b-12  
telkîn (a): Aşılama, kulağına  
koyma  
*telkin it-*: Anlatmak, uyar-  
mak  
t.i. 32b-7, 32b-10, 32b-13  
temenni (a): Dileme, dilek, istek  
t. 29a-10  
ten (f): İnsan vücudunun dış yüzü  
t. 51a-6  
tena‘um (a): Bolluk, bereket  
*tena‘um it-*: Nimetlendir-  
mek, bereketlendirmek  
t.i. 10a-9  
tenlü (ft): Teni olan, vücutlu  
t. 51a-1

Teñri : Allah, Tanrı  
T. 24b-5, 27a-10, 46a-10, 47a-3, 47a-  
10, 47b-7, 47b-9, 47b-12, 48a-4, 48a-  
7, 48a-11, 48b-8, 48b-10, 48b-13, 49a-  
5, 49b-3, 49b-8, 50a-1, 50a-12, 50b-1,  
50b-7, 50b-9, 50b-11, 50b-13, 51a-7,  
51a-11, 51a-12, 52a-1, 52a-11, 52a-12,  
52b-2, 52b-7, 52b-13, 53a-5, 53b-3,  
53b-8, 54a-7, 54b-6, 55b-7, 55b-8,  
56a-1, 56a-4, 56a-9, 56a-11, 56b-2,  
56b-6, 56b-9, 56b-10, 58b-1  
T.-den 9b-13, 28b-7  
T.-müz 10a-2  
tena‘um (a): Nimet içinde, bolluk içinde  
bulunarak rahat etme  
t.-lar 10a-4  
tenhâ (f): Yalnız, ıssız, boş  
t. 33b-2  
t.-da 40a-2  
tenzih (a) : Kusur kondurmama, kabahat ve  
kusuru yok etme  
t. 16b-5, 50b-13  
t.-dür 47a-11  
terâvîh (a): Ramazanda yatsı namazı ile vitir  
namazı arasında kılınan yirmi rekatlık  
namaz  
t. 62b-3  
terâzû (f) : Terazi  
t. 11a-8, 54b-9  
terbiyet (f): Eğitim, görgü, araştırma  
t. 32b-1  
terk (a) : Bırakma, vazgeçme  
t. 25a-7

<i>terk it-</i> : Bırakmak, vaz-geçmek	t. 21b-1, 59b-4, 59b-10, 59b-11
t.i. 15b-13, 16b-10, 24a-2, 31a-1, 31a-11, 43a-5, 56a-3, 61b-10	t.-dür 23b-9
ters: Gübre, pislik	<i>tevbe it-</i> : Af dilemek
t.-iyle 38a-12	t. 23b-8, 23b-9, 23b-13, 24a-11, 29a-2, 29a-3, 33a-1, 57b-11, 58b-3
tesbîh (a): “Sübhanallah” kelimesin söyleyerek Allah`ı zikretme	tevbesiz(at): Tövbe etmeyen
t. 19a-6	t. 13b-13
t.-leri 43a-5	teveccüh (a): Yönelme, doğrulma
t.-lerin 43a-12	<i>teveccüh it-</i> : Yönelmek
<i>tesbîh namazı</i> : Dört rekat olarak kılınan namaz	t. 33a-8
t.n. 61b-13	tevekkel (a): Kaderine razı olma, işi oluruna bırakma
<i>tesbîh it-</i> : Şükretmek, Allah`ın adını anmak	t. ile 21a-5
t. 6a-3	tevekkül (a): İş Allah`a bırakma. Kadere razı olmak
teşbît (a): Şüpheye yer bırakmayacak şekilde görüp gösterme	<i>tevekkül it-</i> : Kadere razı olmak
t. 36a-6	t. 37b-12
teslim (a): Kendini Allah`ın kaderine bırakma	tevfik (a): Uygunlaştırma, uydurma
<i>teslim ol-</i> : Bırakmak	t.-ıla 19b-6, 21a-2, 32a-2
t. 60a-7	tevhid (a): Allah`ın birliğine inanmak
teşlise (a): Üçleme, üçe çıkarma	<i>tevhid it-</i> : Allah`ın birliğine inanmak
t.-e 34b-11	t. 47b-5
tevâzu <sup>c</sup> (a): Alçak gönüllülük gösterme	tevil (a): Sözü çevirme, söze farklı mana vermek
t.-a	t.-ine 26a-10
tevbe (a): Tövbe, af dileme	Tevrât (a) : Dört mukaddes kitaptan biri olup Hz. Musa`ya inmiştir
	t. 6b-11, 53a-11
	teyemmüm (a): Su bulunmadığı yerde toprakla alınan abdest
	<i>teyemmüm eyle-</i> : Teyemmüm etmek
	t. 40a-12

<i>teyemmüm</i>	<i>etdür-</i>	dış bölümünü örten boynuzsu tabaka
Toprakla abdest aldirmek		t. 33a-3
t.e. 33a-5		t.-ların 25a-3
tezek: Yakacak olarak kullanılan		t.-uñ 27b-10
kurutulmuş hayvan pisliği	tiril-: Toplanmak, hesap etmek	
t.-ile 38a-7	t.-e 34a-1	
tezellül (a): Alçalma, kendini	tiz: Tez, çabuk	
küçük görme	t. 37a-3	
t. 42a-13	toğ- : Doğmak, dünyaya gelmek	
<i>tezellül it-</i> : Kendini küçük	t.-mışdur 9a-2, 18a-12, 18b-7, 54a-2	
görmek	2. Güneş için doğmak	
t. 31b-13	t.-arken 62b-8	
tezkîr (a): Hatıra getirme	toğma : Doğma, dünyaya gelme	
<i>tezkîr it-</i> : Zikretmek, hatırlamak	t.-dan 2a-2	
t. 32b-6, 33a-1	t.-sı 10a-13	
tezkire (a): Zikredilme	toğrı: Doğru	
<i>tezkire ol-</i> : Zikredilmek, anılmak	t. 56b-2	
t. 37a-8	toğrul-: Doğrulmak	
tezvic (a): Evlendirme, kocaya verme	t.-duğda 40b-8	
<i>tezvic it-</i> : Evlendirmek	toğur-: Doğurmak, dünyaya getirmek	
t. 8b-10, 9a-13, 9b-4, 9b-5	t.-mış 46b-4	
tıraş (f): Saç veya sakalın belirli bir biçim verilerek kesilmesi	toğurma . Doğurma, dünyaya getirme	
<i>tıraş eyle-</i> : Tıraş etmek, belirli bir biçimde kesmek	t.-dan 2a-2	
t. 25a-2	toğ: Aç olmayan, doymuş	
tırnağ: İnsanda ve birçok omurgalı hayvanda parmak uçların	t.-dı 28b-13	
	toğuz: Dokuz	
	t. 61b-6	
	toğuz yüz yigirmi toğuz: 929 (sayı sıfatı)	
	t. 33b-11	
	toğdur-: Doldurmak	
	t.-alar 35b-3	
	toğlu : Dolu, boş olmayan	
	t.-sı 5b-7, 39a-5	

tolın-: Doğmak  
    t.-ur iken 62b-8  
toprak : Toprak, kara parçası  
    t. 35b-3, 37a-9, 42b-10  
    t.-ı 12a-6  
topuk : Ayağın toparlak olan arka  
    kısmı ökçe, topuk  
    t.-ıla 38b-4  
    t.-ına 54b-1  
    t.-unda 10b-12  
ton: Don, iç çamaşırı  
    t.-ında 39b-6  
toy- . Doymak  
    t.-duktan 29a-9  
    t.-mazduñ 5b-8  
toymak : Doyma  
    t. 5b-7  
    t.-ı 5b-6, 50b-4  
tûl (a): Uzunluk, uzun müddet,  
    zaman çokluğu  
    *tûl-i emel*: Hırs, tamah,  
    tükenmez arzu  
    t.e.-den 20a-3  
tur-: Durmak (bkz. dur-)  
    t.-a 35b-7, 36b-4  
    t.-acağ 51a-6  
    t.-an 35a-6  
    t.-duğı 40a-9, 43b-8  
    t.-maz 61b-1  
    t.-salar gerekdür 54a-12  
    t.-up 42b-4, 43a-8, 60a-11  
    t.-urken 43a-1  
turma: Durma (bkz. turmak)

t.-ların 50b-2  
turmak: Durmak (bkz. dur-)  
    t. 40b-1, 43a-6, 43b-1, 43b-11, 43b-12  
tut-: 1. Addetmek, saymak  
    t.-ına 7b-2  
    2. Edinmek, yapmak  
    t.-a 46b-1  
    t.-duğı 57b-5  
    3. Yirine getirmek  
    t.-alar 30a-11  
    *oruc tut-*: Oruç tutmak  
    t. 16a-3, 17a-5  
    t.-a 46b-10  
    t.-sa 45b-5  
    *kulağ tut-*: Kulak vermek, dinlemek  
    t.-up 64a-6  
tutma: Tutma, kavrama (bkz. tutmak)  
    t. 24b-6  
tutmak: Tutmak, saymak  
    *kin tutmak*: Gizli düşmanlık besleme,  
    kin tutma  
    t.-dur 19b-7  
    *oruc tutmak*: Oruç tutma  
    t. gerek 45a-8  
tuz: Tad vermek veya korumak amacıyla  
    yiyecelere konulan billursu madde,  
    tuz  
    t.-dan 37b-4  
  
**U**  
u: Ve (bkz ü, vü)  
    u.20b-2

uc:	1. Baş, başlangıç u.-unda 39b-7 2. Bir şeyin kenarı, yanı, kıyı, etraf u.-ına 37a-7	u.-sı 58a-4
‘ucb (a):	Kendini beğenmişlik ‘u. 21a-3	um-:
uç-:	Uçmak, havalanmak u.-duğunu 5a-4 u.-sa gerekdür 10b-3	Beklemek, temenni etmek u.-aruz 9b-10 u.-sa 28a-9
uğhiyye (a):	Kurban u.-in 34a-3	umûr (a) :
uğunmak:	Bayılma, akli başından gitme u. 39a-8	İşler, hususlar, maddeler u.-ın 20b-7 <i>umûr-ı ‘izâm</i> : Gönderme, yollama u.i.-da 32a-7
uğurlan-:	Çalınmak u.-anları 27a-13	unut-:
ulaşdurmak:	Ulaşmasını erişme- sini sağlama u. 38b-8	Unutmak u.-up 37b-7
‘ulemâ (a):	Alimler, ilim sahipleri ‘u. 26b-10, 27a-5, 27b-6, 29b-4, 30a-1, 60a-8 ‘u.-dan 11a-12 ‘u.-ya 10b-8 <i>‘ulemâ(y)ı din</i> : Din bil- ginleri ‘u.d. 63b-4	unutmak .
ulula-:	Saygı göstermek, yücelt- mek u.-madan 20a-12	Unutma, kendinden geçme u.-dan 3a-3
ululama:	Saygı gösterme, yücel- me	ur- :
		Vurmak, aksetmek u.-mışdur 6a-12 <i>şur ur-</i> : Suru üflemek u.-mağa 6a-10, 6a-12, 52b-11 u.-sa 6b-2 u.-sa gerekdür 6b-2, 6b-5, 53a-3 u.-up 53a-6 <i>yire ur-</i> : Yere vurmak u.-madan 22b-8
		urmağ:
		Vurma <i>berk urmağ</i> : Sertçe vurma u. 39a-3
		uy- :
		Tabi olmak, bağlanmak u.-a 17b-1 u.-arsa 40a-5 u.-dışa 41b-4 u.-duğı 17b-2 u.-duğda 43a-11 u.-dum 40a-5 u.-maya 7b-3 u.-mayalan 32a-8

u.-up 14b-9  
uyan-: Uyanmak, uykudan kalkmak  
u.-duğı 39b-7  
uyanuk: Uyanık, uykuda olmama hali  
u.-iken 39b-3  
uyku: Uyku  
u.-da 39b-5  
u.-dan 31b-7  
uyluğ: Bacağın kalçadan dize kadar olan bölümü, kısmı  
u.-ları 41b-9  
u.-larına 41b-8  
u.-larından 41b-7  
uymak: Uyuma, bağlanma  
u. 42b-2  
uyu- : Uyumak  
u.-duğu 39b-7  
u.-madan 2a-1  
u.-rken 39b-3  
uyumak : Uyuma  
u. 12a-3, 39a-6  
uzun : Uzun, kısa olamayan  
u. 20a-3, 20a-5, 40b-5  
u.-ca 37a-7  
‘uzuv: Organ vücudun müstakil parçası  
‘u.-ların 21b-8

## Ü

ü : Ve (bkz. u, ve)

ü. 20b-2, 20b-11, 21a-1, 32a-2, 32a-8  
ücret (a). Bir hizmet veya mal karşılığında verilen para  
ü.-ile 30b-10  
üç: 3 (sayı sıfatı)  
ü. 24a-7, 31a-4, 31a-13, 33a-11, 35a-6, 35a-7, 36b-5, 37a-1, 38b-5, 38b-7, 38b-10, 39a-13, 40b-5, 40b-9, 41a-13, , 43a-1, 43b-7, 43b-9, 45a-9, 45a-10, 45b-7, 46a-5, 46a-7, 46a-8, 46b-5, 60a-11, 60b-6, 61a-9, 61a-12  
ü.-den 39a-1  
ü.-ünden 33b-2  
üçer: Üçer (sıra sayı sıfatı)  
ü. 52b-2  
üçün: İçin, -den dolayı  
ü. 41a-6  
üç yüz: 300 (sayı sıfatı)  
ü. 33b-3, 34a-10  
üfür- : Üflemek  
ü.-se gerekdür 6-13, 53a-1  
üfürmek: Üfürme  
ü. 42b-7  
ügey: Öz olmayan, üvey  
ü. 22a-5  
*ügey ana*: Üvey anne  
ü. 22a-5  
ümmet (a) : Bir peygambere inanıp bağlanan cemaat, taife  
ü.-i 7b-7, 54a-1  
ü.-ile 11b-8, 55a-8  
ü.-lerden 7b-7, 54a-1

Ümmü Gülsüm : Peygaber efendi-  
mizin dört kızından biri  
Ü.G.8b-6  
ün: Vakit, an  
ü. 46b-2  
‘üryân (a) : Çıplak  
‘ü. 10b-11  
üsküre: Ağzı yayvanca kap, top-  
rak çanak  
ü.-ye 33a-10  
üslûb (a): Üslup, tarz  
ü. 33b-10  
*üslûb-ı sâbık*: Geçen tarz,  
geçen yol  
ü.s. 33b-10 34b-6, 34b-9  
üst : Üst, üst taraf  
ü.-de 2a-6  
ü.-inden 42b-12  
ü.-ine 42a-9  
ü.-lerinde 8a-8  
ü.-ünde 5a-9  
ü.-üne 41b-1  
üstâd (f): Usta, sanatkar, öğretmen  
ü.-larına 18b-2, 18b-4  
ü.-lerini 30a-2, 31b-11  
üşüme : Üşüme  
ü. 5b-5  
üşüt- : Üşütmek  
ü.-meye 5b-3  
üşütme: Üşütme, üşüme işi  
ü.-sini 5a-13  
üşütmek: Üşüme (bkz. üşüme)  
ü.-i 50b-6

üzre/ üzere : Üzere, üstünde  
ü. 2a-10, 3a-8, 9b-9, 10b-11, 15a-6,  
15a-7, 15a-12, 19a-4, 23b-7, 24b-2,  
24b-3, 25a-7, 32a-1, 32a-3, 32b-2,  
33b-10, 33b-11, 34b-7, 34b-9, 34b-11,  
35b-3, 36b-4, 39b-8, 40b-1, 43a-1,  
43b-1, 46a-10, 54a-12, 54b-2, 56a-13,  
57b-10, 60a-10, 61a-6, 63a-8  
ü.-dür 63a-12  
ü.-inde 49a-2  
ü.-inden 11b-5, 55a-4  
ü.-ine 10b-5, 11b-6, 14b-6, 18a-4, 21a-  
11, 26a-4, 30a-8, 37a-9, 41a-9, 41b-9,  
41b-11, 41b-13, 42a-11, 47a-9, 54a-6,  
55a-4, 63a-4  
ü.-ime 37a-6, 37a-13, 63b-13  
ü.-lerine 59a-10  
ü.-üme 34b-13, 35b-5  
ü.-yin 15a-12

## V

vâcib (a) : Yapılması şer‘an lüzumlu olan,  
farz derecesine yakın bulunan  
v. 2b-5, 2b-6, 3a-11, 13b-7, 15b-8,  
61a-9, 61b-4, 62a-2  
v.-dür 47b-8, 55b-3, 61b-5, 61b-6  
v.-leri 40b-4  
va‘de (a): Söz verme  
v.-sine 23b-1  
vaḥy (a): Bir fikrin veya bir emrin Allah  
tarafından bir peygambere bildirilmesi  
v.9a-1

vaqı' a (a): Gerçek, vuku bulmuş  
vaqı' a ol-: Meydana gelmek  
v.o. 47b-9  
vaqıt (a) : Vakıt, zaman  
v. 34a-1, 45a-11  
v.-de 6a-13, 14a-5, 39b-7  
v.-i 26b-4  
vaqt (a): Vakıt, zaman  
v.-i 62b-9  
v.-ide 33b-12  
v.-in 5a-11, 5a-12, 45a-7, 59a-8  
v.-inde 40a-8  
v.-ine 46a-6, 46a-9  
v.-üñ 40a-3  
vâlideyn (a): Ana ile baba  
v.-i 31b-11  
var : Var, mevcut, bulunma  
v. 2b-1, 28a-11, 49b-6, 49b-7  
v.-acağ 52a-9  
v.-dur 1b-13, 3a-13, 3b-13, 5b-11, 6a-1, 6b-7, 7a-6, 11b-8, 13a-5, 14b-13, 15a-2, 15b-5, 15b-6, 18b-3, 26a-4, 27a-4, 49a-6, 49b-1, 51a-7, 52b-6, 55a-8, 63a-3, 63b-2  
v.-ısa 11a-6, 23a-10, 23b-4, 39a-13, 54b-8, 57b-8  
v.-ıdı 51a-10  
v.-idi 2a-13

v.-iken 42b-2, 42b-5  
var it-: Yaratmak  
v.i 2b-1, 4a-8, 49b-6  
var-: Varmak, ulaşmak  
v.-amadığı 42a-7  
v.-dığda 9b-12  
v.-ınca 35b-6, 38b-5, 46a-11, 62b-10  
v.-mayalar 30b-12, 37b-9, 37b-11  
v.-up 10b-9, 8a-3  
vâris (a): Mirascı, kendisine miras düşen  
v.-ine 37a-4  
varlık : Var olma, varlık  
v.-ı 2a-9  
v.-ınuñ 2a-9  
varmağ : Varmak, ulaşmak  
v. 12a-3  
vâşıl (a): Erişen, ulaşan  
v. 15a-4  
vasıta (a): Araç, aracılık  
v.-sıla 49b-11  
v.-sıyla 4b-7  
vasıtasuz/ vasıtasız (at) : Aracısız, arada bir şey olmadan, doğrudan  
v. 4b-3, 11a-4, 49b-9, 54b-7  
vaşiyet (a) : Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey  
v.-im 19a-1  
v. -üm 1b-11, 15a-5, 21b-6, 29b-1, 32b-5, 37a-13, 37b-8  
vaty (a): Çiftleşme, cimâğ  
vaty it-: Birleşmek, cima etmek  
v. 23a-3  
va'z (a): Dini öğüt



v. 20a-1  
važ' 1 (a): Bırakma, koyma  
    *važi' it-*: Bırakmak, koymak  
    v. 34b-8  
ve (f) : Ve (bkz. u, ü)  
    v. 1b-12, 1b-13, 2a-1, 2a-2, 2a-3, 2a-4, 2a-5, 2a-6, 2a-7, 2a-9, 2a-11, 2a-12, 2b-3, 2b-6, 2b-10, 2b-11, 2b-12, 2b-13, 3a-1, 3a-3, 3a-4, 3a-9, 3a-10, 3a-11, 3a-12, 3b-1, 3b-2, 3b-3, 3b-4, 3b-5, 3b-6, 3b-7, 3b-8, 3b-10, 3b-12, 4a-1, 4a-1, 4a-2, 4a-6, 4a-7, 4a-8, 4a-11, 4a-12, 4b-1, 4b-4, 4b-6, 4b-9, 4b-10, 4b-12, 5a-1, 5a-2, 5a-3, 5a-4, 5a-5, 5a-6, 5a-7, 5a-8, 5a-9, 5a-10, 5a-11, 5a-13, 5b-8, 5b-10, 5b-12, 5b-13, 6a-1, 6a-2, 6a-3, 6a-6, 6a-7, 6a-8, 6a-10, 6b-6, 6b-9, 6b-11, 6b-12, 6b-13, 7a-3, 7a-5, 7a-11, 7b-1, 7b-3, 7b-4, 7b-6, 7b-7, 7b-8, 7b-9, 7b-10, 7b-13, 8a-1, 8a-3, 8a-4, 8a-5, 8a-6, 8a-10, 8b-1, 8b-2, 8b-3, 8b-4, 8b-5, 8b-6, 8b-8, 8b-10, 8b-11, 8b-12, 8b-13, 9a-2, 9a-3, 9a-4, 9a-9, 9a-10, 9b-1, 9b-6,

9b-8, 9b-9, 9b-10, 9b-11, 9b-12, 9b-13, 10a-1, 10a-2, 10a-4, 10a-5, 10a-8, 10a-9, 10a-11, 10a-12, 10a-13, 10b-1, 10b-4, 10b-7, 10b-8, 10b-9, 10b-10, 10b-11, 10b-12, 11a-2, 11a-3, 11a-4, 11a-5, 11a-8, 11a-9, 11a-11, 11a-12, 11a-13, 11b-1, 11b-3, 11b-5, 11b-6, 11b-7, 11b-12, 11b-13, 12a-2, 12a-3, 12a-4, 12a-5, 12a-7, 12a-8, 12a-9, 12a-10, 12a-13, 12b-1, 12b-2, 12b-3, 12b-5, 12b-6, 12b-7, 12b-8, 12b-9, 12b-10, 12b-11, 12b-12, 12b-13, 13a-1, 13a-2, 13a-4, 13a-5, 13a-7, 13a-8, 13a-9, 13a-10, 13a-11, 13b-13b-1, 13b-4, 13b-8, 13b-11, 14a-1, 14a-7, 14a-11, 14a-12, 14a-13, 14b-2, 14b-4, 14b-5, 14b-6, 14b-7, 14b-8, 14b-9, 14b-10, 15a-1, 15a-4, 15a-5, 15a-7, 15a-8, 15a-9, 15a-10, 15a-11, 15b-1, 15b-7, 15b-8, 15b-9, 18a-4, 18a-5, 18a-6, 18a-13, 18b-1, 18b-8, 18b-12, 18b-13, 19a-1, 19a-3, 19a-7, 19a-9, 19a-10, 19a-13, 19b-1, 19b-5, 19b-6, 19b-13, 20a-3, 21a-1, 21a-2, 21a-3, 21a-4, 21a-5, 21a-6, 21a-7, 21a-8, 21a-9, 21a-10, 21a-11, 21a-12, 21a-13, 21b-1, 21b-3, 21b-5, 21b-6, 21b-7, 21b-11, 21b-12, 21b-13, 22a-1, 22a-3, 22a-4, 22a-5, 22a-7, 22a-8, 22a-9, 22a-10, 22a-11, 22b-4, 22b-5, 22b-7, 22b-8, 22b-9, 22b-10, 22b-11, 23a-2, 23a-3, 23a-4, 23a-5, 23a-6, 23a-8, 23a-9, 23a-10, 23a-11, 23a-13, 23b-1, 23b-2, 23b-5, 23b-6, 24a-1, 24a-6,

24a-10, 24a-11, 24b-1, 24b-2, 24b-3, 24b-13, 25b-11, 26b-1, 26b-5, 26b-8, 26b-12, 27a-1, 27a-10, 27a-13, 27b-1, 27b-3, 27b-5, 28a-8, 29a-6, 29a-9, 29b-1, 29b-2, 29b-3, 29b-4, 29b-5, 29b-8, 29b-10, 29b-11, 30a-1, 30a-5, 30a-7, 30a-8, 30a-10, 30a-12, 30a-13, 30b-1, 30b-2, 30b-3, 30b-7, 30b-8, 30b-9, 30b-10, 30b-11, 30b-12, 31a-1, 31a-3, 31a-9, 31a-10, 31a-11, 31a-12, 31b-2, 31b-4, 31b-6, 31b-7, 31b-8, 31b-10, 31b-11, 31b-12, 31b-13, 32a-1, 32a-2, 32a-4, 32a-5, 32a-6, 32a-7, 32a-8, 32a-11, 32a-12, 32b-1, 32b-2, 32b-4, 32b-5, 32b-7, 32b-8, 32b-9, 32b-12, 33a-1, 33a-2, 33a-3, 33a-4, 34a-1, 34a-3, 34a-5, 34a-6, 34a-7, 34a-11, 34b-9, 35a-2, 35a-5, 35a-9, 35a-11, 35a-12, 35b-2, 35b-7, 35b-13, 36a-6, 36a-7, 36a-8, 36a-9, 36a-10, 36a-13, 37a-1, 37a-4, 37a-5, 37a-6, 37a-7, 37a-8, 37a-12, 37a-13, 37b-4, 37b-5, 37b-7, 37b-

8, 37b-10, 37b-12, 38a-1, 38b-2, 38b-4, 38b-7, 38b-8, 38b-10, 38b-11, 38b-12, 38b-13, 39a-3, 39a-4, 39a-5, 39a-6, 39a-7, 39a-8, 38a-9, 39b-1, 39b-2, 39b-8, 39b-12, 39b-13, 40a-2, 40a-3, 40a-8, 40a-9, 40a-10, 40a-12, 40b-2, 40b-8, 40b-11, 40b-12, 40b-13, 41a-1, 41a-2, 41a-12, 41a-13, 41b-2, 41b-5, 41b-6, 42a-8, 42a-13, 42b-1, 43a-3, 43a-5, 43a-7, 43a-10, 43a-12, 45a-8, 45a-10, 45a-12, 45b-1, 46a-2, 46a-3, 46a-4, 46a-5, 46b-8, 47a-3, 47a-6, 47a-7, 47a-8, 47a-12, 47a-13, 47b-1, 47b-2, 47b-4, 47b-8, 47b-10, 48a-2, 48a-5, 48a-6, 48a-8, 48a-10, 48a-11, 48a-13, 48b-1, 48b-3, 48b-4, 49a-2, 49a-7, 49a-8, 49a-10, 49a-11, 49a-12, 49a-13, 49b-4, 49b-5, 49b-6, 49b-7, 49b-9, 49b-10, 49b-13, 50a-1, 50a-3, 50a-4, 50a-6, 50a-7, 50a-8, 50a-9, 50a-10, 50a-11, 50b-2, 50b-3, 50b-4, 50b-5, 50b-6, 50b-11, 50b-12, 51a-1, 51a-3, 51a-4, 51a-5, 51a-6, 51a-8, 51a-10, 52a-2, 52a-3, 52a-4, 52a-7, 52a-8, 52a-9, 52b-1, 52b-2, 52b-4, 52b-5, 52b-6, 52b-7, 52b-9, 53a-9, 53a-10, 53a-11, 53b-1, 53b-2, 53b-6, 53b-8, 53b-12, 53b-13, 54a-1, 54a-6, 54a-9, 54a-10, 54a-11, 54a-12, 54b-4, 54b-5, 54b-6, 54b-9, 54b-10, 54b-11, 54b-13, 55a-1, 55a-3, 55a-5, 55a-6, 55a-10, 55a-12, 55b-5, 55b-6, 55b-7, 55b-8, 55b-9, 55b-10, 55b-11, 55b-12, 55b-13, 56a-

2, 56a-3, 56a-5, 56a-6,  
56a-7, 56a-8, 56a-10, 56b-  
1, 56b-9, 56b-10, 57a-5,  
57a-6, 57a-11, 57a-12,  
57a-13, 57b-1, 57b-3, 57b-  
4, 57b-5, 57b-6, 57b-7,  
57b-8, 57b-11, 57b-12,  
58a-4, 58a-5, 58a-6, 58a-8,  
58a-10, 58a-11, 58a-12,  
58b-2, 58b-3, 58b-4, 58b-  
5, 58b-6, 58b-7, 58b-8,  
58b-10, 58b-11, 59a-1,  
59a-2, 59a-3, 59a-4, 59a-5,  
59a-6, 59a-7, 59a-8, 59a-9,  
59b-2, 59b-3, 59b-4, 59b-  
5, 59b-6, 59b-7, 59b-8,  
59b-10, 59b-11. 59b-12,  
60a-2, 60a-7, 60b-7, 61a-3,  
61a-5, 61a-6, 61b-1, 61b-  
2, 61b-7, 61b-8, 62b-5,  
62b-7, 62b-8, 62b-9, 62b-  
10, 62b-11, 62b-12, 63a-1,  
63a-4, 63a-5, 63a-6, 63a-9,  
63a-12, 63b-3, 63b-5, 63b-  
6, 63b-11, 64a-1, 64a-5,  
64a-8, 64a-11

vech (a): Sebep

v.-i 27a-6

vefât (a): Ölüm, ölme

v.-i 8b-13

*vefât it-*: Ölmek

v. 8b-8, 9a-1, 9a-2, 9a-9, 9b-4, 18a-13,  
18b-7, 54a-3, 59b-3, 59b-5

velâkin (a): Amma, fakat

v. 12b-12

velî (a) : Ermiş, eren, evliya

v.-lerden 54b-12

v.-lere 54a-9

v.-lerüñ 9a-5, 9a-6, 33a-12

velîd (a): Yeni doğmuş çocuk, köle

v.-i 59b-1

ve sâir (a): Ve başkaları, ve bunun gibiler,  
ve benzerleri

v. 2b-10, 29b-11, 30b-3

vesvese (a): Şüphesiz, kuruntu

v.-sine 7b-2

*vesvese it-*: Şüphelenmek, şüphe  
etmek

v. 7b-1, 13a-3

veya: Veya; ya da

4a-9, 11a-11, 11a-12, 14b-3, 15a-2,  
15a-3, 19a-13, 19b-9, 37b-1, 37b-2,  
38a-12, 38b-1, 39a-4, 40a-11, 40b-5,  
2b-1, 42b-5, 43a-2, 43b-4, 43b-5

vilâdet (a): Doğma

v.-im 33b-11

vir- : Vermek

v.-dim 33b-5

v.-düm 33b-8, 33a-5

v.-e 28a-9, 33b-10, 34a-11

v.-eler 29b-3, 30b-2, 34b-1, 35a-2,  
36b-1, 37b-6

v.-elim 34b-1

v.-en 5a-10, 28a-10

v.-mişdür 6a-6, 7a-11,9a-9  
v.-se 15a-3  
v.-se gerekdür 11a-7,54b-6  
v.-seler 59a-1  
v.-seler gerekdür 54b-4,  
54b-8  
v.-ürse 25b-3, 25b-6  
*cevâb vir-*: Cevap vermek  
v.-eler 10a-1  
*fitre vir-*: Ramazan ayında  
belli bir miktar sadaka  
vermek  
v. 16a-9  
*haber vir*: Haberdar etmek  
v.-dügi 14b-4  
v.-dügünden 14a-11  
v.-mişdür 10a-7  
v.-ür 27b-2  
*‘inşâf vir-*: Merhametini  
artırmak  
v.-e 64a-13  
*izin vir-* : Müsaade etmek  
v. dügi 6a-13  
*kuvvat vir-*: Güçlendirmek  
v.-mişdür 52b-7  
*şadağa vir-*: Sadaka ver-  
mek  
v. 17a-4  
v.-se 28a-8  
v.-üp 15a-2  
*selâm vir-*: Selam vermek  
v.-se 44a-2  
v.-üp 42a-1

*zarar vir-*: Zarar vermek  
v.-mez 35a-7, 43b-6  
*zekât vir-*: Malının kırkta birini  
vermek, zekat vermek  
v.16a-3  
viril- : Verilmek  
v.-mişdür 54a-2  
v.-se gerekdür 11a-3  
virme: Verme (bkz. virmek)  
*ğudret virme*: Güç verme, güçlen-  
dirme  
v.-de 13a-3  
virmek: Verme (bkz. virme)  
v. 38b-8, 39a-10, 39a-11  
*ardın virmek*: Arkasını dönme  
v. 38b-1  
*selâm virmek*: Selam verme  
v. 40b-12, 42a-2, 4a-2  
*sevâb virmek*: Mükafatlandırma,  
sevabını artırma  
v. 63b-11  
vitr (a): Yatsı namazından sonra kılınan üç  
rekât namaz  
v. 62b-4  
v.-de 40b-12  
*vitr namazı*: Yatsıdan sonra kılınan üç  
rekâtlik namaz  
v.n.-ı 61b-5  
vuzû (a): Abdest alma, abdest suyu  
v. 61b-3, 62a-1  
vü (f) : Ve (bkz. u,ü, ve)  
v. 12b-1  
vücûd (a) : 1. Bulunma, var olma

v.-a 3a-11, 49a-6  
2. İnsan veya hayvan  
gövdesi

## Y

ya : Yahud, veya, ya, ya da  
y.8a-8, 17a-1, 20b-9, 22b-6, 22b-12, 23a-6, 23a-7, 25b-8, 25b-10, 26a-3, 29a-7, 29a-12, 29b-10, 29b-11, 30a-6, 33a-11, 36b-5, 37a-1. 37a-7, 38a-8, 38a-11, 38a-12, 39b-6, 40b-5, 40b-9, 41a-11, 42a-3, 42a-6, 42a-9, 43a-1, 43b-6, 43b-11, 45b-3, 45b-9, 46b-1, 46b-3, 46b-4, 46b-6, 51a-2, 54b-12, 57a-10, 58a-7, 59a-5  
*ya ...ya*: Denkleştirme ve bağlama edatı olarak değişik görevlerde bulunur  
y. 14a-10, 56b-6, 60b-8  
yâ (a): Ey, hey  
y. 24a-10, 58b-2, 60a-11, 60b-6  
yaban (f) : İnsan yaşamayan ıssız yer  
y.-da 16b-8  
yağ: Yağ  
y.-dan 37b-4  
y.-ı 26b-5

yağmur: Yağmur  
y. 48b-2  
yâhûd (f) : Yahut  
y. 5b-3, 25a-9, 25b-4, 25b-6, 26a-8, 28a-11, 28a-12, 28b-3, 51a-13  
Yahûdî (a): Musevi  
Y. 28a-4, 28a-5  
Yağya: Yahya adı herhangi bir kimse  
Y. 29a-11  
yağ- : 1. Yakmak, ateşe atmak  
y.-a 5b-4  
y.-madı 5b-2  
2. Vücudunun herhangi bir yerine bir şeyler sürmek  
y.-mayalar 32a-12  
yağdur-: Yakdırmak  
y.-maya 5b-1  
yağın: Yakın  
y. 54a-13, 61a-6  
yağmağ : Yakma  
y. 16a-10  
y.-ı 5b-5  
yala-: Bir şeyin üzerinden dilini sürüp gezdirmek  
y.-rdı 27b-13  
yalan: Gerçeğe aykırı olarak söylenen söz  
y. 21b-12, 23a-8, 63a-4, 63a-8, 63b-13  
*yalan ol-*: Doğru olmamak  
y. 63a-4  
*yalan söyle-*: Gerçekleri olduğu gibi söylememek  
y. 63a-5, 63b-13  
yalın : Çıplak

y. 10b-7  
*yalın ayak*: Ayakları çıplak  
y.a. 54a-8  
yalıñuz: Yalnız  
y. 41a-3, 41b-5, 42b-2,  
43a-6, 43a-8, 46a-8  
yan: Yan tarafında, yakınında  
y.-ımda 32b-10, 33a-7  
y.-ında 35b-7, 59a-13  
y.-larında 34b-10, 59b-13  
yan-: Yanmak, kül olmak  
y.-up 11b-2, 12a-11, 55a-2  
yañ: Yön, sağ ve solun ortak  
adı, taraf  
y.-a 33a-6, 34b-3  
y.-da 51a-5  
ya'ni (a): Demek, sözün kıyası,  
senin anlayacağın  
y. 47a-8, 47a-11, 47b-6,  
47b-9, 48a-7, 48a-11, 48a-  
12, 48b-8, 48b-13, 49a-1,  
49a-5, 49b-3, 49b-8, 50a-  
13, 51a-1, 55b-9, 57a-4,  
58a-3, 58a-4, 58a-5,  
yañlış : Yanlış, hata  
y. 44a-1, 52a-3, 55b-5,  
55b-11, 56a-7  
y.-da 17a-12  
yanma: Yanmak  
y.-sını 5a-12  
yanmağ: Yanma  
y. 5b-5  
y.-ı 50b-5

yap-: Yapmak, etmek  
y.-alar 35a-13  
y.-arken 35a-13  
y.-mayalar 37a-6, 37a-11  
yapcacuğ: Yavaşca, sessizce  
y. 41a-11  
yapışdur-: Yapışdırmak  
y.-up 41b-8  
yapışma: Yapışma, tutulma (bkz. yapışmak)  
y.-dan 22b-7  
yapışmağ: Yapışma, tutunma (bkz. yapış-  
dırmak)  
y.-dan 22b-9  
yaprağ : Yaprak, budak  
y.-lar 48b-4  
y.-ları 2b-10  
yapu: Bina, inşaat  
y. 37a-6  
yaradıcı: Yaradan, Allah  
y. 5a-1, 50b-7  
yaradıl-: Yaratımak  
y.-duğundan 47b-7  
y.-miş 50a-2  
y.-mişdur 53b-9  
y.-mişları 50b-1  
y.-sa 47b-10  
yaramaz : Gereksiz, faydasız  
y. 12a-4, 19a-3  
yarat-: Yaratmak, halk etmek  
y.-an 4b-13, 5a-3, 5a-5, 5a-6, 5a-7, 5a-  
9, 5a-12, 5a-13, 5b-5, 5b-6, 50b-1,  
50b-5, 50b-6  
y.-dı 51a-10

y.-duğundan 3b-13, 4a-2  
y.-dum 47a-9  
y.-madum 47a-8  
y.-masa 5b-7  
y.-mişdur 7a-7  
y.-up 13a-2, 13a-5  
y.-ur 4a-6, 5b-5, 12b-11,  
12b-13, 13a-1  
yaratma : Yaratma, yaradış  
y.-sıla 12b-6, 13a-10  
y.-sıladur 12b-9  
yaratmak : Yaratmak  
y.-a 4a-9  
y.-da 13a-4  
y.-dur 50a-13  
y.-ile 2b-2, 2b-3  
yarık: Yarılarak açılmış veya  
yarılarak oluşmuş  
y.-ından 22b-6  
yarlığa-: Affetmek, bağışlamak,  
mağfiret  
y.-maz 14a-8  
y.-r 14a-8  
yaru: Yarı  
y.-sınca 34b-2  
yaş: Doğumdan beri geçen ve  
yıl ile ölçülen zaman  
birimi  
y.-ına 32a-13  
y.-ında 9a-1, 32a-12, 54a-2  
y.-ında iken 8b-13  
yaşamak : Hayatta kalma  
y.-ı 20a-4

yat-: Yatmak, uzanmak  
y.-a 46b-10  
y.-sa gerekdür 6b-3  
y.-salar gerekdür 10b-13  
y.-up 39a-6  
yakmak : Yatma, uzanma  
y. 16a-10  
yalan : Doğru olmayan  
y. 23a-8, 63a-4, 63a-8, 63b-13  
yatma: Yatma, uzanma  
y.-ların 50b-3  
yatmamak: Yatmama, uzanmama  
y. 26a-8  
yatsu: Güneşin batmasından bir buçuk iki saat  
sonraki vakit, beş vakit kılınan  
namazlardan sonurcusu, yatsı namazı  
y. 41a-1, 61a-13  
y.-dan 61b-12  
y.-nuñ 61b-8  
yatur-: Yatırmak, uzatmak  
y.-alar 33a-6  
yaz- : Yazmak, çizmek  
y.-alar 17b-13, 29b-13  
y.-arlar 6a-4, 52b-5  
y.-dılar 18a-1  
y.-duğı 11a-2  
y.-duğları 54b-4  
y.-mişdur 12b-4, 55b-1  
yazıl-: Yazılmak, çizilmek  
y.-an 50a-10  
y.-ur 50a-4, 50a-8  
yazılmak: Yazılma, yazıla bulunma (bkz.  
yazılma)

y.-ıla 50a-5  
yazma: Yazma (bkz. yazmak)  
y.-sıla 12b-7, 12b-9  
yazmak: Yazma  
y.-a 17b-5  
yazu: Yazı  
y.-lar 50a-10  
ye-/yi-: Yemek  
y.-dikde 26b-2, 27b-13  
y.-dükde 5b-1  
y.-ecek 38a-13  
y.-ecekden 20a-7  
y.-meden 2a-1  
y.-mese 28b-10  
y.-meye 46a-1  
y.-mezler 5b-12, 52a-13  
y.-rken 26a-7  
y.-señ 5b-8  
y.-ye 46a-3, 46b-2  
Ye`cüc (a): Kur`ân`da adı geçen  
iki kavmin adı. İslami  
inançları göre kıyametin  
kopacağını gösteren belir-  
tiler arasında bu iki  
kavmin ortaya çıkışı da  
vardır.  
Y. 10a-12  
yeg: Daha iyi, üstün  
y.-dür 26a-5, 28a-7  
yeñi / yiñi: Yeni, taze  
y. 23b-10, 32b-7, 37a-10,  
59a-13  
yetiş-: Yetmek, ulaşmak

y.-mez 3b-13  
yıkıl-: Yıkılmak, çökmek  
y.-acağ 37a-9  
yıl : 1.Yıl, sene  
y. 6b-3, 10b-13, 18a-12, 18a-13,  
53a-4, 54b-2  
y.-da 6b-10,18b-7, 53b-5, 61b-5, 63a-1  
y.-ın 33b-13  
2. Yıldönümü  
y.-ında 37b-2  
yılan : Yılan  
y.-lar 12a-9  
y.-ları 4a-1  
yıldırım : Hava ile yer arasındaki elektrik  
boşalması, yıldırım  
y. 11b-5, 55a-5  
yılduz : Yıldız, baht, talih  
y.-lardan 11b-11, 55a-11  
yidi/yedi : 7 (sayı sıfatı)  
y. 2b-2, 2b-3, 4b-10, 21b-8, 21b-9,  
32a-12, 33a-11, 35a-7, 36a-8  
y.-sinde 37b-1  
yidinci : 7. (sıra sayı sıfatı)  
y. 4a-13  
yigirmi: 20 (sayı sıfatı)  
y. 61b-10  
yigirmişer : Yirmişer (sıra sayı sıfatı)  
y. 34a-13, 35a-2  
yigirmi üç . 23 (sayı sıfatı)  
y. 6b-10, 53b-4  
yigit: Delikanlı, genç, yağız  
y. 22a-13  
yil: 1. Yel, rüzgar



y.11b-5  
2. Gaz, osuruk  
y. 39a-4  
yilek : Kuş kanadındaki kalemli tüy  
y.-ile 6a-7  
yimek: Yeme, yiyiş  
y. 5b-6, 16b-1, 16b-7, 16b-8, 22b-13, 26a-7, 27b-13, 29a-9, 43b-13, 50b-4  
y.-den 48a-10  
y.-ile 48a-10  
yimiş: Yemiş  
y.-ler 48b-4  
yin-: Yenmek  
y.-dikde 50b-4  
yine: Yine, tekrar  
y. 63a-9, 63a-12  
yiñile-: Tazelemek, yenilemek  
y.-r 59b-12  
y.-ye 24a-10, 58b-2  
y.-yeler 59b-4  
yinilemek: Yenilemek, tazeleme  
y.-i 59b-10  
yir : Yer, mekan  
y. 28b-7, 39b-4, 42b-2, 51a-7  
y.-de 2a-4, 6a-2, 18b-4, 30a-5, 43a-5, 51a-5, 51a-13, 52b-4  
y.-de 43a-5  
y.-den 39a-5, 41b-7, 43b-10, 48b-3, 48b-4

y.-e 6a-7, 22b-8, 23a-6, 23a-13, 28a-12, 28a-13, 33b-2, 41b-5, 41b-8, 42b-9, 52b-8  
y.-i 4a-9, 38b-10, 39b-13, 40a-10, 43b-8, 45b-13, 46a-2, 46b-1, 46b-5  
y.-in 42a-6, 43b-7,  
y.-iñ 18a-10  
y.-inden 42a-4  
y.-ine 9a-9, 23b-13, 47b-11, 61b-1  
y.-ler 4a-8, 4a-9, 49b-6, 49b-7  
y.-lerde 48a-13  
y.-lerden 25b-1  
y.-leri 2b-3, 4a-7, 5a-8, 10b-6, 49b-5, 52a-10, 54a-7  
yiryüzü : Dünya, kainat  
y.-de 7a-6  
y.-den 4a-13  
y.-ndeki 6b-8, 53a-7  
yit-: Yetmek, kafi gelmek  
y.-er 56b-4, 60a-12  
y.-mez 38a-10  
*gücü yit-*: Bir şeyi yapabilecek güce sahip olmak  
y.-er 49b-4, 49b-7  
yitiş-: Yetişmek, ulaşmak  
y.-er 40a-5  
y.-mez 9a-6, 61b-2  
yitmek: Yeterli olma  
*güci yitmek*: Yapabilecek güce sahip olma  
y.-dür 49b-3  
yitük : Kaybolmuş, yok olmuş  
y.-leri 27a-13

yok : Yok, mevcut olmayan  
y. 28b-7, 47b-5  
y.-dı 17b-6  
y.-iken 2a-12, 51a-9  
y.-dur 1b-12, 1b-13, 2a-9,  
2b-12, 5a-1, 5b-9, 9a-3,  
12a-3, 12a-13, 21b-7, 40a-  
7, 45a-7, 45a-11, 47b-1,  
47b-3, 48b-5, 50b-7, 50b-  
12, 51a-1, 51a-9, 51a-11,  
63a-10, 63b-3, 63b-11  
y.-sa 11a-7, 54b-9  
yoğ it-: Ortadan kaldırmak  
y. 2b-4, 4a-7, 49b-5  
yoğla-: Aramak, incelemek, bak-  
mak, gözden geçirmek  
y.-madan 20a-13  
yol : Yol, uzaklık  
y.-dur 11b-10  
yolmağ: Yolma, koparma  
y.-ı 33a-2, 33a-3  
yön: Taraf, cihet  
y.-i ile 52b-9  
y.-üm 35a-12  
y.-ümü 33a-5  
yönelmek: Yüzünü belli bir tarafa  
doğru çevirme  
y. 40a-8  
yu-: Yıkamak, yumak  
y.-ya 34b-9  
y.-yalar 34b-11, 34b-13  
y.-yana 35a-2  
yuğaru : Yukarı, üst taraf

y. 4a-10, 43a-3  
y.-da 51a-3, 56a-13, 56b-5  
yum-: Yummak, kapatmak  
y.-duğımı 5a-5  
yuma: Yıkama, yuma  
y.-sı 39a-5  
yumağ: Yıkama, yuma  
y. 38a-8, 38a-11, 38b-3, 38b-5, 38b-6,  
38b-11, 39a-1, 39a-11, 39a-13, 39b-1  
y.-a 38b-13  
y.-ı 34b-7  
yummağ: Kapatma  
y. 42a-12  
yumuşaq: Yumuşak, sert olmayan  
y.-ına 41a-5  
yun-: Yıkanmak  
y.-acağ 34b-7  
y.-an 38b-10  
yüklet-: Bir işi başkasına bırakmak, üstüne  
yıkamak  
y.-se gerekdür 11a-7, 54b-9  
yüklen-: (Bir işi veya yükü) üzerine almak,  
yüklenmek  
y.-miş 11b-7, 55a-6  
yüksek : Belirli bir yere göre daha yukarda  
bulunan, yüksek  
y. 35b-4  
y.-de 43a-9  
yüñ: Yün  
y. 54a-5  
yürü- : Yürümek, adım atmak  
y.-düğün 49a-2  
y.-düğni 3a-8

y.-r16b-8  
y.-yeler 30a-3  
yürüme: Adım atmak (bkz.  
yürümek)  
y.-den 23a-4, 23a-5  
yürümek : Yürüme, adım atma  
(bkz. yürüme)  
y. 16a-11, 43a-10  
yürütmek : Yürütmek, adım attır-  
mak, kaldırmak  
y.-e 4a-7, 49b-5  
yüz: 1.100 (Sayı sıfatı)  
y. 35a-5  
2. Çehre, surat, simâ  
y.-i 39b-13, 60a-10  
y.-in 38b-2, 43b-12  
y.-inden 22a-10  
y.-ine 39a-2  
y.-üm 36b-4  
y.-üne 42a-8  
3. -den ötürü, -den dolayı  
y. 22a-10  
yüz altmış:160 (Sayı sıfatı)  
y. 36b-1  
yüz dört: 104 (Sayı sıfatı)  
y. 53a-9  
y.-dür 7a-1  
yüz elli:150 (Sayı sıfatı)  
y. 18a-13  
yüz otuz dört: 134 (Sayı sıfatı)  
y. 62a-3, 62b-1

## Z

zabıt (a): Sıkı tutma, idaresi altına alma  
*zabt it-*: İdaresi altına almak  
z. 32a-5, 32b-2  
zâ' il (a) : Sona eren, devamı olmayan  
z. 19a-7  
zâhir (a): Görünen, açık, belli  
z. 25a-12, 26a-3  
*zâhir ol-*: Görünmek, ortaya çıkmak  
z. 27a-8  
zağmet (a) Sıkıntı, eziyet, zor, güç  
z.-ler 17a-9  
zâlim (a) : Zulmeden, haksızlık eden  
z.15b-12, 63a-9  
z.-den 11a-5, 54b-7  
z.-dür 30a-9, 63a-7  
z.-e 11a-8, 54b-9  
z.-ler 63a-11  
zamân (a) :Zaman,vakit  
z. 10b-5, 54a-7  
z.-a 18a-4  
z.-da 4b-8, 16b-9, 39b-8  
z.-dan 2a-5  
z.-ımız 28b-1  
z.-ında 23a-3, 26a-8  
z.-uñ 17b-11  
zarar (a) :ziyan,eksiklik, kayıp  
z.2b-5, 35a-7, 43b-5  
z.-ı 20a-2, 30b-6, 40a-7  
z.-ından 2a-2  
*zarar gel-*: Zarara uğramak  
z.2b-8

*zarar vir-*: Zarar vermek  
z. 18a-7, 18a-9, 56b-12  
zaruret (a): Çaresizlik, zorunluluk  
z. 30b-12  
zaruretsiz(at): Muhtac olmama,  
sıkıntı duymama  
z. 22b-9, 42a-4, 43b-6,  
43b-9  
zarûrî (a): İster istemez yapılacak  
iş  
z. 28b-7  
zât (a) :1. Kendi  
z. 47b-2, 47b-5  
z. -ında 47a-13  
z. -ını 47b-12  
2.Sahip,malik  
*zat-ı şerif*: Allah  
z.ş.i 2a-10, 50b-9  
z.ş.-ile 4b-11,50a-2,50a-12  
z.ş.-inde 48a-4  
z.ş.-ine 47b-13  
Zebûr (a) : Hz. Davud`a nâzil olan  
mukaddes kitap  
z. 6b-13, 53a-12  
zekât (a) : İslamın beş şartından  
biri, sahip olunan malın  
kırkta birinin her yıl  
sadaka olarak dağıtılması  
z. 16a-3, 34a-5  
z. -ın 34a-3  
z. -ları 57b-5  
z. -larını 29b-2  
zeker (a): Erkeklik organı

z. 39b-6  
z.-i 39b-8  
z.-iñ 39b-3  
zem (a) : Yerme, kınama  
z. 20b-3  
z.-dür 63b-3  
zenb (a): Suç, günah, kabahat  
z.-lerine 31b-13  
zerre (a) : en ufak parça,molekül  
z.lerüñ 2b-11  
zevâl (a) : Zail olma, sona erme  
z.-de iken 62b-8  
z.-den 4b-12, 48a-6  
z.-in 19a-11, 19b-1, 19b-3  
*zevâl-i imân*: İmanın gitmesi, iman  
yokluğu  
z.i.-dan 32a-2  
zevķ (a) : Lezzet alma, hoşa giden hal  
z.19b-12  
*zevk it-*: Eğlenmek  
z.i. 19b-11  
zikir (a) : Anma, anılma  
z. 18b-8, 21b-13, 21a-1  
z.-e 29b-9  
*zıkr it-*: Anmak  
z. 13b-1, 15a-13, 32b-8, 32b-9, 35a-8  
*zıkr ol-*: Anılmak  
z. 16b-3, 18b-8, 29b-9, 29b-12, 62b-6,  
63a-2  
zinâ (a) : Nikahsız çiftleşme  
z. 16a-13, 23b-5, 29a-9, 58b-11, 59b-2  
z.-dan 23a-2, 58b-10,59b-1  
*zinâ it-*: Nikahsız çiftleşmek

z. 13b-11, 23b-5  
*zinâ ol-*: Nikahsız birleşme  
z. 57b-9  
zîrâ (f) : Çünkü, şundan dolayı ki  
z.3b-7, 8a-12, 14a-7, 14a-10, 17b-6, 18a-11, 18b-4, 19b-12, 21b-6, 23b-3, 23b-12, 24a-4, 24a-8,25a-3, 25b-10, 26b-5, 26b-6, 27a-2, 27a-11, 27b-3, 27b-9, 27b-11, 27a-3, 29a-5, 33a-3, 47a-10, 47b-12, 50b-10 51a-6, 51a-9, 57a-3, 57a-6, 57b-3, 57b-13, 58a-13, 59a-4, 59b-5, 60a-4  
ziyâde (a) : Fazla, bol, artmak, çok  
z. 19a-6, 63a-7, 63a-9  
z.-sine 25b-11  
ziyâfet (a): Misafirlere yedirip içirme şölen  
z. 37b-2  
*ziyâfet it-*: Ziyafet vermek  
z. 37b-2

zûlm (a) : Haksızlık, eziyet  
z.-ünden 26b-13  
*zûlm it-*: Acı çektirmek  
z. 19b-8  
zurna (f): Keskin bir ses çıkaran ve çoğu zaman davulla veya dümbelekle birlikte çalınan nefesli çalgı  
z. 21b-11  
Zübeyr (a): Abdullah Bin Zübeyr cennetle müjdelenen on kişiden birisidir. Dokuz yıl halifelik yapmış Haccac tarafından şehit edilmiştir.  
Z. 14a-12  
Züfer (a): Ebu Hanifenin müctehidlerinden  
Z. 18b-1  
zunnar (a): Papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örme kuşak  
z.-dur 26b-1  
zürriyet (a): Nesil, kuşak, soy  
z.-leri 59b-1

## KAYNAKLAR

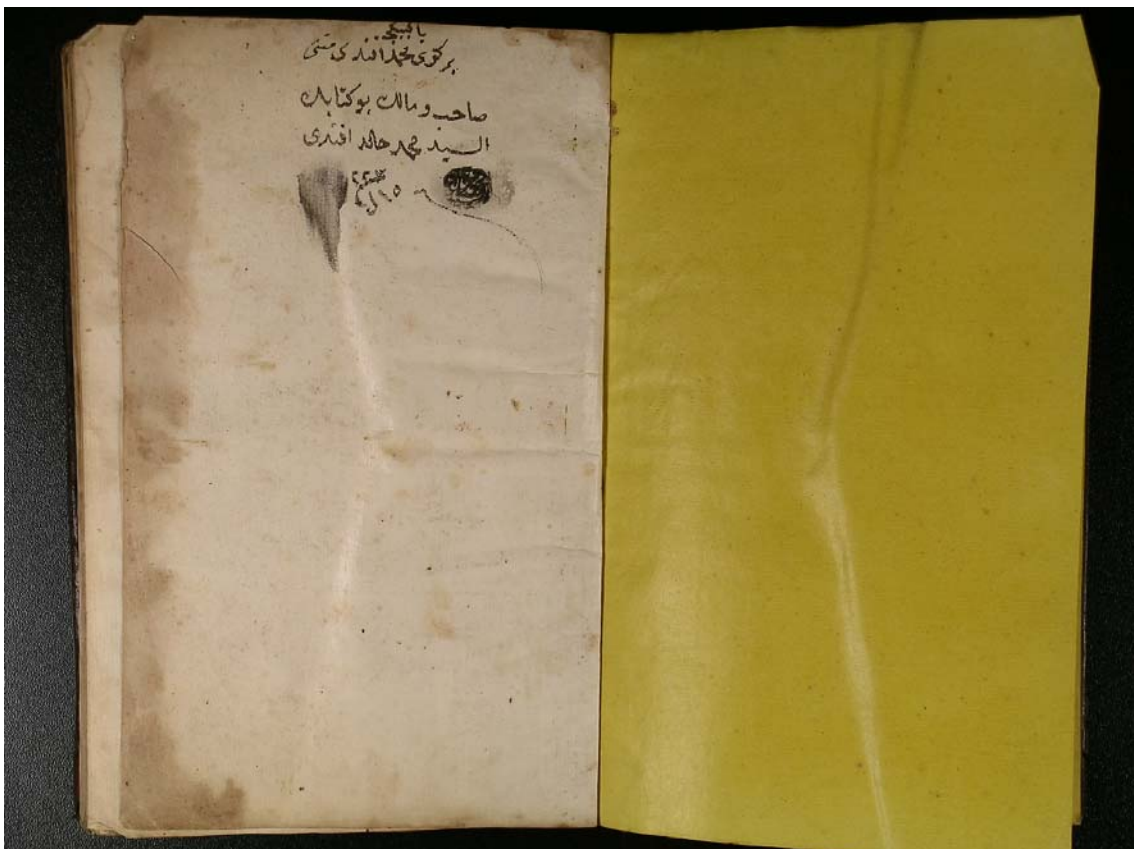
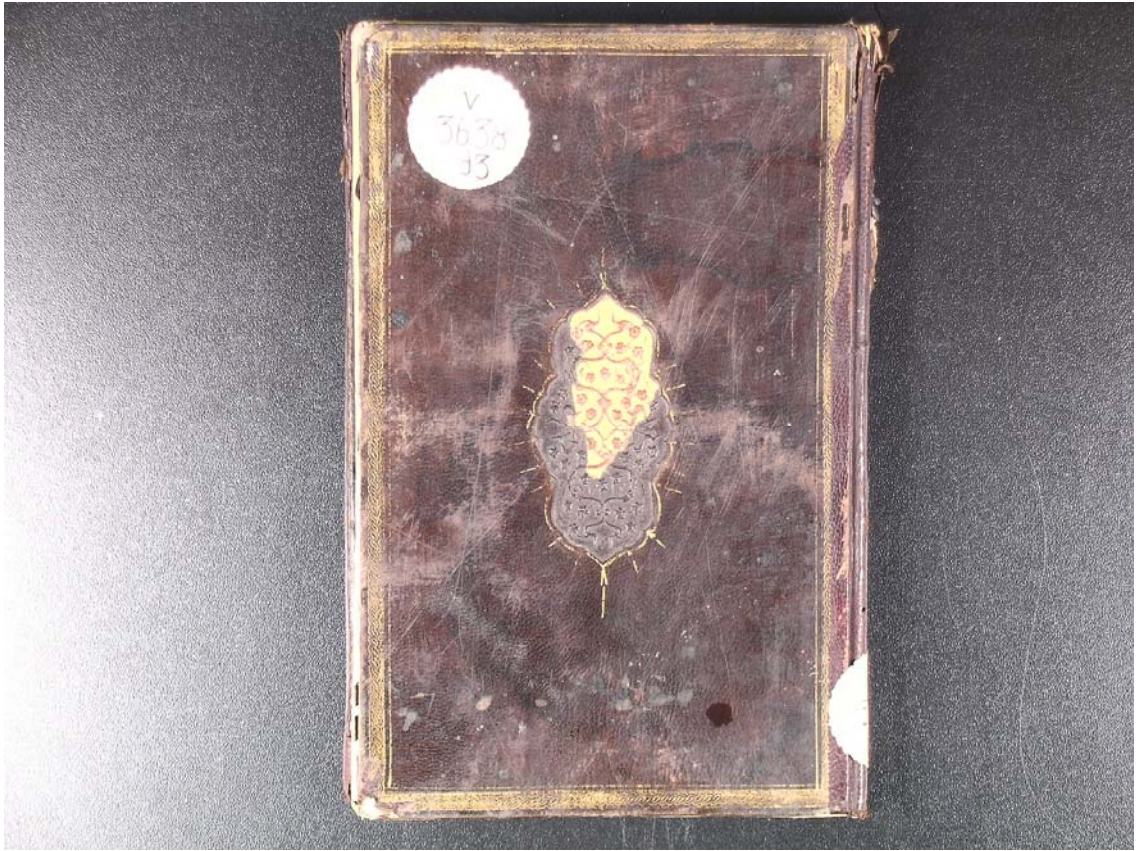
1. AKALIN, Mehmet, (1994), Ahmedi'nin Dili, TDAY (Belleten), Ankara. sh.9-153.
2. AKALIN, Mehmet, (1996), Tarihi Türk Şiveleri, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
3. AKKUŞ, Muzaffer, (1995), Kitâb-ı Gunya, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
4. AKKUŞ, Muzaffer (2000),“Eski Anadolu Türkçe'sinde Kullanılan Gereklilik Eki Üzerine Bir İnceleme” 1. Uluslar arası Türkoloji Kongresi. İzmir.
5. AKKUŞ, Muzaffer, (2001), Seyyid Nigârî Divânı, Niğde.
6. AKKUŞ, Muzaffer, (2004), Elvân-ı Şîrâzi'nin Gülşen-i Râz Tercümesi , Niğde.
7. ARAT, Reşit Rahmeti, (1951),Atâbetü'l Hakâyık, İstanbul.
8. ASLAN, Ahmed Turan, (1981), İmam Birgivî ve Arapça Tedrisatındaki Yeri (doktora tezi), MÜ İlahiyat Fakültesi.
9. ATSIZ, Nihal, (1966), İstanbul Kütüphanelerine Göre Birgili Mehmed Efendi, (929-981) Bibliyografyası, Süleymaniye Kütüphanesi yayınları, MEB. İstanbul.
10. AYNİ, Mehmed Ali, (1939),Türk Ahlâkçıları I. İstanbul.
11. BANGUOĞLU, Tahsin, (1974), Türkçenin Grameri, İstanbul.
12. BANGUOĞLU, Tahsin, (1979),Ana Hatlarıyla Türk Grameri, Dergah yayınları, İstanbul.
13. BİLMEN, (1995), Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihâli, Bilmem yayınevi, İstanbul.
14. Birgivi Vasiyetnâmesi Kadızade Şerhi, Beyazıt Kütüphanesi, 202142/297.451
15. BURAN, Ahmet, (1996), Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri, Türk Dil Kurumu yayınları: 660, Ankara.
16. CAFEROĞLU, Ahmet, (1955), Anadolu Ağızlarında Metathese Gelişmesi, TDAY. Ankara, s.2.
17. ÇAĞATAY, Saadet, Türk Lehçeleri Örnekleri, Ankara, s.7
18. Derleme Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1-12 cilt.
19. DEVELİOĞLU, Ferit, (1998), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
20. DUMAN, Musa, (2000), Birgili Muhammed Efendi, Vasiyetnâme, İstanbul.
21. DURAN, Suzan, Türkçede Cihet ve Mekan Gösteren Ek ve Sözcükler, TDAY (Belleten), 1956, s.48-54
22. ERGİN Muharrem, (1998), Türk Dil Bilgisi, İstanbul.

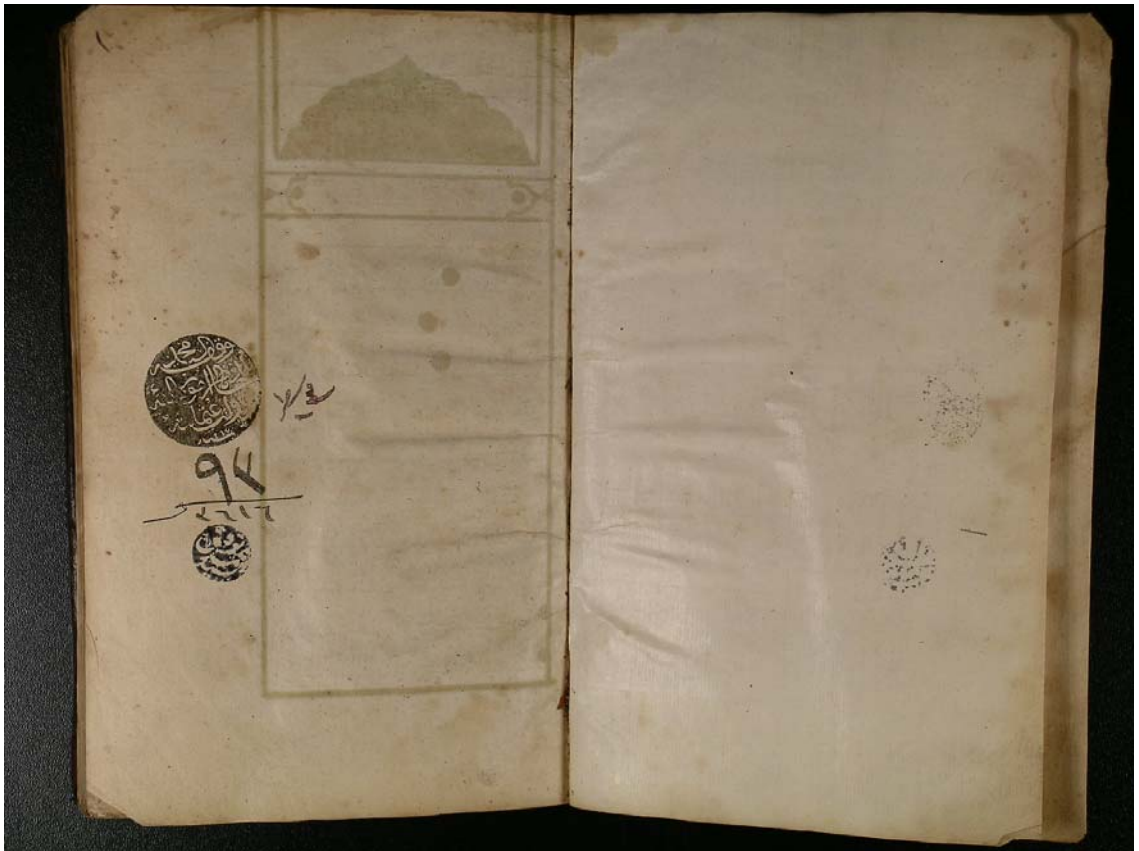
23. ERGİN Muharrem, (1971), Azeri Türkçesi, İstanbul.
24. ERGİN, Muharrem, “Kadı Burhaneddin Divanı Üzerine Bir Gramer Denemesi”, TDED, c. 4, s.304
25. GABAIN, A. Van, (1974), Altturkische Grammatik, Fiesbaden.
26. GABAIN, A. Von, (1945), Özbekische Grammatik, Otto Harrassowitz, Leibzig und uien s.98.
27. GABAIN, A. Van. (2000), Eski Türkçenin Grameri, TDK. Ankara.
28. GÜRSEVİN, Gürer, (1997), Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK. Ankara.
29. HACIEMİNOĞLU, Necmettin, (1996), Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK. Ankara.
30. HACIEMİNOĞLU, Necmettin, (1974), Türk Dilinde Edatlar, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
31. HAKSEVER, Halil İbrahim, (1989), Vasiyetnâme (Dil Özellikleri-Metin-Sözlük), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Malatya.
32. İMAM NEVEVİ, Riyâzü’s Sâlihîn (Aslı ve Tercümesi), Çeviren Mehmet Emre, Tekin Kitapevi, İstanbul
33. KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi, (1989), Seyf-i Serâyi’nin Gülistan Tercümesi, TDK. Ankara.
34. KORAŞ, Hikmet, 2006, “Eski Türkçeden Günümüze Gereklilik Kipi ve Türkçenin Öğretiminde Kitaplara Aksetmemiş Gereklilik Kipinin Farklı Çekimleri, Türklük Bilimi Araştırmaları, Niğde, S. 17, ss.134-155.
35. KORKMAZ, Zeynep, (1965), Türkiye Türkçesindeki –madan,-meden (-madın, -medin) Zarf Fiil Ekinin Yapısı Üzerine, Türkoloji Dergisi, Ankara. C.2.ss.297-307.
36. KORKMAZ, Zeynep, (1973), Saduri’-din Şeyhoğlu Marzubân-nâme Tercümesi, İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım, Ankara, sh. 133-135.
37. KORKMAZ, Zeynep, (1977), Nevşehir ve Yöresi Ağızları, Ankara, s.97.
38. KORKMAZ, Zeynep, (1958), Türk Dilinde –ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme, TDAY (Belleten), ss. 41-48.
39. KORKMAZ, Zeynep, (2003), Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK. Ankara.
40. MÜSTAKİM-ZÂDE Süleyman Sa’deddin Efendi, (2000), Mecelletü’n-Nisâb, TC Kültür Bakanlığı Yayınları 2355, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü , Tıpkıbasım, Ankara.

41. NAKİBOĞLU, Sadi, (2001), Adıyaman ve Yöresi Ağzları (İnceleme-Metinler-Sözlük-İndeks), Niğde.
42. ÖZKAN, Mustafa, (1995), Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, İstanbul, s.100.
43. PAÇACIOĞLU, Burhan, (1998),Orta Türkçe Karahanlı-Harezmi-Kıpçak ve Eski Anadolu Türkçesi, Sivas.
44. ŞEMSETTİN, Sami, (1996), Kâmus-ı Türki, İstanbul.
45. TEKİN, Tekin, (1968), A. Gramer of Orkhon Turkic, İndiana University, sh.184v.
46. TEKİN, Talat , Türk Dil ve Lehçelerinde Ünsüz İkizleşmesi, SBBB 3./1 Ankara, sh.1-8.
47. TİMURTAŞ,Faruk K. (1960), “Şeyhi ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerinde Gramer Araştırmaları”, TDAY (Belleten), sh. 95-144
48. TİMURTAŞ, Faruk Kadri, (1994), Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl Gramer, Metin, Sözlük, Enderun Kitabevi, İstanbul.
49. TİMURTAŞ, Faruk Kadri, “Baki'nin Kanuni Mersiyesi'nin Dil Bakımından İzahı”, TDED., XII. ss.227-229.
50. TOPARLI, Recep, (1992), İrşadü'l-Mülûk ve's-Selâtin, TDK. Ankara.
51. Türk Ansiklopedisi, (1953), MEB. Cilt 6. Ankara.
52. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Cilt 1, Dergah yayınları.
53. Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları 2 Cilt.
54. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (1992), Cilt 6, İstanbul.
55. Türkiye Gazetesi, İslâm Alimleri Ansiklopedisi, Cilt 13.
56. Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları. 503.
57. YÜCEL, Bilal, (2000),Türkiye Türkçesinde Zarf-fiil eklerinin Yapı Bakımından Sınıflandırılması Üzerine, Türklük Bilimi Araştırmaları, s.9. Sivas s.75.



# EKLER







بر جمله عالمی بر آن بوقا بلسه بر اوه کبر و وار  
 ایدر کا همه بر این توج کلک بر سجاک لاریقه اده بیرون  
 غایت کوهی ویدی غایت بر دی بر سجاک بر دین کاسه  
 همه من اول جمله حکم ایدر هیچ بر سسته اما واجب  
 دکلیر بر سستین نفع کور مکت با صبر کور مکت بریدر  
 جمله کار و کور مکت اولسه جمله فاسق طمع اولسکر  
 چنانچه دور سستلار کار برفاینه خاص و این کجمله خلق  
 کار و اولسکر اما هیچ صورت کن فی ساین صفات النبویه  
**صمم** علی در جمله هر سسته بدور جمله اعاجز کن  
 بیار کار و صما عیشی و صبح مغانی فار به و سار اولسکر  
 صما عیشی و قوم مکت و در کوه صما عیشی یون اسناد  
 بددی سسته بود در صما عیشی و کلی فی بدور صما عیشی  
 و حلیکه بر بدور کور مکت و کلک کوهی و دی اده سویدر

ابحیی و طاشانی جمله بدور حاضریری و غایتی اما فنا  
 نیز یای محقق اول بدور هیچ بر کسه عینی بکن مکتا محقق  
 الله تبارک و تعالی بدوره اول متقدرا و سوسون بریدر  
 و بیسی اولسکر کور بدور مکت دن اولسه دکلیر **صمم**  
 سینه بدور هر اوانی شور کور لوان اولسون قتی اول  
 اولسون اول بر کشیک قول اغینه قیدار سن اول ایتمه  
 الله تعالی اولسکر کور بدور مکت و عمر بر کور کور  
 کجبر ده فرم و حجه تک فرم طاشانی و دره بود دهی بودر  
 و ابی عیوشی اولسکر کور بدور مکت بر چله بر اولسه کجبر  
 و کور و کور کور بدور کور کور کور و کور لوان بریدر  
 ارادت هر بر ده بدور کور کور کور کور کور کور کور  
 صمم بر سسته اما واجب اولسکر کور کور کور کور کور  
 بر سسته اولسکر کور کور کور کور کور کور کور کور

ابحیی



آنکه اولسکر اولسکر کور کور کور کور کور کور کور کور  
 مظلمه طاعتن دبلت در کور دبله مکتی امین سه  
 مکت و طمع اولسکر کور کور کور کور کور کور کور  
 دبلت کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
 و بر کجک صنادین قید اولسکر الله تعالی دبلت کور کور کور  
 کور بر آشور اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر  
 کلن زبلا عاقل سینه کور کور کور کور کور کور کور  
 دی کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
 سن بلجون جمله تک مکت اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر  
 اولسکر دبلت کور کور کور کور کور کور کور کور  
 سسته دن سوال اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر  
 دبلت کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
 وار و اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر  
 وار و اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر

غیردن کجبر کور کور کور کور کور کور کور کور  
 و صبر بر کور کور کور کور کور کور کور کور  
 کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
 اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر  
 صمم دن اولسه دکلیر اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر  
 بان در دبلت اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر  
 سوسلکله کور کور کور کور کور کور کور کور  
 کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
 کجی بر کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
 اتمکله قادر در صوبی بو قادر اولسکر اولسکر اولسکر  
 و التور اتمکله قادر در بر قولی بر سسته سن مکت  
 در مکت سن مکت اولسکر اولسکر اولسکر اولسکر  
 بر کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور

غیردن

وکلون قلمه در آید بر آید بر سر دنا اوله کلون  
شهریک و دو کوردی دکلدر کلام مشکور سوید  
لکن سویدکی بزجلیین در لاله کل بعین قولرینه و  
سپله سوید سوید نوی بیچر علیه السادم کپی و بزم  
بیچر بز محمد المصلی صلی الله علیه و سلم کپی که لیله  
مراجعه سویدند و عمر بن سوید و کجکی و بعینه  
جناب علی علیه السادم واسطه سبیله سوید انبیا به  
علیه السلام که زمانه بولیا اولشید قرآن الله  
تعالی حضرتین کلام مبر قد بر عادت و مخلوق دکلدر  
پس حق تعالی ناک بویدی سقا بی صیوع و علم سبع  
بهر اراوت فودت کلام قه بر ذره از شریک  
فاندر در زوالدن و تغییر دن بر بکر در نکون و دخی  
الله تعالی خالقین هر شیخ برادن اولندا اند ظمیر

باردی

باردی بو قدر حیوان لکن واد مکن اشدری و  
و سکون کنی و عبادت کنی و کما هلدی و حقیر کنی  
و سر لکنی و کفر کنی و ایما ندری برادن اولندا الف  
قلین دوشنی دیک سوید کپی و کوزله اجد و عیب  
و یومد و غنی برادن اولند و سیک لکن او جده غنی  
و آیا غنی قلدانه و غنی و اوار بی برادن اولدر بزجلی  
علمی و جمله حیوان کنی و علم کنی ناره دن اولدر و  
کوکری و ایچین اولنلوی و یوزی و ایچین اولند  
واو ستن اولندری برادن اولند جمله نک در فین  
و برن اولدوند و هر برون اولند خسته این و غ  
ایدا اولندا و دکلدری و حقن الکن ای اوله سنی و  
یا نه سنی برادن اولند قار دکل و فین الکن سوف  
اوله سنی و او سته سنی برادن اولند قار دکل بر کسه



اوده قوسکلی لوده لافد مسیه نیک ابراهیم علیه  
 السلام هر دو را کشتی کاکلیسان اولوی هجرتی به وفادار  
 در که قالی هجرتی او نورانی او ستمه بلکه در که با خود  
 باقه لیکن عادت الله بر علیه جاری اولید در اوده دگر  
 یا تمق بان در غار دگر کرده او شک بان در باقی بان  
 جمله الله تعالی در نیک بد کرده فارین طویعی بان دن  
 الله تعالی در اکر موین بار ستمه او ملو سی طعاف  
 لیسند طویریک دجی بویله در و غیر لیسین و در جی  
 بویقنا سابه و با جمله الله غیر موثر بود جمله تشبان  
 مخلوق بود زمانیکه و در جی شهادت این بین که  
 الله تعالی بان مکتوبی در در فرمای لوله عالمه در انشا  
 کجی آند الله تعالی به عاصی اولی کو بر کرد و اجز کرد  
 از کن لیه و دبشبان آندره اولی از آندره دجی اجز کرد

مترجم

مترجم و بیجهر کو وارد در هر برین بر خود ستمه قوسکلی  
 کجی بر ده و کجی لودن در و کجی فی الله و کجی لایح و کجی  
 و کجی ساجد محمود در و کجی ایتم تسبیح ابرو کجی با هم  
 آدم اوغان لویسه موکل در کمالین بازر کرد آند کرمانا  
 کاتبین و حفظه در اول **جبرائیل** و بعضی مکتوبه عظیم  
 جنبه و قوه و بر شد صبر ایلی علیه السلام کجی کفایت  
 کو کند این ابرو و بر طایفه خادبان بر یکجه فالدد  
 و طایفه در **عزرائیل** و عزرائیل علیه السلام کجی کفایت  
 موکل قلیدر جمله طایفه ای آند اولد **میکائیل** **اسرافیل**  
 و اسرافیل علیه السلام صور او زعمه موکل قلیدر  
 صور بر سبک بو سوز کجی ستمه در اسرافیل علیه السلام  
 شایع لکن در اعزین دکنه او ستمه در حقیق و حقی  
 دن اذنه کو بر اذن و نریه و کجی و قیر او ستمه کو کرد



از کجی بویک اولد جیهه ز کرد ایشدر جمله الله ز کرد  
 ایشدر صور و در سه ز کرد اولد جمله طایفه اولد لوسر کرد  
 از کجی صدق و طاعت قوسیه فرقیل و عالم اسو و با نسبه  
 ز کرد از کجی من تعالی اسرافیل علیه السلام و کجی  
 برده جی صور و در سه ز کرد جمله الله بر لیه ترک کرد  
**فی بیان کشتی الله تعالی و جی شهادت این بین که الله**  
**تعالی**  
 نیک کجی ابرو وارد در صبر ایلی علیه السلام باه کو کند  
 انبویست در بر یون نریه بیجهر لویسه بیجهر کفایت  
 غیر به کاتبین و جبرائیل کجی حضرت محمد علیه السلام  
 قرآن ایشدر اذ آن بویچ و جی بان تمام اولد در  
 و حضرت موکب علیه السلام قزانت ایشدر در  
 حضرت عیسی علیه السلام انجیل و حضرت داود  
 علیه السلام زبور ایشدر و غیر لیسین غیر

بیجهر

بیجهر لویسه ایشدر جمله کجی بون در هر جمله  
 حقد ز کجی عظیم جمله صور ایشدر جی کفایت  
 دکن با فیلدر سجده و شکر با ایشدر اول از کجی  
 لود بعضی حکم شمع ایشدر ایشدر شوق عمل طایفه  
 دگر در **بیان الرسل** و در جی شهادت این بین که الله  
 تعالی نیک بر یون نریه بیجهر کفایت و ایدر او کجی ایدر  
 علیه السلام ایشدر الله تعالی قوی با جید ایشدر  
 جمله الله تعالی و لود مکتوب جی ایدر ایدر دیوار  
 ایشدر جمله جی ایشدر ایشدر در اول لیس حقیق  
 اول جی ایدر کجی من تعالی کجی ایدر ایدر  
 قیامت کجی مملکت و بر ستمه و جوق اولد و بر  
 ستمه جمله اولادی باه آدم اوغان نریه ایشدر  
 لریه دن کجی ایدر ایدر کجی کجی کجی

کا و غامبی آنکه فایز دکلر در غامبی و سوسه ایزد  
سپهر مؤمنانه لایمده که این دشمن طوینده و سوسه  
سنه او میوه **محمد علیه السلام** و جمله پیغمبران و ابی  
آدم علیه السلام و افریحید علیه السلام و ابو  
اکبیر انبیا و جوف پیغمبر کسید و صا غشیا الله  
تعالی بفرستد **محمد** علیه السلام **علی بن** و حضرت  
محمد علیه السلام جمله فضل و امی جمله استوار  
خبر بود و بنیم پیغمبر اولاد بودند اول کان پیغمبر  
زهری بر طایفه و کور شد در کماله و در کمال  
سوز کن محمد علیه السلام جمله آنکه و حجه و کور  
سرخ سرفی قیامت کن با قید **برای محمد**  
علیه السلام **محمد** بی جوف در مبارک و مؤمن صورت  
آنچه از قالی بر معینه اشارت اید و با جلیان

انشاء

انشاء و حیوا بحقد و طاشرا کاسیو  
حق رسولین در عهد **محمد** علیه السلام  
و بر کین مکتب قدس مبارکه و اید آمدن کور  
چگونگی و جبهی کور و حق تعالی اید بالذات  
سویسور و کور مشرک کور آنکه قرنی هم بر کسه  
دنیا و الله تعالی بی کور شد و سید کور و حق  
کور کور کور مؤمنان و جسد کور کور  
کور او کور کور یا کور کور کور کور کور کور  
آنچه کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور

علیه السلام و اولاده و در حق حضرت پیغمبر علیه  
السلام صورت در تکلیف انشاء خلیفه و عالیته  
و غیر بکر کور رضی الله تعالی عنین جمع و اید نوری  
اولشد و قائم و عبد الله و ابراهیم و غیر بکر کور  
رضی الله تعالی عنهم اجمعین و نوروی اولشد و فایده  
ورق و اول کور کور رضی الله عنین جمع اجمعین  
جمله پیغمبر دن اولشد را ابراهیم کور کور اول  
دن اولشد و جمله اولاد او کور وفات انشاء  
قائمه دن قرنی رضی الله عنینا ابی حضرت علیه رضی  
تعالی عنه و روح انشاء رحمت حسین رضی الله  
عنه با اید اولشد جمله قرینک افضل اید و  
سوال اللعان سول سید و **محمد** علیه و سوسه و  
سول و محمد و وفات او پیغمبر کور کور کور کور

بی

و حق کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
و کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
انشاء و اول کور کور کور کور کور کور کور کور  
کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور  
کرامات اولیا حقد و مبارک در حق سید و رحمت  
سین اید رضی الله تعالی عنه و مبارک افضل  
رسول علیه السلام کور کور کور کور کور کور کور  
و برمشد رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم  
وفات اید کور کور کور کور کور کور کور کور  
**محمد** رضی الله تعالی عنه و اید کور کور کور کور  
حضرت کور کور رضی الله عنه حضرت اید کور کور  
خلیفه اولشد و خرافه مقدس قرنی حفظه و حضرت  
رسول الله علیه السلام کور کور کور کور کور کور کور







كَرِيمًا وَكَمَلًا شَيْئًا دُونَ دِينٍ وَمِلَّةً دُونَ دِينٍ وَمِلَّةً بِرَدِّ  
 حَضْرَتِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَقَّ تَعَالَى دُونَ تَعَالَى  
 شَيْئًا دُونَ عِقَادِهِ سَعِيدًا سَعِيدًا عَمَّا لَمْ يَكُنْ لَمْ يَكُنْ  
 شَيْئًا دُونَ عِقَادِهِ بِنَاجِيٍّ وَنَعْمًا لِمَنْ يَتَقَرَّبُ  
 بِجَانِ إِيمَانٍ يَكْفِيهِ نَقْصِبِي لِأَنْ تَكُونِي فِي صِحَّةِ  
 إِيمَانٍ الْقَلْدِ عَلَى كَيْفِ إِيمَانِي فِي عَمَلٍ لَيْسَ لِلْقَدِيرِ  
 تَكْلِفٌ لَتَعْجَبِي فِي تَحْقِيقِ إِيمَانٍ بِرُكْنَيْهِ أَبَانَ لِحَابِلٍ وَأَكْبَرُ  
 لَيْسَ لَهُ رَيْبٌ وَأَعْتَقَادُ الْمَسْكَنِ لَمُؤَدِّي وَنَقْصِبِي  
 لَقَبِي فَاذْرُوكُنِّي سَلَامًا حَكَمٌ وَبُرُوقِي فِي عَمَلٍ فِي  
 أَمْرِ نِيَّانٍ بِإِيمَانٍ بِأَنْ تَكُونِي بِكُلِّ كَيْفٍ بِأَنْ تَكُونِي  
 إِلَهِي أَوْ لَوْ كُنْتُ كَيْفِي وَنَاقِيٍّ كَيْفِي مُؤْمِنٌ بِأَيْمَانِي  
 حَقَّقْتُ أَكْرَهَاتِي لِأَنْ تَكُونِي فِي عَمَلٍ الْقَارِي عَزَّ وَجَلَّ  
 بِأَنْ تَكُونِي كَمَا أَيْدِي تُؤَسِّرُ لَنْ تَكُونِي تَعَالَى تَعَالَى

شعير

شَيْئًا دُونَ دِينٍ وَمِلَّةً بِرَدِّ عَمَلٍ وَبِرَدِّ عَمَلِي  
 مَقُولًا رَيْبًا لِي بِأَنْ تَكُونِي حَقَّ تَعَالَى فِي عَمَلٍ لَيْسَ  
 التَّكْلِفِي بِأَلْفِظِ عَمَلٍ تَعَالَى قَوْلًا بِطَلْقِ كَرِيمٍ  
 تَكْلِفِي فِي عَمَلٍ حَقَّقْتُ بِإِيمَانِي فِي إِيمَانِي  
 دُونَ كَرِيمِي فِي عَمَلٍ حَقَّقْتُ كَرِيمًا تَعَالَى تَعَالَى  
 دِينِي بِأَيْمَانِي فِي إِيمَانِي وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَبِهِ ذِكْرًا بِعِبَادَتِي فِي عَمَلٍ حَقَّقْتُ تَعَالَى تَعَالَى  
 وَكَلِمِي بِأَيْمَانِي فِي إِيمَانِي وَنَقْصِبِي بِأَيْمَانِي  
 فِي عَمَلٍ حَقَّقْتُ عَمَلًا حَقَّقْتُ عَمَلًا حَقَّقْتُ  
 بِأَيْمَانِي فِي إِيمَانِي وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 حَقَّقْتُ بِعَمَلِي فِي إِيمَانِي وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 تَعَالَى عَمَلِي فِي إِيمَانِي وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 التَّكْلِفِي عَمَلِي فِي إِيمَانِي وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى

أَوْ بَعْدَهُ أَوْ بَعْدَهُ عَمَلًا عَلَيْهِمْ إِيمَانِي فِي  
 حَقِّ كَرِيمِي فِي عَمَلٍ حَقَّقْتُ تَعَالَى تَعَالَى  
 وَبِهِ ذِكْرًا بِعِبَادَتِي فِي عَمَلٍ حَقَّقْتُ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى

وصدقاتهم

وَصَدَقَاتِهِمْ وَطَاعَتِهِمْ وَإِذَا وَهَبُوا لَهُمْ فَعَلِمُوا وَسَيَّئِرِهِمْ  
 دُونَ دِينٍ وَمِلَّةً فَاذْرُوكُنِّي سَلَامًا حَكَمٌ وَبُرُوقِي  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى  
 وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى وَنَقْصِبِي لِمَنْ تَعَالَى





تَحْسِبُ أَنَّهُ سَنَ أَنْ مَالِيكَ وَعَيْلَتِكَ ذَوَالِ اسْمِهِ سَكَّ  
مَعْصِيَةً كَلَّتْ لَوْلَا كَيْفَ بَعْدَ نَوْمِ الْبَرِّ ذَوَالِ اسْمِهِ سَكَّ  
كَيْفَ بَعْدَ كَيْفَ بَعْدَ نَوْمِ الْبَرِّ ذَوَالِ اسْمِهِ سَكَّ  
أَسْئَلُكَ كَمَا جَعَلْتَ دَوْلَةَ كَيْفَ بَعْدَ نَوْمِ الْبَرِّ  
فِي بَعْضِ كَلَّتْ لَوْلَا كَيْفَ بَعْدَ نَوْمِ الْبَرِّ  
كَوْنِي أَنَّهُ نَعَالِي نَكَّ تَوْفِيقِهِ وَخَسَائِدِهِ أَوْلَادِهِ  
عَقْلُهُ حَقْدُهُ كَلَّتْ لَوْلَا كَيْفَ بَعْدَ نَوْمِ الْبَرِّ  
أَوْ تَوْافِقِهِ بِأَعْيُنِهِ سَمِيحًا مَا غَيْرِي كَلَّمَ لَنْ كَلَّمَ  
أَوْ تَرْبِي وَيَأْسُفِي وَيَأْسُفِي بِنُورِ كَلَّمَ لَنْ كَلَّمَ  
كَوْنِي كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ  
ذَوَالِ اسْمِهِ سَكَّ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ  
ذَوَالِ اسْمِهِ سَكَّ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ  
كَوْنِي كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ  
أَكَا كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ كَلَّمَ

أولم

أولم استعمله فضا ووضعي فوهة من  
أج فوردك ضرورين بونك ضرورين فوردك  
ديته وبعثه بصبيته ووضعي فوهة من  
فوردك ضرورين بونك ضرورين فوردك  
شادني كجج انك بيجون اوزون عمر اسك اولم  
وضس اوزوسه مانع اولم كيه اولم كيه اسه  
بسه جلهه بجهله وبيادن ضرورين فوردك  
فوردك وضرورين فوردك وانه تعالى ك  
لنو وكنه فوردك واولم كيه فوردك  
وضس اوزوسه مانع اولم كيه اولم كيه  
علا فوردك ووضس اوزوسه مانع اولم كيه  
فوردك وضرورين فوردك وانه تعالى ك  
فوردك وضرورين فوردك وانه تعالى ك

وكس له مرن وقلبه اعزبت حوفي وضروري فوردك  
ووضس اوزوسه مانع اولم كيه اولم كيه  
عارسه اذوب ذم فوردك وارذ اولان اوله دانيم  
تأمل انك في الفخار والحزن وديني قلب  
جفرت لي بزين صوره بالان فوردك وضروري  
مصيبتك فالتك من فوردك فوردك فوردك  
انك وضروري فوردك اولم كيه فوردك  
الله تعالى فان برئته اسدي وقرن فوردك  
ميسر اليه بارب ديهكم اليه اسميه وسكده كيه  
الله تعالى انك فوردك بونك فوردك فوردك  
ووضس اوزوسه مانع اولم كيه اولم كيه  
والله تعالى فوردك فوردك فوردك فوردك  
فوردك فوردك فوردك فوردك فوردك

وازعشه

وازعشه فوردك فوردك فوردك فوردك  
اعني فوردك فوردك فوردك فوردك  
بلور فوردك فوردك فوردك فوردك  
فوردك فوردك فوردك فوردك فوردك  
فوردك فوردك فوردك فوردك فوردك  
فوردك فوردك فوردك فوردك فوردك  
فوردك فوردك فوردك فوردك فوردك  
فوردك فوردك فوردك فوردك فوردك  
فوردك فوردك فوردك فوردك فوردك  
فوردك فوردك فوردك فوردك فوردك  
فوردك فوردك فوردك فوردك فوردك  
فوردك فوردك فوردك فوردك فوردك



ورسول الله صلى الله عليه وآله وسلم  
 صا في الدنيا **أفان الكفر** وهو كمن سئل عن قبيح  
 حذر أبه كذب برأسه كمن سئله ألماً ذاب الله  
 جميع جنان تبت قوا في كذب تكاثر واديسه كذا أول ما  
 ادوي يذما أول وواقي اوله لكحل اول وور وور  
 لدوي هم جارا وور واول حاله فلدوي نماز وور  
 بمن جاز وور ووجبه عادت وور كليه شهادت  
 كور سكه ناكه اول سوز دن صحیح ابو وور وور  
 كرا انكاري دني قومه در شمشل نوبه اليك ضمان  
 كور وور سلمان اولي اول وور تكرا كرا لا وور  
 اول وور اول وور اول وور اول وور اول وور  
 ذنبا اول اول وور اول وور اول وور اول وور  
 اول وور سكه وور اول وور اول وور اول وور

من

عن الكفر وور وور اول وور اول وور  
 احشام بوردع اول وور اول وور **الشم** اني نوذيك  
 من ان اشرك بك شيئا وانا اعلم واستغفر لك لا اعلم  
 انك انت عاقد العيوب ذنبا حضرت رسالندن وور  
 سلك الله تعالى عليه وسلم بواكلا وور وور  
 الله تعالى حضرت ذي كبريا على كذا وور  
 بوردع اول وور اول وور اول وور اول وور  
 ذنبا وور وور وور وور رسول الله صلى الله عليه  
 وور وور انك ان اشرك بك شيئا افعله وور وور  
 ليا لا افعله وور وور اني اني كذا وور وور  
 بوردع اول وور اول وور اول وور اول وور  
 ذنبا وور وور وور وور وور وور وور وور  
 جانندن وور وور كور وور اول وور وور وور

الله تعالى به والله تعالى ان كان لنسلك الله تعالى  
 انك مراد وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 سوز كور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور

دعش

وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور  
 وور وور وور وور وور وور وور وور

کافران و نورده بشد بر کسی برزدن آلتان حرام  
یا در شایه ملک عیقا داشته که در دین  
بر کسی دیکه الله تعالی اگر کجا جنتی و بر زمین  
است زمین دیکه با خود کرمین دیکه یا خود استیکه  
اگر بنی امر اولدیم فادیکه جنت کرمکه کرمین دیکه  
با خود استیکه بکا الله تعالی سندن او تر و جنت کرمین  
دین بن آنجور کرمین است زمین دیکه بوجهله کرمین  
دینش بر کسی امانت و زیبا آکیورد دیکه کرم در  
دینش بوقفیرک اکلدی اولدیکه سوزین به  
اشیا دیکه در تر یا آکیورد کرمه کرمین در بل جنت کرمین  
چوقا کینه با بانک زیاده سیکه و قه سانه فایرد بر  
کسه قبله اکیورد بر کسه بر عفر سدر دیکه کرم  
در دینش بوقفیرک اکلدی اولدیکه اولدیکه شیدیکه  
حاله

حاله شیده اکیورد دیکه کرمین اما اولدیکه کرمین  
قبله اکیورد کرمین سنسح اولدیکه قبله اولدیکه  
ظاهر بودر که کرمین کرمین بر کسی بر عالمه سوکسه ایمن  
الله بر سبب سزایک اولدیکه کرمین قور قور واردر  
بر کسی سزایک فانیتم کرمین کرمین دیکه کرمین  
دینش کرمین کرمین کرمین کرمین عیقا اولدیکه کرمین  
دینش کرمین کرمین کرمین کرمین سوز سوز سوز کرمین  
ایون سکه در دیکه با خود کرمین کرمین کرمین  
چوقا کرمین کرمین کرمین کرمین اولدیکه کرمین کرمین  
دینش بر کسی بن مؤمنین کرمین الله دیکه کرمین  
فادیر اولدیکه کرمین دینش بر کسی اولدیکه کرمین  
سند اولدیکه الله تعالی کرمین اولدیکه کرمین کرمین  
دینش بر عورت بیکه بر کرمین کرمین کرمین کرمین

دینش زنا در دیکه کرمین اولدیکه کرمین کرمین  
اولدیکه دینش بر کسی کرمین کرمین کرمین کرمین  
کافر اولدیکه دینش بوقفیرک اکلدی اولدیکه کرمین  
بعینه اولدیکه کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
ای و لای کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
تخفیف اولدیکه کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
مردودر که بر کسی بر کرمین کرمین کرمین کرمین  
کافر اولدیکه الله اولدیکه کرمین کرمین کرمین  
الله تعالی سندن کرمین کرمین کرمین کرمین  
اولدیکه کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
رضای بقتلر فایرد اولدیکه کرمین کرمین کرمین  
فایرد کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
و سندن

و سندن اولدیکه کرمین کرمین کرمین کرمین  
رضای بقتلر کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
عظمت کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
دینش کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
شکره کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
اختیار کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
بوقفیرک اکلدی کرمین کرمین کرمین کرمین  
کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
دینش کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
دینش کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
دینش کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین  
بر کسی بن او کرمین کرمین کرمین کرمین کرمین

بويله دين و بوسوزه انا تن کافر اولور و اگر انسه  
بکاجن خبر و برانکله بولورين ديسه کافر اولور  
ذيل چين عقيب بلن الحق الله تعالی بلور و انک بلور  
دوي بلور بركسه الله انرا جهلک ايسه بركسي ديج  
بن سينک الله انرا چاروکل ديلن بن صلاحه و سيقاه  
انرا کيهل بن ديسه علم کفر بن اخير اف ايتيشل بركيه  
تاز قیل ديسل اولور بکجا نماز قله قتي ايدرد ديسه  
کافر اولور د بدير بركسه الله تعالی کولدن بن بولور  
درد ديسه کافر اولور ذيل الله تعالی به مکان ايتيات  
ايتيش اولور الله تعالی مکان بربدر بركيه بركيه  
کس ذيل سنت سولور ديسل اولور ايتلن بن اگر  
سنت ايسه ديسه کافر اولور ديسل بركيه  
الله هر تک بدير بركيه بركيه بركيه بركيه

براي

براي بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
بوسوز بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
د بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
اولما دن ديسه کافر اولور د بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
صرا ايتدن ديلن کولدن د بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
بکدر حيات ايتلن ديسه اولما ايتيم رحمة الله کافر  
اولور د بيش بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
اوسه ان فقه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
و بن ديج ايتن ديسه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
بدي و کن ايتيه کور اولور ديسه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه

دما نر باه شاهسه عادل ديسه کافر اولور د بركيه  
بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
کورد بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
کافر اولور د بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
مخضر لکن بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
کفر سولسه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
کولسي بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
کافر اولور د بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
ديسه کافر اولور د بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
کافر اولور د بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
اولما دن ديسه کافر اولور د بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
اولما دن ديسه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
طوره دي ديسه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه

ايتن

ايتيشه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
قوله بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
لر بري بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
درد بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
باصل اول فطري بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
علا هر اولوي حيل حکمه مخالف اولانک حلال اولما نر  
ارد و ايتک کفر در ذرا بدي و سولور بركيه بركيه بركيه بركيه  
اسا بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
قرانک عظيم محاوره ولاخ اولاسنه استعمال کفر در  
د بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه  
ديسه کافر اولور د بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه بركيه



وَدَعَى وَصِيْبَةً وَوَلَدَهُ اللهُ تَعَالَى أَمْرًا بِكُلِّ رَجُلٍ  
أَشْكَرَ وَقَبِيحًا بِهِ فَالْمَرْءُ تَمَارُ لِرَبِّهِ قَبُولٌ وَتَالِيٌّ ذِكْرٌ  
لِرَبِّهِ وَبِرٌّ لِرَوِّهِ وَرَجُلٌ يَنْبَغِي وَبِحَجِّهِ لَأَنْ يَرَى بَيْتَهُ  
وَمَنْ عَنِ أَوْلَادِهِ بِمَالِهِ كَيْدًا وَكَيْدًا نَزَّ وَعَلِمَا  
بِحَلِيَّتِهِ حَاضِرًا أَوْلَادِهِ فِي **الْإِسْتِغْفَارِ** عَلَيْهِ وَعَلَانِ  
بِهِ أَوْلَادُهُ فَتَمْرًا سَبِيحَةً عَلَيْهِ لَمْ يَكُنْ كَيْدًا  
فَتَمْرًا سَبِيحَةً عَلَيْهِ فِي **الْإِسْتِغْفَارِ** حَمَامٌ مَجْلِسُهُ طَائِرٌ  
أَوْلَادُهُ أَكْبَارٌ حَمَامٌ يَنْبَغِي لَكِنَّ تَعَالَى بِهِ دَعَى وَكَرَاهِيَةً  
أَكْبَارًا بِهِ لَكِنَّ تَعَالَى لَيْسَ سَرِيحًا دَعَى وَكَرَاهِيَةً  
تَعَالَى بِهِ لَكِنَّ تَعَالَى وَتَمْرًا بِهِ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ سَبِيحًا  
بِهِ حَمَامٌ جَدِيدٌ دَعَى وَكَرَاهِيَةً وَسَبِيحًا أَكْبَارًا  
بِهِ سَرِيحًا بِهِ دَعَى وَكَرَاهِيَةً فَتَمْرًا سَبِيحَةً  
بِهِ يَأْتِي لَكِنَّ تَعَالَى لَيْسَ أَكْبَارًا سَبِيحًا بِهِ

رضي الله

دَعَى اللهُ تَعَالَى لِيَعْلَمَ دَعَى سَابِقًا وَمَسْتَجَابًا  
دَعَى اللهُ تَعَالَى فِي **الْمَسْتَجَابِ** أَسْمَاءُ لِيَعْلَمَ بِهِ  
أَوْلَادُهُ بِرَوِّهِ وَرَجُلٌ يَنْبَغِي لَأَنْ يَرَى بَيْتَهُ  
أَوْلَادُهُ بِرَوِّهِ وَرَجُلٌ يَنْبَغِي لَأَنْ يَرَى بَيْتَهُ  
وَبِالْجَلَّةِ هَرَبِيَّةٌ دَعَى سَابِقًا وَكَرَاهِيَةً  
كَرَاهِيَةً وَكَرَاهِيَةً بِأَقْبَسِهِ نَسَبَتْ بِهِ لَمْ يَكُنْ  
مَسْتَجَابًا تَبَتُّ دَعَى رَعَابِيَةً بِهِ لِيَعْلَمَ فِي **حَمَامَاتِ** وَ  
بِأَوْلَادِهِ سَابِقًا عَلَيْهِ وَأَقْبَسَهُ وَأَعْلَى أَوْلَادِهِ  
نَسَبَتْ بِهِ دَعَى لِيَعْلَمَ لِيَعْلَمَ بِهِ دَعَى فِي **حَمَامَاتِ**  
**الْأَوْلَادِ** وَرَجُلٌ يَنْبَغِي لَأَنْ يَرَى بَيْتَهُ  
عَنْبَسَهُ بِعَيْبِهِ لَمْ يَكُنْ سَابِقًا وَكَرَاهِيَةً  
دَعَى بِهِ دَعَى وَكَرَاهِيَةً فَتَمْرًا سَبِيحَةً  
فِي **حَمَامَاتِ** وَرَجُلٌ يَنْبَغِي لَأَنْ يَرَى بَيْتَهُ

فِي **حَمَامَاتِ** وَرَجُلٌ يَنْبَغِي لَأَنْ يَرَى بَيْتَهُ  
بِسَبَقِ دَعَى وَرَجُلٌ يَنْبَغِي لَأَنْ يَرَى بَيْتَهُ  
أَوْلَادُهُ فَتَمْرًا سَبِيحَةً عَلَيْهِ لَمْ يَكُنْ كَيْدًا  
فَتَمْرًا سَبِيحَةً عَلَيْهِ فِي **الْإِسْتِغْفَارِ** حَمَامٌ مَجْلِسُهُ طَائِرٌ  
أَوْلَادُهُ أَكْبَارٌ حَمَامٌ يَنْبَغِي لَكِنَّ تَعَالَى بِهِ دَعَى وَكَرَاهِيَةً  
أَكْبَارًا بِهِ لَكِنَّ تَعَالَى لَيْسَ سَرِيحًا دَعَى وَكَرَاهِيَةً  
تَعَالَى بِهِ لَكِنَّ تَعَالَى وَتَمْرًا بِهِ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ سَبِيحًا  
بِهِ حَمَامٌ جَدِيدٌ دَعَى وَكَرَاهِيَةً وَسَبِيحًا أَكْبَارًا  
بِهِ سَرِيحًا بِهِ دَعَى وَكَرَاهِيَةً فَتَمْرًا سَبِيحَةً  
بِهِ يَأْتِي لَكِنَّ تَعَالَى لَيْسَ أَكْبَارًا سَبِيحًا بِهِ

تَمْرًا

تَمْرًا سَبِيحَةً عَلَيْهِ لَمْ يَكُنْ كَيْدًا  
فَتَمْرًا سَبِيحَةً عَلَيْهِ فِي **الْإِسْتِغْفَارِ** حَمَامٌ مَجْلِسُهُ طَائِرٌ  
أَوْلَادُهُ أَكْبَارٌ حَمَامٌ يَنْبَغِي لَكِنَّ تَعَالَى بِهِ دَعَى وَكَرَاهِيَةً  
أَكْبَارًا بِهِ لَكِنَّ تَعَالَى لَيْسَ سَرِيحًا دَعَى وَكَرَاهِيَةً  
تَعَالَى بِهِ لَكِنَّ تَعَالَى وَتَمْرًا بِهِ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ سَبِيحًا  
بِهِ حَمَامٌ جَدِيدٌ دَعَى وَكَرَاهِيَةً وَسَبِيحًا أَكْبَارًا  
بِهِ سَرِيحًا بِهِ دَعَى وَكَرَاهِيَةً فَتَمْرًا سَبِيحَةً  
بِهِ يَأْتِي لَكِنَّ تَعَالَى لَيْسَ أَكْبَارًا سَبِيحًا بِهِ

من الشيطان الرجيم يوسوس حشره ان يردنا ويغير  
وسيعات عشره به صباحه واكبه بن صبح  
مداوست بره لرا دجه اون كره لا اله الا الله وحده  
لا شريك له له الملك وله الحمد يحيي ويميت وهو حي  
الذي لا يموت يدبر الخبر وهو على كل شيء قدير ديه  
**في السؤل** ومسوا لمدوسا به الحصر ما فان  
قد قره وايدست قنانه واوقودن فالقدرة في  
قران اوغنه لبسلكه ونفسه وصدريه نقتنه  
بسلكه **في الدعاء** ودعا لرب الله تعالى به تعالىه  
ورسوليه صلوات الله بسلكه وجهه مؤمنه  
اكثر الدين واوساد لربن وفر والشركي انيلوب  
بشقه اكثر نصرة الله واحفا به به كراهه تعالىه  
نصرة الله وتدل للمرايوب دينه امته اذ يارب

اخيلو

اغلبه حق تعالى ان اسقامت وعفوانت ورحمتنا  
وتوفيق استبرك ذوال بانه خوف يدوب دالم حسن  
استبرك بغير اياكم ووزن دايه شكايه لرا **والاولاد**  
**والان فاج** اولاد ربه واز واجربه دايه علم الوب  
ضبطا به لرا عود لربن نصرة كوست منبر وانحرم  
اوبه كونه رصيل ودكونه وحمامه واجنيه كعبانه  
وايته سبه كونه ميل امور عظامه عوت سورته  
او عيل ندم بمرتل ومعاشه كاهاموا قوت به  
حسن معاشرت اربوب بعق نقتنر لربه اعان عين  
به كمصنيت دكل ايسه اركن اوغنه عظيم ايزم  
قفان ونقته وفوشن كيون ميل الله ربه ايقانه  
حنا بعقير يدي باشده اوغان ندي وقرن ربي تان  
بشله لرايون باشنه كرحك فلن كرسه دو كمر

**في التلويح** ودعي شاكر دبرن اوغله عيكي تويت و  
صنعه ايه كر **في الاستغفار** وداعيم استغفار اوردن  
اولا دلربن الحمد لله على التوفيق واستغفر الله من  
كل تقصير جوف اول **وصايا المصطفى** **السنه**  
ودعي اطمانه وصبره ولدركه مرتب سنه ايجق  
عينا دمه كل احزان سورة اخلاص اوغنه نكبر  
ايه كر ودعي الكسرة عتي على منكرات الموت كر كنه  
ايه كرود عتي خالي حصر تيك دمحن ذكر ايه كر دايه  
متعلق آيات و اخبار و اتان ذكر ايه كر ودعي كليه ثاب  
تلقين ايه كر ايزم لا اله الا الله محمد رسول الله اشهد  
ان لا اله الا الله وحده لا شريك له واشهد ان محمدا  
عبده ورسوله ديره دي **استغفر الله** نوحه  
ديود نصركه اريوا سوز سوز ايزم كراهه تلفيت

ابرار

ايه كوسولن سم اولدي كا فديو دعي ذكرا به لربه  
اعلى و باشي فان عي و قلوبن و قال سبق قلوبن  
يولقي ويبو فلان عتي و طرقت كيمي ذيرا بونكر اللكن  
سهك ايدن و مكن اولورسه غسل اذون لرا اولان  
ايدست لدرن كراهه انازه عتبه ادمون كر و عي قبلن  
يكاد فلكه و صاع جايه بالون كسوره كيس اوغله  
حلي ترنه باي عوزك اوغان فومس حرم و قن  
ايدست اهران هاجين هاجين اولان قبله ليه وجهه  
ايدوب و صبر لرا همچون سادست من سينا اذنا جاست  
ديبلر دم و صحن ولده براسكون به محو رقيوب طرايه  
دورا لورون كر و عتي باليشكره بايديك **في حيات**  
**السنه الصلوة** و في اقرم اولان بوعال كسيلا و سرك  
اوچيون لجه استغفار ايه اكي فقير صالح كيشي بوله اصل

طمع وليه لروحيه كان مستقيدا ولا تدن اومه  
اولاد لولدي شهابه اليه اوجدن عوي كيه  
اوليه اول اوجيونا حجه حسابا به فاج اولت  
تانه دورته حجه بين باير عليك اولعدن تانين ليحيا  
ايچون سكا ويزدويه اولدي اليه اوليا قبول ليدويه  
لجه قبول ايچون سكا عليه كنده يكي اولدش بايون  
اول دج لطف ايچون سكا خياريه اول قهرمان ايچون  
باير عليك اسما لطف ايچون سكا ويزدويه اولدي  
اليه اول قبول ايدم ديه كندون ملكها يدون بايون  
صك لطف ايچون سكا اولدي اولدي اولدي اولدي  
اولد اولد اولد اولد اولد اولد اولد اولد اولد  
جاي اولدي اولدي اولدي اولدي اولدي اولدي اولدي  
اولد اولد اولد اولد اولد اولد اولد اولد اولد

دور

دور اولد لروحيه حسابا به لروحيه تانين ايچون  
ليشون بجه دوره بجه حسابا به لروحيه تانين  
**اسما لطف** وركونه وفضيله وفضل وفضل  
اسما لطف دورته تمام اوليچون براج دورته  
صوم ايچون ايدي لروحيه دور قلس زكوة ايچون  
دورته دور قلس قران ايچون وفضل وركونه ايچون  
ويچ دور حنون عباد ايچون ايدي تانين صك  
لجه دور قهرمان اولد اولد لطف ايچون سكا  
ولي اقرام اولد اولد لطف ايچون سكا  
دج ايچون لطف سكا ايچون لطف ايچون سكا  
لجه دور تانين وحق بائشده **في حشر القدر** واولد  
صك لطف ايچون سكا اولد اولد اولد اولد  
برس لطف ايچون سكا اولد اولد اولد اولد

لجه دور لروحيه فائق ديور بوجي اصل اولد اولد  
دركي بوجي اولد اولد بوجي اولد اولد اولد  
دن صك اولد لطف ايچون سكا اولد اولد اولد  
كج اولد لطف ايچون سكا اولد اولد اولد  
اولد اولد اولد اولد اولد اولد اولد اولد  
لطف ايچون سكا اولد اولد اولد اولد  
سابق اولد لطف ايچون سكا اولد اولد اولد  
ايدي لروحيه لطف ايچون سكا اولد اولد اولد  
اسلوب ايچون سكا اولد اولد اولد اولد  
برج صوم ايچون سكا اولد اولد اولد اولد  
سك اولد اولد اولد اولد اولد اولد اولد  
ايدي لروحيه دور اولد اولد اولد اولد  
خط قهرمان صوم ايچون سكا اولد اولد اولد

كافور

كافور قار اولد لطف ايچون سكا اولد اولد  
بويته و صوم ايچون سكا اولد اولد اولد  
صا در لطف ايچون سكا اولد اولد اولد  
ايدي دور حنون ايچون سكا اولد اولد  
بوز كج حاض اولد لطف ايچون سكا اولد  
تازمه طوند جماعت ايچون سكا اولد  
اولد اولد اولد اولد اولد اولد اولد  
صفا به لروحيه لطف ايچون سكا اولد  
**دق لطف** وركونه وفضل وفضل وفضل  
قهرمان لروحيه لطف ايچون سكا اولد  
قهرمان لروحيه لطف ايچون سكا اولد  
بوم لطف ايچون سكا اولد اولد اولد  
اغز لطف ايچون سكا اولد اولد اولد

الشيطان ومن عند القبر كرج بولع من حين ذهاب  
ايح **قوله** وحصله قلوب قوم سليمان فوجوه  
طبارق اوزن قوليل اذن صحن جفوري يولدون  
اورح كجا به كبر قرينك بولسك اميل دفت  
فارح اويجق بزستي صوا ووزمه ذكر باثيمان  
لبشلي اوق جانينه واريجه **وذكر في بيان الدعاء**  
**بملائكة** واخوانك بري قبره بانين طوره بوفت  
ديه اللهم جاني الارض من جنبيه وسود روحنا  
ولقمنا منك صنواقا وبريتي دجاي ابا القويانا  
البيد لاجعون اللهم نزل بك وانت خير من اول  
جاني الارض عن جنبيه وافتم ابوا لستنا بروحه  
واقبله منك بقبول حسن وثبت عبدك لستنا بظنقه  
وذي برشي بوفنا بئ اللهم هذا وانت اعلم به سينا  
ولا

ولا تعاله الاخير وقد اجلسته لبت له اللهم  
فثبت بالقول الثابت في الآخرة فاثبت في الحيوة  
الدنيا اللهم ارحمه والعهده نبيه عمرا عليه السلام  
والسلام ولا تضلنا بعد ولا تحزننا امره ورحمته  
خاطرنا ولشركه ديل كرفا يتركنا يمون مغفرت طلب  
ايوب والمهدون تميمت استك في بيان **قوله** **على القبر**  
ويومئذ صنفه قران او هبنا ورت لسورة بقرتك  
اولئك واحزينك او قيدر تبارك ويدي كره اخبر  
واقبحه ومعوذتين وكما راونا بريح اجلسوا  
الكربي وسورة يس وسورة بقر بالتمام او قيدر  
وايديه ايه كراو قودوع قران عظيمك ثواب  
بوسيته بانشدك ديون **بيان هاتاه الصوم باليمن**  
فراوت ودعا تمام اولد ديصير لغفنا برك اولد في

فادن نور التمش اقيه يك التمش التمش فقده وير  
بوحقيرك لكاهه صومين نيت ايه في بيان **التقوى**  
**على القبر** بوجه ان صحن طامعه كرا بيا لستنا  
اخوانك فانه بوزم مقابله سيبه كجوب ابق اوزد  
جميع خاطر ائليه ديه كرا بالحد من مزيم افج دفعه بويله  
ديه اذن صنفه ايه اذكر لغفنا لستنا بخرجه عليه  
من الدنيا الشفاعة ان لا اله الا الله وان محمدا  
رسوله وان الجنة حق والشارق وان الشفاعة  
أمة لا ريب فيها وان الله يبعث من في القبور  
رضيت بالله ديا ويا ايلان درديتا وبعجده عليه  
المسوة والكتن فرينكا في القرآن اما ما ويا الكمية  
تيله والمؤذين اخوانا فبقى وديك الله لا اله الا  
هو وهو رب العرش العظيم واقدن صنفه بوني ديه  
ايح

ايح كرم بالحد فل ربي الله ودينه الاياد بوجوه  
عليه الصلوة لغفنا ايوب بولغيت يري بايجه بايجه  
تاي ايه معنين فكل اوردك تيز او قير كيميه  
واذن صنفه ايه ديب لا كرا قران وانت خيرا  
ربين وذي رجوع ايوب كيه في بيان **مكروهات**  
**القبر** ومنه ويا اوزد ربه بجه بيسر ويا ادر فور سيد  
ويكلمك وبلايتم واحنه بوجين تراوزجه طاش  
ديك بلوجه اووبد عايه تذكر والستنا بوجوه  
قريم بعليق او لورسه فقرا ايه تراوزجه طبارك  
دلكله كروي في بركي ورتكوا ايه كرت برتر قدر  
مر نفع اوله اجوبنا بجرودن بايملد في بيان **مكروهات**  
**اقبل المسببه** ومنه ويا ايه وذي اهلته قاو لايته  
واقربا ايه وصيبته اولدركه اوزد ربه صانع غير

إفراطه مدح عمير الدم كوندك وبإيدي سينده  
وإفراطه وبإيديه طعام بشير وبصياقت إقبيل  
زوجه بجون صدقه من حسان ليد الله تعالى ليقول  
إله أليه فادرا ولترسه تكذب وباعن وصورن  
وصوغا لدن وشيه فادرا ولورسه أزدن وجوبند  
فقبول الله أيمون ويرعترقوا بن بوخفين وبعن كر  
وذلك بيه با غشيليكرو دعا ليزن أكرهان أو ندب  
كتمير في وصايا الأبناء ودرج أيشامه وصيبتهم  
أولادك ذا كتميدا ولوب مدرسيه وارمير في حق  
عسكرو بوسيه ساد زيسا تيمير وفاضي ولبت  
قبوسيه اختي از لريا ليه وارمير الله تعالى به نوكل  
إبه لركم نافي خصبله ونسرتنه وعما صالمه و  
لقوا به شعول ولا لرحا لدن سوق اوليا ذلك  
تجيد

بجيد كسندنا مال وبعث منضيب من ذرو من بتوا لله  
بجيد لم ترحا و برزقه من حيث لا يحتسب ومن  
سوق على الله من حسبه ايقن دائم بأمل الله وقيل  
وا لله أكله بالصلوات واليه الرجوع والاب والحمد لله  
على القام وعلى سوله أفضل الشان وععلى الله وصيه  
اتجهن بنت الرنا لزلن وصيبت فامير في الأستخيار  
أيق بولينه أو ترده فرك صكر دبرين طباكه لا تر كره  
فايزله سلك سنسد سيلن ولي طباش مكان ولقو حطبه  
صوبله يوسف ايدد صكر كره حطاست دبرك فلابرني جوق  
بوشفق ولا إله أولسه طباشه سلبك بيمر صوبله  
يوسف لأدرك رصاغ اليله سلبك با يوسف مكره ورك  
اليله لركد كرك ليه با طوار ترسبه ويا أكره با طوار  
بجيد نسسه إبه سلبك مكر مهدد قبله فرعو ورتن

وبأردن ويرمك ويا كونه ويا إيه قرعوا ووزوق  
مكر وهدا لستان وصادق برقع بوزين ويركده أكي  
فولكرين ذوسكر بيه بله يوسف باشك دمير بلو كركت  
ببرو لكته برقع سسخ آتاك واقبل برقع طوبق ليه  
يوسف سنسدبا ولكره اوج كره الكرين بلكرينه ولبت  
يوسف أولن بيسه ليله لعتيم ولكره بيه على دين لا  
سند وديك وسويك لستعال آتاك وانزله اوج كره  
صوبو برقع وكبد سي الكورن ادايس كسيوب اول  
شد دمق قولانجه باشك ان اتق صوبله سسخ آتاك  
وتر سجده لقي بر مقارين هار لقي وهر روق برقع  
كره يوسف وباشنه قبليو سسخ آتاك ولين ابدسه  
ببت ايك صاغند با شلق النديك باشلق والكزين  
واقبل برقع بر مقارين باشلق بوجه سنسد

مكر وهدا رصاغ اليله سكرمك اوجردن ارق يوسف  
كولش اخيش صوبله ابدست المصوي بوزينه برق  
أورمق كبد سي بوزنك وككدن وار ديدن جفن نجاست  
وفايل وكوده دن جفن فان واربك وصار بوسنيدن  
يوسف لادرا اولان برون جفون كنهه واقرب طلوع  
فوصق اكر بلغم دكليه ولباشيا ريق وطا بتوبا وبق  
اكر طين روق تيمير البقره دوسجك اولورسه ودلو  
أولق ووق عمق وسو حوش اولق مما افجده قتب  
كولك وجبلقه عو سبه فر جيق بوجه ابدست  
بوزر عسلك فر ضلعي بركه اغز نه صوبو برقع  
بوزينه صوبو برقع برقع جمله بدني يوسف عسلك  
نسند في اولن ابدست لقي ببت ايك كوده سيند  
نجاست وارسه اول ابي يوسف كوده سيني اوج كره  
مكر وهدا

يوحى في صياح او مزنيه صكره صولن مودحي باغينه  
 وسائر اعصابه وذكرك غسال من حيلدي شوقه  
 من جفن اوين اكن اولسون اولسون ذكرك  
 سنت اولدوغي بز عورتك في جنك اجينه كرمك  
 اتال اولان سن اجيننه غسل لاذر اولون اولون  
 قاله فده وذكرك با طونونه مني يا مدي بولوق ذكر  
 وجداه صولوق اولان دويغي وفتنه اكر اولوق  
 نعلانه ذكره جركت اولده دكليه حبين كيك ونيما  
 كيك نماز اطفنه اولان فضايله كفا شرط ديرلر  
 نماز اولون كين عودن اولون ارك عودن كوكيب  
 التندن دوزما نيته دكدن جاريدنك دجي اولدو  
 ار تعلق اولده مودقن دجي عودن خره عودنك  
 هر مودن اولون اولون اولون اولون اولون اولون

ذكرك صياح دجي عورتك اولونك كرك فوجفون او  
 اولوسه تنهاده اولورسه ده وقه كوكه اولورسه  
 ونيت كادرمآ ذه شروع اولجه شوقتك فطينه  
 ديه مودن ايسه سنينه ديه سنت ايسه نالجه نيت  
 اولم نماز ديك بجا ايامه اولرسه ادم سوا ايامه  
 ديك لادرد نيت قيله قصدا ككدر ديلبه ديك  
 لادرد ككدر ديدرسه صدر ديب يوقد زينه ايتاح  
 ككدر نيك راس كسيمه وظيفه بوزلك ووقندن  
 قلق و كوده سن و هفتا ن و اهدن صلور و غف  
 والنني دكدي بري بجا سندن پاك انك ايت لفق  
 صولون ايسه ادمسه فادرا اولسه ولا مودن كرمك  
 مودن اركه ديو قوشه نيت ايليه اولونك ائه  
 اكبر ديك نمازك اجينه اولان فضل كرك اولون

اكان اولون طور من فادرا ايسه بركيت فزان اولون  
 اكي ديكين بوزلوق وهر بركينه اكبر سچود  
 هر ديكينه نمازك اجين اولون سچيات و هياض  
 قد نمازك واجيد فاجده اولون اكي وكي ديكينه  
 برسونه و يا اولون ايت يا اولون ايت له اولون  
 قدر اولون فاجينه قوشن اكي وكي ديكينه قوشن  
 اجين اقبين انك اكي سچيه بربنك اولدجه انك  
 وركوعه و سچوده وركوعه فالفوب صلور ايدن  
 سچان الله ديك قدا كانه درت باوج و كويت  
 اولان نماز اولده اكي ديكين فليدين صكنه سچيا اولون  
 مدرا اولون سچيات اولون اولورسه نماز اجينه  
 وركون و بركه شونت اولون بركه سلام و بركه  
 نماز اجينه و بركه بركه اويله نماز ايك با ايكين

نمازك فزندن فزان كرك اولون و ايتاح و ايتاح  
 و صياح و صندرين ايام اولورسه فزان اولون  
 يا لكر اولورسه مخبر ديكينه قيلن نالجه اولون  
 مخبر نمازك سنن ايتاح سچيزن الكرين فادرا  
 فوجي بوسندرك عودت سچيك سچانك اولون  
 اعوذ بسمله اولون بواوجن كرك اولون هر نمازده  
 بسمله هر فاجه اولون اولون اولون اولون اولون  
 سچانك ايلها عودن فوج اولون اولون ايتاح سچيك  
 اولون اولون فيامده صياح ان سول اولون اولون  
 شوب كوكي ايتنه فوج ارسه كوكينه فوج عودت  
 ايسه با جدي سچين ديك فاجه اولون اولون اولون  
 ايامه نمازك ايكين صكره ركوعه ايكين و سچيه ايكين  
 و سچين دن قاله ايه اكبر ديك اولون اولون

سبحان العليين بك دعوته الذين دبروا وسينته  
ثوب بر مقلدين اجويد بالين وارقه سين دوز ايامك  
ذكوعه بايشن فالدره قوه سمع الله ليدعوه دعت  
ايامه ديتا لك لعل ديتك ايامه اويديسه ايجين جمع  
اتك بالكو فترسه حجه ده الكين و بوزين ايجين بديت  
ذريه حجه ده الكين بزمقلدين بري بريه ذريه ملك فقل  
نن اوليو فاذرين حجاب قولدين برون فالدره قوه اكران  
عورت ايسه قارتن اويقلدينه باليشدوس قولدين  
بر ذريه حجاب دوزين الكين اولقلدي و ذريه  
ثوب بر مقلدي كندو حاليه اولق حجاب اوقعه اولو  
دفع صول ابي و ذريه اولو صناع اياجن بديت ايسه  
عورت ايسه كبا ايقدين صناع جاندين حير و ب صون  
دري و ذريه اولو جمع ايامك ايجين حجاب ايامك  
صلا

صلوات دعاسن اول صافته سلام و برو ب  
سكع صوليكه سلم و بريك نمازك مكره كذا نمازك  
ايجين بويقن الكوب بالين فقنا نيه لا كود مسندن  
بريشي او بيق حجه برون طاش ايدمك ضرور  
بر ماغن جملتيق ان بوزنه فوق بعدش فوزين  
عدرسن برون با ايجين بريين فاسيق اولو لوزين  
كويبا كجه كان وانه مدون فقنا بيه فلي ادر  
بوزنه فرسوق اولو فرسوق امامونه وقدره  
فرسوق مكره حجاب ايامك اوسنه با اوسنه اقسنا  
حيوان صورتي اولو كريك ايامك فقنا ان كجه ايامك  
قولدين اولو غرين جبر حق ايجي و ايسه اولو  
ترمي ايجين كرين ذريه كسي و ترمي ذريه بون  
ناشي بيه فلي ذليل ايجون دكل ايسه حجه ده و صلا

ايجي ايجي ايجي بزمقلدين قبلن الك صلا ايدون  
فالكو ذريه ايامه اولو ايجي اجم بوز ايجين  
قوه فرسوق ايق بزمه سن حاسه فرسوق  
عورت ايسه بر طول و بيشته بشقه نماز فلي ابي ابي  
و ايسه نقاشا سبي اولو نماز فلي حجه دن طاق  
دفع بوزين الكين اولو فالدره حجه ده  
اياجن فالدره اوجرمك ايامك او كروي ذكوعه  
اتك بايشن او كروي فالدره حجه ده ايجين الكين  
بوز لرون اولو بري فوق عدرسن بري با بزلوان  
طاش بوز فالقن عدرسن نماز ايجي الكين طيفوف  
سلك برسون الكين ايجين كعين اولو اوق  
اوسنيدن اولو بري بوزنه برسور بكم را اولو  
فرضه ايجين كعين اولو اوق اولو اوق غل

ايج ايت ياد جباري اولو ايق اولو طودون  
عصا به ياد يوان صيمو عدرسن ذكوعه ايامك و يا  
فالدره الكين بوز نماز فلي ايجي و قولدي  
ايقه فلي عدرسن اولو كدين اوجرمك اجباي اولو  
بزمه سن بي ترك ايك ايجي و بيشه بري حجه  
صديق ايامك ايامك بالكو طول و اما ايقدي حجه ده  
دحجه حجاب اولو ايسه مكره و كجد ايام حجاب ايجين  
فلي عدرسن ايام بالكو اجمه طوب جمل جماعت  
يكسكن اولو اما بيجين جماعت ايامه ايسه مكره اولو  
بسيله و ايامي جهره ديت ذكوعه ايامك فاني تمام  
اتك ايتقا ايامك مستروعه اولو ان اذكار ايتقال  
تمام اولو ذكوعه صكون ديت ذكوعه و سجودك استيجون  
بايشن فالدره قد بصره ديت كا و صافته و يا صوليكه

أكلت برأيا أودع طوري عند سوس برسنه فوق  
**عما زك مفصل** لما زك فلو زك سوس سوبك فو لك  
كذروا يشرك قد آما عجز في غير صلبه والله  
يله بوز لوز أو أمك صوتك أعلق الأرمصينك ولا  
أعز بدنا أبعه جنت ولا جنت أكده أبعه ضرور  
بورعز بن أجليك ضرور لئلا صا فر جنتك بالسن لسان  
طرح أوجك برين فاشق هر برنده أن فالذرة غله  
بركته أبعي لأضله طورد وحق برعي ذمت أبا غيبه  
أوج مع ذمتك برده إمام أوكيه جنت ضرور لئلا  
أبعي صفك بوزمك برندن صيده ده أبعي ما غر فالذرة  
برعز بوز لوز برأيا برعز برق إمامه أوبده بأاد  
ذمة طورد بوز برين قبل دن أوبق صدر أبا سنك  
عز به فتم أبعك مصفون أوق بلك بلك صوا جنت

معني

معني بوز لعلها برأيا فليكن وفق سلام الفاضله  
سلام بوزمك ما أبا جنت صوب سوبله ساد وبر  
فاسدا ولما زك حجة سبولاذ فو لوز حجات **استفاد**  
الحجات لله والفتيات والفتيات السلام عليك  
أبنا النبي وزمة الله وبر كانه السادة عليك  
وعلى عبا والله المسالمين أشهدان لأله الله  
وأشهد أن محمدا عبده ورسوله دعا وصلواتكم  
صلى على محمد وعلى آله وصحبه كما صليت على إبراهيم وعلي آل  
إبراهيم أنك حميد مجدنا اللهم بارك على محمد وعلى آل  
محمد كما باركت على إبراهيم وعلي آل إبراهيم أنك حميد  
مجيد **تبارك وتعالى** سمعان اللهم وبارك  
اسمك وتعالى جنتك لاله غيبك **قوت** اللهم  
أنا نستعينك ونستغيبك ونستعيرك ونؤمرك

٤٤

ونوبنا إليك ونوكل عليك ونسبي عليك اللهم كله  
لشرك ولا تكفره وتعلم وتوكل من يعجزك اللهم  
أبناك بعد ذلك فصلي وتسجد وأليك تسبي وتحمده  
جور حنك وتحسني عذابك إن عذابك بالبحران يحق  
اللهم هدي فبين صدي وطا في فبين غابيت ووزني  
فبين توليت وبارك في فيما نصبت وفي سرتا نصبت  
أنك تقضي ولا تضفي عليك وأنه لا يذلمن واليت ولا  
يعز من عاديت تبارك ربنا ونعاليت استغفرك وأن  
ليدك اللهم إني أعوذ برضايك من سخطك وبمعافاتك  
من عقوبتك لا اخصيئنا عليك أنت كما أنت على  
نفسك **سبحان** عزمنا فوجه وإير الخرم قل يا أيها الكافر  
وقد أنا خلد من معرفت بين سبحان الله والحمد لله ولا  
اله إلا الله وحده والله أكبر ولا حول ولا قوة إلا بالله

العبي

العبي العقبم اللهم سئل علي محمد وعلي آل محمد وسلم  
اللهم اشقرب لي ولوالدي وجميع المؤمنين والمؤمنات  
الأصهار منهم بالآخرة اللهم أعمل بنا ووالدينا ووالدينا  
في الدين والدنيا والآخرة ما أنت له أهل ولا تصل بنا إليه  
بإذنك ما أنت له أهل أنك أنت عفو رحيم **أحار** صبح  
والنفا حصيدا قل أوج كوند الكزب أن كوند فلانك  
أقله صد بزهده وفين كسوره غسل ابوب  
عماز فلق كركه أوج طومون كركه الكزب فون كوند  
أرضنا أوج كوندنا أكسبه كسبه حيفن صا لوب بوز  
فليسه فضا البر غسل لا زير وعل والأراج كوندنا صون  
كسبه فضا بوقد غسل البوت وقت تازن فله أون  
كون تمام اولدقه كسبه وكسبه غسل ابوب  
تازن فله **فطلس** فون كوند أوجي غسل البوت تازن فله

٤٥



كسره صين و نفا س و لمر نه هره نه دن لو هان  
 كور سه صان حله در صاري و لسون بولون بال  
 سون صفتا دن و نفا نفا سك فرقي بچيد  
 نراكي بون فان كك كسره صان و نفا سك ارب  
 اوج صولسه صكه زوره اچيد فان ككسه اوجي  
 قضا ايلك كك كسره كوروشل اناك كك انا نين  
 اول ككسه كور اوج كوند صكه اولسه غسل اوجي  
 نمازين فله كور اربه جان ايمه عاد في نجه نفا س  
 دچي بولور اكر عاد نين ككسه كور اوجي بون باجي  
 اكسه ككسه عر حيدر اكر اوج كور نماه اولدنه  
 صكه ككسيو صكه ككسه عاد سوز اوجي بون حنين  
 اولد اول كوند نما اوج نفا سك فرقي  
 دچي صفتا دن كچيد و مسانق اركه بر حار و عثمان

صكه ككسه نيه اسان اركه اوج اولد نفا  
 لادردن و كور ايمه بري اجه و عثمان صكه فانت  
 ككسه اول كور نيه و اچيد اكر اچيد دن صكه ده  
 كور سه و بچيد بوعورت فان كور سه نما دن و  
 اوجون و از ككاه و اكر اوج كور اولد نفا ككسه  
 نما دن اجه و نفا سكه دن كور سه نما دن اجه  
 دن فله اوج كوند كك بوليه ايمه غسل لادردن  
 يا كور اجه است كتابت اوج كوند صكه ككسه كور  
 نما دن اجه و نفا سكه دن كور سه نما دن اوجي  
 فله كور سه نما دن و از نجه بولور اوجي اوجي  
 و از نجه اوج صكه غسل اوج نما دن فله فان اوج  
 نفا سكه دچي كك بولور اركه هر ككسه اجه غسل  
 لادردن كور سه ده كور سه نما اوجون اكر ايمه

صكه

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على  
 سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين **و بعد** اوج اوج  
 بولور اكا اوج اولد نفا كك نفا نفا نفا و نما  
 خلفت اوج و لانس انا ايمه دن ديو بوم سوز  
 بعين مفسر كچيد دن ديو بون بوعورت دن ككاه  
 نفس امارت اوجي حنين و اشي بر نما دن اوجي  
 ديو بر نما دن ديو بولور و بعين مفسر اوجي بولور  
 نفس امارت اوجي حنين و اشي بر نما دن اوجي  
 بر سوز اوجي بر نما دن ديو بولور اوجي  
 دچي كك نفا نفا نفا لادردن دن نفا نفا نفا  
 بولور اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي  
 لوه كك و هر كك ديو سه كور سه نما دن و كك اوج  
 ديو سه نما دن مژهد اوجي اوجي اوجي اوجي

بر عزم دن ككسه نيت اوجي اوجي اوجي اوجي  
 صكه كك بون فان ككسه اول اوج اولد اولد نفا نيه  
 صكه صفتا اوج اوج ديو سه نفا نفا نفا اوجي  
 اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي  
 اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي  
 كور با اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي  
 ككسه ككسه اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي  
 ديو سه نفا نفا نفا اوجي اوجي اوجي اوجي  
 ككسه اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي اوجي  
 فاني كچيد نما نفا نفا اوجي اوجي اوجي اوجي  
 لادردن ككاه و الله اعلم بالبين واليه المرجع والمآب  
**هذا رساله روي انا دن رحمة الله**  
 عليه السلام

وصفا نده نظریه و شای بود در کمال صفتنامه  
و نقصان صفتنامه بناید و یو بخیر این بر ذات  
دلی بود در بگذرد حق تعالی به کمال صفتنامه  
ابراین و نقصان صفتنامه از روی بر این بگفت  
یو بخیر این بر ذات دلی یوق ابی یون بلیمیه یو صید  
تیم یعنی بر لک مرمن دکلد در **ب** امری بود که  
بارزید و غرض آن مقصود نکری تعالی بلک او لیج  
فر مؤمن و مؤمنه واجبند که بلکه ترین عین در که  
نکری تعالی بلکه حق مرتبه یعنی ناقصه مطایف  
تا جبه و صحیح بیله و آنگیزه ناگه آنجه بود  
اول صفتنامه برینه کو نبیا اول خدیجی ادا ایستاد  
و نکری تعالی بلکه مراد ذاتی بلک دکلد در بر  
ذات شربت عقل از مر آره و فطریق آنگویب

بیله من

بیله من بلکه جمع صفتنامه بلکه صفتنامه  
در بود در در دومی صفات نبویه در و بر در  
صفات سلویه در **ص** صفات نبویه **س** صفتنامه  
آنکه نکری تعالی ذات شرفنامه تا بتدر کمال  
صفتنامه در هر در صفتنامه دن اوله دکلد و دکور  
دلی دکلد در ذوالکله و لغز در بر برد جمله س کرد  
بر بر **ح** در زمین در بلکه نکری تعالی در یعنی  
و ایما درین را اولگه در حسته کله در بر بر لکن در یکی  
از نهد بلیدر اعر او غارین در یکی یکی آنکه فائیه  
و صائیه و یکله و امیکله دکلد کله کاندن و میکن  
و ایچکن در بر بر یعنی عمل در زمین بلکه نکری  
تعالی عکله در حق نبویه بلورد کلد کلاه اولدوی  
در بر ده اولغوی حکر لوری و ایسکان بری کمدن

کوه که کلنری و کله شاری و کله جگری هب بلوری  
دنیایک و لکن ناقصیه دکت کوکن فای صطبه این  
ایسته کلد در بردن دکلو ووت جسه کلد و  
ایچکن دکلد و جگر و بر افار و دکلو صفتنامه  
کر کلد هب بلورد بلیدر کله اولیدر ایچکن  
اعراض و غارین بلیدر سیچی در یونیه الشوب و کله  
دکلد در یونیه الشوب اولگه کلد بر بر بر یعنی  
سمع در یعنی ایچکن در نکری تعالی سمیع در یعنی حس  
اواز چایند در لوار لسون آسکان اولسون حقیق  
کشید فای عقه فسیه کلد اوله ایسته نکری  
تعالی ایچکن لکن ایسته سی اولیدر ایچکن دکلد  
ایسته سیچی فولایه دکلد فولایفدن بر بر بر  
دلی بصیر در یعنی کورد مکدر نکری تعالی بصیر در  
یعنی

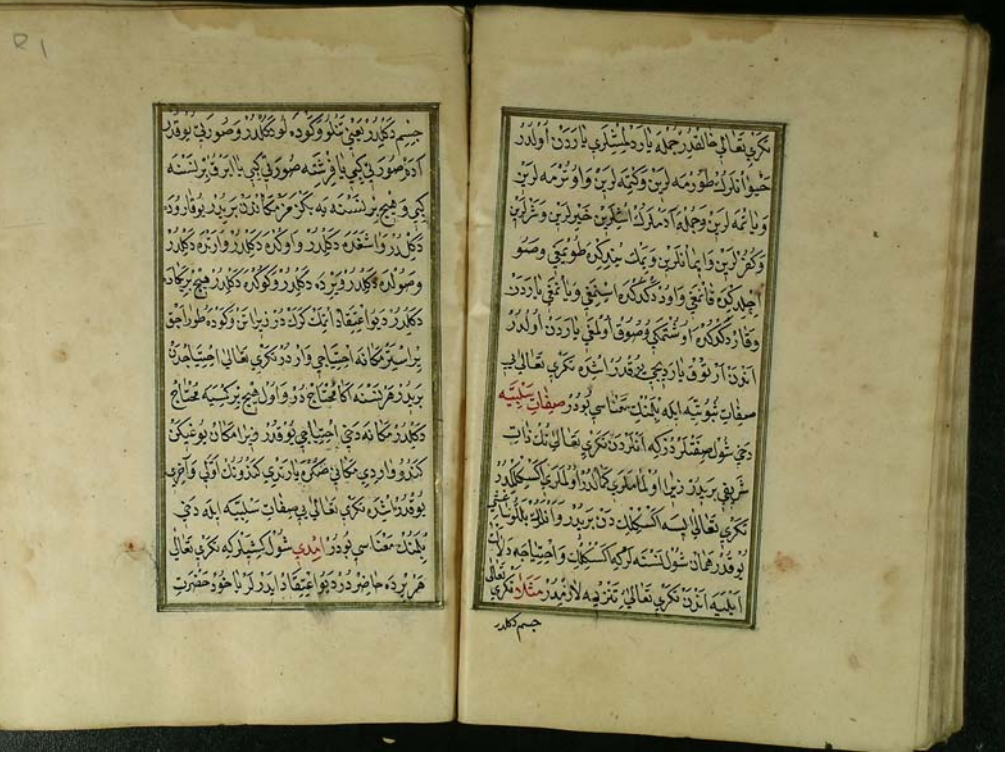
یعنی هر استه کورد حق فای کله حقیق کله  
قر طایف و در نر بود و کن کورد و ایا فی طلا و شرف  
لکن کوز سوزی اولیدر بلیدر اعر او غارین کور سوزی  
کوزبله دکلد کوردن بر برد بر یعنی اولد کلد  
یعنی دکلد نکری تعالی بر برد در کوردن ایچکن  
وجود کلن هر استه کله عالمه وار در آنک دیسپاه  
اولستدر اگر خیر و اگر شر مؤمنین ایمان و مطیعان  
طا عین و کله لکن و فایسقت شیعیان جمله کلد  
دیله تمشایسته مؤمن مؤمن اولد دی مطیع مطیع  
اولد دی و کله کله و کله فایسقت فاسق اولد  
دیسه جمله مطیع مؤمن ایچدی و دیسه جمله کله  
ایچدی و کله جمله نک مؤمن و مطیع اولد  
بعضیکه کله اولد سوزی در یکله کله و کله



وارد آمد و او را نیک عقلی که از مرتبه آن در ملک لایم  
 دگر داد حق بزم لایزال و انبیا عیاشاد آنگاه بر عی  
 دتی قاره در عین کوی بگردید که عیالی قادر در صر  
 مکن اولن کوی بزم اولی در آنکه و طمانی و اعصاب  
 سولیمکه و نور کاه و بر لری و نو کله بر آینه یوسف  
 آنکه و بر و وار آنکه و سینه نیک بو کله و بر لری  
 نو کله و بر و وار آنکه کوی بزم فاو در بر عی کل رود  
 عینی سولیم که عیالی آنکه و سولیم که عیالی آنکه  
 و اسلمه سولیم که عیالی آنکه و سولیم که عیالی آنکه  
 بر عیال بر عیال علی السالم سولیم که عیالی آنکه  
 عیالی علی السالم سولیم که عیالی آنکه و سولیم که  
 جوینه نبویه اولیند لقی سولیم که عیالی آنکه و سولیم که  
 آده او غافل سولیم که عیالی آنکه و سولیم که عیالی آنکه

و سونله

و سونله دگر در بزم در بر بزم قرآن عیالی آنکه  
 کلیمه با آن دگر دگر بگه ذات سولیم که عیالی آنکه  
 صفت از لیه سولیم که عیالی آنکه و سولیم که عیالی آنکه  
 باز بود که کله ده از بر سولیم که عیالی آنکه و سولیم که  
 لغز که اشید بود **مخفوفه** بزم لایزال عیالی آنکه  
 کرم و نو کله ده آن بزم لایزال کله کله کرم و نو کله ده  
 او کله ده کله کرم و نو کله ده بزم لایزال کله کله کرم و نو کله ده  
 کرم و نو کله ده کله کرم و نو کله ده بزم لایزال کله کله کرم و نو کله ده  
 اشید بود کله کرم و نو کله ده بزم لایزال کله کله کرم و نو کله ده  
 باز بود کله کرم و نو کله ده بزم لایزال کله کله کرم و نو کله ده  
 او کله ده کله کرم و نو کله ده بزم لایزال کله کله کرم و نو کله ده  
 کله کرم و نو کله ده بزم لایزال کله کله کرم و نو کله ده  
 کلیمه با آن دگر دگر بگه ذات سولیم که عیالی آنکه



مکری عیالی حاضر جمله بار طبعی بار ددن اولدر  
 حیوان آنکه طوبی که لری و کله لری و او سولیم که لری  
 و لایمه لری و جمله آنکه لری و کله لری و او سولیم که لری  
 و کله لری و او سولیم که لری و کله لری و او سولیم که لری  
 جمله کله فانی و او دگر کله استیق و لایقی بار ددن  
 و قار دگر کله او سولیم که لری و کله لری و او سولیم که لری  
 آنکه از لوق بار ددی عیالی آنکه عیالی آنکه عیالی آنکه  
 صفات نبویه آنکه بلنک سمانی بود و صفات **سلیبه**  
 دخی سولیم که لری آنکه ددن کله عیالی آنکه لایق  
 سولیم که لری دینا او سولیم که لری دینا او سولیم که لری  
 کله عیالی آنکه سولیم که لری دینا او سولیم که لری  
 یوسف همان سولیم که لری آنکه سولیم که لری و عیالی آنکه  
 آبلیه آنکه کله عیالی آنکه لری لری لری لری لری لری

جسم کله

جسم دگر در عیالی آنکه لری و کله لری و او سولیم که لری  
 آده سولیم که لری با فرشته صوری کله با لری بر لری  
 کله و سولیم که لری به کله سولیم که لری بر لری بر لری  
 دگر در و اسفون دگر در و اولن دگر در و اولن دگر در  
 و سولیم که لری دگر در و کله دگر در و کله دگر در  
 دگر در و عیالی آنکه لری دگر در و لری و او سولیم که لری  
 بر لری سولیم که لری عیالی آنکه عیالی آنکه عیالی آنکه  
 بر لری سولیم که لری کله عیالی آنکه عیالی آنکه عیالی آنکه  
 دگر در کله دخی عیالی آنکه یوسف دینا کله یوسف  
 کله و لری کله کله کله کله کله کله کله کله کله  
 یوسف دینا کله عیالی آنکه یوسف دینا کله عیالی آنکه  
 بلنک سمانی بود **سلیبه** سولیم که لری کله عیالی آنکه  
 هر لری حاضر در دینا عیالی آنکه لری لری لری لری لری

بغير صلوات الله عليه وسلم معراج كبري وقت كبري  
تعالى في ان كور كور كبري دجرا عتقا له ابد كبري  
تعالى نك ما كور كبري ابدون بالله كور كبري در پس  
ان صغيات سلبية بليست اولوز كور ذرا صغيات سلبية  
دندره كاندن بري اولما في وضع بر نشته بجز كور  
سلبية نك بران بليست كبري تعالى كور كور كبري  
اولوز كور كبري كور كبري ابدون اولوز كور كور كبري  
تعالى كور كور كبري كور كور كبري كور كور كبري  
كور كور كبري اولوز كور كبري بولنو صغيات  
دجرا صغيات اولما ذرا ايمان بر فاج نشته كور كور  
ان مقدر لاله الا الله محمد رسول الله دين كور كور  
اندي اول انان كور كور كبري كور كور كبري كور كور  
انان كور كور كبري كور كور كبري كور كور كبري

بجهر

بجهر حقدور ديسه كور كور كبري تعالى بجه بيلد كور  
وسيعر حقدور بجه بيلد كور كور كبري بجه ابعيقا د  
انك كور كور بليست بلوكه ابلور دن بليست اولوز كور  
اشور كور كبري بليست بليست اولوز كور كور كبري  
صغيات بجه بليست بليست بليست بليست بليست  
اول كور كور امان نشته بولن انان ابعيقا سلبان  
دعوا سلبان بليست بليست بليست بليست بليست  
انك كور كور كور كور كور كور كور كور كور  
كور كور كور كور كور كور كور كور كور  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
انك كور كور كور كور كور كور كور كور  
انك كور كور كور كور كور كور كور كور

واجر لور كور كور كور كور كور كور كور كور  
قناد لور كور كور كور كور كور كور كور كور  
تعالى انك كور كور كور كور كور كور كور كور  
كور كور كور كور كور كور كور كور كور  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
مقر بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
اولان كور كور كور كور كور كور كور كور  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
كور كور كور كور كور كور كور كور  
عليه السلام كور كور كور كور كور كور كور  
انك كور كور كور كور كور كور كور كور

كور

كور كور كور كور كور كور كور كور  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
صغيات كور كور كور كور كور كور كور كور  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست  
بليست بليست بليست بليست بليست بليست

و اول برین طبعه استاده او در صحیفه اشید و شدت  
 علیه السلامه الی صحیفه اشید و در اول علیه السلام  
 اوان صحیفه اشید جمله سی جلد نکره ای تا الی کار کرد  
 کس قرآن عظیم جمله دن صکن اشید از آن نکره  
 اوج بلبه تمام اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 ششم و در جلد بیست و او کرد عیان کیا بله ایض  
 حکم نسخ اشید و اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 و برین جملی بیست و دو جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 بلور اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 دنشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 قریبی برضا نصیبه کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 جمله صحیفه کس مجله علیه السلام جمله ناک انصافی  
 و آخر جلد بیست و نهم برین جملی جلد بیست و نهم

کونشدر

کونشدر اشید استادن خوب بود و در صحیفه اشید  
 با قدر مکنه طوعشدر فرق با شین برین کس و بر  
 لشدر صکنه مدینه کو حیدر آنه و فاشاشید  
 برین جملی قیامتة کونشدر اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 هیچ کس فاشه لکه رطا غلظت و اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 زمان کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 ایاق و با شنی قیامتة کونشدر اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 و صالحه و عالمشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 و جبین اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 باشدرینه برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر

برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 در این جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 و دنیا و ملک و با زده قریه قریه ایست و بر سر  
 کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 و اردن و برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 و اسطه بر سوال بیست و نهم در کونشدر  
 کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد

قادر

فالور جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 جسته کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 دن کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 و کونشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 دوسوی جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 و اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد اولشدر حکم قیامتة دن الی جلد  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر  
 برین جملی جلد بیست و نهم در کونشدر

مخوفه باز بسندد اكا محافلسته اولان ايشده  
اول بولور ناهنج لسته كر بولوردر مؤمن اولان  
واجبه بله دهن عين دركي بولور جالشيوب عام  
اوكر نلر و كر كلرين بر كند د ب انا نه اتج بابا لر ين  
ودده لر دن بگين و بوز عون اشوب بله كلر بله  
قاليدر تايم دنبا كه وهم اجر دن مؤمن اولوب  
تكري تعالي ذل جسته لايق و سحر اولو حقي اصل  
سنت و جماعت مذهبده تكري تكري تعالي به حق  
متر فقه نوعي نماز و صحيحه سيفا بله بله و امان  
و اسلاره نه ايلون اكا نجه او كنه بله شل انا نه  
وجاهن كند بلدي و اكلار دني كنج و بوز عون  
بله و كر اولان نسته لر دن سبغه كن هنج  
طاعت و عبادت اشق اولسه بله نجه كا هار جني

اشق

اشق اولسه جايزه زكه تكري تعالي اولكرب هنج عذر  
واعقاب ايبوب طوبى جسته فو به جايزه كر كنه كافي  
قد و عبادت زكده و دي قدر عدا يلميه كر بولور  
او جسته قويم مزور اما شول كني كه كر تعالي  
صحيحه بليق اولسه و امان اولدوم نه ايلون انا  
وليدن اولسه بله اكر عوام بولور و اكلار دني كنج  
بگين و بوز عون بله امد و ايلون كني و اكلار دني كنج  
صالح و نجه فائيم اولوب طاعت و عبادت زكده لر دن  
فائيم سن بولور ايلون انا نه جسته مبدد و تكري تعالي  
صغله ايلون انا نه فائيم بزور ايلون انا نه  
عليه السلام تكري تعالي دن جمله كند و كني نسته  
كولكي انا نوب جلا بله ايلون انا نه بليت كورد و ك  
شكر بو فائيم بان اولن دني اوزن بولوب

اولور اولور سه ايمان نصيب اولور و اكر بولوب  
اتج محفل عيكه السلامه تكري تعالي دن هر كني كن  
دبسه صفد انا نجه ديكه فالور سه ايمان انا نه  
اولور كجه عاليد بوي نصيب اولن سه بولور  
دبته كر كن صف فائيم جسته نسته اولو حق  
كر كند تكري تعالي جسته صف و ايلون انا نه  
كني با اولن صف و ايلون انا نه عليه السلام  
تكري تعالي دن مؤمن و كني حقد انا نجه ديه كني  
تكري تعالي جسته دكل ايلون انا نه بولور و ايلون  
تكري تعالي نك كل فائيم و بولور دكل ايلون انا نه  
كني شلر نا اولنج دك هنج خاطر نه كله نفا و انا نه  
انا نجه مهر كلن بياست ايمان ايلون اولور  
كند اولنج دك خاطر نه مخالف نسته كله بان دك

اولان

اولان همان جان سما فائيم سلا زور اولن دك ايلون اولور  
ايمان دن دور لنت كركد ربه ايلون انا نه فور بولوب  
ساده ايدنه به لايق اولان ذيله بركنه مسلمان  
صفق بوز و بوسور سكر بولور ديه بولور مسلمان  
دد و نسته انا نجه رونه بگله اولور بيا ايلون  
دك ما اول كني كا فؤدر ذيله صفت ايمان و صفت ايلون  
برج شلر كوكل ايله انا نوب ذيله ايلون انا نه  
بوكني مسلمانن صفق بولور بله ايلون اولور انا نه  
لسته بولور انا نجه لسته لر ايلون انا نه  
فايزه سبه انا نوب ايلون انا نه انا نجه بله  
و انا نجه كند ذيله بيان ايلون انا نه و سوكه فادد  
اولسه اسلامه همك اولور و هم ايمان اولدوم  
نه ايلون انا نه و انا نجه لسته لر ايلون انا نه

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ  
 عِوَامِلِكُمْ جَوِي كَرَسُوْرَسُوْمِي كِي اَنَاجِي لَشَهْ صَسُوْر  
 كَرَسُوْمِي صَحِيْحِي اِي دَر زِيْرَا كَرَسُوْرَسُوْمِي كِي مَهْلَا  
 عَمَلِي وَعِيَادَتِي بِالْمَلِكِ اَوْلُوْر كَعُوْمِي قَهْدِي نَمَازِي  
 وَمُوَدَّتِي اَوْ رَجَلِي وَوَرْدِي دَكُوْرِي وَاسْتِيْدِي  
 خَوَلِي حَسْبُ يُوْرُوْر وَنَوَافِي كِهْدِي اَوْلَا لَهْ قَهْدِي  
 تَمَازِي وَنَحِيْرِي كَلْبِي اِي اَوْلَا دَر اِي اَوْلُوْر مَكْ حَدَل  
 اَوْلُوْر وَبُوْرِي لَوِي عَمَلِي اَوْلُوْر وَبِكَلْحِ وَارِي سَه  
 يُوْرِي لَوِي اَوْلَا لَهْ اَوْلُوْرِي وَنَ اَوْلُوْر اَكْرَجَهْ عَادِي  
 اَوْلُوْر سَهَادَهْ كَلِمَهْ مِيْن كَرَسُوْرَسُوْمِي نَا اَوْلُوْر دَر نَحِيْح  
 اِبْرُوْب تُوْبَهْ اَرِيْحَهْ وَتُوْبَهْ اَكْرَجَهْ مَسِيْن كَرَسُوْر  
 اَوْلُوْرِي اَوْلُوْر مَكْرَجِي لَانِي اَوْلُوْر اَكْرَجَهْ  
 اَرِيْبَهْ مَكْرَجِي لَانِي اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر

اولون

اولون عينا دندر كرسو نيك ابيه باطل اولدي صحره نوبه  
 ائجه كرسو نيك كرسو نيك جوقد عصبه نوبه كان  
 دكلر هان سؤل نسته كرسو نيك ائجه نوبه  
 اولوكي لانه اولاي استخفاق نوبه خورق و نوبه  
 وسؤل نسته كه علم اولاي استخفاق نوبه  
 عدل نك وسؤل نسته كه ائجه نوبه اولاي سؤل نك  
 يا سئل كرسو نيك كرسو نيك اسئل نوبه  
 ائجه نوبه و نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 كرسو نيك ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 اولدي كه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه

بُوْرَا مَكْرَجِي نَك تَكْرِي تَعَالِي دَلِي كَلِمَهْ كَرَسُوْر  
 صَقْلَهْ وَهَر لَوِي اِيْمَانِي نَكْرِي اِيْبَهْ كِهْ لَوِي اَكْر  
 بِيْر كَرَسُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر وَنَوِي اَوْلُوْر نَبِيْر  
 اَسْلَامَهْ كَرَسُوْر وَبُوْرِي عَلَيْهِ السَّلَامِ مَسْكُ جَانِي كَرَسُوْر  
 هَر نَكْرِي لَوِي اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر  
 جَعْلَهْ وَفَرَجَانِي لَوِي اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر  
 اَوْلُوْر اَوْلُوْر دَلِي نَا كَرَسُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر  
 كَرَسُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر  
 كَرَسُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر  
 دَلِي صَحِيْحِ لَوِي وَهَر مَكْرَجِي دَلِي صَحِيْحِ دَلِي  
 قُوْر كَلِمَهْ كَرَسُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر  
 وَنَكْرِي اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر  
 لَوِي دَلِي صَحِيْحِ اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر اَوْلُوْر

اولون

اولدي نوبه اوه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 سؤل نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 وانا سئنه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه  
 ائجه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه نوبه

تأكيدهم في يوم الدين فوراً في يومهم ذميرهم في يومهم  
زناً اولمقدن فوراً في يومهم ذميرهم في يومهم  
جفلة وفرفجاء زرفا في يومهم ذميرهم في يومهم  
لا في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
تأكيدهم في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن  
مؤمن اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن  
روي كمن سوز سوز سوز سوز سوز سوز سوز سوز  
بوتقن بوجه اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن  
عاقب اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن  
لكي كده من تأكيدهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
ابا ندرين بكليدهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
يا ندرين استعدان لا اله الا الله واشهد ان محمداً

عبد

عبد رسول الله ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
كذوب غري سوز سوز سوز سوز سوز سوز سوز سوز  
سوز سوز سوز سوز سوز سوز سوز سوز سوز  
سوزي لا اله الا الله اوله ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
صلى الله عليه وسلم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
وسلم اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن  
بعض علما جاز ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
طريق بودرله عان خلق طاعنوب كذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
صالح كمن سوز سوز سوز سوز سوز سوز سوز سوز  
موردن اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن  
اندرين اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن اولمقدن  
شهادة ان لا اله الا الله وحده لا شريك له وان

محمد رسول الله وان الجنة حق والنار حق والبعث  
حق وان الساعة آتية لا ريب فيها وان الله بعث  
من في القبور وانك رحمت بالله ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
وحيث عليه السلام نبيا وانا لانا وانا لانا  
جيلة والمؤمنين ايماناً ربي الله لا اله الا هو ذميرهم في يومهم  
المرحى العظيم انهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
اولمقدن جازين ودية في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
محمد عليه السلام بولمقدن ربي الله لا اله الا هو ذميرهم في يومهم  
مستان فكلما يدرى انما في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
رب لا ندرين ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
الهدى الذي جعل الصلوة عماد الدين وبعث الله  
اهل اليقين والصلوة والسكينة على افضل المرسلين

واله

والله وحده المصليين للمؤمنين والذين اجمعوا الى يوم  
الدين **وهدى** اوطال الحق وان ايمان مؤمنين بلك  
كلم ايمان وسلم جعفر رحمة رسول الله عليه وسلم جناب  
عالم جازين ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
من وصايا ربي الله لا اله الا هو ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
وشهدت سر يقين اذن اجمع كوز ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
بريدت سنان ايشه سنان ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
اقرا ان كل ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
مستعان كوز ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
فرين ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
فرين ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم  
ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم ذميرهم في يومهم



بريتيه بديك دكيت نافله قلبه برينه صوره برينيله  
بليستين و ما لستين و دمن حجان فصلا بنيه جمله سن و  
مستجه برين طرين ايله فصلا حيا اقطا اولور اعتقاد  
ابديسه فقها مر كافر اولور ديشلر و اجنه حيا اكيه بو  
دور برين هر كجه و اجده و تر نمازي برين ايله اكيه اولور  
واجده طهور كيمر ايله بيلم نمازي سنت دحي اكيه بو  
بريتيه موكن صبح نماز ايله اكيه صبح اولوله نماز نك  
دومنت اول سنت اكيه نك احشام و مسوئله اكيه نك  
اكيه نك جمعا اول سنت برين صلا سنت دحي نك  
نمازي نمازي حضرت هج ترك اقلي اكيه نماز برين  
سنت نماز برين اوله صلاه اكيه كونا اكل سنت  
احشام نماز برين صلا نماز اكيه او بين مسوئله اول دحي  
صلا ايله سنت نماز برين اكيه نماز حيا نماز برين

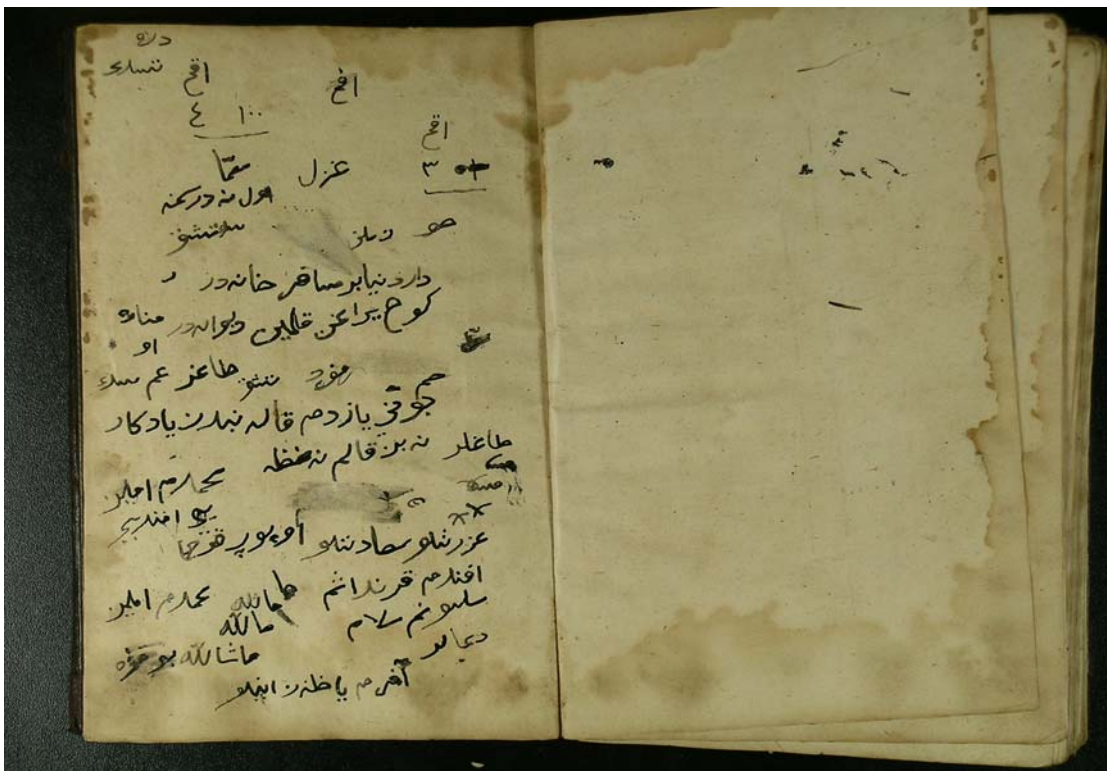
اي

تحيه سيد ابي برون برون باش وضو دخول سيد ابي  
هر برون و كجه ده فائمه سن شريح اولان فرض و اجنه  
اولور اولور دحي دحي نماز اولور طهر اولور اولور  
مستريح اولور نماز نك سنت دحي صلا اكيه صلا  
الحضرة اكيه صلا اكيه صلا اكيه صلا اكيه صلا اكيه  
دفع اليه اكيه صلا دفع الفلك السدين صلا الزلزله اكيه  
صلا اكيه صلا اكيه صلا اكيه صلا اكيه دفع اكيه  
صلا اكيه صلا اكيه صلا اكيه صلا اكيه صلا اكيه  
الطواف واجده غير برين سنت و صلا اكيه صلا  
السفر اكيه صلا اكيه صلا اكيه صلا اكيه صلا اكيه  
دكيت اولور صلا نماز برين و نماز اكيه نماز اكيه  
دكيت واجده نماز برين و نماز دكيت جمعا كونا دكيت

مقدور حيا اولور اولور دحي حيا اكيه اولور دحي اولور  
برين و صلا ده حيا اكيه صلا سنت موكن درجه حيا  
بيلم نماز جماعته قلبي شريفه و مضاهنه بين نماز  
و سن و صلا كسون بالايقان صلا اكيه صلا اكيه  
ابو يوسف و ايام حيا اكيه صلا اكيه صلا اكيه  
مقبول اولور اولور دحي حيا اكيه صلا اكيه صلا اكيه  
اصول اولور اكيه صلا اولور نماز مطلق حيا اولور كون  
طوري كن برين برين حيا اكيه صلا اولور اكيه و صلا اولور  
دنيا اولور موكنه اولور صلا حيا اكيه صلا اولور  
اشراق و قينه دارينه و ايكذاب نماز برين صلا اكيه  
نماز برين حيا و حيا حيا و نور كن جمعه نماز برين و بيلم  
نماز برين اولور و صلا اولور و صلا اولور و ايام حيا  
نماز برين اكيه صلا اكيه صلا اكيه صلا اكيه نماز برين

نماز

حري برين صلا حيا اولور اولور اكيه حيا اولور  
اضطراره دحي اولور اولور اولور نماز حيا نماز  
اولور دكيت بعض مستح حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه  
واصول اولور اولور حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه  
عبادت و نماز اولور حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه  
نماز برين حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه  
حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه  
اولور اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه  
سنت برين حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه  
برين حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه  
معنا حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه  
اولور دحي حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه  
سنت حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه حيا اكيه



## ÖZGEÇMİŞ

02.02.1981'de Niğde'de doğdum. İlk öğrenimimi Niğde Halil Kitapçı ilköğretim okulunda 1993 yılında tamamladıktan sonra aynı yıl Atatürk İlköğretim okulunda öğrenimime devam ettim. 1995'te Niğde Anadolu Ticaret Meslek Lisesine girerek eğitim aldım. 1999'da lise tahsilimi tamamladım. 1999 yılında girmiş olduğum üniversite sınavında Niğde Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okumaya hak kazandım. 2003'te adı geçen bölümden mezun oldum. Aynı yıl yüksek lisans imtihanına girerek Sosyal Bilimler Enstitüsüne kayıt yaptırđım. Ancak tez çalışmam devam ederken yabancı dil çalışmam sebebiyle tez çalışmama ara verdim. Çalışmamı 2006 yılı mayıs ayında tezimi tamamlayarak enstitüye teslim ettim.